R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
DANES PICTA .COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

WOJSKA LĄDOWE W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA-ARCHIWUM Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. II
62749

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/4872
05-004872-001-0

PWB

WARSZAWA 2001

Inches Centimetres
Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
DANES PICTA .COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 62749
II
Akademii Obrony Narodowej

WOJSKA LĄDOWE
W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

S/4872

WARSZAWA 2001

RECENZENT

płk prof. dr hab. Bogdan SZULC

SKŁAD ZESPOŁU

płk prof. dr hab. Zbigniew ŚCIBIOREK	*– kierownik zespołu – redakcja, wstęp, zakończenie*
płk dr hab. Waldemar KACZMAREK	*– Rozdział I*
płk dr Marian ŁOKOCIEJEWSKI	*– Rozdział II*
ppłk dr Jarosław TOMASZEWSKI	*– Rozdział III*
płk dr Ryszard KURIATA	*– Rozdział IV*
kmdr dr Jerzy PARZEWSKI	*– Rozdział V*
ppłk dr Bogdan MICHAILIUK	*– Rozdział VI*
płk prof. dr hab. Eugeniusz NOWAK	*– Rozdział VII*

Redakcja techniczna

Marzenna WOŁEJSZO
Franciszek ZAJĄCZKOWSKI

SPIS TREŚCI

WSTĘP 5

I. ZAŁOŻENIA TEORYTYCZNE ORGANIZOWANIA I PROWADZENIA OPERACJACJI OPÓŹNIAJĄCYCH 8

II. ROZPOZNANIE ORAZ WALKA ELEKTRONICZNA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 37

2.1. ZADANIA SIŁ I ŚRODKÓW ROZPOZNANIA 37
2.2. ZADANIA SIŁ I ŚRODKÓW WALKI ELEKTRONICZNEJ 41
2.3. ZADANIA DZIAŁAŃ SPECJALNYCH 44
2.4. REALIZACJA ZADAŃ ROZPOZNANIA I WALKI ELEKTRONICZNEJ W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 45
2.4.1. Ogólne uwarunkowania realizacji zadań 45
2.4.2. Naziemne rozpoznanie patrolowe 52
2.4.3. Powietrzne rozpoznanie patrolowe 58
2.4.4. Podsystem rozpoznania i zakłóceń radiowych KF 60
2.4.5. Podsystem rozpoznania i zakłóceń UKF oraz rozpoznania systemów radiolokacyjnych 63
2.5. REALIZACJA ZADAŃ W ZAKRESIE DZIAŁAŃ SPECJALNYCH 66
WNIOSKI KOŃCOWE 69

III. WOJSKA RAKIETOWE I ARTYLERIA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 72

3.1. UWAGI OGÓLNE 72
3.2. ZADANIA WSPARCIA OGNIOWEGO I SPOSOBY ICH REALIZACJI 78
3.3. MOŻLIWOŚCI REALIZACJI ZADAŃ WSPARCIA OGNIOWEGO 96
3.4. KOORDYNACJA WSPARCIA OGNIOWEGO – OGNIA ARTYLERII 108

IV. OBRONA POWIETRZNA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 115

4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE, CEL I FORMY OBRONY POWIETRZNEJ 117
4.2. ZADANIA I SPOSOBY UŻYCIA WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ 124

V. ZABEZPIECZENIE INŻYNIERYJNE W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 150

5.1. UWARUNKOWANIA ZABEZPIECZENIA INŻYNIERYJNEGO OPERACJI OPÓŹNIAJĄCYCH 150
5.2. ZADANIA ZABEZPIECZENIA I WSPARCIA INŻYNIERYJNEGO OPERACJI OPÓŹNIAJĄCYCH 154

5.2.1. Rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu 155
5.2.2. Budowa zapór inżynieryjnych i przygotowanie niszczeń 157
5.2.3. Rozbudowa fortyfikacyjna terenu 160
5.2.4. Przygotowanie i utrzymanie dróg 163
5.2.5. Wykonywanie przejść w zaporach inżynieryjnych 164
5.2.6. Urządzanie i utrzymanie przepraw 166
5.3. WYKORZYSTANIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH 169

VI. OBRONA PRZECIWCHEMICZNA W OPERACJACH OPOŹNIAJĄCYCH.....176

6.1. WŁAŚCIWOŚCI OGÓLNE 176
6.2. ROLA OBRONY PRZECIWCHEMICZNEJ W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 177
6.3. ZASADY I SPOSOBY REALIZACJI OBRONY PRZECIWCHEMICZNEJ W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 179
6.4. UDZIAŁ PODODDZIAŁÓW WOJSK OBRONY PRZECIWCHEMICZNEJ W REALIZACJI ZADAŃ DODATKOWYCH 187
6.4.1. Zadymianie w operacjach opóźniających 188
6.4.2. Zadania realizowane przez pododdziały miotaczy ognia 191

VII. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 194

7.1. WŁAŚCIWOŚCI OGÓLNE 194
7.2. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA MATERIAŁOWEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 200
7.2.1. Ewakuacja i gromadzenie zapasów oraz organizacja odstaw zaopatrzenia 201
7.2.2. Świadczenie usług gospodarczo-bytowych 205
7.2.3. Wykorzystanie zdobyczy wojennej 205
7.3. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA TECHNICZNEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 206
7.3.1. Ewakuacja uszkodzonego UiSW 207
7.3.2. Remont uszkodzonego UiSW 208
7.4. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA MEDYCZNEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 209
7.4.1. Ewakuacja medyczna 210
7.4.2. Realizacja innych przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego wojsk 211
7.5. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA TRANSPORTOWEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH 212
7.5.1. Wykorzystanie jednostek transportowych i zaopatrzenia w przewozach wojskowych 215
7.5.2. Kierowanie przewozami wojskowymi 217

ZAKOŃCZENIE 219

BIBLIOGRAFIA 222

WSTĘP

W wizji ewentualnego konfliktu zbrojnego najwięcej kontrowersyjnych opinii wywołują działania związane z ruchem wojsk do tyłu, zwłaszcza wykonywanych na obszarze kraju. Nie ma też zgodności co do obrazu początkowego okresu działań wojennych, którego przebieg może zrodzić potrzebę prowadzenia operacji opóźniających, przez siły zbrojne państwa będącego ofiarą agresji.

W kontekście przybliżonych refleksji zasadność podjęcia badań nad wyżej przedstawionymi zagadnieniami wydaje się być oczywista. To obszar sztuki wojennej, który – jak dotychczas – nie cieszył się zbyt dużym zainteresowaniem teoretyków i praktyków. Na ten temat brak jest też zwartych opracowań.

Potrzeba podjęcia sygnalizowanych badań wynika nie tylko z przytoczonych powodów. To także swego rodzaju konsekwencja przeobrażeń ostatnich lat, zwłaszcza wstąpienia Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Nowe uwarunkowania założeń systemu obronnego kraju oraz fakt, iż staliśmy się najbardziej na wschód wysuniętym państwem NATO, nie pozostały bez wpływu na charakter początkowego okresu ewentualnej wojny na kontynencie europejskim. Jako państwo mające bezpośrednią styczność z państwami nie należącymi do Sojuszu, musimy postrzegać ten okres konfliktu zbrojnego jako szczególnie istotny nie tylko dla operacji opóźniających, ale również na przebieg działań wojennych, w tym również rzutującym na możliwość wsparcia naszych poczynań przez siły koalicyjne.

Nowe uwarunkowania polityczno-militarne wymagają istotnych przekształceń w obszarze poglądów na początkowy okres wojny oraz zadań realizowanych w tym czasie przez poszczególne rodzaje wojsk. Pojawia się wiele

istotnych pytań, które wymagają pilnego rozwiązania. Poszukiwanie odpowiedzi na wiele złożonych pytań jest zadaniem wyjątkowo trudnym, wymagającym wielu dogłębnych analiz. Nieodzowne też jest tworzenie wielu hipotez nie zawsze możliwych do sprawdzenia na bazie posiadanych informacji. Z tych też względów nie należy oczekiwać, iż w niniejszym opracowaniu znajdzie się pełne rozwiązanie przedstawionych problemów. Nie na wszystkie pytania zostanie udzielona wyczerpująca odpowiedź. Każde z nich zasługuje bowiem na oddzielne opracowanie o znacznie większej objętości. Jednakże na początku badań nad operacjami opóźniającymi, organizowanymi i prowadzonymi na obszarze kraju, niezbędne jest ogólne spojrzenie na charakter i ewentualne skutki początkowego okresu wojny. I wtedy możliwe będzie dokonanie wstępnej identyfikacji problemów cząstkowych w kontekście całości tematu naukowo-badawczego pt. Operacje opóźniające.

W tej sytuacji głównym celem tego etapu prac badawczych była identyfikacja głównych problemów związanych z użyciem poszczególnych rodzajów wojsk i dotyczących logistyki w operacji opóźniającej. Dlatego też wyniki analiz, ocen i prognozy zawarte w pracy mają w wielu przypadkach jedynie postać hipotez i wniosków, a nie stanowią opracowania ukazującego sposób realizacji zadań.

Obecnie trudno jest określić warunki, w jakich może dojść do wojny. Podobnie jest ze sposobem rozpoczęcia konfliktu zbrojnego i jego prawdopodobnym przebiegiem. Śmiało jednak można postawić tezę, że czasy kiedy działania wojenne rozpoczynały się w zasadzie według ustalonego schematu należą do bezpowrotnej przeszłości. Druga połowa naszego wieku dostarcza nam wielu przykładów szybkiego przechodzenia ze stanu pokojowego do wojennego i na ogół są one niepowtarzalne. Każdorazowo obfitowały w zjawiska nowe, a dla strony będącej obiektem agresji kryły wiele niewiadomych. Zachodzi więc potrzeba analizowania początkowego okresu wojny, aby realne było kreślenie warunków organizacji i prowadzenia operacji opóźniającej.

Niezbędne jest także dokonywanie uzasadnionej rewizji dotychczasowych poglądów i założeń oraz śmiałych poszukiwań niekonwencjonalnych rozwiązań teoretycznych i praktycznych. Trzeba przy tym nieustannie pamiętać o tym, że każda operacja opóźniająca będzie przebiegać w innych warunkach, które niewątpliwie mieć będą wpływ na jej wynik końcowy.

Celem naukowym pracy jest więc przedstawienie możliwie pełnego spektrum zadań poszczególnych rodzajów wojsk oraz dotyczących zabezpieczenia logistycznego (systemu logistycznego) w czasie przygotowania, a głównie podczas prowadzenia operacji opóźniającej, w której wojska lądowe odgrywają podstawową rolę.

Treść opracowania obejmuje ogólne wnioski z oceny aktualnych uwarunkowań polityczno-militarnych i ich wpływu na charakter początkowego okresu wojny oraz organizowanie i prowadzenie operacji opóźniających. Rozważania te pozwoliły ukierunkować prace koncepcyjne na założenia tego rodzaju operacji oraz sposobów wykorzystania w niej poszczególnych rodzajów wojsk oraz kwestie związane z zabezpieczeniem logistycznym. Przeprowadzone badania pozwoliły między innymi uwiarygodnić tezę, że operacje opóźniające początkowego okresu wojny powinny się charakteryzować dużą elastycznością, a zaangażowane siły i środki mają sprzyjać umiejętnemu balansowaniu punktem ciężkości prowadzonych zmagań zbrojnych.

Przedstawione wyniki mają charakter ogólny, odnoszą się jedynie do wojsk lądowych. Sądzić należy jednak, iż zaprezentowane wyniki badań umiejscowione w konkretnej sytuacji operacyjno-strategicznej pozwolą na ich poprawną interpretację, stosownie do specyfiki sytuacji i miejsca ich prowadzenia oraz zaangażowanych rodzajów sił zbrojnych.

Rozdział I

ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE ORGANIZOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI OPÓŹNIAJĄCYCH

Przystąpienie Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego zmieniło naszą sytuację polityczno-militarną w sposób diametralny. Staliśmy się pełnoprawnym członkiem potężnej organizacji, która solidarnie staje w obronie wszystkich swoich członków. Muszą oni jednak spełnić pewne wymagania, które gwarantują uzyskanie stosownej pomocy. Wśród wielu warunków jako podstawowy można traktować posiadanie adekwatnych do zagrożenia planów obrony państwa oraz sił, które wspomniane plany będą w stanie zrealizować.

Powyższych konstatacji nie należy traktować w kategoriach braku wiary w zapewnienia sojuszników i możliwości ewentualnego użycia sił zbrojnych Sojuszu w obronie Polski. Jednak by tak się stało, muszą zostać stworzone warunki do ich użycia, związane przede wszystkim z utrzymaniem obszarów rozwinięcia związków operacyjnych (taktycznych) oraz utrzymaniem strefy komunikacji. W innym wypadku trudno będzie liczyć na to, że Sojusz zaangażuje znaczne siły do działań na terytorium Polski. Szczególne trudna sytuacja nastąpi wtedy, gdy Polska stanie się ofiarą agresji z zaskoczenia, przeprowadzonej przez ograniczone siły potencjalnego przeciwnika. Może się bowiem zdarzyć, że narastanie zagrożenia będzie trudne do identyfikacji i oceny. Nie będzie się bowiem wiązało z procesem mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych agresora.

W tej sytuacji warunkiem utrzymania suwerenności państwa będą operacje obronne, prowadzone w wymiarze narodowym, przy wsparciu wydzielonych sił Sojuszu, postrzeganych w kategoriach Sił Reagowania. Jednak ich potencjał nie jest na tyle znaczący, by mógł odegrać decydującą rolę w obronie Polski. Będzie raczej (szczególnie w początkowym okresie wojny) wyrazem solidarności i wiarygodności Sojuszu.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania można zaryzykować twierdzenie, że celem strategicznej operacji obronnej, prowadzonej w początkowym okresie wojny rozpoczętej agresją z zaskoczenia będzie dążenie do utrzymania zasadniczej części terytorium kraju. Warunkiem osiągnięcia wspomnianego celu będzie mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie Sił Zbrojnych, prowadzone już w trakcie wojny. Zatem istotnym warunkiem przeprowadzenia tych przedsięwzięć będzie zyskanie czasu. Można to będzie osiągnąć poprzez prowadzenie operacji opóźniającej, realizowanej przez wydzielone siły wojsk operacyjnych (np. jeden korpus) oraz wszelkie siły, stacjonujące w czasie pokoju na zaatakowanym obszarze. W takim kontekście operacja opóźniająca stanowiła będzie pierwszy, ale bardzo istotny etap (fazę) strategicznej operacji obronnej. Jej drugą fazę (etap) stanowiły będą operacje obronne (o charakterze pozycyjnym lub manewrowym), prowadzone przez siły główne. Natomiast ostatnią fazą tak postrzeganej strategicznej operacji obronnej będzie przeciwnatarcie, prowadzone w formie sojuszniczych operacji zaczepnych.

Otwarte pozostaje natomiast pytanie o to, jak powinna być prowadzona operacja opóźniająca oraz na czym polegać ma jej specyfika, odróżniająca ją od innych operacji o charakterze defensywnym?

Współcześnie operacja definiowana jako zespół różnorodnych działań związków operacyjnych rodzajów sił zbrojnych lub specjalnie wydzielonych zgrupowań dla osiągnięcia celu strategicznego. Podkreśla się, że operacja obejmuje skoordynowane czasowo i przestrzennie działania realizowane

przed starciem zbrojnym, bitwą (walką) oraz działania po bitwie (walce) w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Bitwy (walki) oraz działania wchodzące w skład operacji, mogą być skoordynowane czasowo i przestrzennie lub też prowadzone niezależnie od siebie[1].

W myśl dotychczas obowiązującej klasyfikacji, której zasadniczym kryterium jest cel i sposób jego osiągnięcia, wyróżniano operacje obronne i zaczepne. Ich specyfika zarysowana została w wielu opracowaniach. Natomiast warto w tym miejscu podkreślić, że celem operacji opóźniającej nie jest utrzymanie określonego obszaru, ani tym bardziej rozbicie przeciwnika. Jej celem nadrzędnym jest czas. Głównymi wyznacznikami celów operacji opóźniającej powinno być zatem:

❒ zadanie agresorowi takich strat, aby maksymalnie ograniczyć jego możliwości kontynuowania działań zaczepnych i zachować własne siły do decydującego starcia;

❒ rozpoznanie kierunków głównych uderzeń przeciwnika;

❒ utrzymanie jak największej części terytorium kraju, nie dopuszczając do utraty szczególnie ważnych rejonów i obszarów;

❒ osłona mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia głównych sił;

❒ tworzenie frontu (ognisk) walki na tyłach przeciwnika;

❒ dążenie do minimalizowania strat i zniszczeń, na obszarze objętym prowadzeniem operacji.

Powyższe wyznaczniki, postrzegane jako cele pośrednie operacji opóźniającej wymagają pewnego komentarza, uzasadniającego przyjęte rozwiązania. Prowadząc operację opóźniającą nie należy oczekiwać, że w jej efekcie przeciwnik pozbawiony zostanie możliwości prowadzenia działań o charakterze zaczepnym. Taki cel może i powinien być formułowany w kontekście operacji obronnych, przy czym nie jest istotne czy będą to operacje o charak-

[1] *Regulamin działań wojsk lądowych,* Warszawa 1999, s. 269.

terze pozycyjnym czy manewrowym. Natomiast celem operacji opóźniającej jest jedynie ograniczenie wspomnianych możliwości, wyrażające się koniecznością uzupełniania wojsk, ich przegrupowania oraz weryfikowania (korekty) planów operacyjnych. Z kolei dążenie do zachowania własnych sił dotyczy w mniejszej mierze tych sił, które zaangażowane są w prowadzenie operacji opóźniającej, natomiast w większej mierze tych, które mają prowadzić operacje obronne.

Bardzo istotnym celem pośrednim będzie dążenie do rozpoznania kierunków głównych uderzeń, będzie to bowiem miało duże znaczenie dla – w miarę precyzyjnego – określenia celu agresji oraz podjęcia stosownego przeciwdziałania. Powyższy problem należy postrzegać również w dwóch innych aspektach. Po pierwsze, uzyskania możliwości korekty planów operacyjnego rozwinięcia sił głównych, adekwatnego do zaistniałej sytuacji. Po drugie, dążenia do sterowania przeciwnikiem w taki sposób, by uzyskiwał powodzenie na tych kierunkach i w tych rejonach, których utrata nie wpłynie w zasadniczy sposób na możliwości prowadzenia działań obronnych.

Kolejnym celem pośrednim, którego znaczenia nie da się przecenić, jest dążenie do utrzymania określonych obszarów państwa. Zaliczyć do nich można obszary kluczowe ze względu na ich znaczenie polityczno-gospodarcze oraz obszaru, na których występują dogodne do obrony rubieże terenowe. W tym kontekście dostrzegać należy także obszary, zapewniające warunki dopływu sił wzmocnienia Sojuszu, niezbędne do realizacji kolejnych faz (etapów) strategicznej operacji obronnej.

Z punktu widzenia potrzeb strategicznej operacji obronnej, niezwykle istotne znaczenie miała będzie osłona mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia głównej części Sił Zbrojnych. Przejawiać się to może głównie poprzez wiązanie walką zgrupowań uderzeniowych przeciwnika, niedopuszczenie do szybkiego rozwijania działań zaczepnych w głąb naszego terytorium, izolowanie wysadzonych desantów oraz dezorganizowanie systemu dowodzenia

i wsparcia logistycznego. Wymienione przedsięwzięcia będą miały jeden wspólny mianownik – zyskanie czasu, którego deficyt będzie szczególnie duży w pierwszych dniach konfliktu.

Jednym z wymienionych wcześniej celów pośrednich jest tworzenie frontu (ognisk) walki w głębi ugrupowania przeciwnika. Jednak działań tych nie można postrzegać w kategoriach tzw. działań nieregularnych. Nie można wprawdzie zanegować potrzeby ich prowadzenia, lecz widzieć je trzeba raczej w kategoriach marginalnych, niekiedy wręcz jako demonstrowanie woli oporu. Natomiast prowadzenie działań w głębi ugrupowania przeciwnika należy raczej utożsamiać z problematyką działań (operacji) głębokich, prowadzonych zgodnie z globalną koncepcją operacji opóźniającej. Będą je prowadziły siły celowo pozostawiane w ugrupowaniu przeciwnika, siły które pozostaną w sposób wymuszony oraz siły, które będą przerzucane w jego ugrupowanie do zrealizowania konkretnych, precyzyjnie zdefiniowanych zadań. Wszystkie one powinny realizować cały szereg działań cząstkowych, postrzeganych jednak jako realizacja określonej koncepcji operacyjnej.

Natomiast ostatni z wymienionych wyróżników nie wymaga chyba szerszego komentarza. Skoro myślą przewodnią operacji opóźniającej jest **czasowe** oddanie określonego obszaru, to nie należy stosować taktyki spalonej ziemi.

W rozważaniach założono, że zaskakującą agresję na nasz kraj potencjalny przeciwnik będzie mógł wykonać siłami rozwiniętymi już w czasie pokoju. Można zatem zauważyć, że w tej sytuacji zbliżone siły zostaną skierowane do prowadzenia operacji opóźniającej. Wywierać to będzie istotny wpływ na specyfikę działań, prowadzonych w jej ramach. Powyższe konstatacje wskazują bowiem, że działania będą prowadzone przy braku ciągłego frontu, często także występować będą znaczne luki w ugrupowaniu operacyjnym i taktycznym, skutkujące prowadzenie działań przy otwartych skrzydłach. Wojska

prowadzić będą działania w warunkach ciągle zmieniającej się sytuacji, determinującej szybkie zmiany charakteru i rodzaju prowadzonych działań.

Charakterystyczną cechą prowadzonych działań będzie ich ogniskowość, i to zarówno wewnątrz własnego ugrupowania, jak i w ugrupowaniu przeciwnika. Zmieniająca się sytuacja zmuszała będzie do częstego, bardzo szybkiego koncentrowania wojsk i wysiłków w wybranym miejscu i czasie. Natomiast potrzeba uchronienia własnych wojsk przed zniszczeniem (rozbiciem) przez przeciwnika równie często zmuszała będzie do ich rozśrodkowania (dekoncentracji).

Wymagania wynikające ze specyfiki operacji opóźniających skłaniały będą wojska do podejmowania różnorodnych form działań podstawowych (zaczepnych, obronnych, opóźniających) oraz różnorodnych form działań pośrednich (wycofania, luzowania, bojów spotkaniowych, marszów zbliżania itd.). Bardzo istotne znaczenie będą miały, prowadzone w różnym wymiarze, działania przeciwdesantowe oraz przeciwdywersyjne.

Specyfika operacji opóźniających wyrażać się będzie także niejasnością w rozwoju sytuacji połączoną z zakłóceniami w dowodzeniu. Wymagało to będzie samodzielności w podejmowaniu decyzji na różnych poziomach dowodzenia oraz, co bardzo istotne, dużej autonomiczności zgrupowań prowadzących wspomniane działania.

Wielce istotnym czynnikiem, charakteryzującym działania wojsk w operacji opóźniającej, powinno być dążenie do zapewnienia sobie ruchliwości w wymiarze operacyjnym i taktycznym. Polegać ona powinna na zdolności do prowadzenia działań szybciej od potencjalnego przeciwnika, przy jednoczesnym dążeniu do ograniczenia jego ruchliwości różnymi sposobami. Można bowiem przyjąć założenie, że ruchliwość będzie jednym z warunków przechwycenia i utrzymania inicjatywy. Ruchliwość pozwoli bowiem na szybką koncentrację zgrupowań w tym czasie, w którym przeciwnik będzie najbardziej podatny na ewentualne uderzenia. Ułatwi zatem wykorzystanie jego sła-

bych stron oraz unikanie starcia w warunkach dla siebie niekorzystnych. Zapewnieniu ruchliwości wojsk, ich zdolności do śmiałego, nieoczekiwanego manewru sprzyjała będzie znajomość terenu na obszarze działań, postrzegana jako jeden z ważniejszych atutów wojsk prowadzących działania w ramach operacji opóźniających. Ruchliwość wojsk w starciu z przeważającym przeciwnikiem okazywała się niezwykle istotna podczas prowadzenia działań przed wojska izraelskie w wojnie 1973 roku. Przynosiła ona także nadspodziewane efekty w wojnie w Wietnamie i Afganistanie.

Charakter początkowego okresu wojny, nierozerwalnie związany z prowadzeniem operacji opóźniających spowodować może, że działania prowadzone będą na całej głębokości ugrupowania operacyjnego. Można założyć, że tradycyjnie pojmowana linia styczności wojsk będzie bardzo płynna i trudna do precyzyjnego określenia. Wpłynie to w istotny sposób na możliwości wsparcia działań, prowadzonych przez poszczególne zgrupowania, szczególnie wsparcia ogniowego (lotniczego, artyleryjskiego), zabezpieczenia inżynieryjnego i logistycznego, czy też obrony przeciwlotniczej. Powyższe uwarunkowania kolejny raz eksponują potrzebę maksymalnego usamodzielnienia (autonomię) poszczególnych zgrupowań. Będzie się to przejawiać również w zapewnieniu określonym zgrupowaniom, prowadzącym działania na kierunkach głównych, możliwości prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że **celem działań taktycznych, prowadzonych w ramach operacji opóźniającej** będzie dezorganizowanie działań przeciwnika, dążenie do zadawania mu maksymalnych strat, wzbranianie szybkiego rozwijania działań zaczepnych w głąb ugrupowania operacyjnego, połączonego z dążeniem do łączenia się z wysadzonymi desantami. Bardzo istotne znaczenie będzie miało również dezorganizowanie systemu dowodzenia i wsparcia logistycznego, stanowiące istotny element działań sił, które

w sposób planowy bądź wymuszony prowadzić będą działania w głębi ugrupowania przeciwnika.

Prowadzenie działań w ramach operacji opóźniającej powinno być tak organizowane, by zapewnić ciągłe oddziaływanie ogniowe na przeciwnika, zwłaszcza na tych kierunkach, które oceniane będą jako główne. Ponadto powinny zapewnić szybkie **przenoszenie punktu ciężkości**, w zależności od charakteru, sposobów i siły działania przeciwnika. Wspomniane działania powinny charakteryzować się również wykonywaniem nieoczekiwanych, zaskakujących dla przeciwnika zwrotów zaczepnych, jednak ich cel powinien być określany inaczej niż w przypadku operacji obronnej. Istotną cechą działań powinno być również umiejętne wyprowadzanie wojsk spod uderzeń przeciwnika, gwarantujące możliwość ich użycia na kolejnej rubieży opóźniania.

Jak już wcześniej wspomniano, wymagania operacji opóźniającej odcisną swoje piętno na sposobach prowadzenia działań. Problem powyższy dotyczy głównie działań obronnych i zaczepnych, natomiast w mniejszym stopniu działań opóźniających. Określony wpływ wywierać będą także na charakter działań pośrednich.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że poszczególne etapy operacji opóźniającej mogą być rozgrywane sekwencyjnie (kolejno). Jednak część z nich będzie realizowana równocześnie, szczególnie podczas prowadzenia działań o charakterze zaczepnym. W wielu sytuacjach działania mogą mieć charakter liniowy, z czytelnie zdefiniowanymi pod względem geograficznym liniami rozgraniczenia oraz sąsiadującymi jednostkami. Należy przy tym zaznaczyć, że w operacjach liniowych kładzie się duży nacisk na utrzymanie położenia własnych sił w stosunku do sąsiadów (innych sił), a także na precyzyjnym zdefiniowaniu rejonów rozmieszczenia (postoju, ześrodkowania) wojsk. Dotyczy to również określania położenia wykrytych celów.

Natomiast w działaniach o charakterze nieliniowym nie określa się wyraźnie linii frontu oraz tyłów. W działaniach tego typu wojska skupiają swoją uwagę głównie na wyznaczonych celach (zadaniach), których treścią może być zniszczenie sił przeciwnika lub opanowanie i kontrola nad ważnym obszarem. Mniej uwagi zwraca się na zależności geograficzne i położenie własnych wojsk w stosunku do innych sił (sąsiadów). Dyslokacja (rozmieszczenie) sił może następować z chwilą rozpoczęcia działań, zaś jej utrzymanie jest realizowane przez cały okres operacji.

Istotnym czynnikiem wpływającym na realizację zadań przez wojska lądowe jest wsparcie, którego powinny udzielać inne komponenty. Wsparcie ze strony sił powietrznych, marynarki wojennej, sił specjalnych czy innych komponentów nie powinno być postrzegane jako odrębne operacje. Musi być bowiem realizowane jako jedna, wspólna, kompleksowa operacja opóźniająca, którą zaplanowano dla osiągnięcia nakreślonych przez dowódcę celów. W tych warunkach dowódca komponentu wojsk lądowych jest w pełni odpowiedzialny za planowanie, realizację oraz synchronizację manewrów wojsk oraz wsparcia ogniowego. W celu usprawnienia synchronizacji określa on priorytety w zakresie niszczenia celów, oczekiwane efekty (skutki) oraz czas prowadzenia wsparcia. Wszystkie wymienione przedsięwzięcia powinny uniemożliwić przeciwnikowi efektywne, skoordynowane użycie posiadanych sił na obszarze operacji oraz zapewnić osiągnięcie powodzenia własnym wojskom.

Działania wojsk lądowych, prowadzone w ramach operacji opóźniającej, sprowadzać się będą do czasowego utrzymania określonego obszaru (terenu) oraz niszczenia sił przeciwnika. Z powyższego wynika, że muszą być one w jednakowym stopniu zdolne do prowadzenia operacji (działań) o charakterze zaczepnym (ofensywnych) oraz obronnych (defensywnych). Ostateczne powodzenie w walce osiągane jest poprzez działania zaczepne. Nawet w obronie dowódca musi podejmować decyzję odnośnie przejęcia inicjatywy

i przeniesienia walki na stronę przeciwnika. To działania zaczepne są bowiem rozstrzygającymi działaniami w czasie wojny.

Do cech charakterystycznych działań zaczepnych, które skutkują uzyskaniem istotnej przewagi nad przeciwnikiem zalicza się wybór czasu ataku, kierunku natarcia i miejsca, w którym nastąpi główne uderzenie oraz synchronizację i tempo natarcia.

Celem działań zaczepnych w operacji opóźniającej jest powstrzymywanie przeciwnika poprzez stosowanie skoncentrowanych uderzeń, nie tylko na elementy pierwszego rzutu, lecz również w głębi jego ugrupowania. Powstanie ognisk walki w głębi ugrupowania przeciwnika stwarza wrażenie stałego i znacznego zagrożenia, na które musi on reagować. W ten sposób przeciwnik bardziej jest zmuszony do reakcji na uderzenia niż do przejęcia inicjatywy. Należy jednak podkreślić, że fizyczne niszczenie przeciwnika jest jedynie środkiem do uzyskania powodzenia, a nie celem samym w sobie. Podstawowym wymogiem jest tworzenie warunków do paraliżowania i zaskakiwania jego wojsk oraz rozdrabniania i izolowania elementów ugrupowania bojowego (operacyjnego).

Współcześnie uważa się, że obrona jest zamierzonym lub wymuszonym rodzajem walki prowadzonej w celu udaremnienia lub odparcia uderzeń wojsk przeciwnika, zadania mu maksymalnych strat, utrzymania zajmowanego pasa (rejonu) oraz stworzenia warunków do działań zaczepnych. Z powyższego wynika, że celem działań obronnych jest uniemożliwienie przeciwnikowi opanowania terenu, rozbicie zgrupowań uderzeniowych i załamania jego natarcia oraz przejęcie inicjatywy[2].

Natomiast **specyfika działań obronnych**, prowadzonych **w ramach operacji opóźniającej** skłania do stwierdzenia, że jej podstawowym celem będzie zyskanie czasu oraz zmuszenie przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie. Osiągnięcie tak postrzeganego celu możliwe będzie

[2] Tamże, s. 80.

głównie poprzez dążenie do rozpoznania przygotowań przeciwnika do natarcia, wykorzystanie właściwości taktycznych terenu (głównie pod kątem ograniczenia przeciwnikowi możliwości prowadzenia obserwacji i manewru) oraz rozśrodkowanie i maskowanie wojsk. Teren powinien także ułatwiać wykonanie kontrataków i manewrów związanych z odejściem wojsk na kolejne, położone w głębi rubieże obronne. Dużego znaczenia nabiera w tej sytuacji wybór przedniej linii obrony oraz realizacja szeregu innych przedsięwzięć, zmierzających do wprowadzenia przeciwnika w błąd co do jej rzeczywistego przebiegu, między innymi poprzez kanalizowanie ruchu jego wojsk.

Biorąc pod uwagę specyfikę prowadzenia operacji opóźniającej bardzo istotne znaczenie ma szerokość i głębokość obrony. Powinny one zapewnić przede wszystkim wzajemną więź taktyczną między elementami ugrupowania bojowego oraz manewr. Szczególne znaczenie ma manewr. Będzie on wykonywany głównie w celu uchylenia się od starcia w niekorzystnych dla obrońcy warunkach. Poprzez połączenie ruchu i ognia broniące się zgrupowania taktyczne powinny dążyć do zadania przeciwnikowi wysokich strat. Aby manewr był skuteczny, musi być prosty w zamiarze oraz przeprowadzony szybko i w miarę możliwości skrycie.

Głębokość obrony niezbędna jest do osiągnięcia swobody działania, do zapewnienia czasu na reakcję i do zwolnienia tempa natarcia przeciwnika. Jest ona osiągana poprzez wyznaczenie wystarczającej przestrzeni do rozwinięcia sił ubezpieczenia oraz środków rażenia (ogniowego, elektronicznego itd.). Powinna ona zapewnić również efektywne wykorzystanie terenu (wraz z jego rzeźbą i pokryciem) oraz umożliwić rozmieszczenie i przegrupowanie odwodów, elementów wsparcia ogniowego oraz urządzeń zabezpieczenia logistycznego.

Współcześnie, nie bez powodu uważa się, że zwroty zaczepne są wyrazem aktywności w działaniach obronnych. Zmuszają bowiem one przeciwnika do zmniejszenia tempa natarcia oraz wcześniejszego wprowadzenia odwo-

dów. Broniący się związek taktyczny (oddział) wykonuje zwykle kontrataki samodzielnie, muszą być jednak one zawsze skoordynowane z walką pierwszorzutowych oddziałów (pododdziałów). Powinny być realizowane szybko i w taki sposób, aby swym działaniem zaskoczyć przeciwnika. Podkreśla się, że najkorzystniej jest wykonywać kontratak w skrzydło (skrzydła) i na tyły zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, zwłaszcza w okresie, gdy nacierające oddziały (pododdziały) oraz przemieszczające się z głębi odwody zostały zatrzymane. Siły wykonujące kontratak powinny mieć co najmniej dwukrotną przewagę nad przeciwnikiem na kierunku wejścia do walki. Należy zaznaczyć, że w większości wypadków zasadniczym celem kontrataku jest odtworzenie poprzedniego położenia.

Natomiast **celem kontrataku w ramach operacji opóźniającej** będzie zwykle zatrzymanie (zdezorganizowanie) natarcia przeciwnika, umożliwiające własnym wojskom oderwanie się od niego i wyjście z walki. Niekiedy cel kontrataku może być szerszy i obejmować także powstrzymanie lub rozbicie zatrzymanych sił przeciwnika i odzyskanie utraconego terenu. Obrońca powinien wszelkimi sposobami dążyć do przejęcia inicjatywy wszędzie tam, gdzie jest to możliwe.

Z powyższych konstatacji wynika, że celem działań obronnych może być obniżenie możliwości zaczepnych przeciwnika i spowodowanie załamania jego natarcia, utrzymanie poprzednio określonego rejonu i zapobieganie włamania się przeciwnika w rejon obrony oraz zyskanie na czasie. W ten sposób uzyskuje się także warunki do koncentracji własnych wojsk w innym miejscu oraz zmuszenie przeciwnika do ześrodkowania, przez co staje się on bardziej podatny na oddziaływanie ogniowe.

W tym miejscu należy skonstatować, że działania komponentu lądowego mogą być prowadzone jednocześnie przez poszczególne elementy wchodzące w jego skład lub przez całość sił. W celu osiągnięcia ciągłości, ich działania łączone są podczas operacji opóźniającej etapami pośrednimi, w których woj-

ska wychodzą z walki lub dążą do ponownego kontaktu z przeciwnikiem. Zalicza się do nich: marsz zbliżania, bój spotkaniowy, działania na połączenie, wycofanie, luzowanie wojsk oraz (na poziomie operacyjnym) działania opóźniające.

Marsz zbliżania w operacji opóźniającej polega w swej istocie na prowadzeniu działań, w których wojska dążą do uzyskania lub odtworzenia styczności z przeciwnikiem. Dla osiągnięcia tak postrzeganego celu niezbędne jest prowadzenie intensywnych działań rozpoznawczych, zwracając w nich szczególną uwagę na osłonę skrzydeł. Jest to bardzo ważne, bowiem ubezpieczenia przeciwnika powinny być niszczone lub obezwładniane bez zmniejszenia tempa przemieszczania sił głównych. Marsz zbliżania wykonuje się zwykle w ramach przygotowania do późniejszego działania i kończy się wtedy, gdy siły główne rozmieszczone zostaną zgodnie z planem dowódcy. Ponieważ dzięki niemu wojska przechwytują i utrzymują inicjatywę, działanie to może pociągać za sobą potrzebę zniszczenia lub zmuszenia do wycofania mniejszych sił przeciwnika oraz opanowania terenu o znaczeniu taktycznym.

Tempo marszu zbliżania będzie się zmieniać zgodnie z aktualną sytuacją operacyjno-taktyczną. Śmiałe, szybkie działania powinny być połączone z zachowaniem dążenia do utrzymania właściwego stosunku sił, tak by ewentualna reakcja przeciwnika i zmiana charakterystyki terenu nie powodowały zachwiania przyjętych planów działania. Niekiedy zasadne może być obejście stawiających opór sił przeciwnika (gdy są one wiązane przez siły działające od czoła) lub podjęcie decyzji o ich rozbiciu. Wszyscy dowódcy muszą być zatem przygotowani do samodzielnego działania zgodnie z zamiarem przełożonego i otrzymanym zadaniem, dążąc do zaskoczenia przeciwnika, niedopuszczenia do zrównoważenia stosunku sił i wykorzystania powodzenia. Marsz zbliżania kończy się wtedy, gdy osiągnięte zostanie zamierzone położenie, albo gdy działania przeciwnika wymuszą rozwinięcie i wejście do działań sił głównych.

Podczas marszu zbliżania najkorzystniejsze jest ugrupowanie wojsk w kilku usamodzielnionych kolumnach. Pozwala to na ich szybkie rozwinięcie i zwiększa prawdopodobieństwo realizacji zadań, nawet w wypadku obezwładnienia jednej kolumny. Jak już wspomniano w działaniach tych szczególnie ważną rolę spełniają elementy ubezpieczenia, albowiem maszerujące wojska są narażone na uderzenia przeciwnika ze wszystkich kierunków oraz wszelkich możliwych wymiarów.

Bój spotkaniowy jest działaniem, którego istota polega na dążeniu obu stron do wykonania swojego zadania poprzez działania zaczepne. Bój spotkaniowy będzie często pojawiał się w operacjach opóźniających w formie nagłych (agresywnych) uderzeń, których rezultat może decydować o charakterze przyszłych działań. Nawet gdy główna część wojsk broni się, naciera lub prowadzi działania opóźniające, poszczególne elementy mogą znaleźć się w sytuacji, która posiada cechy boju spotkaniowego. Należy zaznaczyć, że w ramach operacji opóźniających będzie on typowy dla szczebla brygady i niższych.

Wyniki badań wskazują, że bój spotkaniowy może wyniknąć, gdy wojska przemieszczają się w przewidywaniu wejścia do walki (w kolumnach na drogach marszu), nawiązują styczność z przeciwnikiem (o którym posiadały mało informacji) lub przypadkiem (gdy rozpoznanie było nieskuteczne). Może on wyniknąć także, gdy obie strony wiedzą nawzajem o swoich działaniach i decydują się na atak. W tej sytuacji celem boju spotkaniowego jest dążenie do uzyskania lokalnej przewagi lub opanowania taktycznie ważnego terenu. Ponadto może wyniknąć wtedy, gdy zaistnieje konieczność wsparcia sił odrywających się od przeciwnika.

Podstawową zasadą boju spotkaniowego jest uchwycenie i utrzymanie inicjatywy. Daje to dowódcy swobodę działania, jakiej potrzebuje zarówno w celu zakończenia pierwotnego zadania bojowego, jak i podjęcia nowego zadania. Powodzenie zależy w większości przypadków od szybkości reakcji

oraz od umiejętnego przewidywania rozwoju walki. W ten sposób śmiałe i energiczne działania dowódców na wszystkich szczeblach, są zwykle kluczem do powodzenia. Natychmiastowe działanie w celu uzyskania inicjatywy obniża szansę przeciwnika na realizację jego planów i może pomóc w zachowaniu swobody działania wojsk własnych.

Działania na połączenie prowadzone są wtedy, gdy wojska łączą się na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika. Ich istota polega na uzyskaniu styczności pomiędzy dwoma lub więcej własnymi zgrupowaniami, które mogą mieć te same lub różne zadania. Działania na połączenie są w swoim charakterze zwykle działaniami zaczepnymi, bowiem koniecznym może być zniszczenie przeciwnika, który znalazł się pomiędzy własnymi wojskami.

Zadanie podejmowane w ramach działania na połączenie będzie zwykle adekwatne do późniejszych zadań. Połączenie z okrążonymi lub odciętymi wojskami może wiązać się z dążeniem do wyjścia z okrążenia. Wielkość i skład sił uzależnione jest z reguły od przyszłego zadania bojowego. Należy podkreślić, że potrzeba działań na połączenie może być częścią zamiaru działań. Głównym problemem w tym rodzaju działań jest szybkość w przeprowadzeniu połączenia, aby obniżyć możliwość reakcji przeciwnika i zminimalizować okres narażania się na nie.

Wycofanie występuje wtedy, gdy wojska wychodzą z walki w celu przerwania styczności z przeciwnikiem. Natomiast odejście różni się od wyjścia z walki tym, że jest to przemieszczenie wojsk nie będących w styczności z przeciwnikiem i ma charakter organizacyjny (rys. 1.). W operacji opóźniającej wycofanie z walki może być podjęte w sytuacji, gdy cel działania został osiągnięty i brak jest dalszej potrzeby utrzymywania styczności z przeciwnikiem. Ponadto może być realizowane po to, by uniknąć walki w niesprzyjających warunkach taktycznych, np. by dostosować się do przemieszczeń sąsiadów. Niekiedy wycofanie będzie stosowane ze względu na potrzebę użycia

wojsk w innym rejonie lub z powodu trudności z realizacją zabezpieczenia logistycznego.

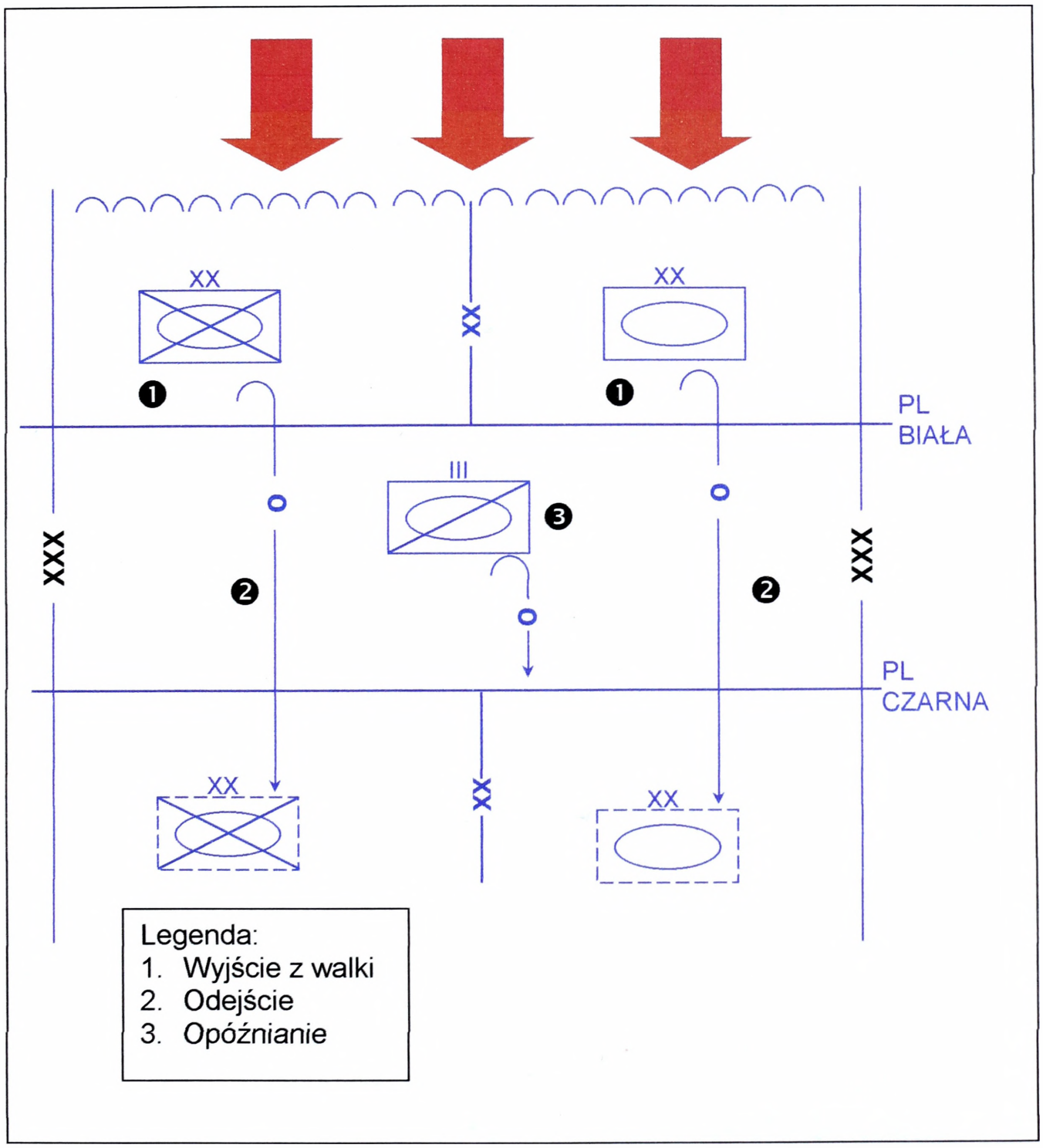

Rys. 1. Elementy wycofania (schemat ideowy)

Wyjście z walki ma na celu zerwanie kontaktu bojowego z przeciwnikiem dla zyskania swobody działania, niezbędnej do wykonania innego zadania.

Jest ono między innymi integralnym elementem operacji opóźniających w większej skali, występującym podczas opuszczania poszczególnych pozycji. Poprzedza odejście wojsk, jeżeli rozpoczyna się ono w warunkach bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Oczywiście może mieć miejsce i w innych sytuacjach.

Wyjście z walki polega na (w miarę możliwości) skrytym opuszczeniu zajmowanych pozycji w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem i oddaleniu się od niego na odległość umożliwiającą przyjęcie ugrupowania marszowego. Kończy się zazwyczaj z chwilą, gdy siły główne przejdą z ugrupowania bojowego w marszowe. Ponieważ wychodzenie z walki jest swego rodzaju zwierciadlanym odbiciem wchodzenia do walki, odległości formowania kolumn marszowych mogą być analogiczne do odległości rozwijania się wojsk z tychże kolumn podczas wchodzenia do walki. W tym jednak przypadku, głównie z uwagi na odległość między poszczególnymi pozycjami opóźniania, unikać się będzie formowania długich kolumn – będą dominowały pododdziałowe.

Wyjście z walki powinno być przeprowadzone tak, aby ewentualne oddziaływanie przeciwnika na to działanie było minimalne. Realizacja tej zasady wymusi położenie głównego nacisku na rozpoznanie, zaskoczenie i szybkość działania. Jak wskazują wyniki badań istotnym problemem podczas wycofania jest zerwanie kontaktu z przeciwnikiem, bowiem warunki w jakich zachodzi są zwykle niesprzyjające. Przeciwnik będzie posiadał wówczas inicjatywę, a wojska będą narażone na jego atak podczas wycofywania się. W miarę możliwości wycofanie powinno być rozpoczęte w ciemności lub w warunkach ograniczonej widoczności.

Luzowanie wojsk polega na wykonaniu takich działań, w których jedne siły przejmują od drugich prowadzenie dotychczasowych działań. Wyniki badań wskazują, że w operacji opóźniającej będzie zwykle polegało na przejęciu zadania od sił wychodzących z walki, polegające na działaniu, w którym woj-

ska przemieszczające się do tyłu przechodzą poprzez odcinek jednostki zajmującej kolejną pozycję obrony.

Luzowanie podejmowane będzie zwykle wtedy, gdy wojska zakończyły swoje zadanie bojowe. Innymi słowy w takiej sytuacji, w której powinny odejść, aby uniknąć utraty zdolności bojowej. A zatem luzowanie zazwyczaj podejmowane jest w celu utrzymania ogólnego poziomu zdolności bojowej. Nieodłączne z tymi działaniami jest przekazanie odpowiedzialności za realizowane dotąd zadanie. Podstawowym wymogiem jest także to, by przekazanie to miało miejsce przy jednoczesnym zachowaniu pożądanego poziomu możliwości operacyjnych (bojowych).

Działania opóźniające mogą być prowadzone niezależnie (na szczeblach taktycznych) lub w ramach innych rodzajów działań (na szczeblach operacyjnych). Stanowią z reguły podstawę innych działań, głównie poprzez utrzymanie terenu oraz zapewnienie elastyczności i swobody działania w celu zadania przeciwnikowi maksymalnych strat.

Celem działań opóźniających jest zwykle powstrzymanie natarcia przeciwnika poprzez zadawanie mu strat, które obniżają jego możliwości bojowe. Niekiedy ich celem jest wmanewrowanie przeciwnika do rejonu, w którym będzie podatny na uderzenia lub uniknięcie walki w niepożądanych (niewygodnych) warunkach, a tym samym ochrona sił własnych.

W działaniach opóźniających struktura obszaru działań jest podobna do tej, która występuje w obronie. Opóźnianie zaczyna się zwykle od rubieży podanej w zadaniu i rozciąga się do tyłu do rubieży, gdzie odpowiedzialność za przeciwnika przechodzi na inne wojska lub do rubieży, na której zmienia się rodzaj działań (tj. zwykle na kolejnej rubieży obrony lub rubieży przejęcia odpowiedzialności). W ramach tak określonego rejonu wojska rozdzielona będą zwykle bocznymi liniami rozgraniczenia. Szerokości obszaru opóźniania dla oddziału i związku taktycznego będzie zwykle większa w stosunku do szerokości w obronie.

Można wyróżnić trzy główne metody prowadzenia działań opóźniających:

- ❒ opóźnianie przemienne,
- ❒ opóźnianie ciągłe,
- ❒ metodą kombinowaną.

Pierwsza znana jest w literaturze również jako tzw. metoda szufladkowania i ma zastosowanie w zasadzie tylko na szczeblach taktycznych (w opóźnianiu). Polega na tym, że całość sił wyznaczonych do prowadzenia opóźniania na danym kierunku dzieli się na dwa (zazwyczaj mniej więcej równe) zgrupowania, które organizują kolejno położone w głębi rubieże (pozycje) opóźniania. Zgrupowanie broniące się na pierwszej rubieży (pozycji) wycofując się przekracza następną rubież (pozycję) w głębi.

Przykładowy mechanizm prowadzenia działań opóźniających przez dywizję przedstawiono na kolejnych schematach 1-3.

Opóźnianie ciągłe – typowe dla szczebli operacyjnych – polega na tym, że dane zgrupowanie wojsk znajduje się cały czas w styczności z nacierającym przeciwnikiem, prowadzi z nim ciągłą walkę, wykorzystując do powstrzymywania go kolejne, leżące bezpośrednio za sobą pozycje opóźniania.

W metodzie kombinowanej dane zgrupowanie prowadzi działania opóźniające na jednym kierunku pierwszą, a na innym – drugą metodą. Ponieważ opóźnianie przemienne jest działaniem silniejszym, powinno się je stosować na kierunku głównego wysiłku.

Zorganizowane prowadzenie działań opóźniających wymaga wyznaczenia wojskom pasów lub rejonów opóźniania (gdy działania są prowadzone samodzielnie, może to być tylko kierunek) oraz rubieży i pozycji opóźniania (pierwszej, pośrednich i końcowej) z określeniem czasu ich utrzymywania.

Doświadczenia bojowe i ćwiczebne wykazują, że wojska prowadzące działania opóźniające mogą skutecznie przeciwstawiać się 1,5-2 razy liczniejszym siłom przeciwnika niż ma to miejsce w obronie. Stąd też tylokrotnie

większa może być szerokość pasów (rejonów) działań opóźniających niż pasów (rejonów) obrony. Dotyczy to oczywiście związków taktycznych i oddziałów w pełnym składzie. Ponieważ jednak działania opóźniające będą najczęściej prowadzić wojska, które ponoszą straty, w rzeczywistości szerokość pasów (rejonów) opóźniania może w przybliżeniu odpowiadać górnej granicy norm przewidywanych dla obrony, a w korzystnych sytuacjach nieco je przewyższać.

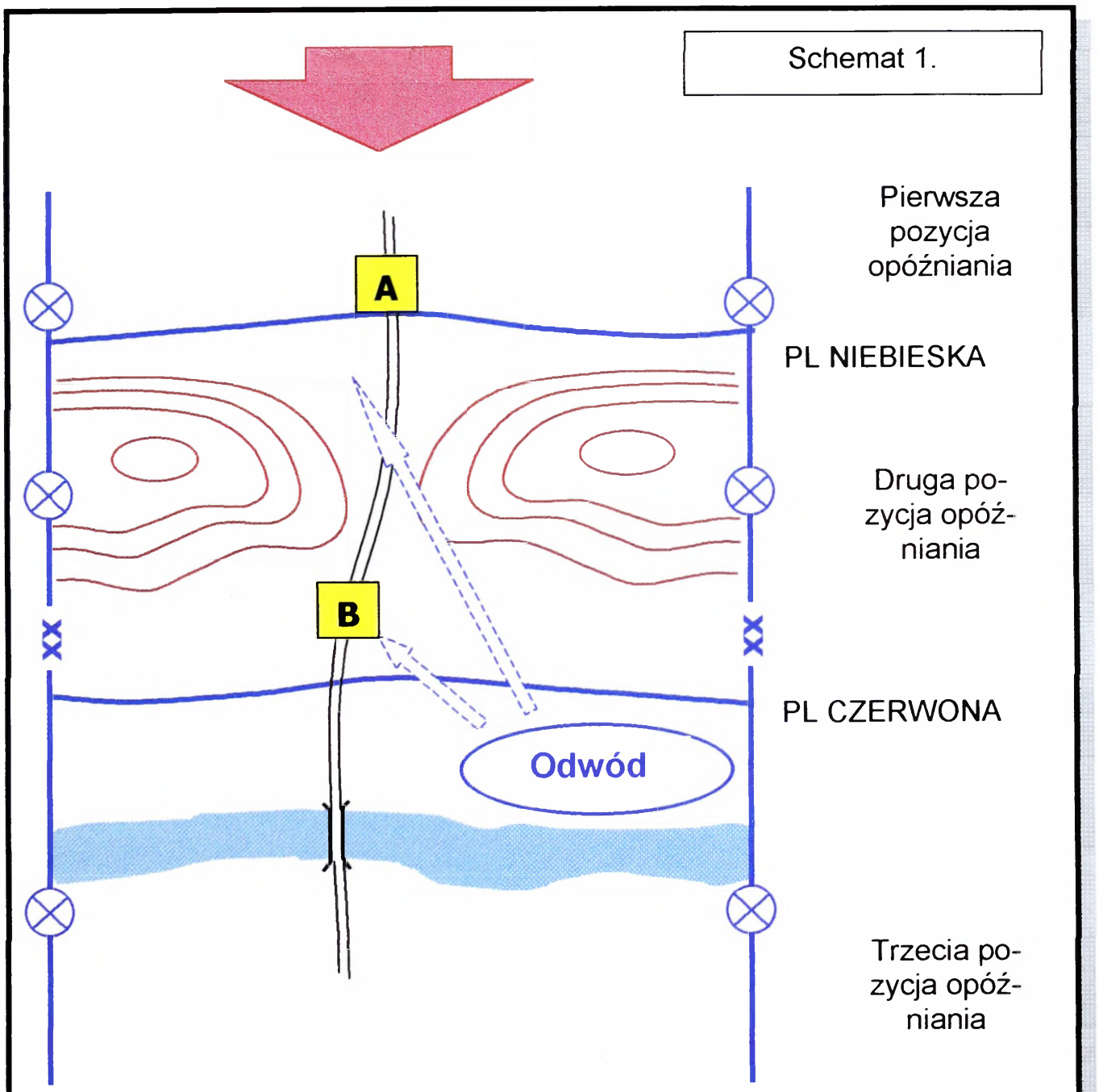

Brygady organizują i obsadzają pierwszą i drugą pozycję opóźniania. Odwód dywizji pozostaje w gotowości do wsparcia ich działań, szczególnie w czasie wyjścia z walki. Może być również użyty do wykonania kontrataku w celu zatrzymania natarcia przeciwnika.

Schemat 2.

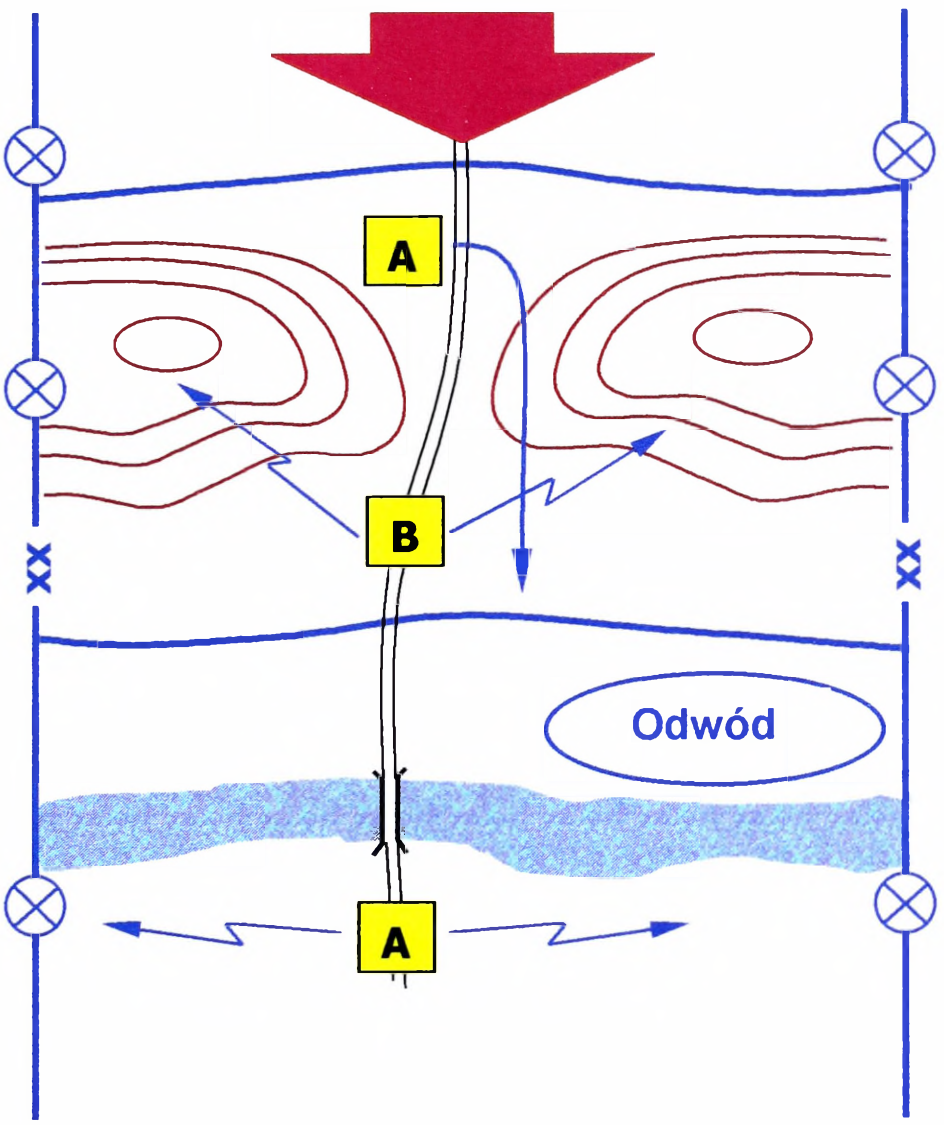

Pierwsza pozycja opóźniania

PL NIEBIESKA

Druga pozycja opóźniania

PL CZERWONA

Trzecia pozycja opóźniania

Brygada z pierwszej pozycji opóźniania przechodzi przez drugą pozycją, a następnie organizuje i obsadza trzecią pozycję. Ciężar walki bierze na siebie brygada na drugiej pozycji. Odwód dywizji pozostaje w gotowości do wsparcia ich działań, szczególnie wykonania kontrataku w celu zatrzymania natarcia przeciwnika.

Schemat 3.

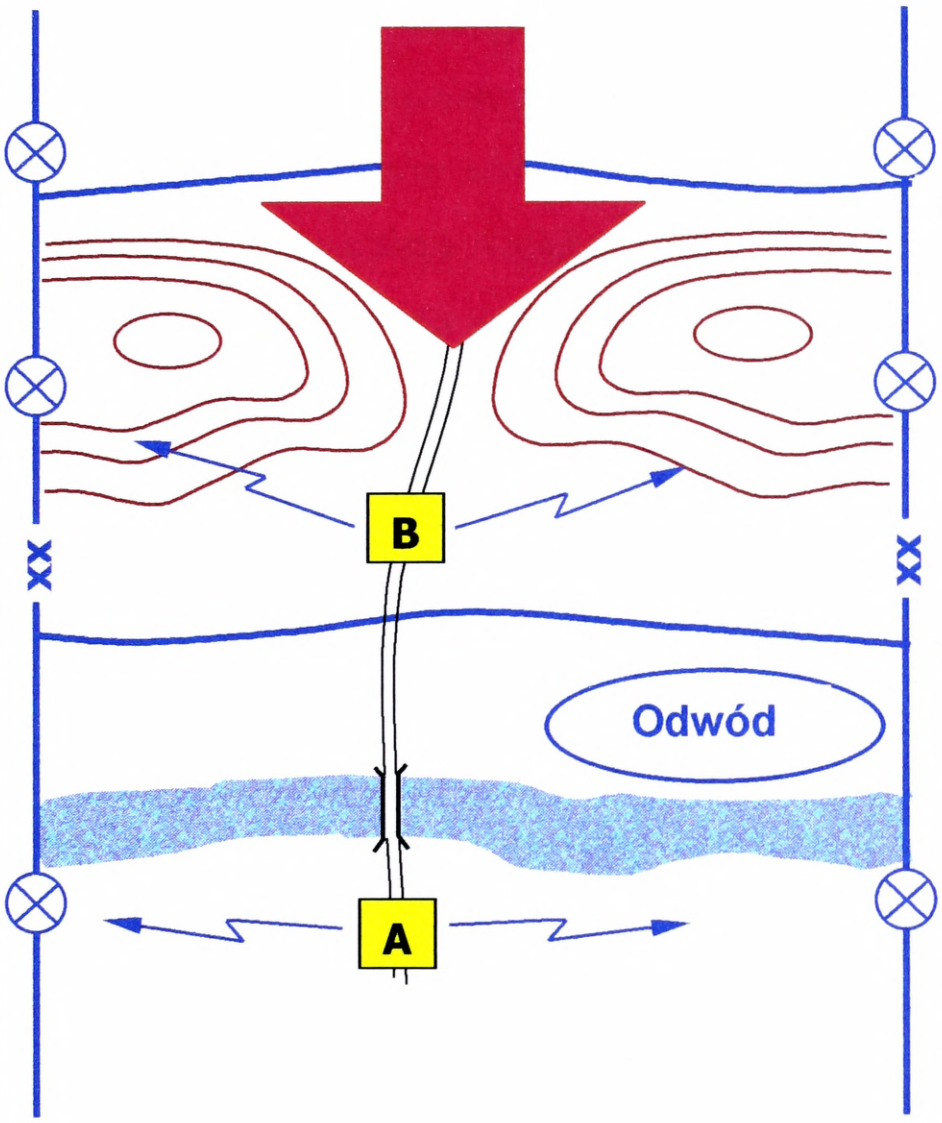

Brygada na drugiej pozycji prowadzi działania opóźniające. Brygada na trzeciej pozycji osiąga gotowość do działania.

Liczba rubieży opóźniania i czas ich utrzymywania zależą od głębokości opóźniania, terenu, ilości posiadanych sił oraz nakazanego terminu utrzymania rubieży końcowej. Rubieże powinno się wyznaczać w takiej odległości od siebie, aby nacierający – chcąc atakować kolejną rubież – zmuszony był zmienić stanowiska ogniowe artylerii i od nowa organizować natarcie.

Szczególnie ważne w działaniach opóźniających jest umiejętne wykorzystanie terenu, zwłaszcza przy wyborze rubieży i pozycji opóźniania. Powinny one zapewniać: jak najdalszy wgląd w głąb ugrupowania przeciwnika, możliwość prowadzenia ognia na wprost na maksymalną odległość, ukrycie własnych wojsk oraz skryte drogi odejścia na kolejną pozycję w głębi. Niezbędne jest również wykorzystywanie do powstrzymywania przeciwnika różnych obiektów terenowych leżących między pozycjami.

Wyniki badań wskazują, że w ramach operacji opóźniającej wojska powinny otrzymać obszar działania lub odpowiedzialności, wynikający z przyjętej koncepcji operacji. Powinien on być wypadkową potrzeb wynikających z zapewnienia głębokości umożliwiającej dokonanie szybkiego i skrytego manewru oraz prowadzenia walk na dogodnych rubieżach terenowych. Na podstawie otrzymanego zadania dowódca operacji wyznacza – stosownie do potrzeb – obszary (pasy, rejony), w obrębie których działały będą podporządkowane mu siły. Obejmują one obszary operacji bezpośrednich, tyłowych i głębokich.

W celu zdefiniowania obszaru działania (odpowiedzialności) zwykle określa się boczne, przednie i tylne linie rozgraniczenia. Powstały w ten sposób obszar (pas, rejon) posiada określone parametry przestrzenne (szerokość i głębokość), kształt i położenie w stosunku do sąsiadów oraz przeciwnika. Należy zaznaczyć, że powinien on zapewniać zarówno możliwość wykonania otrzymanego zadania, jak i zachowanie bezpieczeństwa własnych (podległych) wojsk.

Osiągnięcie takiego stanu w ramach operacji opóźniającej wymaga posiadania umiejętności oraz potencjalnych możliwości tworzenia przewagi w wybranym miejscu i czasie. W warunkach współczesnego pola walki będzie to możliwe poprzez śmiały, zaskakujący dla przeciwnika oraz sprawnie przeprowadzony manewr, dążenie do precyzyjnego określenia punktu kulminacyjnego oraz stałe utrzymywanie w odwodzie sił, które zdolne będą do reakcji na niekorzystną sytuację.

Współcześnie manewr postrzegany być powinien jako użycie sił na polu walki poprzez wykonanie ruchów wojsk połączonych z ogniem, prowadzonych dla uzyskania przewagi położenia nad przeciwnikiem w celu wykonania zadania. Koordynacja sił zaangażowanych w wykonanie manewru wymaga stosowania środków kontroli pola walki, które obejmują wiele aspektów. Zalicza się do nich precyzyjne określenie zamiaru (koncepcji) działania[3] oraz identyfikację poszczególnych faz operacji (pośrednich i końcowej). Ponadto wymagane jest precyzyjne określanie zadań oraz linii rozgraniczenia, oddzielających od siebie sąsiadujące siły, a także ustalenie zakresu odpowiedzialności (kompetencji) poszczególnych dowódców. W operacji opóźniającej istotne jest także graficzne przedstawienie zamiarów poprzez sprecyzowanie osi (kierunków) opóźniania i orientacyjnych kierunków manewru (ruchu) wojsk oraz określenie wysuniętych pozycji wojsk własnych, w celu uniknięcia sytuacji konfliktowych.

W ramach koordynacji działań wojsk wyznacza się przednią linię wojsk własnych i wysunięty skraj obrony. Obejmuje ona również linie ilustrujące położenie wojsk w poszczególnych fazach operacji, linie koordynacyjne wsparcia ogniowego i działania lotnictwa oraz linie obrony przeciwlotniczej.

Istotnym czynnikiem zapewniającym prowadzenie skutecznej operacji opóźniającej jest **synchronizacja na polu walki**. Jest to zdolność do skupie-

[3] Koncepcja działań – jasne i zwięzłe określenie sposobu działania wybranego przez dowódcę w celu wykonania zadania.

nia środków i działań w czasie i w przestrzeni w celu stworzenia jak największego potencjału bojowego w decydującym miejscu. Synchronizacja obejmuje zmasowanie efektów siły bojowej (wojsk i ognia) w decydującym punkcie, w celu osiągnięcia przewagi nad przeciwnikiem, przy użyciu wszystkich dostępnych środków.

Synchronizacja zazwyczaj wymaga jasnej koordynacji pomiędzy różnymi jednostkami i działaniami zachodzącymi w toku danej operacji. Działania prowadzone w ramach obszaru odpowiedzialności charakteryzowane są trzema ściśle ze sobą powiązanymi sposobami działania – działaniami w głębi, w styczności i w obszarze tyłowym. Dowódcy muszą synchronizować równocześnie walkę w głębi, w styczności oraz działania w obszarze tyłowym w sposób, który jawi się przeciwnikowi jako jedna ciągła operacja przeciwko niemu. Synchronizacja działań w głębi, w styczności i w obszarze tyłowym jest złożonym przedsięwzięciem i wymaga jasnego zrozumienia myśli przewodniej dowódcy. Wojska muszą dążyć do zwalczania przeciwnika jednocześnie na całej głębokości pola walki i masować zarówno rezultaty, jak i siły w czasie i w miejscu niezbędnym do wykonania zadania. Aby to osiągnąć, działania mogą być jednoczesne i powinny być ściśle zintegrowane. Są one także prowadzone w ramach działań w głębi, w styczności i obszarze tyłowym[4].

Pojęcia działań w głębi, w styczności i obszarze tyłowym stosowane są do zdefiniowania jak te trzy rodzaje działań mają się do siebie, po pierwsze funkcjonalnie, czyli co mają osiągnąć i po drugie geograficznie, czyli gdzie mają to osiągnąć. Te trzy rodzaje działań muszą być rozpatrywane łącznie i rozumiane jako całość na każdym szczeblu dowodzenia od szczebla brygady wzwyż. Wymagają one ciągłej i poprawnej synchronizacji, a ideałem jest, gdy prowadzone są jednocześnie, ponieważ każde z nich będzie wpływać na pozostałe.

---

[4] K. M. Hofeditz, *Zasady prowadzenia operacji,* Myśl Wojskowa nr 5/1998, s. 91.

Działania w głębi, w styczności i w obszarze tyłowym wymagają także integracji pomiędzy szczeblami dowodzenia z powodu zróżnicowania skali i natężenia działań prowadzonych przez jednostki o różnej wielkości i możliwościach. Podczas gdy wykrycie przeciwnika jest wspólną funkcją wszystkich operacji, to już zablokowanie i atakowanie go może być osiągnięte albo przez działania w głębi albo w styczności, zgodnie z ogólnym zamiarem walki.

Celem działań w styczności (rys. 2) jest przede wszystkim angażowanie przeciwnika w walkę, stosując różne sposoby osiągania pożądanych wyników. Działania w styczności będą zazwyczaj prowadzone na niewielką głębokość oraz w ograniczonym przedziale czasu. Dlatego związane są z osiąganiem sukcesów w bieżących walkach i zaangażowaniem wojsk w bezpośrednim starciu z przeciwnikiem.

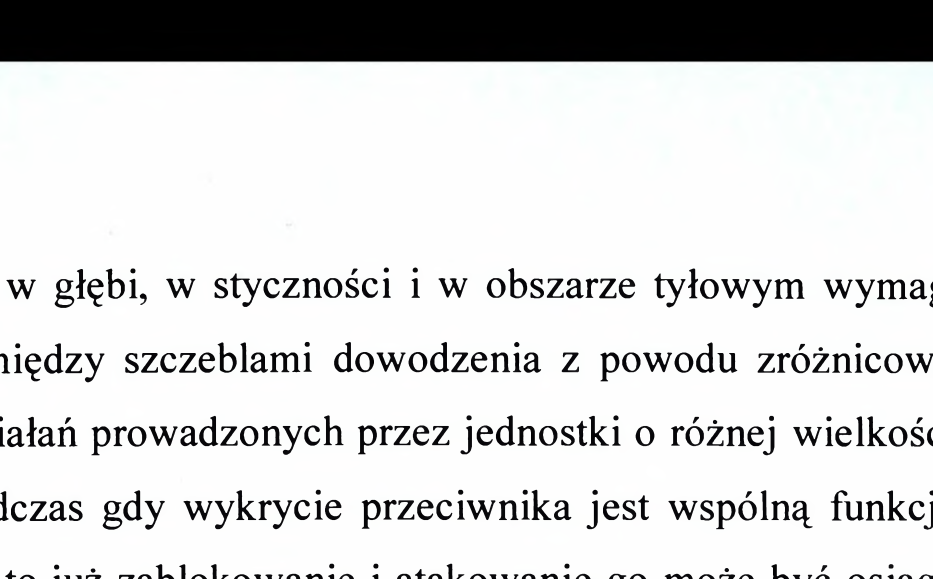

Rys. 2. Działania bezpośrednie (schemat ideowy)

Dzięki zaangażowaniu w bezpośrednie działanie przeciwko siłom przeciwnika ich skutek jest prawdopodobnie zarówno natychmiastowy jak i namacalny (faktyczny). Nie są one prowadzone jedynie przez jednostki bojowe

lecz obejmują działalność jednostek wsparcia bojowego oraz zabezpieczenia logistycznego działających na ich rzecz.

Celem działań w głębi (rys. 3) jest przede wszystkim odnalezienie i blokowanie przeciwnika, utrzymywanie go z dala od obiektów ataku oraz ograniczanie jego swobody działania, a tym samym tworzenie sprzyjających warunków do działań w styczności. Są one zwykle prowadzone z dużym rozmachem i w długim przedziale czasu.

Działania w głębi to w zasadzie działania zaczepne w swoim charakterze i mogą same przez się prowadzić do bezpośredniego starcia. Są one środkami ograniczania możliwości przeciwnika co do manewru poprzez skupienie się na jego punktach wrażliwych na uderzenia, tak by był on niezdolny doprowadzić swoje wojska do gotowości. Może to być warunek wystarczający do opóźniania przeciwnika lub odciągnięcia go z kierunku głównego wysiłku. Stan taki jest łatwiejszy do uzyskania dzięki możliwościom rażenia współczesnego uzbrojenia w powiązaniu z systemami pozyskiwania danych, co w konsekwencji pozwala, aby działania w głębi miały udział, oprócz blokowania, w bezpośrednim atakowaniu przeciwnika.

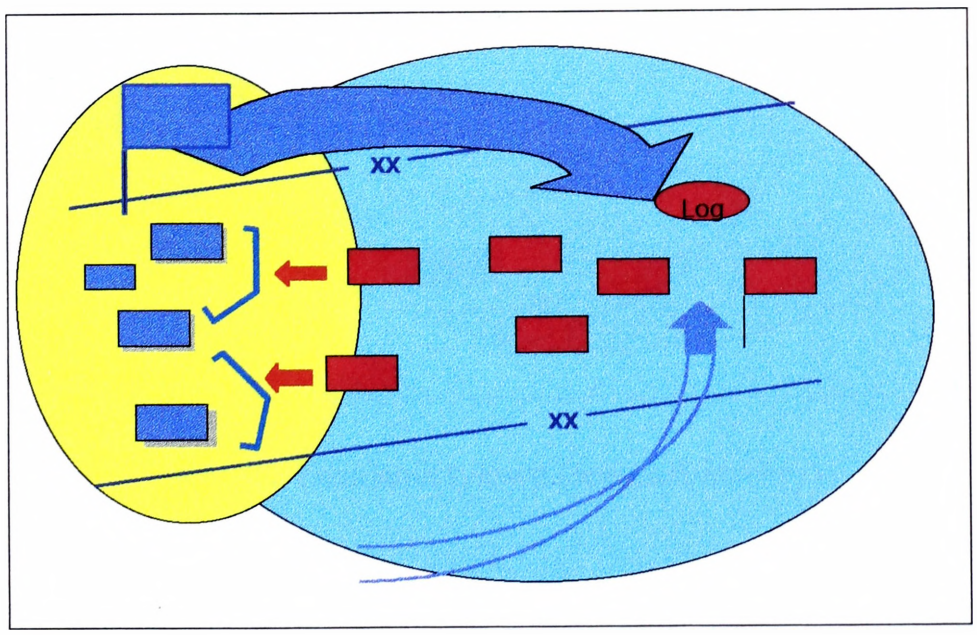

Rys. 3. Działania głębokie (schemat ideowy)

Celem działań w obszarze tyłowym (rys. 4.) jest zapewnienie swobody działania poprzez ochronę wojsk, podtrzymywanie działań bojowych i zachowanie swobody manewru wojsk niezaangażowanych. Zwiększają one zarówno ogólną głębokość działań i dostarczają środków do zmiany tempa działań. Chociaż działalność w ramach zabezpieczenia logistycznego jest ważnym składnikiem, to działania w obszarze tyłowym są znacznie szersze co do zakresu i obejmują: gromadzenie, przegrupowanie i ochronę odwodów lub kolejnych rzutów wojsk; zmianę rejonów rozmieszczenia wojsk; organizację i ochronę działających baz oraz linii komunikacyjnych; zabezpieczenie i ochronę osób i urządzeń cywilnych; współpracę cywilno-wojskową (HNS, CIMIC[5]), w tym współpracę z władzami narodowymi. Działania w obszarze tyłowym regulują dostarczaniem wzmocnienia i uzupełnieniami stanów, przegrupowaniem odbudową i odtwarzaniem zdolności bojowej wojsk.

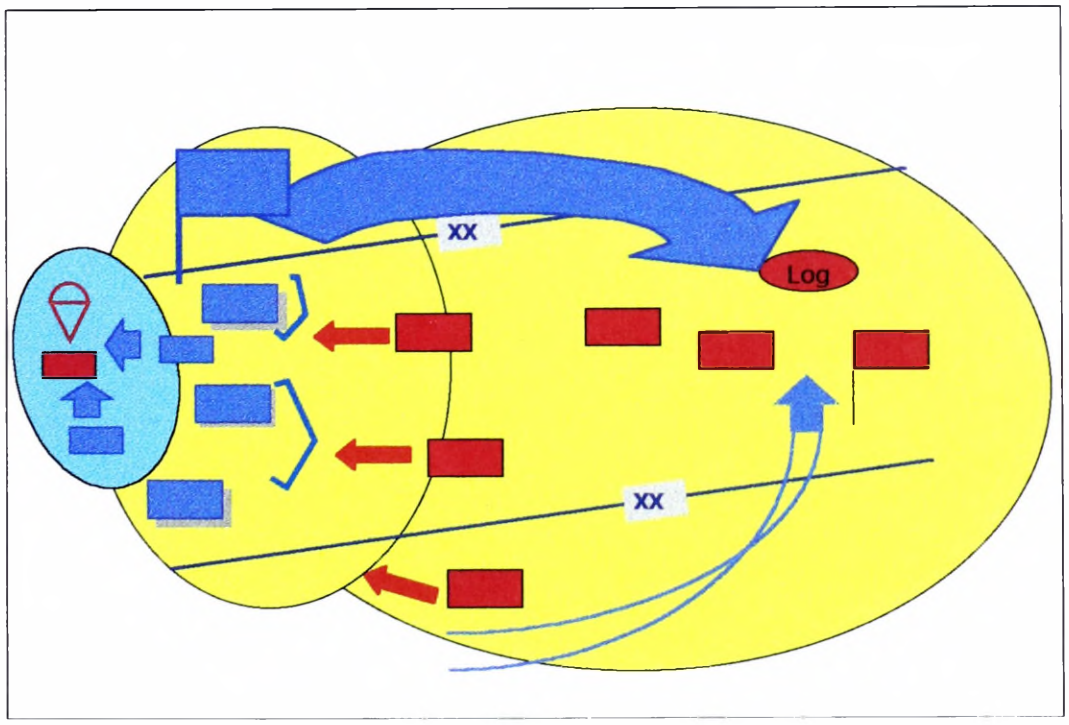

Rys. 4. Działania tyłowe (schemat ideowy)

[5] *HNS – host nation support – wsparcie państwa gospodarza; CIMIC – civil-military cooperation – współpraca cywilno-wojskowa.* Por.: Słownik terminów i definicji AAP-6 (U), Warszawa 1998.

Głębia, bezpośrednia styczność i obszar tyłowy są przede wszystkim środkami zobrazowania działań poprzez ich funkcje. Wojska ugrupowane w przedzie mogą równie dobrze być zaangażowane do działań w głębi, w styczności i na tyłach. Podobnie mogą one działać zarówno na dużych, jak i małych odległościach, zależnie od występującej aktywności i środków zastosowanych do ich przerzutu. Przykładowo, działania w styczności mogą być skupione na ograniczonej przestrzeni lub obejmować znaczny obszar w trzech wymiarach. Decydującym czynnikiem jest funkcja, którą spełniają wojska. Zazwyczaj działania w głębi obejmują poszukiwanie i blokowanie przeciwnika, a działania w styczności spełniają funkcję jego atakowania.

Działania w obszarze tyłowym związane są z wsparciem, podtrzymywaniem i ochroną wojsk wypełniających powyższe funkcje. Wszystkie rodzaje wojsk mogą być zaangażowane w każde z tych działań. Przykładowo, jednostki logistyczne prowadzić mogą działania w głębi lub w styczności, jeśli zadanie przez nie wykonywane wspiera i podtrzymuje jednostki bojowe lub wsparcia bojowego w spełnianiu ich roli.

Rozdział II

ROZPOZNANIE ORAZ WALKA ELEKTRONICZNA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

2.1. ZADANIA SIŁ I ŚRODKÓW ROZPOZNANIA

W operacji opóźniającej rozpoznanie traktować należy jako nieodłączną część działań bojowych. Rozpoznanie musi zapewnić bowiem napływ informacji, niezbędnych do podjęcia decyzji, planowania i prowadzenia działań. Terminowa i wiarygodna informacja o zamiarach i możliwościach oraz słabych stronach przeciwnika, pozyskiwana środkami rozpoznania wszystkich szczebli dowodzenia potrzebna będzie przez cały czas trwania operacji opóźniającej.

Podczas operacji opóźniającej, większość informacji przepływającej w kanałach rozpoznania będzie w formie meldunków od działających elementów rozpoznawczych oraz od walczących na wysuniętych rubieżach wojsk. W wielu przypadkach takie informacje muszą być wykorzystywane natychmiast. Dlatego wyniki rozpoznania przekazywane muszą być szybko do tych, którzy ich potrzebują i jednocześnie przesyłane wyżej, gdzie mogą być także wykorzystane w ramach rozpoznania sytuacji .

Istnieje pewna zależność w zakresie zapotrzebowania na określoną informację od szczebla dowodzenia, a dotyczącą stopnia szczegółowości.

Typowe zapotrzebowanie **korpusu lub dywizji** ma zazwyczaj charakter ogólny. Dowódcy tych szczebli dowodzenia potrzebują danych rozpoznawczych niezbędnych do podjęcia decyzji – potrzebują odpowiedzi na pytania: co, gdzie, kiedy i w jakiej sile? Dlatego też rozpoznanie wojskowe na tych

szczeblach dowodzenia powinno być ukierunkowane przede wszystkim na zbieranie danych do powzięcia decyzji[6], a szczególnie do wypracowania wniosków, jak ugrupować swoje siły i gdzie skupić główny wysiłek walki.

Dowódcy **brygad (pułków)** zwykle kierują bezpośrednio ruchem wojsk na polu walki i określają główne cele do niszczenia /zwalczania/. Stąd też potrzebują porównywalnie tyle samo informacji rozpoznawczych, co i bojowych.

Dowódcy **batalionów** natomiast potrzebują niewiele informacji rozpoznawczych, ale za to dużo informacji bojowych, o aktualnych ruchach wojsk i ważniejszych obiektach przeciwnika.

Dowódcy **kompanii** są zainteresowani niemal wyłącznie informacją bojową, którą muszą natychmiast wykorzystać, gdyż szybko się ona dezaktualizuje.

Z powyższego wynika, iż jednostki niższego szczebla potrzebują mniej informacji rozpoznawczych dotyczących oceny sytuacji a więcej informacji bojowych wykorzystywanych do prowadzenia ognia i manewru wojskami, stosownie do szybko zmieniającej się sytuacji na polu walki. Dlatego też w ich działalności bojowej jest więcej meldowania, a mniej analizy. Natomiast jednostki wyższego szczebla, szczególnie korpus i – w mniejszym zakresie – dywizja, opierają się głównie na analizach i ocenach. Zazwyczaj brygady, bataliony i kompanie przekazują informacje bojowe w górę, a otrzymują stamtąd opracowane informacje rozpoznawcze o przeciwniku i sytuacji na polu walki.

Zadania rozpoznawcze w operacji opóźniającej można podzielić na dwa etapy:

- ❒ przed rozpoczęciem operacji opóźniającej,
- ❒ w trakcie prowadzenia operacji, w celu nadzorowania pola walki.

---

[6] Rozpoznanie sytuacji.

Stawiając zadania do rozpoznania, należy jednak pamiętać że właściwie zorganizowany system rozpoznania oprócz bieżącego nadzorowania pola walki, ma zdobyć również określone informacje na rzecz przyszłych przewidywanych działań. System ten musi również zdobywać bieżące informacje dla siebie, niezbędne do kierowania nim oraz do kierowania zakłóceniami.

Do najważniejszych zadań rozpoznawczych w okresie poprzedzającym operację opóźniającą należeć będą zadania o charakterze rozpoznania sytuacyjnego, niezbędnych dla potrzeb podejmowanej decyzji przez dowódcę. Będą one w operacji zamierzonej analogiczne do zadań poprzedzających obronę.

Do przykładowych zadań rozpoznawczych w tym okresie można zaliczyć:

❒ ustalenie głównych zgrupowań uderzeniowych pierwszego rzutu bojowego przeciwnika, ich stanów ilościowo - jakościowych, czasu i kierunków wprowadzenia ich do działań oraz prawdopodobnych zadań;

❒ wykrycie rejonów rozmieszczenia i określenie potencjałów drugich rzutów i odwodów, dróg ich przegrupowań do rejonu działań bojowych, możliwych kierunków, rubieży i terminów wprowadzenia ich do walki;

❒ rozpoznanie rejonów rozmieszczenia stanowisk ogniowych artylerii i rakiet, stanowisk i punktów dowodzenia, sił i środków walki radioelektronicznej oraz systemu OPL;

❒ określenie silnych i słabych stron przeciwnika oraz obiektów, których porażenie spowoduje utracenie przez niego możliwości działań zaczepnych;

❒ rozpoznanie terenu przyszłych działań.

Zadania realizowane w czasie prowadzenia operacji opóźniającej będą służyły przede wszystkim kierowaniu bieżącą walką oraz planowaniu przyszłych działań.

Do głównych zadań rozpoznawczych w czasie prowadzenia operacji opóźniającej (nadzorowanie pola walki) należą:

❒ uściślenie kierunku głównego uderzenia przeciwnika i kierunków pomocniczych;

❒ ustalenie potencjału i możliwości uderzających wojsk;

❒ śledzenie za drugimi rzutami i odwodami przeciwnika;

❒ rozpoznanie zamiaru rozegrania walki przez przeciwnika;

❒ wykrycie i określenie położenia z niezbędną dokładnością oraz śledzenie newralgicznych obiektów przeciwnika podlegających obezwładnianiu ogniowemu i radioelektronicznemu;

❒ ciągłe i terminowe dostarczanie niezbędnych i wiarygodnych informacji rozpoznawczych dowódcom poszczególnych szczebli dowodzenia, niezbędnych im do podejmowania we właściwym czasie optymalnych decyzji.

Przedstawione zadania rozpoznawcze mają charakter ogólny. Określając szczegółowe zadania rozpoznawcze, należy zawsze brać pod uwagę aktualną i przewidywaną sytuację na polu walki.

W operacji opóźniającej, przy często zmieniającej się sytuacji, zdobywane przez rozpoznanie informacje i dane rozpoznawcze o przeciwniku, mogą być często niekompletne (fragmentaryczne). Dlatego też istotnym jest sprawne kierowanie rozpoznaniem i bieżące stawianie zadań siłom i środkom rozpoznania, w celu zdobycia dodatkowych danych i potwierdzania posiadanych informacji.

Oprócz zadań typowo rozpoznawczych, elementom działającym w ugrupowaniu przeciwnika można stawiać zadania o charakterze bojowym, np.: prowadzenie działań rajdowych, niszczenie w odpowiednim czasie określonych obiektów drogowych i mostowych, stosowanie zasadzek ogniowych, itp. Oddziały rozpoznawcze mogą również, w miarę swoich możliwości bojo-

wych, opóźniać nacierającego przeciwnika, jak również towarzyszyć mu przy wycofywaniu się.

Należy jednak pamiętać o tym, że elementy rozpoznawcze wykonując zadania o charakterze bojowym, nie będą prowadziły w tym czasie rozpoznania ogólnej sytuacji. Dlatego trzeba zawsze wyważyć korzyści płynące z poszczególnych rodzajów działań elementów rozpoznawczych. Czy ważniejsze będzie w danym etapie walki zdobycie określonych informacji o działaniach przeciwnika, czy też większa będzie korzyść z działań np. rajdowych?.

2.2. ZADANIA SIŁ I ŚRODKÓW WALKI ELEKTRONICZNEJ

Siły i środki walki elektronicznej korpusu w operacji opóźniającej realizowały będą zadania rozpoznawcze oraz zadania ofensywne związane z oddziaływaniem na systemy elektroniczne przeciwnika.

Ogólne zadania rozpoznawcze walki elektronicznej skorelowane powinny być z zadaniami realizowanymi przez cały system rozpoznania korpusu. Głównym zadaniem rozpoznania elektronicznego będzie zdobywanie informacji o składzie, ugrupowaniu, działaniach i zamierzeniach przeciwnika w pasie działania wojsk własnych, przez przechwytywanie korespondencji i obserwację pracy obiektów[7] i źródeł[8] rozpoznania elektronicznego.

Dla potrzeb ogólnego systemy rozpoznania, rozpoznanie elektroniczne, ze względu na małą dokładność lokalizacji obiektów, będzie przede wszystkim rozpoznaniem sytuacji. Ponieważ jednak rozpoznanie elektroniczne może sto-

---

[7] Obiektami rozpoznania elektronicznego są:
- sztaby i stanowiska dowodzenia;
- węzły łączności;
- radioelektroniczne systemy rozpoznania i kierowania uzbrojeniem.

[8] Źródłami dla rozpoznania elektronicznego są urządzenia elektroniczne znajdujące się w obiektach rozpoznania RE, które emitują w eter energię elektromagnetyczną, /tzn. radiostacje KF i UKF, stacje radiolokacyjne, itp. / zaspokajające potrzeby:
- dowodzenia;
- współdziałania;
- rozpoznania;
- kierowania uzbrojeniem;
- obserwacji pola walki;
- zaopatrywania.

sunkowo wcześnie rozpocząć swoje działania, na podstawie danych przez nie zdobytych można ukierunkowywać pozostałe elementy systemu rozpoznania korpusu i opracowywać dla nich szczegółowe zadania rozpoznawcze. Wynika to z faktu, iż na podstawie danych zdobytych przez rozpoznanie elektroniczne dotyczących położenia obiektów elektronicznych przeciwnika, można stosunkowo łatwo określić jego ugrupowanie i rozmieszczenie w terenie.

Rozpoznanie elektroniczne, oprócz zadań związanych z rozpoznaniem środków elektronicznych przeciwnika, realizuje również poprzez rozpoznanie radiolokacyjne, optoelektroniczne i czujnikowe zadania związane z bezpośrednią obserwacją pola walki.

Bardzo ważnym zadaniem rozpoznania elektronicznego jest także dostarczenie niezbędnych danych dla ofensywnej części walki elektronicznej, realizującej zadania związane z zakłócaniem wykorzystywanego przez przeciwnika pola elektromagnetycznego[9]. W tym celu musi zdobywać niezbędne dane do skutecznego kierowania obezwładnianiem elektronicznym i mylenia podchodzącego /nacierającego/ przeciwnika, stosując zakłócenia i pozorację przeciwko elementom rozpoznania, sieciom dowodzenia i sieciom kierowania ogniem. Działania te powinny towarzyszyć wszystkim etapom działań opóźniających. Mogą one znacznie pomóc w zerwaniu natarcia przeciwnika, kontratakach i luzowaniu wojsk.

Ponadto jednym z podstawowych zadań rozpoznania elektronicznego w toku prowadzenia operacji opóźniającej jest kontrola skuteczności prowadzonych zakłóceń elektronicznych i ocena ich wpływu na działanie wojsk przeciwnika.

Generalnym zadaniem zakłóceń elektronicznych jest utrudnienie przeciwnikowi wykorzystania urządzeń elektronicznych w systemach dowodzenia, rozpoznania i kierowania ogniem. Jest to szczególnie skuteczny i często

---

[9] W celu skutecznego prowadzenia zakłóceń elektronicznych należy znać następujące dane: wykorzystywane częstotliwości, stosowane rodzaje pracy, sygnały rozpoznawcze, itp.

najbardziej ekonomiczny sposób obniżania skuteczności bojowej przeciwnika. Poprzez umiejętne wykorzystanie zakłóceń elektronicznych w operacji opóźniającej można osiągnąć następujące cele:

❒ obniżyć tempo działań przeciwnika;

❒ dezorganizować jego działania;

❒ zakłócić cykl dowodzenia i kierowania dowódcy /dowódców/ przeciwnika;

❒ zakłócić jego możliwości do tworzenia siły bojowej.

Zakłócenia elektroniczne są prowadzone jedynie w czasie prowadzenia działań bojowych. Z reguły stosuje się je z zaskoczenia oraz w określonym miejscu i czasie w sposób skoncentrowany. Dlatego też przykładowe zadania w zakresie zakłóceń elektronicznych mogą być następujące :

❒ zerwanie dowodzenia w jednym lub kilku ogniwach na określony czas prowadzonych działań;

❒ zerwanie lub dezorganizowanie współdziałania w okresie wprowadzania przez przeciwnika nowych sił do walki;

❒ zerwanie lub dezorganizowanie współdziałania między środkami ogniowymi i nacierającymi wojskami na określonym szczeblu dowodzenia przeciwnika;

❒ zakłócanie elektroniczne konkretnego systemu rozpoznania elektronicznego przeciwnika w określonym czasie;

❒ zakłócanie elektronicznego określonego systemu kierowania środkami ogniowymi przeciwnika.

Prowadząc zakłócenia radiowe przeciwnika, należy uważać żeby w niezamierzony sposób nie oddziaływać na własne systemy łączności.

2.3. ZADANIA DZIAŁAŃ SPECJALNYCH

W operacji opóźniającej korpusu siły i środki działań specjalnych mogą wykonywać szczególnie trudne zadania rozpoznawcze i dywersyjne, często na głębokich tyłach przeciwnika. Główne ich zadania rozpoznawcze będą korespondowały z zadaniami ogólnego systemu rozpoznania.

Do typowych zadań realizowanych w ramach rozpoznania specjalnego możemy zaliczyć:

❒ wykrycie linii komunikacyjnych, rejonów koncentracji drugich rzutów, SD wysokiego szczebla, składów broni masowego rażenia, obiektów logistycznych i innych ważnych obiektów przeciwnika rozmieszczonych na określonym TDW;

❒ zbieranie i przekazywanie danych o przegrupowaniach sił przeciwnika do rejonu /obszaru/ działań bojowych i rejonach z nim sąsiadujących;

❒ lokalizacja i śledzenie ważnych lub wrażliwych obiektów przeciwnika na jego terytorium lub obszarach przez niego kontrolowanych;

❒ rozpoznanie warunków meteorologicznych, geograficznych, demograficznych lub hydrograficznych wpływających na prowadzenie określonych działań w ramach operacji;

❒ naprowadzanie lotnictwa i śmigłowców szturmowych na obiekty ataku;

❒ ocenę skutków wykonanych przez wojska własne uderzeń lotniczych i rakietowych;

❒ ocenę potencjalnych możliwości organizowania ruchu oporu na terenie zajętym przez przeciwnika.

Do wymienionych powyżej zadań rozpoznania specjalnego mogą dojść jeszcze zadania o charakterze typowo specjalnym, a mianowicie:

❒ zbieranie danych wywiadowczych natury politycznej, ekonomicznej, psychologicznej lub militarnej;

❒ zbieranie danych dotyczących nowej techniki bojowej przeciwnika;

❒ lokalizacja i śledzenie miejsc przetrzymywania zakładników, jeńców wojennych lub więźniów politycznych.

Rozpoznanie specjalne oprócz zadań realizowanych na rzecz własnych wojsk, realizuje również zadania związane z własnymi działaniami dywersyjnymi.

Do głównych zadań działań specjalnych o charakterze dywersyjnym należałoby zaliczyć:

❒ rozpoznanie i niszczenie ważnych obiektów przeciwnika (elementów stanowisk dowodzenia, punktów kierowania ogniem, punktów zaopatrywania, itp.);

❒ rozpoznanie i niszczenie ważnych elementów linii komunikacyjnych wykorzystywanych przez przeciwnika (dróg, węzłów komunikacyjnych, mostów, przepraw, urządzeń hydrotechnicznych itp.)[10];

❒ bezpośrednie działania nękające przeciwnika i opóźniające jego podejście poprzez stosowanie zasadzek, napadów, minowanie dróg, itp.

2.4. REALIZACJA ZADAŃ ROZPOZNANIA I WALKI ELEKTRONICZNEJ W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

2.4.1. Ogólne uwarunkowania realizacji zadań

Przygotowanie rozpoznania na rzecz poszczególnych rodzajów działań operacyjnych jest wykonywane analogicznie. Nie może być inaczej, gdyż czasami dopiero w wyniku danych zdobytych przez rozpoznanie będziemy decydować o rodzaju prowadzonych przez nas działań i o sposobie ich realizacji. Rozpoznanie sytuacji winno być zorganizowane jeszcze przed podjęciem decyzji i na jej rzecz, a po jej podjęciu dostosowywane do rodzaju za-

[10] W szczególnych przypadkach obrona tych obiektów przed zniszczeniem przez przeciwnika;

mierzonych przez nas działań. Należy jednak pamiętać o tym, że planując rozpoznanie należy przewidywać już następne działania, dla potrzeb których rozpoznanie z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym ma zdobyć niezbędne informacje. W operacji opóźniającej możemy przewidywać na przykład zwroty zaczepne, czy przechodzenie na kolejne rubieże opóźniania. Rozpoznanie musi więc zdobyć znacznie wcześniej informacje dla procesu decyzyjnego, o potrzebie /konieczności/ wykonania określonych manewrów /zwrotów/. Jednocześnie zakłócenia elektroniczne muszą być tak skoordynowane w czasie i miejscu, żeby skutecznie dezorganizować w danym momencie działania zaczepne przeciwnika. Dotyczy to również działań dywersyjnych prowadzonych w ugrupowaniu przeciwnika przez elementy rozpoznania i działań specjalnych.

W poszczególnych rodzajach działań operacyjnych, zbliżone jest także użycie sił i środków rozpoznania oraz walki elektronicznej. Dotyczy to również operacji opóźniającej. Niemniej jednak w poszczególnych rodzajach działań bojowych, występuje szereg specyficznych właściwości, rzutujących na zadania i możliwości sił i środków rozpoznania oraz WE, które należy brać pod uwagę. **Do takich właściwości zaliczamy**:

- ❒ zadania realizowane przez wojska oraz sposób ich wykonania;
- ❒ rozległość obszaru prowadzonych działań;
- ❒ ilość i jakość sił i środków przeciwnika oraz sposób ich działania;
- ❒ teren;
- ❒ zakładane tempo prowadzonych działań;
- ❒ dotychczasowe położenie wojsk własnych, w tym sił i środków rozpoznania oraz WE;
- ❒ czas na przygotowanie i prowadzenie rozpoznania i WE;
- ❒ różne możliwości sił i środków rozpoznania oraz WE w zależności od rodzaju działań.

Właściwości te trudno rozpatrywać oddzielnie, gdyż są one ściśle ze sobą powiązane. Na tempo prowadzonych działań wpływać będzie stosunek sił walczących stron, teren, rozległość obszaru działań, itp.

Najbardziej skomplikowana sytuacja będzie wtedy, gdy będziemy przechodzić do operacji opóźniającej, gdy przeciwnik wykona uderzenie z zaskoczenia lub w wyniku niepomyślnych działań obronnych naszych wojsk. Dysponować będziemy wtedy skrajnie małą ilością czasu na właściwą organizację rozpoznania lub dokonywać jej będziemy w trakcie prowadzonych działań, a większość sił i środków będzie już rozwiniętych wykonując nie zawsze adekwatne do zaistniałej sytuacji zadania. W takiej sytuacji następuje także gwałtowna zmiana położenia bojowego wojsk własnych i przeciwnika. Wraz z dezorganizacją prowadzonych działań, może również nastąpić dezorganizacja aktualnie działającego systemu rozpoznania. Dotyczy to zwłaszcza sił i środków rozpoznania i WE działających we własnym ugrupowaniu, które będą musiały zająć nowe, często wcześniej nie planowane rubieże. Jednak powstała nowa sytuacja, wymuszać będzie także reorganizację podsystemu rozpoznania i działań specjalnych działających w ugrupowaniu przeciwnika i postawienie im nowych zadań w nowych rejonach. Dlatego też w tym etapie walki ważne jest by jak najszybciej odtworzyć sprawność systemu rozpoznania tak, by był w stanie odnaleźć przeciwnika i ustalić jego sytuację, zapewniając w ten sposób czas dla dowódcy na reakcje i obronę.

Wojska przechodzące do operacji opóźniającej będą otrzymywały z reguły szerszy pas działania. Wymagać to będzie zrealizowania, w krótkim czasie, szeregu przedsięwzięć związanych ze zmianą zadań oraz korektą w dotychczasowym rozmieszczeniu elementów rozpoznawczych i WE. Do tych przedsięwzięć należy zaliczyć:

❒ przyjęcie nowego ugrupowania przez siły i środki rozpoznania oraz WE /szerszy pas działania, inne kierunki i głębokości zainteresowania/;

❒ przyjęcie elementów rozpoznawczych oraz działań specjalnych byłych sąsiadów /po ich wycofaniu z walki/ znajdujących się w naszym nowym pasie i działających w ugrupowaniu przeciwnika;

❒ zmianę zadań i przecelowanie działających w ugrupowaniu przeciwnika elementów rozpoznawczych oraz działań specjalnych do nowych rejonów oraz dosłanie im dodatkowego zaopatrzenia i wyposażenia;

❒ manewr siłami i środkami rozpoznania i walki elektronicznej działających w ugrupowaniu wojsk własnych na nowe rubieże /rejony/ działania.

❒ wprowadzenie nowych elementów rozpoznawczych i działań specjalnych w dotychczas nieobjęte rozpoznaniem rejony:

❒ dokonanie korekty w systemie kierowania i obiegu informacji rozpoznawczej;

❒ wypracowanie nowych szczegółowych zadań dla podsystemów oraz elementów rozpoznania, WE i działań specjalnych.

Organizując rozpoznanie należy również uwzględnić fakt, że przeciwnik mając znaczną przewagę na lądzie i w powietrzu będzie aktywnie oddziaływał na nasze wojska, w tym i na elementy rozpoznawcze oraz WE. Właściwe dostosowanie w skrajnie krótkim czasie systemu rozpoznania i WE do nowych warunków może okazać się więc bardzo trudne, a nawet wręcz czasami niemożliwe do wykonania.

Bardziej „korzystna" sytuacja w zakresie sprawnej organizacji rozpoznania będzie w wypadku przechodzenia do planowej (zamierzonej) operacji opóźniającej. Wojska mogą przechodzić do działań bez styczności lub w styczności z przeciwnikiem. Podczas przechodzenia do działań bez styczności z przeciwnikiem /np. w pasie przesłaniania/, zarówno w początkowym okresie wojny, jak i w jej toku, rozpoznanie i walka elektroniczna będą miały charakter planowy. Ze względu na większą ilość czasu, którym będziemy dysponować, organizowanie rozpoznania i WE przebiegać będzie zgodnie

z wcześniej opracowanym planem. Można więc zawczasu przygotować i rozwinąć określone podsystemy rozpoznania, walki elektronicznej i działań specjalnych. Można również zorganizować sprawne kierowanie tymi systemami oraz zapewnić efektywny obieg informacji. Można również uzyskiwać dane o przeciwniku od wojsk będących w styczności.

Zakładając przejście do operacji opóźniającej w styczności z przeciwnikiem, należy system rozpoznania i walki elektronicznej przygotować tak, aby zapewnić mu płynne dostosowanie się do wykonywania nowych zadań.

Główną specyfiką operacji opóźniającej rzutującą na przygotowanie i prowadzenie rozpoznania, walki elektronicznej i działań specjalnych jest to, iż wojska otrzymują znacznie szersze pasy działania. Powoduje to konieczność powiększenia stref ogólnego i szczegółowego zainteresowania. Wynika to z faktu, iż w pasie działania korpusu i jego poszczególnych dywizji /brygad/ będzie się znajdować znacznie więcej wojsk przeciwnika w styczności oraz mogą być wprowadzane odwody wyższego szczebla znajdujące się dotychczas w znacznej odległości od rubieży styczności wojsk.

W operacji opóźniającej strefa odpowiedzialności rozpoznawczej korpusu nie może więc obejmować ugrupowania przeciwnika szczebla równorzędnego, musi być większa przynajmniej o jeden szczebel, a być może jeszcze większa. Powyższe odnosi się także do strefy zainteresowania. Jeżeli przyjmiemy że wojska prowadzące działania opóźniające będą miały dwu – trzykrotnie szersze pasy działania niż w obronie, analogicznie musimy powiększyć ich strefy zainteresowania.

W strefach tych, ze względu na dużą przewagę przeciwnika i zakładane tempo działań będzie również kilkukrotnie większa w stosunku do działań obronnych ilość wysoce manewrowych obiektów podlegających rozpoznaniu. Do ich rozpoznania i śledzenia potrzeba będzie znacznie większej ilości manewrowych elementów rozpoznawczych, zdobywających dane sytuacyjne na

rzecz decyzji dowódcy oraz do wskazywania celów dla potrzeb wojsk rakietowych i artylerii.

Określając ilość potrzebnych elementów rozpoznawczych należy brać pod uwagę ilość pozycji opóźniania obsadzanych przez podległe wojska, często działające na kilku kierunkach w warunkach często zmieniającej się sytuacji. Częsta zmiana stanowisk i punktów dowodzenia oraz bardzo silne oddziaływanie elektroniczne przeciwnika, może w znacznym stopniu utrudniać obieg informacji rozpoznawczej, tak niezbędnej dowódcom w dynamicznych rodzajach działań.

Planując rozpoznanie należy również uwzględniać fakt, iż elementy rozpoznawcze działające w ugrupowaniu przeciwnika będą trudne do odzyskania ze względu na okresowo znaczne tempo wycofywania się wojsk własnych, silne przeciwdziałanie przeciwnika oraz, co trzeba także brać pod uwagę, ze względu na poniesione straty w ludziach i sprzęcie. Niezbędne jest więc posiadanie silnych odwodów rozpoznania, gotowych w każdej chwili do wprowadzenia i zastąpienia zniszczonych elementów rozpoznawczych. Wprowadzane elementy rozpoznawcze należy natomiast wyposażać tak, by były one w stanie prowadzić działania przez dłuższy okres czasu, w znacznym oddaleniu od wojsk własnych .

Skład elementów rozpoznawczych działających w ugrupowaniu przeciwnika, zależeć będzie w dużej mierze od koncepcji ich użycia i stawianych im zadań. Ustalając skład poszczególnych elementów rozpoznawczych należy sobie odpowiedzieć na pytanie: jakie zadania ten element będzie wykonywał? Czy ma to być element do wskazywania celów dla potrzeb ognia wojsk rakietowych i artylerii, czy też element działający głęboko na tyłach przeciwnika, zdobywający informacje dla potrzeb decyzyjnych?

Istnieje też inny problem dotyczący koncepcji wykorzystania elementów rozpoznawczych w operacji opóźniającej. Można mianowicie stworzyć większą ilość mniejszych elementów rozpoznawczych, wysoce manewrowych

i unikających walki, przeznaczonych tylko do prowadzenia rozpoznania. Można również wysłać „ciężkie" patrole rozpoznawcze, o silnym potencjale bojowym, prowadzących oprócz rozpoznania także działania rajdowe, dezorganizujące działania wojsk przeciwnika i negatywnie oddziaływujące na jego morale[11]. Dlatego przygotowując rozpoznanie należy mieć ściśle określoną koncepcję zadań i użycia elementów rozpoznawczych.

Istotnym problemem w czasie prowadzenia rozpoznania w operacji opóźniającej, jest też zapewnienie jego ciągłości w działaniach nocnych. Z doświadczeń ostatnich konfliktów zbrojnych wynika, że walka w nocy będzie prowadzona w przyszłych wojnach, na równi z działaniami dziennymi. Można sądzić, iż takie działania będą często stosowane w starciach pomiędzy przeciwnikami, w których jedna ze stron dysponując większymi możliwościami prowadzenia walk nocnych, będzie je narzucała przeciwnikowi.

Możliwości walk nocnych związane są ściśle z możliwościami prowadzenia rozpoznania w tych warunkach. W działaniach opóźniających trzeba się liczyć z tym, iż przeciwnik posiadający takie możliwości, będzie chciał rozwijać powodzenie bez względu na porę doby.

Proces przygotowania rozpoznania i walki elektronicznej w operacji opóźniającej przebiegać będzie analogicznie jak w obronie, a główną odpowiedzialność za rozpoznanie powinien ponosić szczebel je organizujący. Należy jednak mieć na uwadze, że o ile działania opóźniające organizować będą związki operacyjne i taktyczne, to główny wysiłek walki spoczywał będzie na oddziałach /pododdziałach/ broniących poszczególnych pozycji opóźniania. Powinny one być w miarę możliwości samowystarczalne w zakresie możliwości zdobywania terminowych i wiarygodnych bojowych informacji rozpoznawczych, niezbędnych im do skutecznego prowadzenia działań (ognia i manewru). Samodzielność dowódców tych oddziałów (pododdziałów) może

[11] Koncepcje prowadzenia oprócz rozpoznania również walki przez jednostki rozpoznawcze, istnieją między innymi w Armii Stanów Zjednoczonych i Niemiec. Utworzone tam zostały silne rozpoznawcze pułki /USA/ i bataliony pancerne przeznaczone także do prowadzenia działań w pasie przesłaniania.

być tylko wtedy zapewniona, jeżeli będą mieli całkowicie jasny obraz pola walki we własnych pasach odpowiedzialności, na niezbędną głębokość. Pozwoli to na czas podejmować określone decyzje, związane z utrzymywaniem lub opuszczeniem poszczególnych pozycji i wyjściem, przy minimalnych stratach własnych, z pod uderzeń przeciwnika.

Trzeba więc zadbać o autonomiczność rozpoznania wojsk walczących na poszczególnych rubieżach opóźniania. Jednocześnie system rozpoznania i walki elektronicznej korpusu musi być ściśle skorelowany z podległymi taktycznymi systemami rozpoznania podwładnych.

2.4.2. Naziemne rozpoznanie patrolowe

Realizację zadań naziemnego rozpoznania patrolowego, ze względu na integrację sprzętową[12], należy rozpatrywać łącznie z rozpoznaniem radiolokacyjnym pola walki, zwiększającym jego możliwości rozpoznania pola walki. W przyszłości naziemne rozpoznanie patrolowe uzupełniać będzie podsystem rozpoznania czujnikowego, zastępujący na wybranych kierunkach patrole naziemne.

Organizując rozpoznanie patrolowe w operacji opóźniającej, ze względu na rozległość obszaru odpowiedzialności rozpoznawczej[13], należy zadbać o efektywne wykorzystanie posiadanych sił i środków. W tym celu należy ściśle skorelować działania rozpoznawcze na wszystkich szczeblach dowodzenia tak, by maksymalnie objąć rozpoznaniem jak największy obszar działań i jednocześnie zapewnić ciągłość prowadzenia rozpoznania w trakcie wykonywania manewrów w toku walki.

Głębokość na którą będziemy wysyłać elementy rozpoznania patrolowego zależeć będzie od: potrzeb wynikających z zaistniałej sytuacji strategiczno-

---

[12] Stacje radiolokacyjnego rozpoznania pola walki są montowane na bojowych wozach rozpoznawczych.
[13] W podstawowych rodzajach działań bojowych /natarcie, obrona/ rejon odpowiedzialności rozpoznawczej korpusu wynosił będzie około 15 000 km^2. W działaniach opóźniających rejon ten może być znacznie większy.

operacyjnej, tempa nacierających wojsk i wynikających z tego terminowych potrzeb informacyjnych, niezbędnych w podejmowaniu na czas optymalnych decyzji.

W operacji opóźniającej, zakładanej wycofywanie się na kolejne rubieże opóźniania, a tym samym oddawanie terenu przeciwnikowi, oprócz rejonów i punktów zainteresowania wysuniętych przed ugrupowanie wojsk własnych, należy również przewidzieć rejony i punkty zainteresowania we własnym ugrupowaniu. W miejscach tych należy przewidywać pozostawianie elementów rozpoznawczych, zdobywających informacje na rzecz kierowania walką w kolejnych etapach opóźniania.

Ilość kierunków /dróg podejścia i korytarzy manewru/ oraz rejonów i punktów zainteresowania, które będziemy mogli poddać obserwacji oraz gęstość wystawienia przy nich posterunków obserwacyjnych zależeć będzie od tego, ile elementów rozpoznawczych będziemy w stanie wystawić.

W praktyce, jeżeli ilość rejonów i punków zainteresowania będzie znaczna i przekraczać ilość możliwych do wydzielenia elementów rozpoznawczych przez oddziały i pododdziały rozpoznawcze, wówczas należy organizować nieetatowe elementy rozpoznawcze z oddziałów i pododdziałów ogólnowojskowych, szczególnie do prowadzenia bliskiego rozpoznania. W tym przypadku wskazane jest również zorganizować system obserwacji z własnego ugrupowania przez wojska walczące. Natomiast do prowadzenia rozpoznania na większych odległościach, należy użyć elementy rozpoznawcze z etatowych, odpowiednio przygotowanych do wykonywania tych zadań oddziałów /pododdziałów/ rozpoznawczych.

Przyjmując takie założenia prowadzenia rozpoznania, można określić obszary odpowiedzialności dla poszczególnych szczebli dowodzenia, na określonych głębokościach. Licząc od rubieży styczności, może przedstawiać się to następująco:

❒ od 0 do 5 km: – system obserwacji oraz lekkie patrole piesze pododdziałów w styczności;

❒ od 5 do 15 km: – bojowe patrole rozpoznawcze batalionów pierwszorzutowych;

❒ od 15 do 30 km: – patrole rozpoznawcze brygad pierwszorzutowych;

❒ od 30 do 50 km: – patrole rozpoznawcze związków taktycznych oraz z pułku rozpoznawczego korpusu;

❒ od 50 do 300 km – działania specjalne.

W wyjątkowych sytuacjach, gdy wymagać będzie tego sytuacja operacyjna, można stworzyć w dywizjach i korpusie silne elementy rozpoznawcze w postaci oddziałów rozpoznawczych i wysłać je na głębokość do 80 km.

Skład elementów rozpoznawczych działających na tyłach przeciwnika zależeć będzie każdorazowo od wykonywanych zadań /rozpoznawcze, bojowe/ i od głębokości na jakich winny one działać. Na większe głębokości winny być wysyłane patrole rozpoznawcze o silniejszym składzie, bardziej autonomiczne, zdolne do dłuższego przebywania w oderwaniu od wojsk własnych. Patrole działające na głębokościach powyżej 20 km powinny być ponadto wyposażone w wozy dowodzenia z radiostacją krótkofalową.

Patrole rozpoznawcze i bojowe patrole rozpoznawcze wyposażone w transportery opancerzone i BWP /BWR/, mogą być uzupełniane zwiadowcami motocyklistami. Zwiększa się w ten sposób ich pasy działania, zastępując szperaczy pieszych – motocyklistami. Zwiadowcy motocykliści mogą być również wysyłani bezpośrednio z własnego ugrupowania. Wtedy głębokość ich działania nie może być większa, niż zasięg posiadanych przez nich środków łączności /radiostacje UKF małej mocy/. Ciągłość działania patroli rozpoznawczych w warunkach nocnych zapewnić może wyposażenie ich w stacje radiolokacyjne oraz sprzęt noktowizyjny i termowizyjny.

Należy przy tym zaznaczyć, że na głównych kierunkach uderzenia przeciwnika, na głębokość jego brygad pierwszorzutowych /około 10-15 km/, celowym jest wysyłanie niewielkich i lekkich patroli rozpoznawczych /patrole piesze i na motocyklach, pojedyncze wozy bojowe/. Duże nasycenie wojsk przeciwnika na tej głębokości, w zasadzie uniemożliwia działania patroli rozpoznawczych o większym składzie.

Ze względu na dużą manewrowość obiektów przeciwnika, nie celowym jest skupiać wysiłku rozpoznawczego na poszczególnych obiektach. Tylko najważniejsze z nich należy poddać ciągłej obserwacji i śledzeniu ich manewru. Najbardziej efektywne jest stworzenie w głębi ugrupowania przeciwnika, na przewidywanych kierunkach jego działania, przy drogach podejścia i korytarzach manewru w odpowiednich odstępach, systemu obserwacji śledzącego przegrupowujące się wojska. Dlatego też należy wyznaczyć na tych drogach rejony i punkty zainteresowania w miejscach przez które wojska przeciwnika będą musiały ze względu na właściwości terenu przechodzić. Są to z reguły węzły komunikacyjne, przeprawy, itp. Tworzy się w ten sposób swoistą sieć obserwacji. Uproszczoną koncepcję przemanewrowywania patroli rozpoznawczych w działaniach opóźniających przedstawia rysunek nr 5. Pozostałe rejony należy poddać również kontroli, o mniejszym nasyceniu elementami rozpoznawczymi. Informacja o nieobecności w określonym rejonie wojsk /obiektów/ przeciwnika, jest również istotną informacją z decyzyjnego punktu widzenia.

W trakcie prowadzenia rozpoznania należy przewidzieć odpowiedni manewr siłami i środkami, tak by nie dopuścić do zbytniego oderwania się elementów rozpoznawczych od sił własnych, jednocześnie zachowując ciągłość rozpoznania. Można ten manewr wykonywać /podobnie jak same działania opóźniające/ metodą przemienną. Wówczas dla jednego patrolu rozpoznawczego możemy przewidywać kilka rejonów i punktów zainteresowania. Oczywiście należy przy tym uwzględniać możliwości czasowe ich manewru.

Działania elementów rozpoznawczych w ugrupowaniu przeciwnika, szczególnie na drugorzędnych kierunkach, może zastąpić w przyszłości z powodzeniem system rozpoznania czujnikowego.

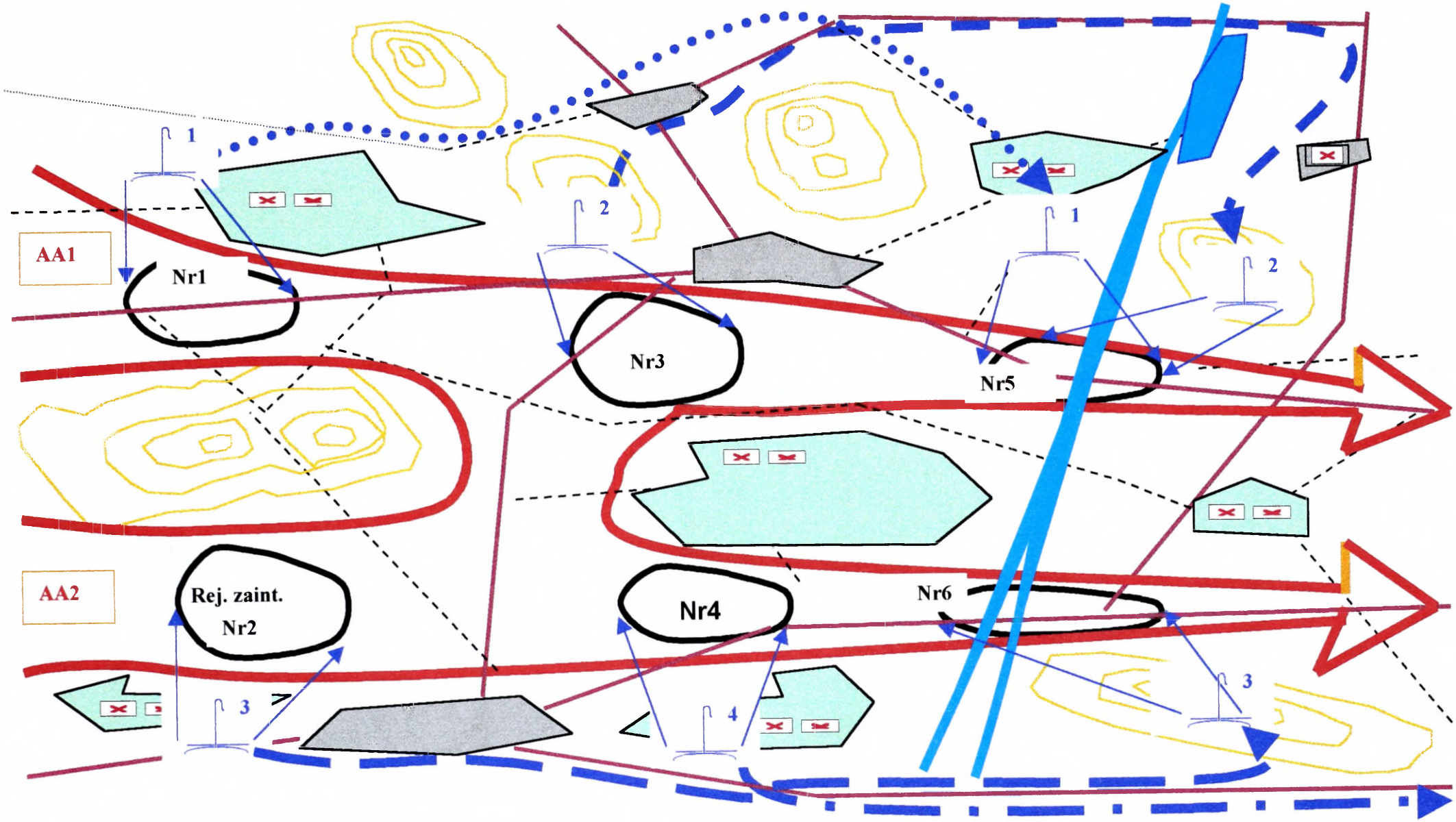

Rys. 5. Idea manewru patroli rozpoznawczych w działaniach opóźniających

2.4.3. Powietrzne rozpoznanie patrolowe

Podsystem rozpoznania powietrznego jest szczególnie przydatny do wykonywania zadań związanych z wykrywaniem i śledzeniem obiektów przeciwnika oraz wskazywaniem celów i korygowaniem ognia artylerii w operacji opóźniającej. Możliwość szybkiego manewru do nowych rejonów oraz znaczny zasięg obserwacji, czynią ten podsystem rozpoznania niezastąpionym. Praktycznie przy wykorzystaniu rozpoznania powietrznego, szczególnie przy wykorzystaniu bezpilotowych samolotów rozpoznawczych, można poddać w krótkim czasie nadzorowi cały rejon zainteresowania korpusu.

Podsystem ten jest szczególnie przydatny do tak zwanego rozpoznania wstępnego przeciwnika i terenu. Na podstawie zdobytych przez niego informacji można bowiem bardziej realnie planować zadania dla naziemnego rozpoznania patrolowego.

Aktualnie wykorzystywane śmigłowce rozpoznawcze nadają się przede wszystkim do prowadzenia rozpoznania znad własnego ugrupowania. Jednak w operacji opóźniającej będą one miały większą możliwość przenikania w ugrupowanie przeciwnika, lecąc na niewielkich wysokościach i wykorzystując właściwości terenu. Ułatwieniem będzie dla nich również to, iż nacierające w dosyć szybkim tempie wojska przeciwnika, będą miały stosunkowo słabo zorganizowaną naziemną obronę przeciwlotniczą.

Planując loty śmigłowców rozpoznawczych w operacji opóźniającej, w której trudno przewidzieć rozwijającą się sytuację, należy zaplanować im wiele potencjalnych rubieży obserwacji, odpowiednio je numerując lub nadając kryptonimy. Nie można bowiem dokładnie z góry przewidzieć czasu i rubieży ich wykorzystania oraz tego czy w ogóle będzie potrzeba ich wykorzystania. Takie planowanie w określonych sytuacjach ma jednak swoje zalety. Bowiem w ramach kierowania rozpoznaniem w toku walki, mamy możliwość wyboru wielu rubieży, na które po otrzymaniu określonego hasła śmi-

głowce będą wysyłane w celu wykonania zadań. Nie należy też wykluczać częstego na bieżąco doplanowywania dodatkowych rubieży lotów śmigłowców w toku prowadzenia działań. Sytuacja taka może nastąpić na przykład, gdy zaistnieje potrzeba wskazywania celów dla ognia artylerii, we wcześniej nie planowanych rejonach zainteresowania ogniowego.

Śmigłowce rozpoznawcze w określonych sytuacjach mogą wykonywać także zadania transportowe, przerzucając w szczególnie newralgiczne rejony niewielkie grupy zwiadowców wraz z niezbędnym wyposażeniem i motocyklami, a także grupy specjalne.

Do wykonywania zadań rozpoznania powietrznego na głębokich tyłach przeciwnika, szczególnie przydatne są bezpilotowe samoloty rozpoznawcze. Dzięki niewielkim gabarytom, są one trudnym celem dla obrony przeciwlotniczej i samolotów przeciwnika. Wyposażone w odpowiednią aparaturę rozpoznawczą /kamery telewizyjne, radiolokatory, termowizory, itp./ i transmisji danych, mogą w czasie rzeczywistym przekazywać obraz patrolowanego obszaru, na dużej przestrzeni i w warunkach złej widoczności. Dodatkową ich zaletą jest to, iż w krótkim czasie można przecelować je do rejonów nas interesujących. Uzyskane tą drogą dane rozpoznawcze umożliwiają nakierowywanie naziemnych elementów rozpoznawczych na obiekty terenowe i przeciwnika oraz kontrolę działalności tych elementów.

Utrudnieniem dla działań śmigłowców i bezpilotowych samolotów rozpoznawczych będzie konieczność rozmieszczania ich baz naziemnych w większej odległości od rubieży wykonywanych zadań. W celu zatankowania paliwa i odtworzenia zdolności do wykonywania zadań, śmigłowce rozpoznawcze będą musiały pokonywać większe odległości, a tym samym czas na efektywne prowadzenie rozpoznania znacznie się będzie skracał.

Podobny problem będzie dotyczył także bezpilotowych samolotów rozpoznawczych. W tym wypadku pamiętać należy również o zasięgu urządzeń sterujących. Zbytnie oddalenie bezpilotowych samolotów rozpoznawczych od

urządzeń sterujących może spowodować nie tylko utratę danych rozpoznawczych z samolotu, ale również i samego samolotu.

Dlatego też wysuniętych baz dla śmigłowców nie należy rozmieszczać zbyt daleko od rejonów wykonywania zadań. To z kolei powoduje konieczność częstszego przebazowywania naziemnych urządzeń lotnictwa wojsk lądowych do nowych rejonów, a tym samym powoduje przerwy w prowadzeniu rozpoznania powietrznego.

2.4.4. Podsystem rozpoznania i zakłóceń radiowych KF

Podsystem rozpoznania i zakłóceń radiowych KF jest niestety systemem o niewielkich możliwościach manewrowych. Dlatego też trudno jest zakładać możliwość jego rozwinięcia w operacji opóźniającej blisko styczności z przeciwnikiem lub na wysuniętych rubieżach. Wręcz odwrotnie. Podsystem ten jako całość, ze względu na większe tempo natarcia przeciwnika, winien być co najmniej dwukrotnie dalej oddalony od rubieży styczności wojsk, niż w pozostałych rodzajach działań bojowych, tzn. o 30 -60 i więcej km.

W zakresie rozpoznania radiowego KF, ze względu na jego zasięg[14], nie ma to tak dużego znaczenia. Również jest to bez większego wpływu na system namierzania radiowego KF, ponieważ otrzymany szerszy pas działania korpusu w operacji opóźniającej umożliwia stworzenie szerszej podstawy /bazy/ namierzania, a tym samym dokładniejsze namierzanie źródeł promieniowania radiowego na większych głębokościach.

Istotnym natomiast problemem jest prowadzenie skutecznych zakłóceń radiowych KF. Praktyczny maksymalny zasięg tych zakłóceń przy wykorzystaniu obecnie wykorzystywanych stacji zakłócających wynosi około 60 km, a w normalnych warunkach rozwijają się one w odległości do 20 km od rubież styczności. Konieczność rozwinięcia więc stacji zakłóceń w większej

[14] 100 km na fali przyziemnej, 1000 i więcej na fali odbitej.

odległości, może wymusić rezygnację z prowadzenia skutecznych zakłóceń, ze względu na zbyt znaczne oddalenie od przeciwnika, albo szukania innych rozwiązań.

Jednak ze względu na to, że zakłócenia radiowe są bardzo ważnym czynnikiem oddziaływania na przeciwnika w operacji opóźniającej, rezygnacja z prowadzenia tych wydaje się ostatecznością. Przeciwnik prowadzący dynamiczne działania, posiadający rozciągnięte swoje ugrupowania na dużej przestrzeni, będzie musiał do sprawnego kierowania swoimi wojskami wykorzystywać środki łączności radiowej KF. Skuteczne obezwładnienie radiowe tych środków może więc skutecznie zakłócić system dowodzenia przeciwnika i zdezorganizować jego działanie. Dlatego, mimo określonych trudności, każdorazowo należy poszukiwać rozwiązań organizacyjnych umożliwiających prowadzenie zakłóceń radiowych.

Teoretycznie jest tylko jedno rozwiązanie które umożliwia oddziaływanie zakłóceniami radiowymi KF na przeciwnika, głównie poprzez organizowanie wysuniętych zespołów /grup, plutonów/ zakłóceń radiowych[15]. Niewątpliwie zespoły te nie mogą działać w sposób konwencjonalny, przy wykorzystaniu pełnych systemów antenowych, ponieważ nie byłyby w stanie uciec przed przeciwnikiem z miejsc rozwinięcia[16]. Zespoły te muszą wykorzystywać jedynie dookólne anteny prętowe. Przy wykorzystywaniu tych anten zwiększa się manewrowość tych środków. Na rozwijanie i zwijanie się potrzebują one wtedy jedynie po około pół godziny. Manewrowość ich staje się więc zbliżona do sił i środków rozpoznania radiowego UKF. Można więc te zespoły rozmieszczać przy kompanii radioelektronicznej batalionu radioelektronicznego, kompanii radioelektronicznej pułku rozpoznawczego lub przy kompaniach radioelektronicznych dywizji. Rozmieszczenie omawianych zespołów

---

[15] Nie należy brać pod uwagę jedynie wartości bezwzględnych oddalenia stacji zakłóceń radiowych od przeciwnika. Należy brać pod uwagę potrzebę prowadzenia zakłócę radiowych KF na skrzydłach korpusu, który działa w działaniach opóźniających w pasie znacznie szerszym.

[16] W przeszłości były stosowane w niektórych armiach podwójne systemy antenowe. Utrata jednego systemu anten nie powodowała wyeliminowania stacji. Można więc było sobie pozwolić na okresowe ryzyko.

w ugrupowaniu tych kompanii daje możliwość logistycznego ich zabezpieczenia na bazie ich środków oraz możliwość organizowania wspólnej obrony i ochrony. Manewr tych zespołów skorelowany byłby z manewrami poszczególnych kompanii.

Wykorzystanie anten prętowych zmniejsza zasięg zakłóceń radiowych KF do około 25 – 30 km. Jednak zbliżenie stacji zakłóceń radiowych do rubieży styczności daje im możliwość oddziaływania na pierwszorzutowe związki taktyczne przeciwnika. Tym bardziej, że odległość pomiędzy pracującymi korespondentami przeciwnika w tego rodzaju operacji będzie stosunkowo duża[17].

Jednak podsystem zakłóceń radiowych KF musi być w każdym wypadku kierowany na podstawie danych zdobytych przez rozpoznanie radiowe KF i przez nie naprowadzany na podlegające zakłóceniu relacje radiowe. Przez rozpoznanie radiowe kontrolowana musi być również skuteczność prowadzonych zakłóceń. Dlatego musi być zorganizowany sprawnie działający system łączności służący kierowaniu środkami zakłócającymi. Ze względu na znaczną odległość zespołów zakłócających od centrum kierowania, nie można w tym wypadku użyć do automatycznego sterowania zakłóceniami aparatowni ASZ[18], wykorzystujących łączność radioliniową. Dlatego kierowanie zakłóceniami należy oprzeć o system łączności radiowej KF i kierować zakłóceniami za pomocą komend.

Wszystkie te uwarunkowania sprawiają, że jak wcześniej stwierdzono, jest to czysto teoretyczna możliwość wykorzystania omawianych zespołów zakłóceń KF. Może być jedynie zastosowana w dłuższych okresach stabilizacji działań bojowych lub na rzecz wykonywanych zwrotów zaczepnych. W przypadku wysokiego tempa działań przeciwnika organizowanie wysuniętych zespołów zakłóceń radiowych KF mija się z celem i może doprowadzić do

[17] Jest to też jeden z ważnych czynników wpływających na skuteczność zakłóceń radiowych.
[18] Aparatownia sterowania zakłóceniami.

utraty tych zespołów. Należy je więc niezwłocznie wycofać do bezpiecznych rejonów.

Natomiast w okresach przed rozpoczęciem operacji opóźniającej i po jej zakończeniu, system rozpoznania i zakłóceń radiowych działa tak jak w obronie.

2.4.5. Podsystem rozpoznania i zakłóceń UKF oraz rozpoznania systemów radiolokacyjnych

Podsystem rozpoznania i zakłóceń radiowych UKF działa wspólnie z podsystemem rozpoznania stacji /systemów/ radiolokacyjnych przeciwnika[19]. Jest on bardziej manewrowy od systemu rozpoznania radiowego KF, jednak nie na tyle manewrowy, by w operacji opóźniającej prowadzić działania adekwatne do obrony. Praktycznie w tego rodzaju operacji wykorzystanie aktualnie posiadanych naziemnych środków rozpoznania i obezwładniania radiowego UKF oraz rozpoznania systemów radiolokacyjnych jest dosyć skomplikowane. Głębokość rozpoznania i obezwładniania elektronicznego łączności radiowej UKF przeciwnika i rozpoznania stacji radiolokacyjnych, w zależności od terenu, wynosi w praktyce od 20 do 30 km przy wykorzystaniu pełnych systemów antenowych. Nie wchodzi więc w rachubę możliwość zbytniego oddalania tych środków od przedniego skraju, ponieważ należy dążyć do maksymalnego zbliżania tych podsystemów do przeciwnika. Problemem jest więc, podobnie jak w przypadku podsystemu zakłóceń radiowych KF, możliwość efektywnego wykorzystaniu środków rozpoznania i obezwładniania w działaniach opóźniających, przy dużym tempie działania wojsk, ze względu na znaczny czas potrzebny na rozwijanie i zwijanie oraz przerzut pododdziału radioelektronicznego do nowego rejonu rozwinięcia. Jednocześnie naziemne urządzenia pracujące w omawianych podsystemach walki

[19] W przypadku organizowania wysuniętych zespołów zakłóceń KF, również z tym podsystemem.

elektronicznej mają ograniczone możliwości pracy w ruchu[20], co powoduje praktyczne zaprzestanie pracy na okres przegrupowania. Dotyczy to nie tylko kompanii radioelektronicznej batalionu elektronicznego oraz kompani elektronicznej pułku rozpoznawczego, ale również kompanii elektronicznych związków taktycznych.

Trudno też jednoznacznie stwierdzić, ze względu na duże znaczenie rozpoznania oraz zakłóceń elektronicznych, że w okresie prowadzenia operacji opóźniającej nie ma w ogóle możliwości prowadzenia działań przez omawiane podsystemy. Oczekiwać należy okresów mniej dynamicznych prowadzonej operacji i w nich upatrywać możliwości wykorzystania tego podsystemu.

Przed rozpoczęciem i po zakończeniu operacji opóźniającej pododdziały rozpoznania i zakłóceń radiowych UKF oraz rozpoznania systemów radiolokacyjnych mogą prowadzić pracę bojową, jak w obronie na ogólnych zasadach, z rubieży znajdujących się w odległości od 4 do 12 km od linii styczności wojsk.

Z przeprowadzonych analiz natomiast wynika, że nie jest celowym i możliwym wykorzystywanie naziemnych środków tych podsystemów w okresach szczególnie dynamicznych. Praktycznie należy przyjmować, że omawiane pododdziały radioelektroniczne potrzebują na rozwinięcie swoich sił i środków około 2 godzin, a na zwinięcie około 1,5 godziny przy wykorzystaniu pełnych systemów antenowych. Dodając do tego 30-60 minut marszu, otrzymujemy około 3,5 godziny potrzebnych na wykonanie manewru na nową rubież pracy bojowej. Przy tempie działania wojsk 10 km/h, jest to pełny zasięg /30 km/ rozpoznania i obezwładniania radioelektronicznego.

Ponadto, po rozwinięciu się w nowym rejonie następuje niejako prowadzenie rozpoznania od nowa, gdyż wojska /obiekty elektroniczne/ przeciwnika w trakcie manewru pododdziału radioelektronicznego zmieniają również

[20] Jedynie możliwości wykrywania, śledzenia i odbioru relacji łączności z wykorzystaniem anten prętowych.

swoje położenie. Dlatego też, przy nie zautomatyzowanym systemie namierzania /20 namiarów na godzinę/, w wysoce dynamicznych rodzajach działań rozpoznanie to jest nieefektywne.

Jest to wielka strata w możliwościach kompleksowego oddziaływania na przeciwnika. Tym bardziej, że w operacji opóźniającej rozpoznanie i obezwładnianie radioelektroniczne, byłoby ze wszech miar pożądane.

Szczególnym rozwiązaniem, które może być zastosowane, jest przemienne wykorzystanie posiadanych przez korpus kompanii radioelektronicznych na głównym kierunku zainteresowania[21]. Wymaga ono jednak dokładnych kalkulacji czasowych, uwzględniających tempo natarcia wojsk przeciwnika oraz możliwości manewrowych tych kompanii w określonym terenie oraz w zaistniałej sytuacji operacyjno – taktycznej. Do przemiennego prowadzenia rozpoznania można użyć również kompanii radioelektronicznych podległych dywizji.

Jednak żeby skutecznie prowadzić rozpoznanie i obezwładnianie radioelektroniczne, niezbędne jest wprowadzenie nowej generacji sprzętu. Zainstalowanie zautomatyzowanych urządzeń walki radioelektronicznej na bardziej manewrowych środkach transportu, to znaczy samolotach, śmigłowcach i bezpilotowych aparatach latających[22], umożliwiłoby skuteczniejsze wykonywanie zadań.

Oprócz posiadanych pododdziałów radioelektronicznych korpus może otrzymać nadajniki zakłócające jednorazowego użytku. Czas pracy takiego nadajnika w postaci pocisku artyleryjskiego wynosi około 60 minut, a efektywny promień zakłóceń około jednego do półtora kilometra. Prowadzone badania empiryczne pokazały dużą skuteczność oddziaływania tych nadajników na środki łączności. Jednak ze względu na niewielki zasięg tych nadajni-

---

[21] Nie oznacza to rozwinięcia sił i środków radioelektronicznych na głównym kierunku, lecz rozwinięcie ich tak by na tym kierunku prowadziły rozpoznanie i obezwładnianie radioelektroniczne.
[22] Takie tendencje istnieją w najbardziej nowoczesnych armiach świata. Gdzie podsystem powietrzny walki radioelektronicznej uzupełnia podsystem lądowy w najbardziej dynamicznych rodzajach działań.

ków, należy je stosować przed pozycjami opóźniania, gdzie wojska przeciwnika będą na pewien okres zatrzymane. Można w ten sposób przyczynić się dezorganizacji jego systemu łączności ultrakrótkofalowej pododdziałów pierwszorzutowych. Nie celowym jest natomiast stosować nadajników zakłócających jednorazowego użytku w najbardziej dynamicznych okresach walki, gdyż wojska przeciwnika w ciągu kilku minut są w stanie wyjść z rejonów zakłóceń.

2.5. REALIZACJA ZADAŃ W ZAKRESIE DZIAŁAŃ SPECJALNYCH

Działania specjalne[23] wymagają bardzo szczegółowego planowania i wielu przedsięwzięć organizacyjnych. Dlatego należy organizować możliwie jak najwcześniej. W operacji opóźniającej będą one przede wszystkim uzupełniały system naziemnego rozpoznania patrolowego korpusu, na większych głębokościach w ugrupowaniu przeciwnika. Należy im więc planować, podobnie jak rozpoznaniu patrolowemu, rejony i punkty zainteresowania wzdłuż dróg manewru i korytarzy ruchu przeciwnika wykorzystując rejony kanalizujące ruch przeciwnika. Grupy wystawiając posterunki obserwacyjne, będą mogły w tym wypadku śledzić podchodzącego przeciwnika. Należy jednak pamiętać, iż manewrowość grup specjalnych działających pieszo nie jest tak duża, żeby nadążyć za przeciwnikiem poruszającym się na środkach transportu. Wskazane jest więc, jeżeli będą takie możliwości, wyposażanie grup specjalnych w lekkie pojazdy terenowe lub motocykle.

Wysyłając grupy specjalne, należy brać pod uwagę również fakt, iż nie będzie możliwości ich szybkiego odzyskania. Dlatego też należy je odpowiednio wyposażyć, przewidzieć możliwość zrzutów dodatkowego zaopatrzenia oraz przewidzieć sposób ich działania po wykonaniu zadania.

---

[23] O ile korpus będzie miał wpływ na ich organizację.

Przewidując operację opóźniającą na początku wojny można przewidzieć z góry scenariusz prowadzenia działań specjalnych. Prowadzenie działań specjalnych na obszarze kraju pozwala na przygotowanie i realizację wielu przedsięwzięć już w czasie pokoju i zagrożenia. Przewidując przyszłe działania opóźniające i oddanie terenu przeciwnikowi, można w zakresie działań specjalnych zrealizowane następujące zadania organizacyjne[24]:

❒ zgromadzenie i ukrycie zapasów środków materiałowych;

❒ wykonanie ukryć;

❒ przeprowadzenie rekonesansów na wybranych kierunkach i dokonanie wyboru miejsc dogodnych do prowadzenia działań specjalnych;

❒ zapoznanie się ze zmianami jaki zaszły w terenie w wyniku działalności gospodarczej;

❒ zlokalizowanie zasobów miejscowych z jakich mogą skorzystać GS podczas działań;

❒ nawiązanie kontaktu z organizacjami lub osobami mogącymi udzielić pomocy w sytuacji zagrożenia;

❒ uzgodnienie punktów kontaktowych (np. z przedstawicielami układu pozamilitarnego).

Przedsięwzięcia te, zawczasu wykonane, w toku prowadzenia operacji opóźniającej umożliwią grupom specjalnym[25]:

❒ ciągłość prowadzenia działań, nawet w przypadku braku w dłuższym okresie wsparcia logistycznego ze strony wojsk własnych;

❒ wykorzystanie zawczasu przygotowanego wyposażenia i uzbrojenia, które trudno byłoby przerzucić wraz grupami specjalnymi /np. środki transportu/;

---

[24] Zadania te należałoby zorganizować również w stosunku do innych rodzajów rozpoznania działającego w ugrupowaniu przeciwnika.

[25] Wymienione przedsięwzięcia są niezwykle istotne w działaniach opóźniających, ze względu na niemożliwość szybkiego odzyskania GS. Grupy działające przez dłuższy czas w ugrupowaniu przeciwnika, muszą polegać na zasobach miejscowych.

❒ wykorzystywanie do zabezpieczenia działań zasobów miejscowych;

❒ ścisłą współpracę z lokalną ludnością;

❒ swobodę działania grup związaną z doskonałą znajomością terenu, warunków hydrologicznych i demograficznych;

❒ ukrycie się przed prowadzonymi działania antydywersyjne jednostkami przeciwnika oraz opiekę nad własnymi rannymi i chorymi członkami grup.

Przedsięwzięcia te umożliwią również grupom specjalnym, w przypadku niepomyślnego rozwoju działań wojennych, organizowanie na terenie zajmowanym przez przeciwnika zbrojnego podziemia w oparciu o miejscowe zasoby ludzkie i materiałowe.

Oprócz zadań rozpoznawczych prowadzonych w ugrupowaniu przeciwnika przez grupy specjalne, będą one również wykonywać zadania o charakterze dywersyjnym. Działania te muszą być ściśle skorelowane w czasie z działaniem wojsk własnych, tak by nie wpływały negatywnie na ich manewr lub zwroty zaczepne w toku walki. Szczególnie dotyczy to obiektów komunikacyjnych /mosty, wiadukty, itp./, które mogą przydać się przy odzyskiwaniu utraconego obszaru. Dlatego też, takie obiekty do niszczenia winien określać jedynie dowódca, zgodnie z koncepcją rozegrania przez siebie walki obronnej. Nie może być w tym zakresie żadnej samowoli. Natomiast dużą swobodę grupom specjalnym można pozostawić w niszczeniu przeciwnika. Oprócz zaplanowanych działań dywersyjnych, dosyć często grupom specjalnym może nadarzyć się okazja do zniszczenia obiektu niechronionego.

Stawiając zadania do działań dywersyjnych należy zawsze brać pod uwagę realność ich wykonania. Potencjał bojowy grup rozpoznawczych nie pozwala na podejmowanie walki z wojskami operacyjnymi przeciwnika. Natomiast mogą one oddziaływać na słabiej chronione obiekty wchodzące w skład systemów dowodzenia, rozpoznania i zaopatrzenia.

WNIOSKI KOŃCOWE

Z posiadanych etatowo sił i środków rozpoznania oraz walki elektronicznej korpusu, jedynie rozpoznanie radiowe KF pokrywa jego strefę odpowiedzialności rozpoznawczej, która jest jednocześnie strefą zainteresowania jego związków taktycznych. Pozostałe podsystemy rozpoznania i walki elektronicznej korpusu powinny być raczej wykorzystywane do wsparcia działań jego podległych związków taktycznych, ponieważ ich możliwości nie predestynują je do zdobywania informacji o znaczeniu operacyjnym. W przypadku gdyby z różnych powodów korpus nie otrzymał do wykorzystania batalionu specjalnego, wówczas większość informacji dotyczących przeciwnika operacyjnego musiałby otrzymywać od szczebla centralnego.

Specyfika operacji opóźniającej sprawia, że znaczna ilość sił i środków rozpoznania i walki elektronicznej korpusu jest nie przystosowana do tak dynamicznych działań prowadzonych na dużym obszarze. Wymaga to bowiem wprowadzenia nowego sprzętu na wyposażenie.

Uogólniając potrzeby w zakresie nowego sprzętu rozpoznania i walki elektronicznej, jego rozwój winien iść w następujących kierunkach:

- ❒ zwiększenia jego manewrowości:
- ❒ zapewnienia dalekiego wglądu w teren zajęty przez przeciwnika;
- ❒ zwiększenia dokładności rozpoznania /w tym radioelektronicznego/;
- ❒ zapewnienia możliwości przekazywania zdobytych informacji i ich zobrazowania w czasie rzeczywistym lub zbliżonym do rzeczywistego;
- ❒ zapewnienia skrytości rozpoznania i jego ciągłości;
- ❒ dostosowania się w rozpoznaniu i obezwładnianiu radioelektronicznym do nowych technik wykorzystywania fal elektromagnetycznych;
- ❒ stosowania techniki umożliwiającej prowadzenie rozpoznania bez względu na warunki atmosferyczne, porę roku i doby.

Można te warunki osiągnąć poprzez:

❒ wykorzystanie w większym stopniu samolotów i śmigłowców oraz wprowadzenie na wyposażenie bezpilotowych samolotów rozpoznawczych i platform latających (np. typu ARGUS), wyposażonych w odpowiednią aparaturę elektroniczną i optyczną;

❒ wprowadzenie nowych bojowych wozów rozpoznawczych ze środkami dzienno - nocnej obserwacji pola walki, o zwiększonych właściwościach trakcyjnych i ogniowych;

❒ zautomatyzowanie systemów rozpoznania i obezwładniania radioelektronicznego oraz radiolokacyjnego rozpoznania pola walki;

❒ wprowadzenie urządzeń rozpoznania czujnikowego (np. typu REMBAS);

❒ wyposażenie jednostek rozpoznawczych w nowe środki łączności wykorzystujące techniki transmisyjne odporne na rozpoznanie i zakłócenia przeciwnika (np. radiostacje typu FH);

❒ wyposażenie walki radioelektronicznej w nową generację urządzeń, kompatybilnych ze współcześnie wykorzystywanymi urządzeniami radioelektronicznymi;

❒ zwiększenie ilości środków do prowadzenia rozpoznania w utrudnionych warunkach widoczności (radiolokatory, termowizory, noktowizory, itp.) już od najniższych szczebli dowodzenia;

❒ wykorzystanie w większym stopniu informatyki w procesie zbierania, opracowywania, zobrazowania i dystrybucji informacji rozpoznawczej.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że korpus powinien posiadać następujące autonomiczne podsystemy rozpoznania i walki elektronicznej:

❒ podsystem działań specjalnych;

❒ podsystem rozpoznania powietrznego;

❒ podsystem rozpoznania i zakłóceń KF;

❒ podsystem rozpoznania walką.

Natomiast aktualnie posiadane przez korpus pozostałe podsystemy rozpoznania i WE, takie jak: naziemne rozpoznanie patrolowe; naziemne rozpoznanie systemów radiolokacyjnych oraz naziemne rozpoznanie i zakłócanie łączności radiowej UKF wykonują zadania taktyczne i powinny znajdować się na taktycznych szczeblach dowodzenia.

Istnienia na szczeblu korpusu działań specjalnych, rozpoznania powietrznego oraz rozpoznania i zakłóceń radiowych KF w świetle rozważań tej pracy nie ma potrzeby uzasadniać. Należy jednak wyposażyć korpus w bezpilotowe samoloty rozpoznawcze, które będą miały zasięg operacyjny obejmujący strefę odpowiedzialności korpusu. W zakresie zakłóceń radiowych KF należy korpus wyposażyć w stacje zakłóceń większej mocy, która zapewniałaby większy zasięg oddziaływania na przeciwnika. Dałoby to możliwość skuteczniejszego prowadzenia zakłóceń radiowych KF w operacji opóźniającej, bez potrzeby wykonywania zbędnych manewrów i narażania się na straty.

Natomiast wyjaśnienia wymaga istnienie podsystemu rozpoznania walką. Nie chodzi tu bynajmniej o oddział /pododdział/ karny idący na stracenie. Chodzi tu o doskonale wyposażony i uzbrojony, dysponujący komponentem lądowym i powietrznym oddział, który oprócz działań rozpoznawczych mógłby prowadzić również działania bojowe. Miał by on do odegrania szczególną rolę w tych bardzo dynamicznych rodzajach walki. Mógłby on w tych działaniach podejmować walkę ze słabszymi siłami przeciwnika i je niszczyć. W przypadku napotkania większych sił przeciwnika, rozpoznawałby je i naprowadzał na nie siły główne.

Rozdział III

WOJSKA RAKIETOWE I ARTYLERIA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

3.1. UWAGI OGÓLNE

Przedstawione we wcześniejszych rozdziałach analizy dotyczące prowadzenia operacji opóźniającej wskazują, że problematyka użycia WRiArt powinna być rozpatrywana tak pod kątem realizacji zadań wsparcia całości operacji opóźniającej, jak i działań opóźniających realizowanych na kierunkach przez poszczególne związki taktyczne (oddziały).

Analiza charakterystycznych cech tak operacji opóźniających, jak i działań opóźniających wskazuje, że podstawowe wymogi wsparcia powinny dotyczyć i uwzględniać[26]:

❒ konieczność zapewnienia silnego i ciągłego wsparcia ogniowego wojskom działającym na szerokim froncie;

❒ potrzeby uzupełniania deficytu ognia pododdziałów ogólnowojskowych i zapewnienie im swobody manewru na kolejne pozycje opóźniania;

❒ przewagę ilościową przeciwnika, a w jej wyniku znaczny wzrost potrzeb wykonywania zadań ogniowych;

❒ konieczność częstego wykonywania zmian ugrupowania bojowego i manewru ogniem spowodowaną dynamiką działań;

---

[26] Field Artillery Tactical Doctrine, Study 2484, projekt, wyd. NATO 1999, s. 54.

❒ centralizację z możliwością decentralizacji użycia sił i środków wsparcia ogniowego z jednoczesnym zachowaniem ciągłości wsparcia ogniowego;

❒ potrzebę wydzielania pododdziałów ogniowych do osłony luk, skrzydeł oraz zwalczania desantów taktycznych.

Tak sprecyzowane potrzeby wskazują zarazem, że wsparcie ogniowe realizowane będzie na wszystkich szczeblach (korpusu, dywizji, brygady) natomiast walka ogniowa artylerii realizowana będzie w skali dywizji. Jest to podstawowy szczebel planowania działań bojowych artylerii do ognia pośredniego w większości armii. O miejscu i roli artylerii w operacji opóźniającej i w działaniach opóźniających decydują jej właściwości bojowe, do których można zaliczyć:

❒ znaczne straty zadawane przeciwnikowi także w wymiarze nieśmiercionośnym;

❒ zasięg ognia w tym oddziaływanie na skrzydła wzdłuż szerokiego frontu;

❒ możliwość rażenia szerokiego spektrum celów i prowadzenia ognia w różnych warunkach;

❒ niezawodność wykonywania zadań i krótki czas reakcji ogniowej;

❒ żywotność na polu walki i związaną z nią efektywność ekonomiczną;

❒ integralny, niezależny własny system rozpoznania pozwalający wykorzystywać dane rozpoznawcze tak na potrzeby ognia, jak i decyzyjne.

Skuteczność współczesnej operacji oparta jest przede wszystkim na starannie zaplanowanym ogniu całego dysponowanego potencjału uzbrojenia. Ogień walczących wojsk i artylerii, uderzenia śmigłowców uzbrojonych i lotnictwa musza być połączone, skoordynowane i prowadzone tak, aby owocowały maksymalna skutecznością we właściwym miejscu i czasie. We wsparciu ogniowym operacji opóźniającej podobnie jak w operacji obronnej spe-

cjalistyczne siły i środki realizują podstawowe zadania taktyczne stosownie do działania wojsk w obszarze (pasie, rejonie) operacji. Powodzenie operacji opóźniającej zależy od dokładnego planowania i realizacji wsparcia ogniowego jednocześnie dla działań w głębi, w styczności (bezpośrednich) i działań w obszarze tyłowym.

Zgodnie ze strukturą obszaru obrony **wsparcie ogniowe powinno**[27]:

❒ wesprzeć działania w głębi przeciwko specyficznym obiektom przeciwnika lub samodzielnie realizować uderzenia głębokie;

❒ wesprzeć działania sił osłonowych z przodu i na skrzydłach głównego obszaru obrony;

❒ wesprzeć ogniem działania opóźniające w głównym obszarze, które jako decydujące muszą być prowadzone metodą ruchową (manewrową);

❒ wesprzeć działania odwodu w ramach działań w głównym obszarze;

❒ wesprzeć w miarę możliwości działania w obszarze tyłowym konieczne dla zapewnienia ciągłości wsparcia.

Wsparcie ogniowe działań w poszczególnych obszarach (pasach, rejonach) obejmuje realizację wielu zadań taktycznych, do których jako podstawowe można zaliczyć:

❒ osłonę wojsk własnych przed ogniem środków wsparcia przeciwnika;

❒ wzbranianie manewru przeciwnika;

❒ dezorganizowanie dowodzenia i zaopatrywania;

❒ osłonę skrzydeł i luk między oddziałami (pododdziałami);

❒ wzmocnienie obrony przeciwpancernej oddziałów (pododdziałów) pierwszego rzutu;

❒ zamknięcie wyłomów w obronie;

❒ wzbranianie ataku przeciwnika.

---

[27] Op. cit. *Taktical.....*

W aspekcie tych zadań podczas planowania wsparcia ogniowego uwzględnia się użycie poszczególnych środków wsparcia ogniowego oraz stosownych (odpowiednich) rodzajów amunicji do:

❒ wykonania ogni głębokich w celu dezorganizowania, opóźniania i niszczenia podchodzących sił przeciwnika zanim wejdą one w bezpośredni kontakt bojowy z broniącymi się (przewidywanymi do prowadzenia działań opóźniających) związkami taktycznymi (oddziałami, pododdziałami);

❒ realizacji wsparcia ogniowego zsynchronizowanego z manewrem i przedsięwzięciami ochrony elektronicznej w działaniach prowadzonych w głębi;

❒ wykonania przeciwuderzenia ogniowego w celu niszczenia, obezwładniania i wzbronienia środków wsparcia ogniowego prowadzących ogień pośredni;

❒ wykonywania ogni w celu wzbronienia obrony przeciwlotniczej przeciwnika bezpośrednio przed przelotem własnego lotnictwa wewnątrz obszaru działań;

❒ dezorganizacji i opóźnienia podejścia sił głównych przeciwnika w poszczególnych obszarach odpowiedzialności;

❒ stałego stosowania presji w odniesieniu do elementów struktury dowodzenia i kierowania przeciwnika zarówno przez śmiercionośne jak i nieśmiercionośne uderzenia;

❒ rozpoznawania i rażenia celów wysoko opłacalnych przez cały okres walki;

❒ scentralizowanego kierowania wsparciem ogniowym, w celu koncentrowania ognia w decydującym miejscu i czasie;

❒ wykonywania wsparcia ogniowego zwrotów zaczepnych.

Tak szerokie zastosowanie przewidywane jest przez regulaminy i instrukcje standaryzacyjne NATO. Uwarunkowane jest wyposażeniem w nowocze-

sne środki rozpoznania i rażenia w tym także w odpowiednie – specjalistyczne rodzaje amunicji. Jednak, jak wykazują przeprowadzone badania, przy obecnym wyposażeniu artylerii WP (tak w sprzęt ogniowy jak i w środki rozpoznania i dowodzenia) nie wszystkie one będą możliwe do zrealizowania.. Dlatego też, tak istotnego znaczenia nabiera określenie przez dowódców zadań taktycznych koniecznych do realizacji z uwzględnieniem celu walki, zastosowanie wszelkich możliwych w danej sytuacji sił na całą głębokość obszaru (pasa) odpowiedzialności w celu porażenia przeciwnika i załamania jego tempa natarcia co zapewnia warunki do prowadzenia kolejnych operacji. Dowódcy wszystkich szczebli powinni ciągle panować nad obszarem swojej odpowiedzialności (oddziaływania) i stwarzać warunki do nieustannego atakowania przeciwnika wszystkimi możliwymi sposobami pozbawiając go swobody działania.

Jak wskazują wcześniejsze rozważania, poszczególne działania zostały wyszczególnione w odniesieniu do ich funkcji. Należy przez to rozumieć, że nie jest istotne miejsce w ugrupowaniu, a funkcja jaką dane siły mają spełnić. Szczególnie ważne jest to przy zrozumieniu istoty działania sił realizujących wsparcie ogniowe. Oddziały i pododdziały artylerii rozmieszczone w głównym obszarze obrony, niedaleko przedniej linii wojsk, mogą być angażowane w każde z tych działań. Podobnie Lotnictwo Wojsk Lądowych i Siły Powietrzne rozmieszczone w tyłowym obszarze mogą realizować zadania wsparcia ogniowego we wszelkich obszarach.

Jak wskazują wcześniejsze analizy istota operacji opóźniającej, a w jej ramach prowadzenie działań opóźniających polega na stawianiu nacierającemu oporu na kolejnych nakazanych pozycjach opóźniania z jednoczesnym unikaniem przewlekłych walk.

Zasadnicze cele jakie można zakładać w działaniach opóźniających to **zyskanie czasu kosztem stopniowej utraty terenu, przejęcie inicjatywy nad przeciwnikiem poprzez skierowanie jego działań w określonym kierunku,**

zachowanie odpowiedniego potencjału bojowego poprzez uniemożliwienie przeciwnikowi rozbicia własnych sił a także ustalenie punktu ciężkości natarcia przeciwnika. Siły prowadzące operację opóźniającą i działania opóźniające dzielą się na prowadzące aktywne opóźnianie, wycofujące się na kolejne pozycje opóźniania oraz pozostające w odwodzie. **Działania ich powinny być w maksymalnym stopniu wspierane ogniem przez wszystkie dostępne siły wsparcia ogniowego**. Lotnictwo Wojsk Lądowych powinno w maksymalnym stopniu prowadzić rozpoznanie, obserwację i wskazywanie celów oraz o ile to możliwe kierować uderzeniami artylerii, stawiać narzutowe pola minowe i wykonywać uderzenia. Oddziały (pododdziały) artylerii wykorzystując maksymalny zasięg ognia powinny zwalczać przeciwnika ogniem ześrodkowanym i za pomocą narzutowych pól minowych.

Zadania wsparcia ogniowego podczas działań opóźniających mogą być następujące:

- ❒ rażenie sił przeciwnika daleko przed pozycjami obronnymi;
- ❒ wykonywanie ogni w celu zwolnienia tempa podchodzenia przeciwnika, gdy będzie on rozwijał się do ataku na pozycje opóźniania oraz blokowanie jego sił;
- ❒ obezwładnianie i oślepianie pododdziałów rozpoznawczych i ubezpieczeń bojowych przeciwnika;
- ❒ wspieranie oddziałów i pododdziałów walczących podczas uwalniania się od przeciwnika (wycofania się na kolejne pozycje);
- ❒ wsparcie ogniem lokalnych kontrataków;
- ❒ osłona zapór, przeszkód, rejonów nie zajętych, luk i skrzydeł ogniem i narzutowymi polami minowymi.

W działaniach tych, szczególnie prowadzonych na szerokim froncie, preferowane jest zdecentralizowane kierowanie ogniem. Do wsparcia angażuje się artylerią samobieżną (lufową i rakietową do ognia pośredniego oraz prze-

ciwpancerną). Początkowo oddziały (pododdziały) wsparcia ogniowego rozmieszczane są na wysuniętych stanowiskach w celu maksymalnego wykorzystania ich zasięgu i umożliwienia izolacji ogniowej przeciwnika. Następnie w celu zachowania ciągłości ognia, rozmieszczane są w głębi ugrupowania. Dla uniemożliwienia zdekonspirowania posiadanego potencjału bojowego i ugrupowania bojowego zasadą działania artylerii jest ciągłe manewrowanie na stanowiskach ogniowych.

System ognia powinien obejmować ognie ześrodkowane na ciaśniny i naturalne przeszkody oraz na przeciwnika zatrzymanego na przeszkodach i polach minowych, narzutowe pola minowe, ognie ześrodkowane i zaporowe dla wsparcia punktów oporu, zadymianie w celu osłaniania i maskowania wycofywania się, ognie ześrodkowane do wsparcia kontrataków, użycie bezpośredniego wsparcia lotniczego, i śmigłowców uderzeniowych w celu opóźnienia tempa natarcia przeciwnika, szczególnie podczas zmiany stanowisk przez środki artyleryjskie.

3.2. ZADANIA WSPARCIA OGNIOWEGO I SPOSOBY ICH REALIZACJI

Zadania wsparcia ogniowego artylerii do ognia pośredniego w operacji opóźniającej i w działaniach opóźniających będą wynikały z zadań taktycznych wykonywanych przez walczące pododdziały ogólnowojskowe. Będą one uwarunkowane rozmieszczeniem poszczególnych związków taktycznych w obszarze operacji, a także rozmieszeniem pozycji opóźniania w pasach (rejonach) prowadzenia działań opóźniających przez związki taktyczne i oddziały i z reguły wykonywane będą w dwóch - trzech następujących po sobie okresach rażenia.

Poprzedzającym działania opóźniające okresem rażenia ogniowego, powinny być działania w głębi i głębokie rażenie przeciwnika. Do wykonania

zadań w tym okresie będą zaangażowane środki wsparcia korpusu zwłaszcza lotnictwo i brygada artylerii. Działania w głębi prowadzone są w celu osiągnięcia i wykorzystania głębi obszaru odpowiedzialności dla osłabienia przeciwnika, utrzymania go z dala od obiektów mogących być celami jego działań oraz krępowania jego swobody, a równocześnie dla zapewnienia przewagi i tworzenie sprzyjających warunków w przyszłych działaniach. Uniemożliwiają przeciwnikowi stworzenie przewagi poprzez zakłócanie jego tempa i rozrywanie spoistości natarcia. Zwykle prowadzone są z dużym rozmachem i w długim przedziale czasu. W swoim charakterze są z reguły działaniami zaczepnymi wykonywanymi przez wydzielone siły w połączeniu z ogniem i manewrem. **Wpływ na przeciwnika odbywa się poprzez atakowanie lub groźbę ataku na rozmieszczone i przemieszczające się siły, elementy systemów dowodzenia, logistyki i obrony powietrznej oraz przeciwlotniczej**. Typowym zadaniem działań głębokich jest izolacja rejonu działań poprzez działanie samodzielne z głęboką obserwacją i rozpoznaniem celów w połączeniu z uderzeniami lotnictwa i uderzeniami ogniowymi.

Działania w głębi dają przewagę nad przeciwnikiem poprzez odbieranie mu siły do prowadzenia dalszych działań, zakłócanie jego dowodzenia i kierowania oraz tempa działań, powstrzymywanie wzmacniania sił walczących i niszczenie jego sił, urządzeń, zaopatrzenia i morale (ducha bojowego). Do zasadniczych funkcji działań w głębi można zaliczyć: dostarczanie dowódcy informacji rozpoznawczej o możliwościach przeciwnika w głębi, niszczenie sił (celów) w ugrupowaniu przeciwnika mających zasadnicze znaczenie dla jego dalszych działań, izolowanie linii łączności przeciwnika, powstrzymywanie przeciwnika przed użyciem kolejnych (odwodowych) sił, odcinania dróg podejścia i wycofania się. Wobec powyższego wsparcie ogniowe działań głębokich może integrować wszystkie środki wsparcia ogniowego umożliwiające rażenie śmiercionośne i nieśmiercionośne.

Wsparcie ogniowe działań w głębi może obejmować rażenie następujących obiektów:

❒ sił przeciwnika rozmieszczonych w głębi poza głównymi pozycjami obrony, szczególnie obrony przeciwlotniczej i artylerii;

❒ zgrupowań odwodów, przeznaczonych do potęgowania i kontynuowania uderzenia;

❒ pododdziałów śmigłowcowych, które mogłyby wpłynąć swoim działaniem na obszar bezpośrednich działań;

❒ stanowisk dowodzenia i kierowania wyższych szczebli oraz węzłów łączności;

❒ kluczowych urządzeń zabezpieczenia logistycznego i infrastruktury terenowej;

❒ systemów broni masowego rażenia;

❒ systemów i elementów systemów rozpoznawczych.

Do realizacji zadań wsparcia ogniowego tych działań muszą być wyznaczane odpowiednie siły w pełni i na czas zaopatrzone w amunicję i paliwo. Oddziały (pododdziały) artylerii mogą realizować niestandardowe zadania taktyczne w typowej lub zmienionej podległości. Muszą one mieć wydzielone odpowiednie ilości amunicji do realizacji zadań wsparcia w głębi jak i do kolejnych zadań. Środki wsparcia ogniowego mogą także realizować zadania ogniowe w ramach wzbronienia obrony przeciwlotniczej oraz w ramach izolacji powietrznej. **W działaniach w głębi prowadzonych wyłącznie lub przeważnie poprzez uderzenia ogniowe, koordynator wsparcia ogniowego powinien sprawować główną rolę podczas planowania i koordynacji wysiłku**. W związkach operacyjnych (taktycznych) mogą być tworzone stałe komórki do kierowania procesem działań w głębi. Odpowiednie przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego muszą być wykonane zawsze bar-

dzo precyzyjnie, a przedsięwzięcia kontroli przestrzeni powietrznej muszą obowiązkowo uwzględniać korytarze powietrzne.

Do skuteczności działań głębokich mogą przyczynić się przedsięwzięcia pozorujące. Powinny one być szczegółowo rozpatrywane i planowane. Przedsięwzięcia te wykonuje się w celu wprowadzenia w błąd przeciwnika co do istoty, czasu lub lokalizacji sił działających w głównym obszarze operacji opóźniającej. Wsparcie ogniowe przedsięwzięć pozorujących może obejmować: ognie pozorne w połączeniu z oddziaływaniem elektronicznym, fałszywą transmisję informacji w sieci wsparcia ogniowego, manewr artylerii.

Szczegółowa realizacja zadań wsparcia ogniowego w czasie uderzeń głębokich powinna sprowadzać się do następujących zadań ogniowych[28]:

❒ **blokowania i opóźniania** podejścia oraz rozwinięcia do ataku sił głównych i odwodów przeciwnika poprzez wykonanie ogni ześrodkowanych do kolumn oraz minowanie zdalne na drogach podejścia i rubieżach rozwinięcia;

❒ **obniżania** skuteczności środków wsparcia ogniowego zgrupowań uderzeniowych przeciwnika poprzez obezwładnienie wykrytych baterii artylerii, zakłócanie pracy elementów kierowania ogniem oddziałów artylerii;

❒ **dezorganizowania i obniżania** efektywności systemu dowodzenia oraz rozpoznania poprzez obezwładnianie ogniem i pociskami zakłócającymi wykrytych stanowisk dowodzenia, zadymianie punktów obserwacyjnych;

❒ **tworzenia** warunków do przelotu własnego lotnictwa poprzez obezwładnienie baterii (plutonów) artylerii przeciwlotniczej;

❒ **zakłócania** ciągłości zaopatrzenia pododdziałów przeciwnika poprzez obezwładnianie jego elementów logistycznych.

Uwzględniając znaczną przewagę przeciwnika należy sądzić, ze w etapie tym będą mogły być rażone jedynie wybrane jego obiekty na niektórych kie-

---

[28] Por. M. Rudnicki , *Wsparcie ogniem działań opóźniających*, rozprawa doktorska, AON 1999, s. 45.

runkach. Przy tym priorytetowymi obiektami rażenia będą podchodzące kolumny przeciwnika i pododdziały artylerii na stanowiskach ogniowych.

Kolejnym etapem będzie wsparcie ogniowe działania sił ubezpieczających. Zadania sił ubezpieczających będą obejmowały: wczesne ostrzeganie przesłanianego ugrupowania przed zaskoczeniem i zapewnienie czasu na ewentualną zmianę położenia sił w stosunku do uderzającego przeciwnika; zmuszanie przeciwnika do wcześniejszego rozwinięcia i rozpoczęcia natarcia; rozpoznanie głównego wysiłku przeciwnika (punktu ciężkości natarcia) i obniżenie tempa w którym podchodzi on do głównego obszaru obrony; opóźnianie i nękanie przeciwnika poprzez wykonywanie zadań ogniem pośrednim; obniżanie potencjału bojowego przeciwnika przez zwalczanie odpowiednich elementów jego ugrupowania, a także poprzez pozbawiania go podstawowych środków rozpoznania, obrony przeciwlotniczej, dowodzenia i kierowania, sprzętu pokonywania przeszkód lub systemów precyzyjnego rażenia; kształtowanie (profilowanie) sposobu załamania natarcia przeciwnika oraz niszczenie elementów rozpoznawczych przeciwnika w celu pozbawienia go informacji co do położenie sił w głównym obszarze obrony.

W odniesieniu do tak przedstawionych zadań sił ubezpieczenia bojowego zadania wsparcia ogniowego są następujące:

❒ wcześniejsze zwalczanie przeciwnika w celu obezwładnienia lub niszczenia jego elementów rozpoznawczych, szczególnie w celu niedopuszczenia do przenikania przez siły osłonowe, co zmusi siły przeciwnika do wcześniejszego rozwinięcia w ugrupowanie bojowe do natarcia;

❒ wspieranie sił przesłaniających w wykonywaniu manewru i wyjściu spod uderzeń przeciwnika;

❒ obezwładnianie elementów obrony przeciwlotniczej (wspólnie ze środkami walki elektronicznej obezwładnianie środków radiolokacyjnych obrony przeciwlotniczej) co pozwoli wykonać uderzenia śmigłowcom i samolotom;

❒ wykonywanie ogni ześrodkowanych w celu opóźniania, wzbraniania lub ograniczania przemieszczania się sił przeciwnika;

❒ integrowanie planu ognia z przeszkodami inżynieryjnymi oraz zapewnienie bezpośredniej obserwacji przeszkód.

Siły ubezpieczeń bojowych działają w znacznej odległości od swoich sił głównych i stanowią ich nieznaczną część. Dodatkowo muszą one wykonywać zadania jako siły ubezpieczeń bojowych ogólnie i jako siły osłonowe w szczególności. Działanie takie jest możliwe poprzez decentralizację użycia środków wsparcia ogniowego. Zdecentralizowane wsparcie ogniowe umożliwia użycie odpowiedniej siły ognia potrzebnej do: rekompensowania braku odpowiednich sił w stosunku do dużego obszaru działania sił osłonowych, zmuszenia do rozwinięcia sił głównych przeciwnika, wprowadzenia go w błąd, przekonania go że wszedł w kontakt z siłami głównego obszaru obrony.

Stopień decentralizacji zależy w dużej mierze od możliwości wsparcia ogniowego. Podczas jego rozpatrywania należy określać: niestandardowe zadania taktyczne dla oddziałów (pododdziałów) artylerii z głównego obszaru obrony, wykorzystanie w szerszym zakresie innych środków wsparcia ogniowego (np. środków bezpilotowych, bezpośredniego wsparcia lotniczego, środków walki elektronicznej i taktycznego rozpoznania lotniczego).

Ponieważ siły osłonowe mogą działać w dużej odległości od sił głównego obszaru obrony wykonanie odpowiedniego wsparcia poprzez wyznaczenie tylko zadania taktycznego może być utrudnione. Problemy dowodzenia i kierowania mogą wymuszać niekonwencjonalne ich realizowanie. Jest to spowodowane przede wszystkim rozprzestrzenieniem sił osłonowych w poprzek frontu i na całej głębokości strefy. Metoda realizacji wsparcia ogniowego zależy od kierowania siłami osłonowymi. Gdy siły osłonowe są dowodzone przez dowódcę sił głównego obszaru obrony, przydział artylerii nie jest konieczny. Z reguły jednak siły osłonowe są kierowane przez własne dowódz-

two. Wówczas dywizjon artylerii brygady przydziela się do sił osłonowych, a dowódca artylerii brygady jest szefem wsparcia ogniowego sił osłonowych.

We wsparciu sił osłonowych powinny brać udział różne pododdziały artylerii w tym również rakietowej, a więc takie, które będą wspierać walkę w głównym obszarze obrony. Będzie to jednym z elementów wprowadzających w błąd przeciwnika odnośnie położenie głównego obszaru obrony. Zarazem rozmieszczenie artylerii rakietowej w obszarze sił osłonowych, pozwoli zwiększyć odległość rażenia. Przydzielenie artylerii musi być jednak dokładnie rozważone, ze względu na zwiększone zagrożenie, ewentualne utrudnienia w łączności, ograniczone możliwości realizacji zabezpieczenia logistycznego przez wysunięte elementy logistyczne oraz ze względu na dostępność rejonów stanowisk ogniowych i dróg manewru. Poszczególne rejony stanowisk ogniowych powinny maksymalnie uwzględniać donośność artylerii w celu szybkiego manewru ogniem i kompleksowego wykonania zadań ogniowych w dużym obszarze działań, gdyż szczupłe siły osłonowe musiałyby pokonywać znaczne odległości w celu przeciwdziałania zagrożeniu przeciwnika na różnych kierunkach. Pododdziały artylerii muszą mieć możliwości przemieszczania się w poprzek i wzdłuż frontu w celu wsparcia wojsk w zmieniającej się sytuacji taktycznej. Wymaga to szczegółowego planowania i szybkiej koordynacji ze strony dowódcy artylerii.

Najtrudniejszym okresem dla walki sił osłonowych jest etap przejmowania odpowiedzialności przez oddziały walczące w głównym obszarze obrony w tym odpowiedzialności za wsparcie ogniowe. Dowódcy sił osłonowych i ich dowódcy artylerii muszą przekazać niezbędne informacje siłom głównym. Dane dotyczące rozpoznanych celów, położenia sił osłonowych, stanu amunicji muszą być przekazywane na bieżąco. Informacje o położeniu są szczególnie ważne jeśli kierowanie walką – odpowiedzialność za prowadzenie walki ma przejść sprawnie do sił głównych. Przekazanie walki i korespondujące z tym przejście przez końcową linię jest trudnym działaniem,

które wymaga skupienia wysiłku planowania. Jednym z kluczowych elementów przekazania odpowiedzialności jest zmiana odpowiedzialności za dowodzenie i kierowania wsparciem ogniowym. Kierowanie ogniem pośrednim przechodzi na siły główne wówczas, gdy siły osłonowe przekażą odpowiedzialność za walkę. Przekazanie odbywa się kolejno, aż do całkowitego wycofania sił ubezpieczenia bojowego. Kierowanie tymi działaniami jest trudne, gdyż wymieszanie sił osłonowych może spowodować, że niektóre z nich będą przechodzić przez różne oddziały sił głównych, często nie macierzyste, których przejścia pierwotnie nie zaplanowano. Udokładniona koordynacja pomiędzy dowódcami sił przechodzących i głównych oraz pomiędzy koordynatorami wsparcia ogniowego jest przedsięwzięciem zasadniczym.

Kolejny etap realizacji zadań wsparcia ogniowego to **wsparcie ogniowe w głównym obszarze operacji opóźniającej**. Główny obszar obejmuje teren zasadniczo wyznaczony do działań bezpośrednich. Zasadniczym celem działań w głównym obszarze jest okresowe wikłanie przeciwnika w walkę dla wyeliminowania życiowo ważnych składników jego siły bojowej. Z zasady działania te prowadzone są na mniejszych odległościach, w krótszym przedziale czasu i nie dążą do wygrania bieżących walk.

Działania w głównym obszarze mają formę manewrową. Zakłada ona niszczenie nacierających wojsk poprzez dopuszczanie ich do odpowiednich pozycji wystawiających je na kontrataki. Nacisk zasadniczo kładziony jest na zwalczanie przeciwnika, a nie na utrzymanie terenu za wszelka cenę. Stosuje się połączenie działań opóźniających, obronnych i zaczepnych z zastosowaniem manewru, wsparcia ogniowego i zapór w celu odebrania inicjatywy nacierającemu. W założeniu broniący się powinni posiadać mobilność równą lub większą niż wojska przeciwnika, a także dysponować silnymi odwodami zdolnymi do przeprowadzenia decydującego kontrataku. Wsparcie ogniowe powinno być skupione na realizacji zadań na korzyść związków taktycznych (oddziałów i pododdziałów) wykonujących główne zadanie. W obronie ru-

chomej główny wysiłek skupiony jest na siłach prowadzących działania opóźniające i na wykonujących zwroty zaczepne. Zarazem ważnym zadaniem jest walka ogniowa ze środkami wsparcia ogniowego przeciwnika. Rażenie to powinno być realizowane natychmiast z chwilą wykrycia środków wsparcia ogniowego przeciwnika.

Wsparcie ogniowe w głównym obszarze jest wykonywane w celu zwolnienia, zatrzymania lub niszczenia sił nacierających. Jest to główny etap operacji opóźniającej w którym poszczególne związki taktyczne (oddziały, pododdziały) prowadzą działania opóźniające. Przeciwnik powinien być wykryty odpowiednio wcześnie i ciągle rażony wszystkimi dostępnymi środkami wsparcia ogniowego. Wykonywanie ogni w poprzek całego frontu sił przeciwnika prowadzi się w celu zmuszenia go do wcześniejszego rozwinięcia w ugrupowanie bojowe. Zarazem powinno być szczelne w celu opóźniania lub uniemożliwiania zmiany kierunku natarcia przeciwnika. W momencie jego ześrodkowania, ugrupowanie musi być rażone wielokrotnie i skutecznie dla obniżenie tempa jego natarcia, zarazem powinny być wykonywane uderzenia głębokie przeciwko siłom odwodowym dla powstrzymania ich przed możliwością wpływania na walkę bezpośrednią.

Zadania wsparcia ogniowego realizowane w głównym obszarze obrony mogą być następujące[29]:

❒ wspomaganie w prowadzeniu obserwacji sił ogólnowojskowych, szczególnie poza zasięgiem ich możliwości;

❒ przeszkadzanie w przygotowaniu się przeciwnika do działań;

❒ wykonywanie ogni zmasowanych do kanalizujących ruch odcinków terenu i zatrzymanych sił przeciwnika oraz niszczenia elementów ugrupowania bojowego wojsk nacierających;

---

[29] *Koncepcja użycie i działanie WRiA w operacjach wojsk lądowych*, RAKIETA-4, AON 2000.

❒ izolowanie pierwszorzutowych sił przeciwnika przed napływem świeżych sił poprzez rażenie odwodów;

❒ wypieranie przeciwnika z wybranych dróg podejścia;

❒ wsparcie zapór inżynieryjnych w celu spowolnienia prób wykonania wyłomów i wzmocnienie ich przez wykonanie narzutowych pól minowych;

❒ obezwładnianie środków obrony przeciwlotniczej;

❒ obezwładnianie i dezorganizacja pracy głównych stanowisk dowodzenia przeciwnika;

❒ wykonywanie przeciwuderzeń ogniowych, szczególnie przeciwko artylerii przeciwnika;

❒ wsparcie ogniem wojsk własnych na pozycjach opóźniania;

❒ wsparcie ogniem działań tyłowych;

❒ oddzielenie spieszonej piechoty przeciwnika od czołgów.

❒ wsparcie kontrataków;

❒ koordynacja ognia artylerii z uderzeniami lotnictwa (tak sił powietrznych jak i śmigłowców) w celu rażenia większości ugrupowania pancernego i sił odwodowych;

❒ wsparcie manewru (wyjścia z walki, oderwania się od przeciwnika) oddziałów (pododdziałów) i zmiany położenia w celu prowadzenia dalszej walki.

Realizacja tych zadań w działaniach opóźniających wynika z celów i etapów działania wojsk własnych i przeciwnika, według okresów wsparcia ogniowego. Takie uszeregowanie zadań taktycznych artylerii ułatwia planowanie jej działań bojowych, a szczególnie: określenie możliwości ogniowych i ich rozdysponowanie na całe zadanie związku taktycznego (oddziału, poddziału), skupienie wysiłku wsparcia w najbardziej krytycznych momentach walki, wytypowanie odpowiednich zadań ogniowych, planowanie manewru, dowozu środków materiałowych, organizowanie rozpoznania i zabezpiecze-

nia bojowego działań. Uwzględnianie w planowaniu okresów wsparcia ogniowego umożliwia koordynację ognia i manewru artylerii wsparcia ogólnego i bezpośredniego. Znajomość okresów wsparcia ogniowego i realizowanych w nich zadań ułatwia również współdziałanie dowódców ogólnowojskowych z dowódcami artylerii i innych środków wsparcia ogniowego. W zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej i sposobu działania przeciwnika, wsparcie ogniowe realizowane będzie poprzez wykonywanie zadań w ogniowym wzbronieniu podejścia i rozwinięcia wojsk przeciwnika, ogniowym wsparciu wojsk na kolejnych rubieżach opóźniania, ogniowym wsparciu wycofania i umożliwienia oderwania się od przeciwnika, ogniowym wsparciu wojsk podczas wykonywania kontrataku.

W ogniowym wzbronieniu podejścia i rozwinięcia wojsk przeciwnika głównym celem użycia angażowanych sił i środków będzie obniżenie potencjału bojowego zgrupowań przeciwnika oraz dezorganizacja ich podejścia, rozwinięcia i jednoczesnego ataku. Rozpoczyna się zwykle z chwilą wejścia w zasięg ognia własnych środków rażenia, a kończy się w czasie osiągnięcia linii ataku przez ich pierwszorzutowe pododdziały. Dla osiągnięcia zakładanego celu oraz spodziewanych efektów działalności ogniowej artyleria do ognia pośredniego winna: koncentrować ogień na wybranych kierunkach, podejścia przeciwnika wykonując ognie do kolumn oraz minowanie narzutowe, obezwładniać środki wsparcia ogniowego przeciwnika, oślepiać przeciwnika dymem oraz maskować elementy własnego ugrupowania, zakłócać pracę radiostacji UKF.

Skuteczność ognia przy wykonywaniu tych zadań uzyskuje się w sprzyjających warunkach terenowych. W tym celu ognie ześrodkowane do kolumn oraz odcinki minowania wyznacza się na drogach marszu w miejscach utrudniających przeciwnikowi manewr (ciaśniny, wąwozy, mosty, wiadukty, nasypy, skrzyżowania dróg, teren zabudowany). Zwalczanie przeciwnika na drogach podejścia wymaga użycia środków rozpoznania radiolokacyjnego lub

śmigłowców rozpoznawczych w celu rozpoznania kolumn, określenia ich współrzędnych, ustalenia najbardziej dogodnego momentu otwarcia ognia oraz obserwacji jego skutków.

Ogniowe wsparcie wojsk na kolejnych rubieżach opóźniania rozpoczyna się z chwila wyjścia nacierających na rubież ataku i trwa do zakończenia walki na danej rubieży (pozycji opóźniania) i rozpoczęcia wycofywania się na kolejna rubież (pozycję). Celem działalności ogniowej artylerii w tym okresie będzie bowiem zadanie strat pierwszorzutowym pododdziałom i środkom ogniowym przeciwnika, a tym samym stworzenie warunków własnym siłom do utrzymania pozycji opóźniania w możliwie długim czasie. Prowadzone analizy wskazują, że zadania wsparcia ogniowego w tym okresie będą polegały głównie na[30]:

❒ **dezorganizowaniu i kanalizowaniu** ataku pododdziałów oraz niszczeniu wozów bojowych pierwszego rzutu przeciwnika poprzez wykonywanie ogni ześrodkowanych i zaporowych na kierunkach ataku oraz w punktach kanalizujących jego ruch;

❒ **opóźnianiu i blokowaniu** pododdziałów drugiego rzutu (odwody) poprzez wykonanie ogni ześrodkowanych do kolumn oraz minowanie zdalne utrudniające przemieszczanie tych wojsk;

❒ **zwalczaniu** środków wsparcia ogniowego przeciwnika oraz dezorganizowaniu jego rozpoznania i dowodzenia;

❒ **osłonie** skrzydeł i luk poprzez wykonanie ogni ześrodkowanych i zaporowych w punktach kanalizujących ruch przeciwnika oraz minowanie zdalne wzbraniające niespodziewane uderzenie ze skrzydła.

Przedstawione wyżej zadania wsparcia walki na pozycji opóźniania będą wynikały z konieczności zapewnienia broniącym się wojskom możliwie sprzyjających warunków do wykonania postawionych im zadań. Środki

---

[30] Por. M. Rudnicki , wyd. cyt., s. 50.

wsparcia powinny stworzyć warunki do efektywnego wykorzystania możliwości ognia bezpośredniego pododdziałów zmechanizowanych i czołgów oraz maksymalnego opóźnienia i hamowania tempa natarcia przeciwnika. Z tych względów zadania wsparcia ogniowego w tym okresie powinny być dokładnie zsynchronizowane z działaniem wojsk na pozycjach opóźniania. Przedsięwzięcia koordynacji zostaną przedstawione w dalszych rozważaniach. Będzie to okres wsparcia ogniowego wymagający zaangażowania maksymalnej liczby posiadanych środków.

Znaczny udział w zwalczaniu zgrupowań pancernych przeciwnika będą miały w tym okresie artyleryjskie środki przeciwpancerne ze składu brygad pierwszego rzutu, które wspierając obronę pierwszorzutowych pododdziałów będą niszczyć czołgi bojowe wozy piechoty i inne środki opancerzone z przygotowanych rubieży ogniowych.

W sytuacji, gdy pododdziały prowadzące obronę na pozycji opóźniania nie będą zdolne nadal jej utrzymywać lub zagrożone zostaną okrążeniem, zaistnieje potrzeba ich zorganizowanego wycofania na kolejną pozycję. Po to by zapewnić dogodne warunki opuszczenia pozycji przez te pododdziały i oderwania się ich od przeciwnika, środki wsparcia powinny zintensyfikować działalność ogniową i czasowo obezwładnić jego atakujące siły. W ogniowym wsparciu wycofania i umożliwienia oderwania się od przeciwnika działalność ogniową rozpoczyna się z chwilą wycofywania z pozycji opóźniania i prowadzi do osiągnięcia gotowości wojsk do obrony na kolejnych pozycjach opóźniania. Celem działalności ogniowej jest umożliwienie wojskom własnym swobodnego manewru oraz utrudnienie pościgu przeciwnikowi. W tym celu, w okresie ogniowej osłony wycofania na kolejną pozycję opóźniania, środki wsparcia powinny skierować swój wysiłek na[31]:

---

[31] Tamże, s. 53.

❒ **zablokowanie** ataku pododdziałów przeciwnika (umożliwienia im oderwania się od nich własnym wojskom) poprzez wykonanie narzutowych pól minowych oraz ogni zaporowych i ześrodkowanych na jego pierwszorzutowe pododdziały;

❒ **powstrzymywanie (izolowanie)** dopływu świeżych sił (drugich rzutów i odwodów) przeciwnika wprowadzanych w celu potęgowania uderzenia i prowadzenia pościgu;

❒ **dezorganizację** systemu rozpoznania i dowodzenia przy użyciu amunicji odłamkowej i specjalnej;

❒ **zwalczanie** środków wsparcia ogniowego przeciwnika poprzez obezwładnienie jego najbardziej aktywnych baterii artylerii;

Podczas działań opóźniających istnieje konieczność wsparcia ogniowego licznych kontrataków wykonywanych niewielkimi siłami celu zdezorganizowania pościgu przeciwnika, umożliwienia oderwania się od niego przez siły główne lub tez dla odblokowania okrążonych pododdziałów. Zasadnicze zadania ogniowe artylerii sprowadzać się będą do:

❒ **obezwładnianie** środków ogniowych przeciwnika na kierunku kontrataku;

❒ **dezorganizacja** jego systemu rozpoznania i kierowania ogniem;

❒ **obezwładnianie** środków ogniowych przeciwnika bezpośrednio przed frontem kontratakujących pododdziałów;

❒ **blokowanie (opóźnianie)** jego odwodów przemieszczanych w rejon kontrataku.

Działalność ogniowa artylerii w tym okresie może być realizowana poprzez wykonanie krótkich nawał ogniowych w postaci ogni ześrodkowanych do celów położonych bezpośrednio przez kontratakującymi pododdziałami i w głębi. Zadanie te będzie wykonywać artyleria wsparcia bezpośredniego i ogólnego.

Kolejnym etapem działań podczas prowadzenia operacji opóźniającej będzie wsparcie ogniowe działań w obszarze tyłowym. Celem tych działań jest zapewnienie swobody działania siłom w całym obszarze poprzez ochronę wojsk, podtrzymywanie działań bojowych i zachowanie swobody manewru wojsk niezaangażowanych. **Działania w obszarze tyłowym obejmują zabezpieczenie rejonu organizowane przez wszystkie jednostki (walczące, wsparcia walki i zabezpieczenia logistycznego) dla zabezpieczenia sił, obezwładnienia lub pokonania działań przeciwnika w tyłowym obszarze i zapewnienia swobody w działaniach głębokich i bezpośrednich.**

Możliwość kompleksowego działania przeciwnika w ramach działań głębokich stwarza duże zagrożenie dla działania w obszarze tyłowym. Odziały (pododdziały) w głównym obszarze obrony są odpowiedzialne za własną obronę przeciwko odpowiednim zagrożeniom. Rozwój sytuacji wymusić może użycie odpowiednich sił przeciwdziałających lub ognia pośredniego dla pokonania przeciwnika działającego w obszarze tyłowym. Kluczem do sukcesu będzie więc lokalizowanie, śledzenie i blokowanie przeciwnika.

Podczas rozpatrywania realizacji zadań wsparcia ogniowego na korzyść działań **w obszarze tyłowym** dowódca powinien każdorazowo rozważyć:

❒ potrzebę i możliwości obniżenia wysiłku wsparcia ogniowego realizowanego w głównym obszarze działań;

❒ odpowiedzialność za dostępne zasoby - zapasy, które zaplanowano dla całego czasu prowadzenia operacji;

❒ dokładność rażenia i związane z tym uboczne efekty szkód ewentualnie wyrządzone własnym siłom;

❒ możliwość wykorzystania sieci łączności dla ułatwienia działalności wsparcia ogniowego;

❒ dostępność obserwatorów i wszelkich innych elementów rozpoznawczych do rozpoznania celów i kierowania ogniem;

❒ bezpośrednią bliskość – styczność sił własnych i sił przeciwnika w obszarach tyłowych.

Organ wsparcia ogniowego jest odpowiedzialny za ciągłą ocenę dostępności środków wsparcia ogniowego dla wsparcia działań w obszarze tyłowym. Lista priorytetów realizacji może być na bieżąco uzupełniana i koordynowana z komórką operacyjną odpowiedzialną za obszar tyłowy.

Zasadniczymi przedsięwzięciami koordynacji wsparcia ogniowego są przedsięwzięcia ograniczające realizację zadań. Będzie to przede wszystkim: określenie obszarów ograniczonego prowadzenia ognia (RFA[32]) i linii ograniczonego prowadzenia ognia (RFL[33]). Sztab odpowiedzialny za działania w tym obszarze powinien każdorazowo ujmować je jako część normalnego procesu planowania. Siły z obszaru tyłowego przeznaczone i użyte do walki z przeciwnikiem będą działać na ogólnych zasadach jak w głównym obszarze. Wobec powyższego odpowiednie ustalenia dotyczące wsparcia ogniowego powinny być zrewidowane zgodnie z procedurą przez sztab nadrzędny i przekazane wszystkim zainteresowanym.

Odpowiedzialność za planowanie ognia spoczywa na dowódcy działań w obszarze tyłowym. Wspierany on jest poprzez koordynatora wsparcia ogniowego. Należy zakładać, że większość ogni będzie nieplanowymi (na żądanie).

Zasady planowania i koordynacji wsparcia ogniowego w tyłowym obszarze nie różnią się w znaczący sposób od tych w głównym obszarze, ale dostępność sił będzie ograniczona. Dowodzenie i kierowanie musi być sprawne,

---

[32] Obszar ograniczonego prowadzenia ognia mógłby być ustalany naokoło bazy lub grupy baz lub wzdłuż głównej drogi zaopatrzenia (dowozu). Zakaz prowadzenia ognia wewnątrz rejonu obowiązywałby dopóty, dopóki dowódca bazy lub grupy baz nie uznał by potrzeby przerwania go. Oznaczało by to zarazem, że zezwolenie prowadzenia ognia wewnątrz bazy bez dodatkowych przedsięwzięć koordynujących z jego strony byłoby niemożliwe. Ograniczenia w obszarze ograniczonego prowadzenia ognia mogą dotyczyć tylko pewnych rodzajów amunicji. Określający je może jednak zezwolić na ich wykorzystanie, gdy uzna to za konieczne. Obszar zakazu prowadzenia ognia ustala się dookoła skupisk ludności, obiektów kulturowych i innych ważnych obiektów. Powstrzymuje to prowadzenie jakiegokolwiek ognia w tym obszarze dopóki ustalający - decydujący nie zmieni decyzji lub w przypadku konieczności natychmiastowej samoobrony.

[33] Linia ograniczonego prowadzenia ognia powinna być ustalana wówczas, gdy w rejonie tyłowym działają wyznaczone siły przeciwko znacznemu zagrożeniu ze strony przeciwnika.

ażeby można sobie radzić w tyłowym obszarze działań, podczas przekazywania dowodzenia i kierowania z głównego stanowiska dowodzenia do tyłowego. Podobnie, kanały planowania i koordynacji wsparcia ogniowego powinny być w stanie umożliwić operacyjną elastyczność i wykonanie szybkiego ognia w tym obszarze. Wymaga to ścisłej współpracy organu wsparcia ogniowego z dowódcą działań w obszarze tyłowym, jak również odpowiednich kanałów łączności do planowania, koordynowania i wzywania wsparcia ogniowego.

Jak wykazują prowadzone badania, rozpatrując rozmieszczenie artylerii, należy uwzględniać, że do wsparcia działań w obszarze tyłowym są możliwe dwa warianty działania. Po pierwsze artyleria może posiadać priorytet wsparcia działań bezpośrednich i na rozkaz może zmienić go na korzyść wybranego (wskazanego) oddziału (pododdziału) zgodnie z wariantowym planem działań w obszarze tyłowym. Takie rozwiązanie wymusza konieczność prowadzenia ognia na donośnościach około 12 km. Umożliwi to wówczas pokrycie obszaru tyłowego brygady jednakże, rażenie celów w obszarze tyłów dywizji i korpusu wymagało będzie zmiany stanowisk ogniowych w głąb ugrupowania. Jeśli w tym samym czasie zostaną wykonane przez przeciwnika uderzenia w głównym i tyłowym obszarze (przypadek bardzo prawdopodobny) to o kolejności wsparcia będą decydować określone priorytety wsparcia ogniowego. Czas wymagany na manewr oddziałów (pododdziałów) artylerii do rażenia celów w tyłowym obszarze korpusu można uważać za nieefektywny Zarazem wyklucza to artylerię z wykonywania zadań wsparcia działań bezpośrednich na nieokreślony okres czasu. Odmianą tej opcji dla artylerii korpusu może być takie jej rozmieszczenie, aby pokryć tyłowy obszar dywizji i brygad, a zarazem ażeby prowadzić ogień na maksymalny zasięg w głównym obszarze obrony.

Innym rozwiązaniem jest wyznaczenie części artylerii do sił broniących tyłowego obszaru obrony. Użycie artylerii w ten sposób ułatwiłoby pokrycie

obszarów tyłowych i szybkości reakcji. Ogólnie, w tyłowym obszarze, możliwe jest, że oddziały (pododdziały) artylerii przegrupowujące się lub odtwarzające zdolność bojową mogą być użyte do wykonania wsparcia ogniowego. Jednakże, trudno jest planować z góry, że będą one miały odpowiednią donośność, uzupełnione zapasy amunicji i paliwa i że będą miały łączność z komórką operacyjną stosownego stanowiska dowodzenia.

Zasięg artylerii rakietowej umożliwia pokrycie znacznej części tyłowego obszaru, jednakże stosowana amunicja jest nieodpowiednia dla bezpośredniego wsparcia i może spowodować rozległe szkody uboczne.

Moździerze mają niewystarczający zasięg do rażenia w obszarze tyłowym, dopóki nie będą w odpowiedniej odległości. Jeśli odwodowe bataliony piechoty będą w odpowiedniej odległości, mogą one być rozmieszczone w celu podjęcia walki z przeciwnikiem i wówczas ich kompanie wsparcia byłyby przydatne do realizacji tych zadań.

W konkluzji należy stwierdzić, że jeśli cel jest w zasięgu, obserwator może go obserwować i poprawiać ogień i jeżeli ma łączność z jednostką strzelającą wtedy artyleria pozostaje najbardziej odpowiednim, niezależnym od pogody, dnia i nocy środkiem wsparcia działań w obszarze tyłowym.

Bardzo istotne jest zaplanowanie odpowiednich ilości i rodzajów amunicji dla artylerii jak i moździerzy. Wymagany wskaźnik zapasów musi być zwiększony dla zużycia środków w działaniach w obszarze tyłowym.

Jednym z najbardziej elastycznych środków do użycia w obszarze tyłowym są śmigłowce bojowe. Przewagą ich jest siła ognia, czas reakcji, ruchliwość i zdolność rażenia celu z dużą dokładnością bez wykorzystywania obserwatorów naziemnych. Pododdziały śmigłowców bojowych działają w sieci łączności taktycznej. Posiadają one strukturę dowodzenia i kierowania, ruchliwość i siłę ognia potrzebną dla zwalczania dużych sił przeciwnika działając autonomicznie, szybko i decydująco. Do uderzenia w obszarze tyłowym,

śmigłowce bojowe są prawdopodobnie najbardziej skuteczną formacją uderzeniową.

3.3. MOŻLIWOŚCI REALIZACJI ZADAŃ WSPARCIA OGNIOWEGO

Realizacja zadań wsparcia ogniowego może w znaczny sposób obniżyć potencjał bojowy przeciwnika. Stopień obniżenia go zależy od możliwości ogniowych zgrupowania artylerii[34]. Możliwości te rozpatrywane są w odniesieniu do jednoczesnego rażenia (zależy od liczby dział będących w dyspozycji) oraz kolejnego rażenia (zależy od ilości posiadanej amunicji). W prowadzeniu operacji opóźniającej i działań opóźniających szczególnie możliwości jednoczesnego wykonania zadań ogniowych niejednokrotnie decydować mogą o wyniku starcia. Stąd też istotnego znaczenia nabiera sprecyzowanie dla dowódcy możliwości potencjału ogniowego w newralgicznych etapach walki, a zarazem sprecyzowanie przez niego zadań, a w nich obiektów i rubieży na których należy skoncentrować wysiłek ognia artylerii. Istotnego znaczenia nabiera także właściwe stworzenie zgrupowania artylerii na poszczególne etapy operacji. Zasadnicze znaczenie ma odpowiednie rozdysponowanie, poprzez określenie relacji dowodzenia i wsparcia, brygady artylerii. W operacji opóźniającej i działaniach opóźniających niejednokrotnie czynnik czasu decydował będzie o wyniku realizacji celu walki. Dlatego tez należy dążyć do tego, aby artyleria wyznaczona do wsparcia wojsk w działaniach opóźniających potrzebowała stosunkowo krótkiego czasu na zmianę podporządkowania

---

[34] Możliwości ogniowe artylerii do ognia pośredniego określa się w odniesieniu do najbardziej charakterystycznych zadań wykonywanych przez artylerię w poszczególnych etapach walki. Możliwości ogniowe artylerii wydzielonej do realizacji zadań wsparcia ogólnego wyraża się zwykle liczbą i powierzchnią możliwych do wykonania narzutowych pól minowych, liczbą rażonych baterii artylerii, kolumn na drogach podejścia i rozwinięcia oraz liczbą rażonych stanowisk dowodzenia. Możliwości ogniowe artylerii realizującej zadania wsparcia bezpośredniego wyrażane są liczbą i szerokością rubieży stałego i ruchomego ognia zaporowego oraz liczbą odcinków ognia ześrodkowanego do nacierających pododdziałów zmechanizowanych i czołgów przeciwnika.

i ugrupowania oraz dysponowała dobrymi walorami bojowymi to znaczy dużą donośnością strzelania i dużymi kątami ostrzału, była samodzielna i wysoce manewrowa.

Dywizja zmechanizowana wyznaczona do prowadzenia działań opóźniających może dysponować artylerią organiczną i przydzieloną. W skład artylerii organicznej do ognia pośredniego wchodzi pułk artylerii (dwa dywizjony artylerii lufowej 122 mm HS 2S1 i dywizjon artylerii rakietowej BM-21) oraz trzy dywizjony artylerii (122 mm HS 2S1) z brygad zmechanizowanych i pancernej. W sumie artyleria organiczna dywizji może posiadać 120 haubic samobieżnych 2S1 i 24 wyrzutnie artylerii rakietowej BM-21 lub RM-70.

Wielkość przydziału artylerii do ognia pośredniego dla dywizji będzie uzależniona od miejsca i roli dywizji w zgrupowaniu operacyjnym i zamiaru rozegrania operacji. Na podstawie analizy literatury i dokumentacji ćwiczeń można sądzić, że dywizja pierwszego rzutu działająca na kierunku głównego uderzenia przeciwnika może otrzymać dwa dywizjony (lufowy samobieżny i rakietowy) z brygady artylerii korpusu ze środkami rozpoznania. Dodatkowo więc do skład artylerii wejdą 24 działa samobieżne (152 mm AHS DANA) i 24 wyrzutnie artylerii rakietowej (BM-21 lub RM-70). Artyleria ta może być wykorzystana głównie na potrzeby wsparcia ogólnego.

W przypadku, gdy dywizja otrzyma wzmocnienie w postaci dwóch dywizjonów z korpusu, wystąpi możliwość utworzenia dwóch oddzielnych zgrupowań artylerii wsparcia ogólnego. Pierwsze, w składzie pułku artylerii i drugie na bazie dywizjonów z brygady artylerii. To rozwiązanie może wystąpić, gdy z oceny przeciwnika wynikną dwa możliwe kierunki uderzenia. Wówczas to, zadania wsparcia ogólnego będą realizowane na kierunkach dwóch brygad. Natomiast gdy z oceny wynika, że przeciwnik wykona uderzenie na jednym kierunku, wówczas innym rozwiązaniem może być utworzenie jednego zgrupowania artylerii wsparcia ogólnego oraz przydział do brygad zmechanizowanych po jednym dywizjonie artylerii.

Do wsparcia bezpośredniego mogą w tym przypadku być użyte po dwa dywizjony artylerii lufowej w brygadach na kierunku głównym. W konsekwencji poszerzy to pas wparcia bezpośredniego tych brygad do 10 km i umożliwi wykonanie zadań na korzyść dwóch batalionów. Zwiększona ilość dywizjonów w tych brygadach powinna nie tylko pozwolić na wykonanie większej ilości zadań ogniowych, ale również zapewnić ciągłość wsparcia ogniowego.

W sytuacji gdy dywizja będzie prowadzić działania opóźniające bez dodatkowego wzmocnienia, do zadań wsparcia ogólnego może być wykorzystywany pułk artylerii w składzie trzech dywizjonów (dwa lufowe i jeden rakietowy). Taka ilość artylerii może realizować zadania wsparcia ogólnego jedynie na jednym kierunku opóźniania, w pasie o szerokości 10 - 15 km. Zapewni to wykonanie zadań wsparcia ogólnego na kierunku opóźniania w pasie jednej brygady. Należy przy tym podkreślić, że każdy z wymienionych wyżej dywizjonów (2S1 i BM-21) posiada inne predyspozycje i w czasie działań będzie wykorzystywany do wykonania innych zadań.

Do wsparcia bezpośredniego, organizowanego w brygadach będą mogły być wykorzystywane organiczne dywizjony tych oddziałów. Możliwości bojowe dywizjonów brygadowych umożliwiają wykonywanie zadań wsparcia bezpośredniego w pasie o szerokości 5-10 km. Zapewni to wykonanie zadań na kierunku opóźniania w pasie jednego – dwóch batalionów, do najważniejszych celów ugrupowania bojowego przeciwnika takich jak atakujące pododdziały zmechanizowane, stanowiska dowódczo-obserwacyjne batalionów, stacje radiolokacyjne oraz punkty obserwacyjne artylerii. W czasie przesunięć tych dywizjonów mogą wystąpić przerwy w ciągłości wsparcia ogniowego.

Należy podkreślić, że mimo podziału artylerii na wsparcie ogólne i bezpośrednie, to w działaniach opóźniających częstym zjawiskiem może być wykorzystanie artylerii wsparcia bezpośredniego do wykonania zadań wsparcia ogólnego i odwrotnie. Sytuacja taka może mieć miejsce podczas przesunięć

artylerii, gdy wystąpi potrzeba wykonania konkretnych zadań wsparcia ogniowego.

Na wykonanie zadań ogniowych w czasie opóźniania, pododdziały artylerii do ognia pośredniego mogą otrzymać przydział amunicji nie przekraczający jej zapasów taktycznych. Włączanie w skład oddziału i pododdziału artylerii dodatkowego transportu z zapasem amunicji utrudniałoby manewr tych pododdziałów. Niecelowe także wydaje się gromadzenie i składowanie zapasów amunicji w rejonie stanowisk ogniowych, gdyż w dynamice działań może to doprowadzić do jej utraty. W całości amunicje należy przewozić na środkach transportu i w przedziałach bojowych dział. Także jej uzupełnianie w przedziałach bojowych powinno odbywać się bezpośrednio ze środków transportu.

Przydział amunicji na działania opóźniające może wynosić: amunicji artyleryjskiej i moździerzowej – do 2,2 jo, amunicji rakietowej – 1,5 jo. Zarazem dodatkowo artyleria może otrzymać amunicję specjalną w ilości:

- ❒ minowa - 1÷2 salwy dywizjonowe;
- ❒ pociski z nadajnikami zakłóceń radiowych - 20÷30 kpl.;
- ❒ oświetlająca (do moździerzy) - 200÷400 poc.;
- ❒ dymna (do moździerzy) - 200÷500 poc.

Oceniając możliwości artylerii w działaniach opóźniających należy stwierdzić, że dywizjony artylerii lufowej będą wykorzystywane głównie do rażenia celów opancerzonych i ukrytych takich jak baterie artylerii samobieżnej, baterie artylerii przeciwlotniczej, stanowiska dowodzenia oraz kolumny czołgów i BWP. Zadania te będą wykonywane w ramach wsparcia ogólnego. Natomiast dywizjony artylerii lufowej wykonujące zadania wsparcia bezpośredniego mogą razić atakujące pododdziały zmechanizowane i czołgów oraz opancerzone lub ukryte cele pojedyncze: środki przeciwpancerne, stacje radiolokacyjne, punkty obserwacyjne itp.

Dywizjony artylerii rakietowej będą wykorzystywane przede wszystkim do rażenia celów powierzchniowych, nieopancerzonych i odkrytych. Wśród nich można wyróżnić stanowiska dowodzenia, pododdziały artylerii rakietowej, baterie rakiet przeciwlotniczych oraz pododdziały zmechanizowane (na transporterach opancerzonych) w rejonach wyjściowych. Narzutowe pola minowe dywizjon artylerii rakietowej może wykonywać zarówno w strefie wsparcia ogólnego jak i bezpośredniego.

Możliwości manewrowe artylerii sprowadzają się określenia możliwości wprowadzenia i rozwinięcia w ugrupowanie bojowe, przesunięcia w toku walki za kolejne pozycje opóźniania oraz możliwości prowadzenia manewru wewnątrz rejonu stanowisk ogniowych. W operacji opóźniającej i działaniach opóźniających szczególnego znaczenia nabiera planowanie manewru. Jest to o tyle ważne, gdyż w toku prowadzenia działań nie ma możliwości ani czasu na wybieranie i przygotowywanie nowych (nieplanowych) rejonów rozmieszczenia elementów ugrupowania bojowego. Zarazem zajmowanie nieplanowych rejonów stanowisk ogniowych stwarza konieczność ponownego określania nastaw do strzelania, a to znów powoduje kolejne opóźnienia w uzyskaniu gotowości. Jednocześnie wcześniej zaplanowane drogi marszu mogą być utrzymywane przez specjalistyczne pododdział. W innym przypadku należy przewidywać obejścia rejonów mocno kanalizujących ruch.

W dobrze zaplanowanych działaniach manewr pododdziałów może być zastąpiony manewrem ogniem, polegającym na jednoczesnym rażeniu kilku celów lub kolejnym przenoszeniu ognia na inne cele[35], zdeterminowany jest on jednak przede wszystkim donośnością strzelania. Ważnym czynnikiem decydującym o możliwościach rażenia celów położonych głębiej jest odległość rejonu stanowisk ogniowych od przedniego skraju wojsk własnych.

---

[35] *Regulamin działań taktycznych artylerii wojsk lądowych*, Art. 819/94.

Dlatego też, uwzględniając wysoce manewrowy charakter działań opóźniających sam manewr ogniem, bez zmiany położenia ugrupowania bojowego, należy uznać za niewystarczający. Musi on być stosowany łącznie z manewrem pododdziałów. Jest to konieczne zarówno ze względu na potrzebę zapewnienia ciągłości, jak i zachowania żywotności artylerii. Możliwości czasowe artylerii w zakresie manewru ogniem mogą być zbliżone do wartości zawartych w tabeli.

Możliwości czasowe artylerii w zakresie manewru ogniem[36]
(w minutach)

Rodzaj ognia		**Angażowany skład artylerii**		
		ba	**da**	**BA/pa**
Ognie nieplanowe	OZ	**2,5/3,5**	**4/5**	**8/9**
	ROZ (2 rub)	**6,5/7,5**	**8/9**	**8,5/9,5**
	SOZ	**3,5/4,5**	**5/6**	**5,5/6,5**
Ognie planowe		**1,5/2,5**	**1,5/2,5**	**2/3**

- w liczniku podano normy czasu wykonania zadań ogniowych w dzień,
– w mianowniku w nocy

Wcześniej już wspomniano, że manewr wymaga szczegółowego planowania. Polega to na zaplanowaniu manewru w taki sposób, aby pododdziały artylerii były gotowe do wykonania zadań ogniowych w czasie, gdy będzie to konieczne ze względów taktycznych (zapewnienie ciągłości wsparcia ogniowego wojsk walczących na konkretnej rubieży terenowej). W celu zapewnienia ciągłości wsparcia ogniowego lub ciągłej gotowości do wykonania zadań ogniowych oddziały prowadzące działania opóźniające i dysponujące dwoma

[36] Dane zawarte w tabeli opracowane zostały na podstawie *Regulaminu przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych oraz treningów artylerii wojsk lądowych*, (wyd. tymczasowe), art. 822/95.

dywizjonami artylerii samobieżnej mogą ugrupować artylerię w dwa rzuty. Dywizjon pierwszego rzutu można rozmieścić za pierwsza pozycją w odległości 4-6 km od przedniej linii obrony. Dywizjon drugiego rzutu można rozmieścić na wysokości kolejnej pozycji lub w ugrupowaniu kolejnego batalionu w odległości 10-12 km od przedniej linii obrony. Takie rozmieszczenie dywizjonów artylerii umożliwia wsparcie pododdziałów walczących na pierwszej pozycji ogniem dwóch dywizjonów oraz ogniem jednego dywizjonu ;podczas wycofania się wojsk z pierwszej pozycji. Oddział dysponujący tylko dywizjonem organicznym można rozmieszczać w odległości 6-8 km od przedniej linii, a manewr do kolejnego rejonu wykonywać bateriami. Przy planowaniu manewru należy pamiętać, że manewr całością sił gwarantuje wykorzystanie znacznie większego potencjału ogniowego równocześnie, lecz zarazem powoduje dłuższe przerwy w realizacji zadań wsparcia ogniowego. Manewr częścią sil zapewnia natomiast ciągłość wsparcia ogniowego lecz obniża wielkość potencjału ogniowego możliwego do jednoczesnego wykorzystania.

Pododdziały artylerii wydzielone do realizacji zadań wsparcia ogólnego można rozwijać w ugrupowanie bojowe w odległości 6-8 km od przedniej linii pierwszej pozycji natomiast do realizacji zadań we wcześniejszych etapach operacji mogą być rozmieszczane w ugrupowaniu sił osłonowych, a następnie w obrębie pierwszej pozycji.

Zarazem istnieją wyraźne zależności między tempem natarcia przeciwnika, odległością między kolejnymi pozycjami opóźniania i czasem niezbędnym na manewr artylerii. O rzeczywistej ciągłości wsparcia ogniowego wojsk w działaniach opóźniających będzie w praktyce decydowała wypadkowa tych czynników.

Przykładowe normy czasowe manewru dla różnych dywizjonów artylerii przy zakładaniu różnych odległości manewru przedstawiono w tabeli.

Normy czasowe manewru dla dywizjonu artylerii[37] (w minutach)

Rodzaj wykonywanego zadania	Norma czasowa		
	da 2S1	da DANA	dar BM-21
Opuszczenie stanowisk ogniowych	7	7	8
Przegrupowanie (przesunięcie)	3 min./km	3 min./km	3 min./km
Rozwinięcie: - w rejonie przygotowanym - w rejonie nieprzygotowanym	 16 23	 16 23	 20 27
Łączny czas marszu na kolejne SO (przygotowane/ nieprzygotowane) oddalone: - 6 km - 8 km - 10 km	 41/48 47/53 53/60	 41/48 47/53 53/60	 46/53 52/59 58/62

Z zestawienia ogólnych czasów dla głębokości odległości manewru, przy porównaniu z zasięgiem ognia artylerii można wyciągnąć wnioski dotyczące ciągłości wsparcia i manewru artylerii. Po pierwsze korzystniej jest dokonywać przesunięć artylerii na większe odległości. Zarazem ze względu na donośność skuteczną, głębokość przesunięcia nie powinna być większa niż: 6-8 km dla das (HS i DANA) i 10 km dla dar. Spowoduje to także, że czas wsparcia pododdziałów przy zachowaniu wyżej wymienionych parametrów będzie wynosił: około 30 min dla das i około 40 minut przez dar. Przy większej liczbie dywizjonów wykorzystywanych na jednym kierunku można wydłużyć czas wsparcia wojsk stosując przesunięcia kolejno dywizjonami w różnym czasie.

[37] Opracowano na podstawie *Programu przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych oraz treningów.*

Kolejnym elementem manewru, który wynika z potrzeb zachowania żywotności artylerii jest manewr środków ogniowych po wykonania zadania ogniowego wewnątrz rejonu stanowisk ogniowych określany mianem manewru przeciwogniowego. Jego realizacja w działaniach opóźniających powinna polegać na indywidualnym, manewrze poszczególnych środków ogniowych po zakończeniu strzelania. Ten na pozór chaotyczny sposób wykonywania manewru na pewno przyczyni się do przyspieszania gotowości ogniowej oraz zachowania żywotności.

Dokonując szczegółowej **oceny możliwości ogniowych artylerii** należy wyodrębnić zespół czynników ilościowych i jakościowych stanowiących o możliwościach ogniowych. Do takich czynników w działaniach opóźniających należy zaliczyć: liczbę i rodzaj środków bojowych, przydział i rodzaje amunicji oraz czas przewidziany na wykonanie zadań.

Pierwszym z czynników warunkujących możliwości ogniowe jest liczba dział, jaką angażuje się do wykonania zadań w ramach wsparcia ogólnego i bezpośredniego. Wsparcie ogólne będzie realizowane w działaniach opóźniających przez pułk artylerii oraz artylerię przydzieloną z korpusu, natomiast wsparcie bezpośrednie przez artylerię brygadową (dywizjon artylerii samobieżnej) oraz artylerię batalionową (kompanie wsparcia).

Przyjmując ustalone normy zużycia amunicji do rażenia typowych obiektów w ramach wsparcia bezpośredniego można ustalić, że na wykonanie jednego zadania ogniowego dywizjonem potrzeba średnio 0,2 jo.

W zależności od tempa działań dywizjon artylerii może wykonać około 2 zadań na pozycji w postaci ogni zaporowych do atakujących kompanii zmechanizowanych (czołgów) lub ogni ześrodkowanych do stanowisk dowódczo – obserwacyjnych, stacji radiolokacyjnych lub punktów obserwacyjnych. Przyjmując, że pas opóźniania dywizji składa się z 4 – 5 pozycji, to dywizjon artylerii może wykonać 8 - 10 zadań ogniowych na całą głębokość działań opóźniających. W wypadku przydziału drugiego dywizjonu do brygady, ilość

wykonywanych zadań wzrośnie dwukrotnie. Na wykonanie tej ilości zadań potrzeba 1,6 – 2,0 jednostek ognia dywizjonowych, co jest zgodne z przydziałem amunicji.

Normy zużycia amunicji do rażenia typowych obiektów w ramach wsparcia ogólnego, przewidują na wykonanie jednego zadania ogniowego dywizjonem, podobnie jak we wsparciu bezpośrednim, 0,2 jednostki ognia.

Dywizjon artylerii lufowej może wykonać 1 – 3 zadania na pozycji (średnio dwa zadania) w postaci ogni ześrodkowanych, natomiast dywizjon artylerii rakietowej jedno zadanie amunicją odłamkowo – burzącą i 1 – 2 zadania amunicją minową. Przyjmując, strukturę pasa opóźniania dywizji taką jak w wypadu oceny możliwości artylerii wsparcia bezpośredniego, to dywizjon artylerii lufowej może wykonać również 8 –10 zadań ogniowych na całą głębokość działań opóźniających. Natomiast dywizjon artylerii rakietowej może wykonać 4 – 5 zadań amunicją odłamkowo – burzącą i 4 – 8 zadań amunicją minową. W sumie organiczna artyleria wsparcia ogólnego dywizji w składzie pułku artylerii może wykonać 20 – 25 zadań amunicją odłamkowo – burzącą i 4 – 8 zadań amunicją minową. Przydział części brygady artylerii z korpusu odpowiednio zwiększy te możliwości. Ilość amunicji na wykonanie tej ilości zadań również nie przekracza ustalonego przydziału.

Siły i środki rozpoznania są jednym z głównych elementów całego systemu wsparcia ogniowego. Dostarczają one dane o położeniu, stopniu ukrycia oraz charakterze działania obiektów ognia w ugrupowaniu przeciwnika i decydują o rzeczywistych możliwościach środków wsparcia.

Na potrzeby wsparcia ogólnego w działaniach opóźniających może być wykorzystane rozpoznanie dźwiękowe i powietrzne, a na potrzeby wsparcia bezpośredniego rozpoznanie wzrokowe.

Rozpoznanie dźwiękowe realizowane jest głównie w celu wykrycia strzelających baterii artylerii i moździerzy przeciwnika oraz obsługiwania strzelań własnej artylerii. Zadania te mogą realizować baterie rozpoznania

dźwiękowego. Bateria dźwiękowa wyposażona w zestaw PZK może w ciągu jednej godziny rozpoznać do czterech źródeł dźwięku w pasie rozpoznania o szerokości 6-8 km., jednakże czas manewru tej baterii na kolejną rubież oddaloną w granicach 10 km i osiągnięcia gotowości do działań wynosi około 1,5 godziny. Wynika z tego, że ten zestaw rozpoznania dźwiękowego nie jest odpowiedni do wykorzystania w działaniach manewrowych i nie zaspokoi potrzeb wsparcia ogólnego w działaniach opóźniających.

Inne możliwości posiada zestaw AZK. Bateria dźwiękowa wyposażona w ten zestaw w systemie automatycznym może rozpoznać do czterech źródeł dźwięku w czasie jednej minuty lub jedno źródło w czasie dwóch minut w systemie ręcznym. Czas przekazywania wyników na stanowisko dowodzenia wynosi do dwóch minut. Zatem sumaryczny czas rozpoznania jednego celu i przekazania o nim danych na stanowisko dowodzenia przez zestaw AZK wynosi 3-4 minuty. Bateria AZK może prowadzić rozpoznanie w pasie rozpoznania o szerokości 10-12 km, co zapewnia pokrycie tylko 20 % szerokości pasa działań dywizji, a zarazem porównując te możliwości z możliwościami pododdziałów artylerii wydzielonych do wsparcia ogólnego i działania na jednym wybranym kierunku można zauważyć, że są one porównywalne.

Także ten zestaw wymaga dużego czasu na zmianę położenia w czasie działań. Z dokonanych analiz wynika, że przy tempie natarcia przeciwnika większym niż 4 km/godz. zestaw AZK będzie musiał wykonać przesunięcie na głębokość co najmniej 20 km, aby zdążyć osiągnąć gotowość do działań.

W działaniach opóźniających szczególną rolę będzie odgrywało **rozpoznanie powietrzne** prowadzone z pokładu śmigłowca rozpoznawczego Mi-2R z dywizyjnej eskadry rozpoznawczo - łącznikowej. Śmigłowce rozpoznawcze działają z zasady nad ugrupowaniem wojsk własnych. Mają one możliwości prowadzić rozpoznanie w pasie 10 - 12 km na głębokość 8-20 km. Warunkiem będzie jednak dobra widoczność. Średnie natężenie wylotów dla załogi śmigłowca wynosi 4 - 9 wylotów (po 20 - 30 minut) na

dobę walki. Dane z rozpoznania mogą być przekazywane bezpośrednio na SO artylerii. Przedstawione parametry świadczą o małej dokładności rozpoznania obiektów ognia, ponieważ podstawowym wyposażeniem rozpoznawczym obserwatora na śmigłowcu jest jedynie lornetka. Mając jednak na uwadze, że zadaniem rozpoznania jest nie tylko określanie współrzędnych obiektów, ale również poprawianie ognia skutecznego, śmigłowce mogą okazać się skutecznym środkiem rozpoznania artylerii wsparcia ogólnego. Wyloty ich należy koordynować z manewrem pododdziałów rozpoznania dźwiękowego.

Utrudnieniem w realizacji zadań wsparcia ogólnego przez artylerię dywizji w działaniach opóźniających jest brak środków do wykrycia podchodzących kolumn przeciwnika, a także węzłów łączności, środków WRE i elementów systemu dowodzenia. Z powyższej oceny możliwości rozpoznania na potrzeby artylerii wsparcia ogólnego w działaniach opóźniających wynika, że brak nowoczesnych technicznych środków rozpoznania znacznie obniża jej niewielkie możliwości ogniowe.

Rozpoznanie wzrokowe prowadzą sekcje wysuniętych obserwatorów z naziemnych punktów obserwacyjnych rozmieszczonych 1-2 km od przedniej linii. Zasięg rozpoznania wzrokowego uzależniony jest od ukształtowania i pokrycia terenu, pory doby oraz warunków atmosferycznych. Możliwości środków rozpoznania wzrokowego umożliwiają prowadzenie rozpoznania wzrokowego w sprzyjających warunkach na głębokość 5 - 7 km[38]. Zaletą rozpoznania wzrokowego jest duża dokładność i krótki czas określania współrzędnych który wynosi od 1,5 do 5 minut i odpowiada wymaganiom artylerii.

---

[38] *Instrukcja wojsk rakietowych i artylerii, zasady organizacji i prowadzenia rozpoznania artyleryjskiego*, MON, Warszawa 1980, s. 22.

3.4. KOORDYNACJA WSPARCIA OGNIOWEGO – OGNIA ARTYLERII

Realizacja zadań wsparcia ogniowego w operacji opóźniającej oraz w działaniach opóźniających dywizji wymaga zorganizowania odpowiedniego systemu dowodzenia i kierowania ogniem. Powinien on charakteryzować się: prostotą funkcjonowania, możliwością skrócenia czasu obiegu informacji i niezawodnością pracy środków łączności. Funkcjonujący SZ RP system dowodzenia i kierowania ogniem nie odpowiada wymaganiom działań opóźniających. Może on spełniać te wymagania jedynie w początkowym, względnie statycznym etapie walki gdzie z reguły wykonuje się ognie planowe. W kolejnych etapach, charakteryzujących się dużą dynamiką i zmiennością sytuacji, wymagającą angażowania różnych pododdziałów artylerii, gdzie większość zadań ogniowych będzie wykonywana nieplanowo, system ten nie spełnia wymogów terminowości i bezkolizyjności[39].

W działaniach opóźniających, niezbędny jest **elastyczny system kierowania wsparciem** charakteryzujący się:

❒ ścisłym powiązaniem elementów rozpoznania działających na rzecz wsparcia bezpośredniego z wspieranymi pododdziałami;

❒ funkcjonowaniem specjalistycznych elementów SD (Centra Wsparcia Działań) zdolnych do: zbierania informacji o obiektach z wszystkich podległych (działających w strefie wsparcia) źródeł rozpoznania, stawiania zadań ogniowych podległym i wyznaczonym do wzmacniania pododdziałom artylerii;

---

[39] Źródłem podstawowych trudności w procesie dowodzenia i kierowania wsparciem w działaniach opóźniających jest nieodpowiednia do współczesnych potrzeb struktura systemu kierowania oraz brak środków automatyzacji pozwalających skrócić czas obiegu informacji i zwiększyć niezawodność pracy środków łączności. Mankamenty te są szczególnie widoczne podczas wykonywania zadań wsparcia ogólnego przez artylerię brygady oraz w przypadku potrzeby wzmacniania ogniem pierwszorzutowych brygad przez środki wsparcia dywizji. W artylerii nadal bowiem preferowana jest zasada, że dywizjony organizują rozpoznanie własnymi środkami i prowadzą ogień głównie do obiektów wykrytych przez te środki. Jest to zasada dobra w przypadku posiadania dużej ilości artylerii, wykonującej zadania w wyznaczonych pasach i przy niskim tempie działań.

❒ możliwościami użycia do wykonania zadań tych dywizjonów, które są w gotowości i najkorzystniejszym położeniu, niezależnie od ich podporządkowania;

❒ łatwością użycia dywizjonów wsparcia ogólnego do wykonania zadań wsparcia bezpośredniego i odwrotnie, jeżeli będzie tego wymagać sytuacja;

❒ bezpośrednim powiązaniem z systemem dowodzenia wspieranymi wojskami i systemem kierowania śmigłowcami bojowymi.

Za planowanie i kierowanie wsparciem ogniowym powinny być odpowiedzialne Centra Wsparcia Działań a w nich za realizacje zadań artylerii zespoły artylerii na poszczególnych szczeblach dowodzenia. Powinny one być wyspecjalizowanym elementem Centrum Dowodzenia Bojowego i w obszarze swojej działalności realizować zamiar dowódcy ogólnowojskowego. Ich zadaniem będzie transmisja zadań taktycznych formułowanych przez dowódcę na zadania ogniowe dla pododdziałów wsparcia. Podstawą ich działania będą informacje obejmujące:

❒ zamiar i zadania postawione przez dowódcę;

❒ bieżąca sytuacja taktyczna w pasie działań;

❒ potrzeby podległych wojsk w zakresie wsparcia ogniowego;

❒ dane o obiektach przeciwnika uzyskane z własnych źródeł rozpoznania i od przełożonego;

❒ dane o położeniu i gotowości oraz możliwościach ogniowych podległych pododdziałów.

W operacji opóźniającej zespół artylerii może być zorganizowane na bazie sztabu brygady artylerii z wykorzystaniem oficerów sekcji wsparcia ogniowego korpusu. Natomiast w działaniach opóźniających dywizji zespół może być zorganizowany na bazie sztabu pułku artylerii wzmocnionego oficerami z sekcji wsparcia ogniowego dywizji. Do ich głównych zadań w czasie

planowania i prowadzenia operacji opóźniającej i działań opóźniających będzie należało:

- ❒ bieżąca ocena rozwoju sytuacji w pasie działań;
- ❒ zaplanowanie działalności systemu rozpoznania obiektów przeciwnika i zbieranie informacji o wykrytych obiektach;
- ❒ zaplanowanie działań pododdziałów ogniowych a w tym zaplanowanie kolejnych rejonów rozwinięcia (SO) dla elementów rozpoznania i pododdziałów ogniowych;
- ❒ zbieranie informacji o położeniu wspieranych wojsk i ich potrzebach w zakresie wzmacniania ogniem;
- ❒ planowanie i stawianie zadań ogniowych dla podległych oddziałów i pododdziałów artylerii w celu rażenia obiektów;

Zespoły powinny dysponować bieżącymi informacjami o położeniu, gotowości i możliwościach ogniowych wszystkich dywizjonów artylerii dywizji, by w określonych sytuacjach były zdolne do centralizacji ognia w celu wykonania najważniejszych zadań. Dotyczy to również dywizjonów wsparcia bezpośredniego działających na kierunkach głównego zagrożenia.

W brygadach mogą być organizowane na bazie sztabu dywizjonu brygadowego. Szefem takiego ośrodka może być dowódca dywizjonu artylerii. W przypadku wzmocnienia brygady na okres działań dodatkowym dywizjonem, do składu zespołu wskazanym jest włączyć 2 – 3 oficerów ze składu sztabu tego dywizjonu. Powinien to być oficer rozpoznania artyleryjskiego i oficer operacyjny. Zadania ich w czasie planowania działań i w trakcie ich prowadzenia będą podobne jak w przypadku zespołu dywizyjnego. Dodatkowym zaś zadaniem może być formułowanie zapotrzebowań dotyczących wzmocnienia ogniem do CWDz dywizji, a w przypadku uzyskania zgody, stawiania zadań ogniowych dla dywizjonów wyznaczonych do ich wykonania.

Omawiany system kierowania wsparciem ogniowym powinien zapewnić efektywne wykorzystanie potencjału ogniowego artylerii w działaniach opóźniających, a także ułatwić skoordynowane użycie artylerii i śmigłowców bojowych. Z tych względów celowym jest aby elementy kierowania użyciem lotnictwa wojsk lądowych ściśle współdziałały, a nawet były integralną częścią ogólnego systemu kierowania wsparciem ogniowym. Doświadczenia z ćwiczeń wskazują, że w skład CWDz powinni być włączani oficerowie ze sztabów jednostek lotnictwa wojsk lądowych wyznaczonych do wsparcia wojsk na określonych kierunkach. Do ich zadań będzie należało: planowanie użycia wydzielonego wysiłku śmigłowców, koordynacja ich użycia z działaniem artylerii i pododdziałów ogólnowojskowych oraz przekazywanie zadań dla śmigłowców w celu wykonania uderzenia na obiekty przeciwnika.

Większość przedsięwzięć planowania ognia w operacji opóźniającej (działaniach opóźniających) jest podobna do tych występujących podczas obrony. Mogą w nich być zastosowane techniki wykonania zadań odpowiednie do obrony ruchowej lub pozycyjnej w zależności od etapu walki. Podczas wycofywania się sił na kolejne pozycje opóźniania będą wzrastały wymagania w wsparcia ogniowego ponieważ będzie ono przejmowało opóźnianie przeciwnika poprzez użycie środków ogniowych zgodnie z planem ognia, który należy koncentrować na newralgicznych punktach terenowych. Kierowanie ogniem mogą przejmować wysunięci obserwatorzy działający wraz z pododdziałami rozpoznawczymi lub ogólnowojskowymi.

W celu uniknięcia ryzyka wzajemnego ostrzelania się dowódca artylerii sił prowadzących działania opóźniające musi upewnić się, że ogień artylerii jest wysoce efektywny, a zarazem dokładnie skoordynowany. Przykłady koordynacji wsparcia ogniowego podczas prowadzenia działań opóźniających przedstawiają rysunki 6 i 7.

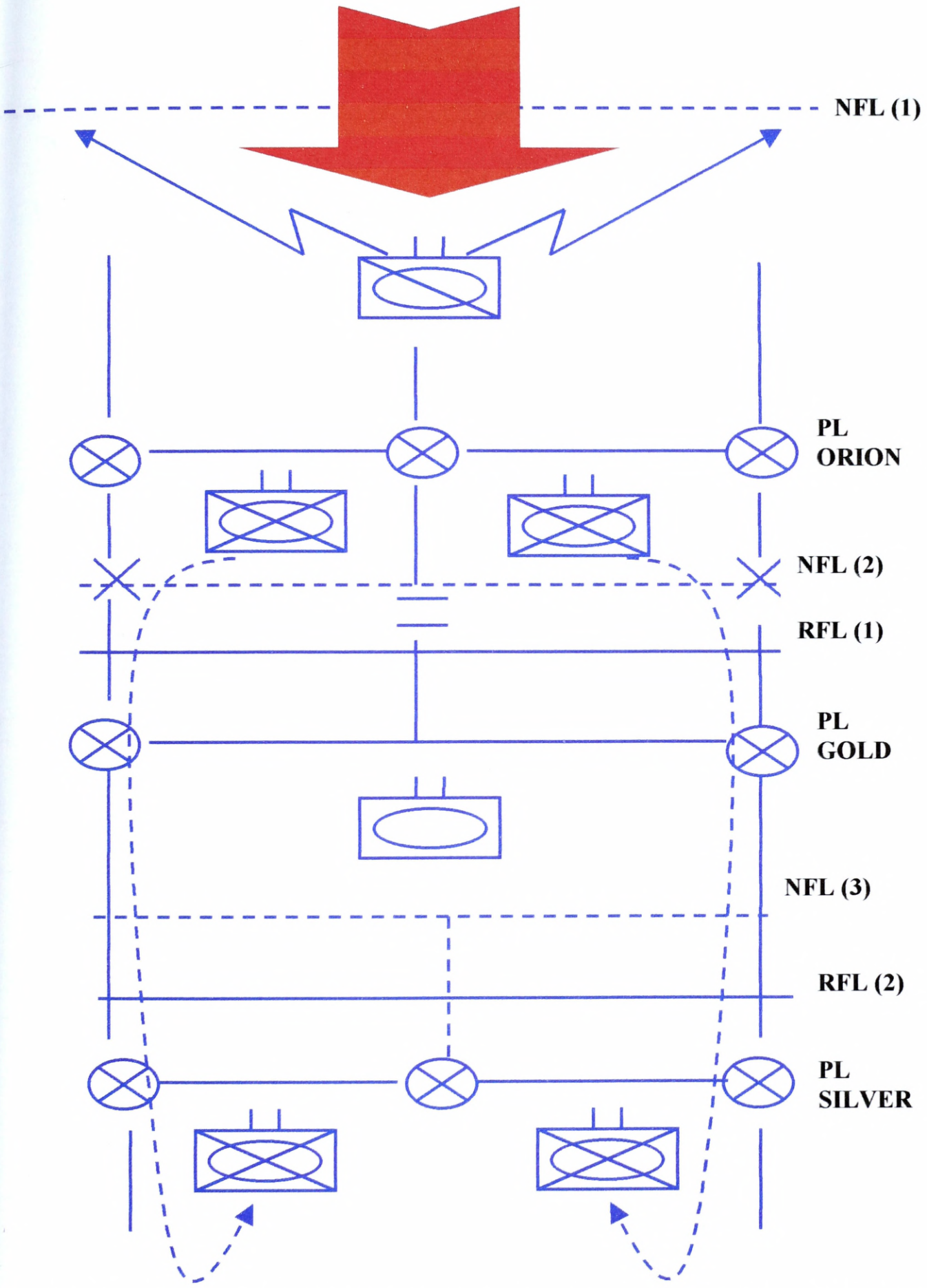

Rys. 6. Przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego podczas działań opóźniających prowadzonych metodą kolejnego opóźniania.

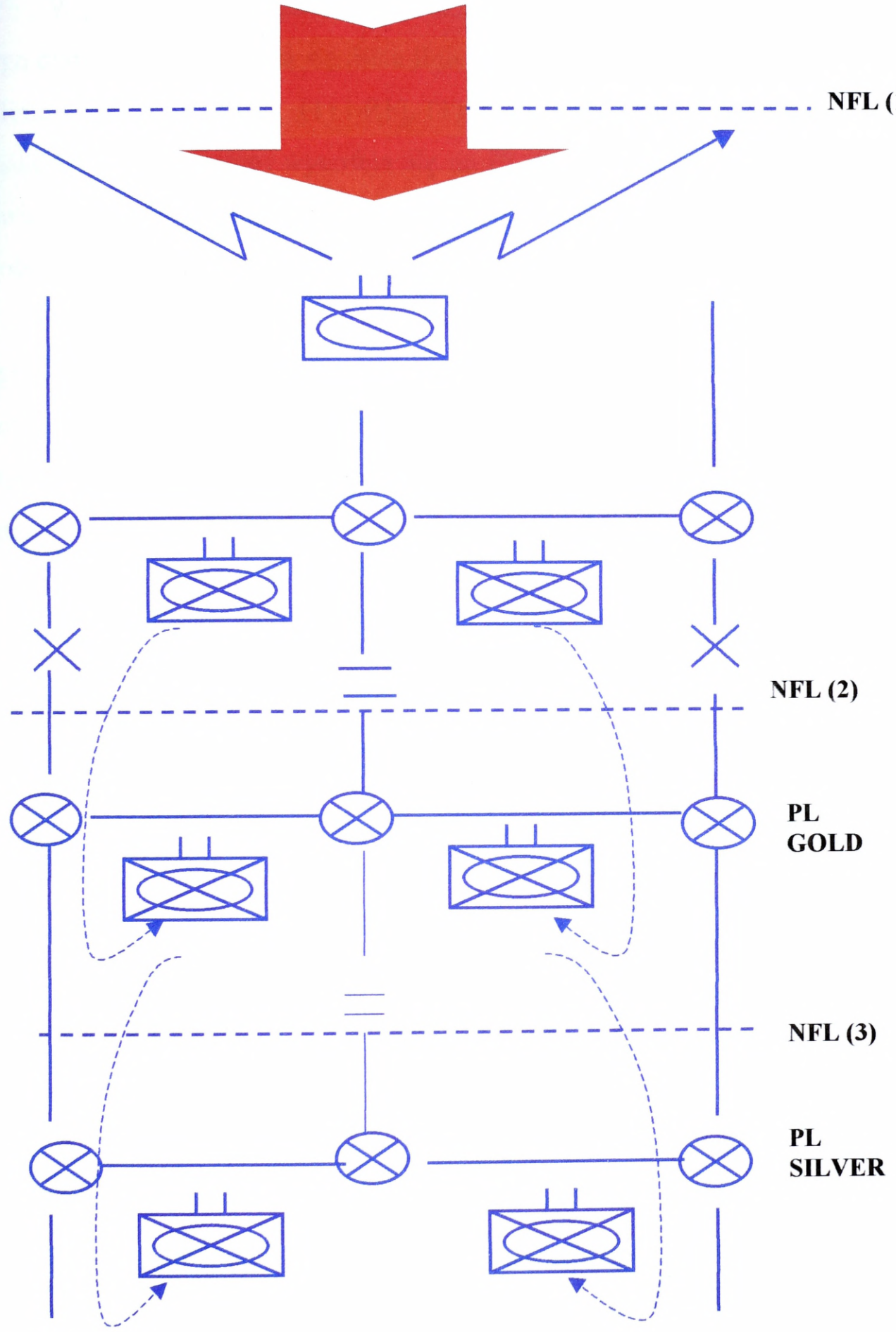

Rys. 7. Przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego podczas działań prowadzonych metodą jednoczesnego opóźniania

W pierwszym przypadku, gdy działania prowadzone są metodą kolejnego opóźniania wyznacza się dwie linie koordynujące wsparcie ogniowe. Są to linie NFL i RFL[40]. NFL (1) i RFL (1) obowiązują do czasu, aż czołowe (wysunięte grupy bojowe) wycofają się na PL ORION. NFL (2) i RFL (2) obowiązują, aż poszczególne siły wycofają się na PL GOLD. Natomiast NFL (3) obowiązuje do czasu, aż poszczególne siły wycofają się na PL SILVER.

W drugim przypadku, gdy działania prowadzone są metodą jednoczesnego opóźniania wyznacza się tylko linię NFL. NFL (1) obowiązuje ona od początku prowadzenia działań. NFL (2) obowiązuje po wycofaniu się sił na PL GOLD, a NFL (3) po wycofaniu się sił na PL SILVER. Po zajęciu kolejnej pozycji opóźniania NFL może być usunięta lub może dalej obowiązywać w przepadku wolniejszego wycofywania się części sił.

---

[40] NFL (w armiach układu nazywana także FSSL) jest to linia, przed którą systemy do ognia pośredniego nie mogą prowadzić wsparcia ogniowego wojsk za wyjątkiem ogni na żądanie lub za zgoda dowódcy, który ustalił tą linię. Poza linią ogień może być prowadzony w dowolnym czasie bez zagrożenia bezpieczeństwa własnych wojsk. Używana jest do przyśpieszania rażenia celów poza swoimi granicami przez jednostki wsparcia ogniowego bez opóźniania w konieczności koordynacji.

RFL jest to linia ustanawiana pomiędzy sąsiednimi wojskami własnymi (jedna lub obie jednostki mogą być w ruchu), która zabrania prowadzenia ognia lub wszelkiego oddziaływania, z przekroczeniem jej bez wcześniejszego uzgodnienia z zainteresowanymi siłami. Jej cele jest zapobieżenie oddziaływania jednych wojsk własnych na drugie.
Procedury Artyleryjskie, WSO-JB 33/2000; *Tactical Handing of Artillery*, Pamflet No 1 Artillery in battle, Londyn 1999 r., R. 9.1.

Rozdział IV

OBRONA POWIETRZNA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Obecnie już oczywistymi stały się opinie teoretyków wojskowych, że początkiem współczesnej wojny (konfliktu zbrojnego) będzie walka o przewagę w powietrzu, a dominującym zagrożeniem dla wojsk lądowych, będzie zagrożenie ze strony tych wojsk lądowych agresora, które operacje i walki będą prowadzić we współdziałaniu i przy użyciu sił powietrznych (SP). Racjonalne jest również przypuszczenie, że współczesne działania wojsk lądowych, prowadzone w wymiarze powietrzno – lądowym będą się charakteryzowały dużą zmiennością sytuacji, manewrem sił i ognia oraz dążeniem do wykorzystania powodzenia na wybranych kierunkach i szybkiego osiągania zakładanych celów. Dotyczy to głównie wojsk lądowych prowadzących operację opóźniającą.

Charakter współczesnych działań powietrzno-lądowych, zwłaszcza stopień zagrożenia ze strony środków napadu powietrznego (ŚNP) działających z małych wysokości powoduje, że dowództwa sił zbrojnych (SZ) wszystkich państw przywiązują dużą uwagę do wzmocnienia obrony powietrznej (OP) wojsk, zwłaszcza wojsk lądowych.

Wysoka ranga OP w działaniach wojennych została wielokrotnie potwierdzona zarówno w opracowaniach teoretycznych, jak i w praktyce lokalnych konfliktów zbrojnych[41]. Współcześnie wyjątkowo wyraźnie zarysowała się współzależność wyników działań operacyjnych i taktycznych na lądzie

[41]Szczególnie ważne przykłady potwierdzające tę opinię, to wojna w rejonie Zatoki Perskiej i konflikt w Kosowie.

i morzu od rezultatów działań bojowych w przestrzeni powietrzno – kosmicznej.

Dogodna sytuacja, głównie w powietrzu, i swoboda działań lotnictwa staje się podstawowym warunkiem osiągnięcia zwycięstwa na lądzie i morzu oraz pomyślnego rozstrzygnięcia konfliktu zbrojnego[42]. Eksperci zajmujący się walką zbrojną są zgodni, że nie można osiągnąć sukcesu w walce na lądzie lub morzu bez powodzenia w powietrzu.

W siłach zbrojnych większości państw w okresie ostatnich lat, można zauważyć narastanie sytuacji problemowych w obszarze obrony powietrznej. W warunkach SZ RP źródeł tego zjawiska należy poszukiwać głównie w dwóch przenikających się procesach, przebiegających w teorii i praktyce walki zbrojnej SZ oraz jej otoczeniu. Pierwszy z nich wynika z faktu odzyskania przez Polskę pełnej suwerenności, co spowodowało przeformułowanie poprzednich, koalicyjnych celów i zadań na narodowe. Drugi-to ciągły proces rozwoju techniki wojskowej, rozwijania podstaw teoretycznych działań operacyjnych i taktycznych oraz szybkiego wdrażania ich do praktyki walki zbrojnej liczących się państw świata, w tym, w otoczeniu RP.

Obydwa wymienione procesy wpłynęły zasadniczo na zmiany doktryny obronnej, przewartościowanie problematyki zagrożeń, ustalenie nowych celów i zadań rodzajów SZ w OP państwa i Sojuszu oraz tworzenie nowych struktur organizacyjnych.

Sytuacja taka tworzyła określone trudności w OP wojsk lądowych, polegające na tym, iż nie w pełni wiadomo, jak powinna być zorganizowana i przygotowana oraz jak powinna funkcjonować OP wojsk lądowych w operacjach opóźniających.

---

[42] W. Michalak, *Dominacja z powietrza*, AON, Warszawa 1999.

4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE, CEL I FORMY OBRONY POWIETRZNEJ

W podejmowaniu badań naukowych w obszarze będących przedmiotem prezentowanej pracy badawczej, chyba najistotniejszym jest jednoznaczne sprecyzowanie warunków w jakich polskie wojska lądowe będą organizować i prowadzić omawianą nową formę (rodzaj) operacji.

Pierwszym, a może najistotniejszym, problemem jest udzielenie odpowiedzi na pytanie – czy w początkowej fazie wojny na obszarze Polski, rozpoczętej z zaskoczenia, w pierwszej kolejności powinniśmy liczyć, przede wszystkim na własne siły?

Jesteśmy w NATO, polska przestrzeń powietrzna jest przestrzenią Sojuszu, odpowiedzialnym za tę przestrzeń jest Regionalny Dowódca OP, wyznaczony przez Regionalnego Dowódcę Północ. Dowódca OP jest odpowiedzialny za wszelkie działania w ramach obrony powietrznej w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Przekazano mu uprawnienia w zakresie dowodzenia operacyjnego (OPCOM) w stosunku do wszystkich sił obrony powietrznej rozmieszczonych (ugrupowanych) w obszarze odpowiedzialności Regionalnego Dowódcy Północ. Ten dowódca OP w stosunku do poleceń i wskazówek przełożonego określa cele OP, rekomenduje priorytety OP, rozmieszcza i przydziela siły pomiędzy podległych dowódców-odpowiednio do panującej sytuacji oraz decyduje o przydziale wysiłku do działań defensywnych (OP) i ofensywnych. Wyznacza obszary odpowiedzialności i siły podległym połączonym stanowiskom dowodzenia (CAOC), celem ich użycia zgodnie z określonymi priorytetami. We współdziałaniu z Dowódcą Połączonego Subregionalnego Dowództwa opracowuje plany dotyczące udziału sił zintegrowanej OP do OP wojsk lądowych.

Tak nawet ogólne zasady (usankcjonowana prawnie) pozwalają przyjmować, że nawet w pierwszej fazie wojny, rozpoczętej z zaskoczenia, w sfe-

rze OP możemy liczyć na sojuszników głównie w formie osłony (także wojsk lądowych) przez lotnictwo myśliwskie i systemy wczesnego wykrywania. Wsparcie natomiast przez wojska rakietowe SP innych państw NATO, podobnie jak całych polskich wojsk lądowych, obecnie pozostaje problemem otwartym.

Wsparcie lub wzmocnienie wojskami rakietowymi (WR) OP KZ wojsk lądowych podczas prowadzenia operacji opóźniających powinno być zatem realizowane polskimi WR, które stanowią obecnie istotny element OP NATO.

Ponieważ osłona całego obszaru korpusu wojsk lądowych siłami organicznej OP (często nazywanej OPL) z powodu ograniczonych możliwości bojowych systemów rażenia nie jest możliwa, dlatego też koniecznym jest wzmocnienie lub wsparcie jej WR i lotnictwem myśliwskim OP. Czyli dowódca CAOC (KALGAR), w przyszłości być może będzie funkcjonował na obszarze Rzeczypospolitej, w którego obszarze odpowiedzialności działa korpus wojsk lądowych, wesprze ten korpus(y) swoimi naziemnymi systemami rakietowymi, głównie średniego zasięgu.

Drugi problem, który powinien być rozwiązany w pierwszej kolejności brzmi: czy agresor zdobędzie przewagę, panowanie, a może dominację w powietrzu? Jeżeli tak, to należy oczekiwać uderzenia jego wojsk lądowych i przejście do działań połączonych, które należy odpierać w formie na przykład operacji opóźniających.

Konkludując, można sformułować tezę, że właściwie tylko od powodzenia powietrznej operacji obronnej, jakiekolwiek formy działań operacyjnych wojsk lądowych mają szansę powodzenia.

W obecnym stanie zorganizowania, polskie wojska lądowe są w stanie samodzielnie niwelować zagrożenia powietrzne do poziomu, który umożliwi im wykonywanie zadań w działaniach taktycznych, czyli przez dywizje i brygady. Prawdopodobnie stan ten potrwa jeszcze kilka lat, chyba że naprawdę zaczną być realizowane programy LOARA, ŁOWCZA, ZUR.

Tak zidentyfikowana sytuacja powoduje, że w ramach prezentowanego opracowania punkt ciężkości skierowany zostanie na funkcjonowanie wojsk organicznej OP KZ wojsk lądowych, nazywanej tradycyjnie OPL, ze szczególnym wyeksponowaniem udziału wojsk OPL korpusu oraz wsparciu OP KZ przez wojska OP polskich SP.

Istota i charakter operacji opóźniających powoduje konieczność prowadzenia szczególnie aktywnych działań przez wojska obrony powietrznej[43]. Działania te będą prowadzone zawsze w warunkach posiadania przez przeciwnika przewagi zarówno w powietrzu jak i na lądzie.

Organizowanie i prowadzenie skutecznej obrony powietrznej w sytuacji gdy ilościowo - jakościowy stosunek sił, w tym OP do ŚNP jest niekorzystny, stanowi trudny do rozwiązania problem operacyjny.

Zrozumienie celu i istoty operacji opóźniających stanowi podstawę do określenia właściwości i zasad użycia wojsk OP w tym rodzaju operacji.

Podstawowym czynnikiem determinującym przygotowanie i prowadzenie OP podczas operacji opóźniającej (użycie wojsk OP) będzie zagrożenie z powietrza, które ma wpływ na ugrupowanie bojowe i manewr oddziałów (pododdziałów) różnych rodzajów wojsk OP oraz sposób prowadzenia walki ze środkami napadu powietrznego (ŚNP) przeciwnika.

Najbardziej narażone na uderzenia ŚNP będą wojska w etapie przechodzenia do obrony manewrowej, zwłaszcza podczas przegrupowania ZT do wyznaczonych pasów (rejonów) obrony. Przeciwnik w tym czasie może skutecznie zdezorganizować przegrupowanie wojsk i zadać im duże straty, angażując niewielką liczbę samolotów i śmigłowców. Takie działanie przeciwnika powietrznego wymusza konieczność utrzymywania wojsk OP w pełnej gotowości do odparcia uderzeń z powietrza we współdziałaniu z wojskami OP SP.

---

[43] Wojska obrony powietrznej to rodzaj wojsk występujący w składzie wszystkich rodzajów SZ. W siłach powietrznych w skład wojsk OP wchodzą: wojska radiotechniczne, wojska rakietowe, lotnictwo myśliwskie oraz oddziały i pododdziały rozpoznania i zakłóceń radioelektronicznych. W wojskach lądowych i marynarce wojennej funkcjonują natomiast wojska OPL, stanowiące istotny element wojsk OP.

Z chwilą rozpoczęcia operacji opóźniającej ciągle zagrożone uderzeniami ŚNP przeciwnika będą: odwody, wojska rakietowe i artyleria, stanowiska dowodzenia, elementy systemów OP i OPL oraz wojska wycofujące się na kolejne rubieże opóźniania, pokonujące punkty kanalizujące ich ruch. Uderzenia na wymienione obiekty wykona głównie lotnictwo szturmowe i śmigłowce bojowe w ramach bezpośredniego wsparcia lotniczego.

Grupy uderzeniowe, złożone z kilkunastu samolotów, będą zwalczać odwody, natomiast pojedyncze cele zostaną atakowane przez klucze i pary samolotów. W ramach bezpośredniego wsparcia lotniczego uderzenia wykonywać mogą małe grupy samolotów szturmowych i śmigłowców bojowych. Nie można wykluczyć również działania przeciwnika powietrznego w formie zespołów mieszanych (po kilka samolotów szturmowych, śmigłowców bojowych i śmigłowców rozpoznawczych). Obiekty tego typu uderzeń to środki walki wojsk zmechanizowanych i pancernych, stanowiska ogniowe WRiA, SD i węzły łączności, stacje radiolokacyjne OP i OPL, pododdziały w marszu i podczas zajmowania kolejnych rubieży opóźniania, obiekty i urządzenia logistyczne.

Reasumując można sformułować tezę, że **w czasie operacji opóźniających śmigłowce bojowe przeciwnika** będą oddziaływać w sposób ciągły na wycofujące się wojska, lotnictwo szturmowe uderzy na wojska broniące się na pośrednich rubieżach opóźniania, lotnictwo myśliwsko-bombowe natomiast najprawdopodobniej wykona uderzenia na odwody (w rejonach ześrodkowania i podczas marszu) oraz wojska przygotowujące i obsadzające rubieże ostatecznego załamania natarcia przeciwnika.

Ponadto w tak zidentyfikowanym obszarze powietrznego pola walki w rejonie prowadzenia operacji opóźniających przeciwnik użyje różnego rodzaju desantów w głąb naszego ugrupowania.

Specyfika operacji opóźniającej powoduje konieczność formułowania innego niż w pozostałych formach działań operacyjnych i taktycznych celu OP.

Celem OP w omawianym rodzaju operacji powinno być zadanie przeciwnikowi powietrznemu możliwie największych strat, zmuszenie go do działań z wysokości, kierunków i odległości dla niego niekorzystnych, odparcie uderzeń grup różnych rodzajów ŚNP, a tym samym stworzenie osłanianym wojskom i innym obiektom warunków do wykonania zadań, zwłaszcza w czasie prowadzenia walk na kolejnych rubieżach opóźniania, wycofania oraz wykonywania zwrotów zaczepnych.

Cel OP osiąga się w wyniku wykonywania określonych zadań zgodnych z zadaniami osłanianych wojsk, przy czym te ostatnie zależą od etapu prowadzenia operacji opóźniających.

W operacjach opóźniających wojsk lądowych mogą być stosowane w sposób kompleksowy następujące formy walki z przeciwnikiem powietrznym:

❒ **Niszczenie** (obezwładnianie) ŚNP na ziemi (lotniskach, lądowiskach), realizowane przez WRiA, grupy specjalne i lotnictwo w ramach wydzielonego limitu.

❒ **Zwalczanie ŚNP** w powietrzu na podejściach do ugrupowania operacyjnego związków operacyjnych wojsk lądowych w celu rozbicia zgrupowań ŚNP i zadanie im możliwie maksymalnych strat, a tym samym zmniejszenie możliwości wykonania przez nie uderzeń na osłaniane wojska i obiekty. W ramach tej formy walki zadania będą wykonywać wojska OPL w ramach wydzielonego limitu, pododdziały zakłóceń, oddziały wojsk rozmieszczone w pasie obrony ZO oraz LM.

We wszystkich etapach operacji opóźniających wojsk lądowych do walki z przeciwnikiem powietrznym zwalczanie ŚNP w powietrzu będzie podstawową formą, a główna rola w niszczeniu ŚNP w powietrzu przypadnie wojskom OP SP i wojskom OPL wojsk lądowych. Zwalczanie ŚNP, którym uda

się przełamać OP oraz wejść w przestrzeń powietrzną nad ugrupowaniem bojowym ZO wojsk lądowych i dotrzeć do zaplanowanych obiektów uderzeń (celów), wymagać będzie realizacji zadań głównie przez wojska OPL ZO oraz wszystkie ZT (oddziały i pododdziały) w ramach bezpośredniej obrony powietrznej we współdziałaniu z LM, pododdziałami zakłóceń i oddziałami wojsk rakietowych OP. Znaczna rola w realizacji zadań przypadnie pododdziałom przeciwlotniczym przeznaczonym do bezpośredniej osłony elementów ugrupowania bojowego ZO oraz oddziałom (pododdziałom) zwalczającym samoloty i śmigłowce w ramach powszechnej OP.

Z powyższego wynika, że niszczenie samolotów, śmigłowców, rakiet skrzydlatych i środków bezpilotowych w powietrzu jest podstawową formą walki z przeciwnikiem powietrznym wykonującym uderzenia na wojska lądowe. Jej umiejętne stosowanie powinno spowodować utratę przez agresora znacznej części potencjału bojowego, co umożliwi zwiększenie na naszą korzyść ilościowo-jakościowego stosunku sił.

W niwelowaniu zagrożeń powietrznych wojsk lądowych w operacji opóźniającej można wyróżnić cztery fazy, w których są osiągane cele (realizowane zadania) przez wszystkie rodzaje sił zbrojnych i wojsk. Fazy te obejmują:

- zapobieganie wykonaniu uderzeń na osłaniane wojska i obiekty przez niszczenie (obezwładnianie) ŚNP na ziemi (lotniskach i lądowiskach);
- uniemożliwienie agresorowi wykonania zadań przez zwalczanie samolotów, śmigłowców, rakiet skrzydlatych i środków bezpilotowych w powietrzu oraz maskowanie ugrupowania bojowego własnych wojsk, stosowanie zaskoczenia, a także przeciwdziałanie zaskoczeniu;
- uodpornienie wojsk i obiektów na uderzenia ŚNP przez kompleksowe zastosowanie przedsięwzięć zwiększających ich żywotność, zwłaszcza stosowanie manewru oraz wykonanie przedsięwzięć wchodzących w zakres maskowania operacyjnego i obrony przed bronią precyzyjną;

❒ likwidację skutków uderzeń z powietrza na osłaniane wojska i obiekty.

Osiągnięcie tak sformułowanych zadań wpływać będzie bezpośrednio na przebieg i wynik operacji opóźniającej wojsk lądowych. Obrona powietrzna wojsk lądowych (ZO) jest więc częścią składową omawianej operacji.

Prowadzenie przez wojska OP walki z przeciwnikiem powietrznym, szczególnie w operacji opóźniającej, ma kilka istotnych właściwości do których należą:

❒ Dysponowanie bardzo ograniczonym czasem na zebranie informacji i analizę sytuacji powietrznej, ocenę możliwości zwalczania ŚNP, wypracowanie koncepcji do odparcia uderzeń i doprowadzenie zadań do oddziałów (pododdziałów) wojsk OP.

❒ Złożony i dynamiczny charakter operacji opóźniającej wojsk lądowych oraz nieokreśloność sytuacji powietrznej wymagają dużych umiejętności w zakresie opracowania prawdopodobnych wariantów działania ŚNP, właściwego rozłożenia i skoordynowania wysiłku wszystkich elementów systemu OP w celu odparcia uderzeń na osłaniane wojska i obiekty.

❒ Walka ze ŚNP prowadzona jest w przestrzeni trójwymiarowej, w której oprócz organicznych wojsk OPL działają osłaniane wojska, SP i pododdziały zakłóceń. Wynika stąd potrzeba koordynacji działania wszystkich sił prowadzących walkę ze ŚNP w interesie wojsk lądowych.

❒ ŚNP mogą wykonywać uderzenia na całą głębokość ugrupowania operacyjnego wojsk lądowych, przy czym kierunki, obiekty, wysokości, prędkości i czas wykonywania uderzeń oraz rodzaj i liczba środków przenoszenia i rażenia nie są znane. W trakcie nalotu, ze względu na ograniczony czas, nie jest możliwe dokonywanie manewru środkami wojsk OP SP i wojskami OPL. Stwarza to konieczność przyjęcia ugrupowania i zorganizowania podsystemu ognia, zapewniających skuteczną osłonę wojsk i obiektów we wszystkich etapach prowadzonej operacji opóźniającej.

❒ Niepewność co do miejsca i czasu wykonania przez ŚNP uderzeń wymaga utrzymania wysokiej gotowości bojowej wojsk OP. Osiągać to można poprzez pełnienie dyżurów bojowych ZT, oddziałów (pododdziałów) wojsk OP, przechodzenie do kolejnych wyższych stopni gotowości, prowadzenie ognia w ruchu i z krótkich przystanków oraz automatyzację dowodzenia.

❒ Wojska OP osłaniające wojska lądowe dysponują znaczną liczbą radiolokacyjnych posterunków wykrywania (RPW), radiolokacyjnych stacji wstępnego poszukiwania (RSWP) oraz samobieżnych stacji wykrywania i naprowadzania (SSWN), które wypromieniowują w przestrzeń energię elektromagnetyczną. Są one łatwe do wykrycia oraz podatne na obezwładnienie i zniszczenie.

4.2. ZADANIA I SPOSOBY UŻYCIA WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ

Wojsk radiotechnicznych sił powietrznych

Rozpoznanie radiolokacyjne agresora powietrznego w operacji opóźniającej na obszarze kraju powinno być podstawowym rodzajem rozpoznania. Należy organizować je kompleksowo we współdziałaniu z wojskami radiotechnicznymi (WRT) SP, siłami rozpoznania oddziałów (pododdziałów) zakłóceń radiolokacyjnych i rozpoznania radiowego (radiotechnicznego) oraz wojskami OP sąsiadów.

Rozpoznanie radiolokacyjne sił powietrznych w operacji opóźniającej organizować można siłami batalionów radiotechnicznych (brt) OP, kompanii dowodzenia szefów OP ZT, organicznymi siłami rozpoznania pułków przeciwlotniczych oraz dywizjonów przeciwlotniczych BZ. Uzupełniać je natomiast-rozpoznaniem radiopelengacyjnym, telewizyjno-optycznym, optycznym i wzrokowym, wykorzystując środki etatowe pododdziałów przeciwlot-

niczych i dowodzenia. Do wykrywania celów powietrznych na bardzo małych i małych wysokościach organizować należy w pododdziałach rakiet i artylerii przeciwlotniczej oraz na SD i PD OPL posterunki obserwacji przestrzeni powietrznej (POPP).

Siłami rozpoznania radiolokacyjnego tworzyć należy jednolite, mieszane pole radiolokacyjne w obszarze ZO z uwzględnieniem rozmieszczenia RSWP ZT (BZ), oddziałów przeciwlotniczych, radiolokacyjnych posterunków SP, RSWP oddziałów (pododdziałów) zakłóceń radiolokacyjnych i wojsk OP sąsiadów. Dolna granica tego pola powinna się znajdować w przedziale małych, a na prawdopodobnych kierunkach nalotu ŚNP również bardzo małych wysokościach (z uwzględnieniem ukształtowania terenu).

Jednolite, mieszane pole radiolokacyjne w obszarze operacji ZO tworzyć można siłami wojsk radiotechnicznych OP z uwzględnieniem sił rozpoznania radiolokacyjnego ZT i oddziałów według jednej myśli przewodniej, zgodnie z zamiarem i planem operacji opóźniającej ZO wojsk lądowych. Jego efektywność i trwałość zależy bowiem od ugrupowania sił rozpoznania radiolokacyjnego, ich manewru, maskowania, rozbudowy inżynieryjnej stanowisk (głównych i zapasowych) dla RPW i RSWP, skrytości pracy i realizacji przedsięwzięć z zabezpieczenia bojowego działań.

Jednolite, mieszane pole radiolokacyjne powinno być wysunięte w stronę agresora na odległość co najmniej 35-40 km od linii styczności bojowej wojsk[44]. Największa gęstość stref wykrywania środków radiolokacyjnych powinna być na najbardziej prawdopodobnym kierunku nalotu ŚNP.

W celu zwiększenia efektywności rozpoznania i zapewnienia ciągłości dopływu informacji o sytuacji powietrznej niezbędna staje się wymiana danych o ŚNP pomiędzy organami rozpoznania i dowodzenia SP i OPL sąsiednich ZO.

---

[44] Pod pojęciem jednolitego mieszanego pola radiolokacyjnego należy rozumieć przestrzeń powietrzną, w której istnieje możliwość wykrycia obiektu (celu lub samolotu własnego) z wymaganym prawdopodobieństwem. Wymieniona odległość obecnie zapewnia skuteczne niszczenie ŚNP od dalszej granicy strefy rażenia.

Stanowiska RPW powinno się wybierać z pozycjami (rubieżami) obrony, w miarę możliwości w terenie trudno dostępnym dla oddziałów pancernych i zmechanizowanych agresora.

Dla każdego RPW powinno się wybrać jedno – dwa stanowiska zapasowe. W celu ukrycia przed przeciwnikiem rzeczywistego rozmieszczenia w terenie sił rozpoznania radiolokacyjnego organizuje się manewrowe RSWP i rozbudowuje stanowiska pozorne. Należy zawsze przewidywać okresową zmianę stanowisk bojowych sił rozpoznania.

Wszystkie stanowiska RPW (RSWP) w ramach samoosłony należy rozbudować pod względem inżynieryjnym i dokładnie maskować.

Współdziałanie sił rozpoznania OP SP i OPL ZO organizować należy według etapów operacji opóźniającej i prawdopodobnych kierunków nalotu ŚNP oraz zadań wojsk OPL poszczególnych ZO. W ramach współdziałania ustala się sektory odpowiedzialności i kierunki skupienia głównego wysiłku rozpoznania radiolokacyjnego oraz określa kolejność, sposoby i terminy wymiany informacji o sytuacji powietrznej pomiędzy SD SP i OPL, oraz sąsiadami, a także z SD oddziałów rozpoznania radiowego (radiotechnicznego) i zakłóceń radiolokacyjnych sił powietrznych i wojsk lądowych.

Przed rozpoczęciem operacji opóźniającej należy dążyć we współdziałaniu z oddziałami (pododdziałami) rozpoznania radiowego (radiotechnicznego) i ogólnowojskowego oraz siłami rozpoznania powietrznego SP, do wykrycia oznak bezpośredniego przygotowania agresora do rozpoczęcia działań.

Rozpoznanie radiolokacyjne w obszarze operacji ZO wojsk lądowych należy prowadzić częścią RPW (RSWP), natomiast po rozpoczęciu operacji i - zwiększeniu aktywności działania agresora powietrznego – całością sił, rozdzielając ich wysiłek odpowiednio do sytuacji powietrznej – według kierunków (sektorów) i wysokości.

W toku operacji brt OP prawdopodobnie będą wykonywały manewry częścią sił na kolejne rubieże obrony i w celu wzmocnienia rozpoznania ra-

diolokacyjnego na kierunku planowanego zwrotu zaczepnego lub zamiany RPW, które utraciły zdolność bojową. Manewry RPW należy planować i realizować na podstawie decyzji dowódców SP i ZO wojsk lądowych.

Narastanie wysiłku rozpoznania radiolokacyjnego w czasie wykonywania zwrotu zaczepnego zapewnić można przez manewr kompanii radiotechnicznych (krt) OP w ślad za nacierającymi wojskami oraz współdziałanie z RPW drugiego rzutu brt OP i RSWP wojsk OP sąsiadów.

W toku prowadzenia operacji ciągle należy dążyć do zapewnienia niezbędnej, aktualnej i wiarygodnej informacji radiolokacyjnej dla organów dowodzenia OP SP i OPL ZO, PD OPL ZT (BZ), SD oddziałów przeciwlotniczych.

Lotnictwa myśliwskiego

Rola i miejsce lotnictwa myśliwskiego w obronie powietrznej wynikają głównie z jego dużych możliwości ogniowych i manewrowych. Możliwości te pozwalają na skupienie wysiłku obrony powietrznej na dowolnym kierunku lub miejscu, praktycznie w każdych warunkach (operacyjnych, fizyczno-geograficznych, innych) w czasie znacznie krótszym niż inne aktywne środki walki obrony powietrznej. Dlatego lotnictwo myśliwskie jawi się jako istotny komponent obrony powietrznej wspierający OP wojsk lądowych w operacji opóźniającej.

LM wykonuje zadania przede wszystkim w zintegrowanej OP danego państwa i Sojuszu, która jest realizowana w ramach strategicznej operacji obronnej lub różnego rodzaju działań powietrzno-lądowych. W zależności od sytuacji operacyjnej i potrzeb, lotnictwo myśliwskie jest także w stanie wykonywać zadania osłony wojsk lądowych w operacji opóźniającej.

Wykonując zadania w zintegrowanym systemie obrony powietrznej, podczas działań połączonych, lotnictwo myśliwskie w ramach przydzielonego limitu część zadań wykonywać może bezpośrednio na korzyść wojsk lądo-

wych (w tym określonego ZO). Zadania te powinny być skoordynowane z ważnymi dla ZO etapami operacji opóźniającej. Wszystkie działania lotnictwa myśliwskiego na korzyść ZO powinny być realizowane we współdziałaniu z jego organicznymi i przydzielonymi środkami OPL.

Zasadniczymi czynnikami decydującymi o wydzielaniu i położeniu rejonów odpowiedzialności lotnictwa myśliwskiego w ramach osłony wojsk i obiektów ZO wojsk lądowych są:

- ❒ miejsce i rola ZO w realizowanej operacji opóźniającej,
- ❒ zagrożenia ZO ze strony przeciwnika powietrznego,
- ❒ potrzeby wynikające z wymagań wsparcia osłony wojsk lądowych,
- ❒ luki w strefach ognia naziemnych zestawów OP w obszarze ZO,
- ❒ położenie ważnych obiektów ZO wojsk lądowych,
- ❒ możliwości podsystemu dowodzenia i rozpoznania OP oraz ich organizacja.

Lotnictwo myśliwskie, realizując zadania osłony wojsk i obiektów ZO przed uderzeniami z powietrza, wykonywać może następujące grupy zadań[45]:

❒ Osłony określonych obiektów przed oddziaływaniem ze strony przeciwnika powietrznego w formie bojowych patroli powietrznych (ang. combat air patrol - CAP).

❒ Zwalczania środków napadu powietrznego przeciwnika w strefie odpowiedzialności (*FAOR*). Wymieniona strefa to wydzielona część przestrzeni powietrznej nad ZO, do której w zależności od sytuacji powietrznej wprowadza się samoloty myśliwskie z zadaniem podjęcia walki z lotnictwem uderzeniowym przeciwnika. Zorientowanie FAOR jest zawsze zgodne z kierunkiem zagrożenia. Z założenia samoloty myśliwskie są wysyłane do tych stref z dyżurowania na ziemi. Jednak w zależności od sytuacji, w okresach ważnych dla prowadzonych przez ZO działań bojowych lub w okresach intensywnej

[45] *Aircent Air Interoperability Handbook*, s. 6-7.

działalności przeciwnika powietrznego, możliwe jest również użycie samolotów myśliwskich w FAOR z dyżurowania w powietrzu.

❒ Osłony wyznaczonego obiektu stałego ZO. Ponieważ działania tego typu znacznie absorbują posiadane zasoby lotnictwa myśliwskiego, mogą być stosowane w ograniczonym zakresie.

❒ Osłony własnych samolotów szturmowych lub śmigłowców przed oddziaływaniem przeciwnika powietrznego podczas pokonania przez nie linii styczności bojowej wojsk, w ramach ofensywnego wsparcia lotniczego wojsk lądowych.

Tak ogólnie nawet sformułowane zadania dla lotnictwa myśliwskiego w sytuacji konieczności wsparcia OP ZO wojsk lądowych w operacji opóźniającej można uszczegółowić. Wówczas do głównych zadań lotnictwa myśliwskiego zaliczyć należy:

❒ zwalczanie samolotów i śmigłowców oraz niektórych bezpilotowych środków napadu powietrznego w wyznaczonym rejonie działań bojowych wojsk lądowych;

❒ zwalczanie samolotów lub śmigłowców przeciwnika podczas przewozu desantów powietrznych i zaopatrzenia dla nich;

❒ osłonę śmigłowców bojowych ZO podczas wykonywania uderzeń na atakujące siły wojsk lądowych agresora przed oddziaływaniem lotnictwa przeciwnika;

❒ osłonę własnego lotnictwa uderzeniowego, które wykonuje zadania wsparcia wojsk ZO, przed oddziaływaniem lotnictwa myśliwskiego przeciwnika;

❒ osłonę wejścia do bitwy (walki) ZT (oddziałów) wykonujących zwroty zaczepne przed atakiem z powietrza przez lotnictwo szturmowe lub śmigłowce bojowe przeciwnika;

❒ osłonę innych ważnych obiektów w obszarze ZO.

Podobnych lub innych zadań dla lotnictwa myśliwskiego można zidentyfikować więcej. Zależne to będzie od sytuacji operacyjnej, potrzeb prowadzenia poszczególnych etapów operacji ich realizacji oraz możliwości realizacji osłony przez lotnictwo myśliwskie.

Zwalczanie samolotów i śmigłowców oraz niektórych bezpilotowych środków napadu powietrznego w wyznaczonym rejonie działań bojowych wojsk lądowych może być podstawowym zadaniem lotnictwa myśliwskiego na korzyść ZO wojsk lądowych. Zadanie to lotnictwo myśliwskie realizować będzie w ramach zintegrowanego systemu obrony powietrznej wojsk, w ramach defensywnych i ofensywnych działań bojowych SP, przy ścisłym współdziałaniu z innymi środkami OP i walki elektronicznej, a szczególnie z organiczną OP wojsk lądowych.

Zadania powyższe wykonywane mogą być częścią sił lotnictwa myśliwskiego i jedynie w pewnych okresach operacji opóźniającej. Lotnictwo myśliwskie osłaniać może głównie grupy obiektów rozmieszczonych w rejonie obrony ZO kierunki powietrzne wyprowadzające na nie oraz podczas wykonywania zwrotów zaczepnych.

Użycie lotnictwa myśliwskiego do niszczenia środków napadu powietrznego przeciwnika w ramach osłony ZO zależeć będzie od przyjętej przez dowódcę ZO koncepcji OP. W zależności od potrzeb ZO i planu realizowania OP przez SP, koncepcja zwalczania środków napadu powietrznego przez LM obejmować będzie sposoby osłony konkretnych obiektów lub rejonów. Sposoby te zależeć będą od możliwości bojowych poszczególnych typów samolotów lotnictwa myśliwskiego oraz sposobów działania środków napadu powietrznego.

Współczesne lotnictwo myśliwskie jest w stanie skutecznie niszczyć w powietrzu wszystkie pilotowane i niektóre bezpilotowe środki napadu powietrznego, których prędkość i wysokość lotu nie przewyższają możliwości samolotów myśliwskich. Aktualnie lotnictwo myśliwskie nie ma jeszcze

możliwości niszczenia rakiet balistycznych, natomiast rakiety skrzydlate może niszczyć w ograniczonym zakresie z uwagi na parametry ich lotu.

Wojsk rakietowych sił powietrznych

W organizacji i prowadzeniu obrony powietrznej w ramach operacji opóźniającej naziemne systemy uzbrojenia są zasadniczym środkiem przeznaczonym do osłony grup obiektów, rejonów oraz obszarów działań operacyjnych wojsk lądowych, mających szczególne znaczenie dla prowadzenia działań. Wyniki prowadzonych badań wykazują, że przeciwlotnicze zestawy rakietowe będą szczególnie przydatne ze względu na możliwość utrzymywania przez nie, przez dłuższy czas, wysokiego stopnia gotowości do działań i reagowania w krótkim czasie. Wyniki przeprowadzonych analiz i ocen potwierdziły tezę, że ich głównym zadaniem w operacji opóźniającej może być:

- ❒ osłona obiektów i rejonów poprzez zwalczanie ŚNP przeciwnika,
- ❒ współudział w walce o przewagę w powietrzu,
- ❒ uzupełnianie obrazu sytuacji powietrznej poprzez przekazywanie informacji radiolokacyjnej, uzyskanej przez organiczne środki wykrywania i naprowadzania.

Podkreślić należy, że planowanie rozmieszczenia środków OP w operacji opóźniającej musi być ściśle koordynowane z wojskami lądowymi. Koordynacja ta będzie realizowana poprzez ośrodek koordynacji działań powietrznych (w ramach NATO – ang. air operations coordination center - AOCC), który oprócz pomocy w planowaniu rozmieszczenia wojsk rakietowych, jest zobowiązany do zarządzania częstotliwościami w celu uniknięcia wzajemnego zakłócania środków łączności, dowodzenia i walki elektronicznej, a także koordynowania przemieszczania sił lądowych w aspekcie potrzeb obrony powietrznej.

W myśl zasady mówiącej o tym, że posiadany sprzęt bojowy kształtuje taktykę działania wojsk, można przyjąć, iż wojska rakietowe będą w stanie przejąć część zadań stawianych wojskom OPL w ramach prowadzonej operacji opóźniającej przez wojska lądowe. Możliwości bojowe ZT WR potwierdzają tezę, że możliwe jest użycie ich w działaniach bojowych wojsk lądowych, lecz nie na taką samą skalę jak ich organiczne środki przeciwlotnicze, które charakteryzują się wyższymi możliwościami ogniowymi i manewrowymi. Organiczne pododdziały przeciwlotnicze posiadają możliwości skutecznego maskowania bezpośredniego, możliwość prowadzenia obrony manewrowej, mogą organizować zgrupowania i grupy przeciwlotnicze, organizować zasadzki w celu uzyskania maksymalnego zaskoczenia przeciwnika powietrznego i zachowania jak najwyższej zdolności bojowej do dalszych działań. Dlatego też wskazane byłoby użycie tych pododdziałów do osłony pierwszorzutowych związków taktycznych.

Wojska rakietowe SP mogą więc być użyte przede wszystkim do osłony obiektów i kierunków zagrożonych przed uderzeniami środków napadu powietrznego wykonujących uderzenia z małych i średnich wysokości. Umożliwi to wykonanie postawionych zadań z jak największym prawdopodobieństwem, przy zachowaniu jak najwyższej zdolności bojowej.

Analizując zadania wojsk OP podczas prowadzenia operacji opóźniającej, zdaniem autorów wskazane będzie użycie wojsk rakietowych SP do osłony związków operacyjnych podczas przegrupowania, w działaniach o charakterze obronnym oraz podczas przechodzenia na kolejne rubieże opóźniania i w czasie wykonywania zwrotów zaczepnych.

Użycie wojsk rakietowych w operacji opóźniającej wydaje się być słusznym rozwiązaniem, gdyż zgodnie z obowiązującymi zasadami użycia jednostek rakietowych w okresie pokoju znajdują się one w bazach rakietowych i dopiero w okresie kryzysu lub wojny zajmują pozycje bojowe, w związku z czym zajęcie pozycji bojowych oraz przyjęcie ugrupowania bojowego bę-

dzie ograniczone czasem wykonania manewru i czasem osiągnięcia gotowości bojowej. Rozmieszczenie jednostek rakietowych w głębi ugrupowania umożliwi także osłonę własnych obiektów SP.

Podczas przegrupowania ZO wojsk lądowych wojska rakietowe mogą być użyte do osłony wojsk wchodzących do rejonów wyjściowych (operacyjnego przeznaczenia) oraz przegrupowujących się ZT i oddziałów. Mogą one wykonywać także zadania osłony ważnych obiektów na drogach marszu (mostów na szerokich przeszkodach wodnych, węzłów komunikacyjnych, cieśnin kanalizujących ruch wojsk).

Wojska rakietowe w operacji opóźniającej będą mogły już uczestniczyć w okresie kryzysu. Użycie wojsk rakietowych w działaniach obronnych powinno być realizowane dopiero w okresie konfliktu zbrojnego (wojny). Będzie to wymagało dużego wysiłku pod względem zabezpieczenia działań bojowych. Przyjąć bowiem należy, że pododdziały rakietowe będą nieustannie wykonywać manewry, w warunkach ciągłych uderzeń ŚNP przeciwnika.

W obszarze operacji opóźniającej ZO wojsk lądowych na jego korzyść powinna działać część WR SP. Użyte one mogą być na przykład do osłony zgrupowania wojsk pierwszego rzutu na przewidywanym kierunku głównego uderzenia agresora, zgrupowania WRiA, SD lub odwodów w czasie wychodzenia, rozwijania i wykonywania zwrotów zaczepnych.

Zasady użycia wojsk OPL wojsk lądowych oraz ich możliwości bojowe powodują, że wspierające ZO WR główny wysiłek powinny skupiać:

❒ do czasu przejścia agresora do działań zaczepnych – na osłonie wojsk pierwszego rzutu broniącego się na przewidywanym kierunku głównego uderzenia agresora, zgrupowania WRiA oraz obiektów i urządzeń logistycznych;

❒ w toku operacji opóźniającej – na osłonie wojsk pierwszego rzutu operacyjnego na kierunku głównego uderzenia agresora oraz zgrupowania WRiA, a także odwodu w czasie wychodzenia, rozwijania i wykonywania

zwrotów zaczepnych lub przechodzenia do obrony na kolejnych rubieżach opóźniania.

Ugrupowania bojowe WR SP tworzyć należy z uwzględnieniem ugrupowania operacyjnego osłanianych wojsk, przewidywanych kierunków działania głównych sił agresora powietrznego oraz planowanych rubieży i kierunków przeciwuderzeń (kontrataków).

Do rozpoczęcia przez agresora zmasowanych uderzeń pojedyncze cele powinny niszczyć tylko pododdziały dyżurne. Po zakończeniu strzelania pododdziały te wykonują manewr na zapasowe stanowiska startowe.

W toku operacji opóźniającej WR SP mogą przejąć osłonę wojsk i obiektów we współdziałaniu z wojskami: OPL ZO, innych wojsk rakietowych i LM OP, oddziałami rakiet i artylerii przeciwlotniczej sąsiadów oraz pododdziałami zakłóceń, niszcząc ŚNP zgodnie z postawionym zadaniem.

W celu wsparcia osłony odwodów w czasie wychodzenia, rozwijania i wykonywania zwrotów zaczepnych lub zajmowania wyznaczonej rubieży opóźniania, WR SP po wykonaniu manewrów powinny całością lub częścią sił przyjąć ugrupowanie bojowe w nakazanym rejonie.

Wojsk OPL wojsk lądowych

Zagrożenia powietrzne, charakter zadań wojsk lądowych i obiektów osłony oraz udział wojsk OP SP w osłonie ZO powodują, że w dążeniu do wypracowania celów i zadań wojsk OPL w operacji opóźniającej na obszarze kraju, powinno się kierować następującymi zasadami ogólnymi:

❒ skupienie głównego wysiłku na osłonie wojsk pierwszego rzutu prowadzącego operację opóźniającą na kierunku przewidywanego głównego uderzenia agresora oraz odwodu w czasie wychodzenia, rozwijania i wykonania zwrotów zaczepnych;

❒ przyjęcie racjonalnego ugrupowania wojsk OPL do osłony zgrupowań wojsk i ważnych obiektów;

❒ utrzymanie wojsk OPL w określonych stopniach gotowości do odparcia nalotów ŚNP;

❒ zaplanowanie i przygotowanie wojsk OPL do sprawnego wykonania manewru w czasie prowadzenia (trwania) operacji opóźniającej w celu osłony zgrupowania wojsk (ZO) wykonującego różnego rodzaju zwroty zaczepne lub wzmocnienia osłony ZT i oddziałów działających na kierunku (w rejonie) intensywnego oddziaływania środków napadu powietrznego agresora w poszczególnych etapach operacji opóźniającej;

❒ zorganizowanie i podtrzymanie podczas trwania operacji opóźniającej współdziałania z ZT (oddziałami) SP, pododdziałami zakłóceń, siłami i środkami OPL MW;

❒ racjonalne urzutowanie rakiet przeciwlotniczych i amunicji na poszczególnych szczeblach organizacyjnych oraz sprawny ich dowóz do oddziałów przeciwlotniczych w czasie trwania operacji opóźniającej;

❒ zaplanowanie i wykonanie w okresie organizacji i prowadzenia operacji opóźniającej przez ZO (ZT) wojsk lądowych podstawowych przedsięwzięć zwiększających żywotność wojsk OPL.

Z powyższych zasad wynika między innymi, że większość wojsk OPL ugrupować należy do osłony wojsk pierwszego rzutu operacyjnego i rzutu taktycznego realizującego zadania w strefie taktycznej.

Wielowarstwową i ciągłą strefę ognia rakiet i artylerii przeciwlotniczej tworzyć należy do osłony ZT oraz zgrupowania WRiA broniących się na prawdopodobnym głównym kierunku uderzenia agresora (w rejonie głównego wysiłku obrony ZO) oraz odwodów (operacyjnych, taktycznych) w czasie wychodzenia, rozwijania i realizacji działań zaczepnych. Podstawę planowania użycia oddziałów (pododdziałów) wojsk OPL stanowią: zamiary dowódcy wojsk lądowych i dowódców ZO; koncepcje kierowników zespołów

OPL dowódcy wojsk lądowych (ZO i ZT) oraz decyzje dowódcy SP (części defensywnej).

Podstawowym problemem użycia wojsk OPL jest wypracowanie i przyjęcie racjonalnego, mieszanego ugrupowania bojowego w celu zapewnienia efektywnej osłony pierwszemu rzutowi w rejonie głównego wysiłku obrony, wychodzenia z walki, przechodzenia na kolejne rubieże obrony oraz odwodom w czasie wychodzenia, rozwijania i wykonywania zwrotów zaczepnych, a także SD i ważnym obiektom logistycznym.

Efektywność osłony wojsk i obiektów zależy głównie od gęstości, ciągłości i różnorodności ognia przeciwlotniczego w pasie operacji opóźniającej. Strefy ognia przeciwlotniczego powinny być wysunięte w kierunku agresora na odległość zapewniającą niszczenie ŚNP na podejściach do rubieży rozpoczęcia ataków (wykonania zadań). Największa gęstość ognia przeciwlotniczego powinna być zapewniona na najbardziej prawdopodobnych kierunkach nalotu ŚNP, szczególnie na bardzo małych i małych wysokościach.

Różnorodność ognia przeciwlotniczego stworzyć może możliwości zwalczania celów powietrznych w warunkach stosowania przez agresora zakłóceń elektronicznych. Osiągać ją można przez utworzenie mieszanego ugrupowania bojowego wojsk OPL ZO we współdziałaniu z wojskami OP SP.

Ciągłość ognia przeciwlotniczego, zwłaszcza na bardzo małych i małych wysokościach, powinna być zapewniona na najbardziej prawdopodobnych kierunkach nalotu ŚNP i w punktach ciężkości operacji opóźniającej oraz na rubieżach rozwinięcia odwodów do wykonania zwrotów zaczepnych.

Mieszane ugrupowanie oddziałów (pododdziałów) wojsk OPL tworzyć należy siłami korpuśnych i dywizyjnych oddziałów przeciwlotniczych oraz pododdziałów przeciwlotniczych oddziałów ogólnowojskowych z uwzględnieniem rozmieszczenia oddziałów wojsk rakietowych OP, pododdziałów zakłóceń, wojsk OPL sąsiada, a w operacji prowadzonej na wybrzeżu morskim również sił OPL marynarki wojennej.

Związek operacyjny wojsk lądowych, będący w pierwszym rzucie strategicznym, w warunkach konieczności prowadzenia operacji opóźniającej organizuje obronę powietrzną w swoim obszarze odpowiedzialności organicznymi i przydzielonymi wojskami OPL we współdziałaniu z wojskami OP SP.

Będąc na głównym kierunku w ramach prowadzonej przez wojska lądowe operacji, może być wzmocniony jednostkami wojsk OPL przegrupowanymi z innych (pasywnych) kierunków operacyjnych. Na jego korzyść mogą również działać większe siły LM sił powietrznych i wojsk rakietowych OP przegrupowane w rejon działań ZO z głębi kraju (drugorzędnych kierunków).

Do głównych zadań wojsk OPL ZO w operacji opóźniającej należą:

❒ terminowe wykrycie i rozpoznanie ŚNP agresora oraz powiadamianie o sytuacji i zagrożeniu z powietrza wojsk (innych obiektów);

❒ udział wspólnie z wojskami OP SP w odparciu zmasowanych nalotów ŚNP oraz w niszczeniu desantów przeciwnika;

❒ osłona wojsk podczas operacyjnego rozwinięcia do operacji opóźniającej i w toku jej prowadzenia, w szczególności:

- zgrupowań wojsk działających w pierwszym rzucie, rzucie operacyjnym w pasie obrony, wychodzenia z walki i podczas przechodzenia na kolejne rubieże opóźniania (oporu);

- odwodu operacyjnego w rejonach ześrodkowania, podczas wykonywania zwrotów zaczepnych lub działań bojowych o utrzymanie operacyjnej rubieży opóźniania;

- sił uczestniczących w działaniach powietrzno–lądowych, w tym głównie sił aeromobilnych i powietrzno–lądowych zgrupowań wojsk;

❒ osłona obiektów logistycznych i komunikacyjnych (infrastruktury), mających szczególne znaczenie dla funkcjonowania systemu operacji opóźniającej;

❒ osłona sił ZO prowadzących walkę w okrążeniu;

❒ osłona innych obiektów, nie będących w strukturze organizacyjnej ZO, a znajdujących się w jego rejonie operacji obronnej (bazy, lotniska i lądowiska, węzły komunikacyjne itp.).

Zadania te realizowane powinny być przez wojska OPL ZO wojsk lądowych i wojska OP SP zgodnie z zamiarem operacji opóźniającej.

Rozpoznanie ŚNP agresora i powiadamianie o zagrożeniu uderzeniami ŚNP w interesie wojsk i obiektów ZO powinno się organizować, uwzględniając aktualny stan i możliwości podsystemu rozpoznania radiolokacyjnego ośrodków dowodzenia i naprowadzania (ODN) OP SP, w rejonie odpowiedzialności których ZO wojsk lądowych przechodzą do operacji opóźniającej.

Podstawowym źródłem „wstępnej" informacji o sytuacji powietrznej dla punktów dowodzenia wojsk OPL powinny być operacyjne i taktyczne relacje powiadamiania SD (ZSD) OP. ZO może wykorzystywać informacje o ŚNP z ODN OP, PD OPL ZT (oddziałów) i SD oddziałów wojsk OPL w zależności od ich rozmieszczenia (ugrupowania) i wykonywanych zadań. Może także wykorzystywać informacje o sytuacji powietrznej z SD brt OP lub sieci powiadamiania ODN OP.

Środki rozpoznania szefów OPL ZT oraz RSWP oddziałów wojsk OPL rozwijać należy w rejonach rozmieszczenia operacyjnego przeznaczenia (ześrodkowania) w ugrupowaniu wojsk zgodnie z wymaganiami zabezpieczenia systemu ognia przeciwlotniczego (kierowania ogniem). W celu zachowania żywotności powinny one maksymalnie przestrzegać warunków maskowania i do czasu, kiedy będzie to niezbędne (np. do rozpoczęcia nalotu przeciwnika), pracować w ramach określonych zgrupowań wojsk (np. ZT) w reżimie środków dyżurnych (według grafiku).

W przypadku znajdowania się radiolokacyjnych posterunków OP w pobliżu rejonów rozwinięcia (ugrupowania) oddziałów (pododdziały) przeciwlotniczych, należy w ramach współdziałania dokonywać pomiędzy nimi wymiany informacji o sytuacji powietrznej.

W odparciu zmasowanych nalotów lotnictwa i śmigłowców agresora uczestniczyć będą wszystkie siły OPL ZO oraz wojsk OP SP w ramach wykonywanych zadań w operacji opóźniającej.

W zależności od warunków rozpoczęcia działań wojennych, wojska OPL ZO mogą uczestniczyć w odparciu zmasowanych nalotów przeciwnika, osłaniając wojska i obiekty w rejonach mobilizacji i w rejonach alarmowych (ześrodkowania) oraz podczas operacyjnego rozwinięcia, a także w toku operacji opóźniającej.

Siły OPL wojsk lądowych powinny być zaangażowane prowadzeniem walki z desantami agresora, niszcząc je w powietrzu, na trasach przelotu i w miejscach lądowania w ramach wyznaczonych im zadań (ugrupowania bojowego) do osłony wojsk (obiektów).

W określonych sytuacjach wydzielone siły z wojsk OPL ZO mogą być skierowane do rejonów szczególnego (prawdopodobnego) zagrożenia ze strony desantów agresora (np. w skład odwodu przeciwdesantowego) w celu specjalnego ich niszczenia.

Udział wojsk OPL ZO wspólnie z wojskami OP SP w odparciu zmasowanych nalotów lotnictwa i śmigłowców (desantów) agresora wymaga uzgodnienia współdziałania, w szczególności w zakresie:

❒ zapewnienia jednolitej informacji o sytuacji powietrznej w ramach zintegrowanego podsystemu radiolokacyjnego rozpoznania i powiadamiania, a także zachowania wysokiej dyscypliny maskowania pracy urządzeń elektronicznych współdziałających sił;

❒ wymiany informacji o ugrupowaniu bojowym oddziałów (pododdziałów) przeciwlotniczych, zwłaszcza wyposażonych w zestawy rakietowe małego i bliskiego zasięgu oraz rozmieszczeniu zasadniczych zgrupowań wojsk OPL wojsk lądowych (ZT, oddziałów);

❒ ustalenia i doprowadzenia do zainteresowanych, współdziałających sił, danych dotyczących sposobu użycia LM, wojsk OPL i śmigłowców bojo-

wych (z uzbrojeniem OPL) wojsk lądowych w odparciu zmasowanych nalotów agresora oraz stworzenia warunków w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa w strefach ognia przeciwlotniczego;

❒ przyjęcia określonych rozwiązań dotyczących sposobu dowodzenia współdziałającymi siłami i środkami OP oraz ustalenia odpowiednich relacji współdziałania pomiędzy właściwymi terytorialnie ODN OP i stanowiskami (punktami) dowodzenia wojsk OPL.

Osłona wojsk i obiektów ZO w okresie operacyjnego rozwinięcia do operacji opóźniającej może być prowadzona równocześnie z realizacją przez wojska OP przedsięwzięć pogotowia operacyjnego. Oznacza to, że system OP wojsk lądowych będzie osiągał gotowość do działań w ramach operacji opóźniającej (sukcesywnie) w miarę mobilizacyjnego rozwijania i osiągania pełnej gotowości bojowej przez siły OPL wojsk lądowych. Stąd główny ciężar osłony w tym okresie będzie spoczywał na wojskach OP SP, które siłami LM i oddziałów rakiet przeciwlotniczych średniego i małego zasięgu będą realizowały osłonę strefowo-obiektową w interesie wojsk i obiektów ZO. Główny wysiłek LM powinien być skupiony do osłony zasadniczych sił wojsk operacyjnych (ZT) na podejściach do rejonów ześrodkowania (wyjściowych), podczas przegrupowania i zajmowania przez nie rejonów przeznaczenia operacyjnego.

Oddziały wojsk OPL ZO w miarę osiągania pełnej gotowości bojowej (po rozwinięciu mobilizacyjnym), funkcjonując w systemie obrony powietrznej, będą realizować zadania osłony wojsk (obiektów) zgodnie z decyzją dowódcy ZO.

Oddziały i pododdziały przeciwlotnicze ZT (oddziałów) w miarę osiągania pełnej gotowości bojowej powinny przejąć osłonę wojsk w rejonach mobilizacji (alarmowych), ześrodkowania, na trasach przemieszczania (w marszu) i w rejonach wyjściowych (obrony).

Siły OPL wojsk lądowych, realizując wyznaczone im zadania osłony wojsk (obiektów), w ramach systemu OP powinny realizować walkę z ŚNP zgodnie z obowiązującymi (uzgodnionymi) w ramach systemu OP zasadami współdziałania.

Główny wysiłek obrony powietrznej wojsk lądowych działających w pierwszym rzucie operacyjnym powinien być skupiony do bezpośredniej osłony zgrupowania wojsk w strefie taktycznej – w rejonie głównego wysiłku obrony. W tym celu zgrupowania przeciwlotnicze ZT prowadzące obronę (opór) w strefie taktycznej powinny być wzmocnione siłami oddziału przeciwlotniczego szczebla operacyjnego. W zasadzie istnieją możliwości użycia tego oddziału w rejonie obrony jednej z ZT pierwszego rzutu operacyjnego ZO, na kierunku, gdzie przewiduje się działania innych, ważnych elementów systemu operacji opóźniającej, w tym również podczas wychodzenia z walki i na kolejnych rubieżach obrony (opóźniania).

Oddziały i pododdziały przeciwlotnicze ZT (oddziałów) rozwijać się powinny w ugrupowaniach osłanianych elementów ugrupowania bojowego z uwzględnieniem własnych możliwości bojowych i wymagań w zakresie organizacji podsystemu ognia.

Pododdziały przeciwlotnicze BZ (BPanc) wykorzystywać należy do bezpośredniej osłony sił głównych, skupiając wysiłek ogniowy do zwalczania ŚNP agresora działających na małych wysokościach.

Oddziały przeciwlotnicze ZT i podporządkowania operacyjnego powinny być przygotowane do szerokiego stosowania manewru w ramach zgrupowania wojsk, w interesie których organizowany jest system ognia przeciwlotniczego (bezpośrednia osłona).

ZT prowadzące działania podczas wychodzenia z walki (wycofania) powinny mieć możliwości organizacji obrony przeciwlotniczej samodzielnie organicznymi wojskami OPL.

Osłonę odwodu operacyjnego (ZT) podczas przejścia do działań zaczepnych organizować można wspólnym wysiłkiem organicznych sił OPL oraz wojsk korpusów prowadzących działania bojowe na kierunku realizowanych zwrotów zaczepnych. Zgrupowanie przeciwlotnicze tworzone w celu bezpośredniej osłony ZT wykonującego przeciwuderzenie (kontratak) na rubieży wprowadzenia (rozwinięcia) do bitwy (walki) może składać się z kilku oddziałów przeciwlotniczych (w tym jeden szczebla operacyjnego) oraz ograniczonych sił oddziałów zmechanizowanych (pancernych) kilku ZT. Główny wysiłek osłony powinien być skupiony: podczas marszu z rejonów wyjściowych; w miejscach kanalizujących ruch wojsk (np. przeprawy, węzły komunikacyjne, cieśniny itp.); w obszarze rozwinięcia do przeciwuderzenia; w toku działań zaczepnych – w okresie forsowania przeszkód wodnych i przeprawy wojsk, wprowadzania odwodu rzutu i odparcia kontrataków (przeciwuderzenia) przeciwnika.

Osłona wojsk przechodzących do działań obronnych na kolejnych rubieżach opóźniania może być organizowana siłami OPL wojsk (ZT) będących w odwodzie operacyjnym oraz (lub) ZT wycofującego się z taktycznej strefy obrony. W tych warunkach szczególną rolę odgrywać będzie manewr taktyczny i operacyjny oddziałów przeciwlotniczych, z których mogą być tworzone zgrupowania do bezpośredniej osłony wojsk przechodzących do obrony na kolejnych rubieżach opóźniania. Oddział przeciwlotniczy podporządkowania operacyjnego osłaniający wojska w strefie taktycznej (podczas obrony) może wykonywać manewr do osłony wojsk na poszczególnych (kolejnych) rubieżach opóźniania całością sił lub metodą kolejnej zmiany stanowisk ogniowych. Oddziały i pododdziały przeciwlotnicze ZT (oddziałów) prowadzących działania opóźniające (wycofywane) z zasady zmieniać będą swoje położenie w ramach zgrupowania osłanianych wojsk metodą kolejnej zmiany stanowisk ogniowych.

W sytuacjach, kiedy podczas operacji opóźniających na kierunku ZT pierwszego rzutu operacyjnego znajduje się do pokonania szeroka przeszkoda wodna (przeprawy) lub inny rejon, kanalizujący ruch wojsk, oddziały przeciwlotnicze mogą wykonywać manewr w celu osłony sił głównych zgrupowania operacyjnego na tej rubieży (w rejonie) całością oddziału.

Siły OPL ZT odwodu operacyjnego przechodzące do obrony rubieży opóźniania z rejonu ześrodkowania (wyjściowego) osłaniać muszą wojska w czasie ich przegrupowania w ugrupowaniu marszowym, a następnie rozwinąć się do osłony sił głównych na poszczególnych rubieżach obrony (opóźniania).

Oddział przeciwlotniczy ZT rozwijany powinien być wcześniej w zagrożonych rejonach na trasie przemieszczania ZT, a następnie (lub bezpośrednio) do osłony zasadniczego zgrupowania wojsk ZT w rejonie obrony.

Osłonę wojsk w działaniach powietrzno-lądowych powinno się organizować wspólnym wysiłkiem organicznych sił OPL jednostek desantowych i aeromobilnych oraz zgrupowań wojsk ZO, na korzyść których prowadzone są działania powietrzno–manewrowe lub (i) aeromobilne.

Ponadto osłonę wojsk w działaniach powietrzno–lądowych realizować można również wspólnymi siłami wojsk OPL ZO oraz wojsk OP SP (głównie siłami LM), rejony wyjściowe (ześrodkowania, wyczekiwania, załadowania) powinny być bowiem w zasięgu osłony strefowo -obiektowej.

Przelot powietrzno-lądowych zgrupowań bojowych (śmigłowców) do rejonu działań operacyjnych (desantowania) osłaniany będzie na odległość zasięgu ognia przez siły naziemnej OPL wojsk lądowych, nad ugrupowaniem których został wyznaczony korytarz powietrzny (trasy lotów śmigłowców) oraz przez LM OP.

Omawiane działania wymagają ścisłej koordynacji działań w celu zapewnienia warunków bezpieczeństwa własnych śmigłowców przed ogniem broni przeciwlotniczej.

Osłona obiektów logistycznych i komunikacyjnych (infrastruktury), posiadających szczególne znaczenie dla funkcjonowania systemu operacji opóźniających ZO, może być realizowana organicznymi siłami OPL jednostek logistycznych i obrony terytorialnej oraz w systemie osłony obiektowo–strefowej wojsk OP SP.

W szczególnych przypadkach, zwłaszcza do bezpośredniej osłony ważnych baz logistycznych i obiektów komunikacyjnych o znaczeniu strategicznym (operacyjnym), mogą być wydzielone (skierowane) na pewien okres jednostki wojsk OP (OPL).

Strefowo-obiektowa osłona wojsk i obiektów ZO w operacji opóźniającej realizowana powinna być siłami wojsk OP SP. Wynika to z funkcji i zadań systemu obrony powietrznej w układzie terytorialnym państwa, za które odpowiedzialne są siły powietrzne.

Strefowo-obiektowa osłona siłami wojsk rakietowych i jednostek radioelektronicznych OP może (powinna być) realizowana w interesie wojsk lądowych w tych przypadkach, kiedy w stosunku do ugrupowania bojowego zestawów rakietowych średniego zasięgu i środków RE, rejony rozmieszczenia wojsk i obiektów ZO są w zasięgu skutecznego rażenia (obezwładniania) ŚNP przeciwnika. Dotyczy to również zagrożenia osłanianych obiektów (wojsk) z kierunków operacyjnych, na których prowadzą działania bojowe inne środki OP, w ramach ugrupowań obiektowo–strefowych w powiązaniu z działaniami LM.

Lotnictwo myśliwskie obecnie i w bliższej perspektywie pozostaje głównym strefowym środkiem OP, które obok innych zadań, będzie szeroko wykorzystywane w systemie obrony powietrznej również w interesie osłony wojsk i obiektów ZO.

W operacji opóźniającej osłona siłami LM może być realizowana w ramach powietrznej operacji obronnej i systematycznych działań bojowych SP (w formie walk i bitew o wywalczenie panowania w powietrzu). Działania te

powinny być skoordynowane z działaniami wojsk lądowych stosownie do zamiaru i planu strategicznej operacji obronnej (a w jej ramach operacji opóźniającej).

Podczas przegrupowania i wychodzenia z walki wojska OPL utrzymują własne środki radiolokacyjnego rozpoznania w stałej gotowości do rozwinięcia, wykorzystując informacje o sytuacji powietrznej z ODN OP i poszczególnych RPW. Oddziały (pododdziały) przeciwlotnicze rozwijane w ugrupowanie bojowe do osłony wojsk na trasach marszu (przegrupowania) w newralgicznych rejonach i na ważnych rubieżach terenowych wykorzystywać powinny także organiczne środki rozpoznania (RSWP) w zakresie niezbędnym do zabezpieczenia dowodzenia i kierowania ogniem.

W rejonie wyjściowym brt wojsk OP powinien przyjąć ugrupowanie w dwa rzuty. Pierwszy rzut batalionu stanowiłyby kompanie radiotechniczne przewidziane do rozwinięcia RPW, które zapewnić mogą informacje radiolokacyjne dla ZT pierwszego rzutu. Drugi rzut (odwód) brt przeznaczony może być do utrzymania ciągłości pola radiolokacyjnego w działaniach zaczepnych.

Własny podsystem rozpoznania wojsk OPL organizować należy w okresie wychodzenia z walki we współdziałaniu z wojskami radiotechnicznymi OP oraz pierwszego rzutu strategicznego ZO będącymi w styczności z przeciwnikiem.

W pasie działań bojowych ZO należy zapewnić ciągłość rozpoznania na czołowej i najdalej wysuniętej rubieży w kierunku spodziewanego zagrożenia z powietrza.

Osłona ZO podczas przygotowania i w toku działań zaczepnych w ramach przeciwuderzenia organizowana powinna być wspólnym wysiłkiem wojsk OPL (związku operacyjnego) oraz wojsk OP SP.

Główny wysiłek obrony powietrznej powinien być skupiony do osłony:

❒ głównego zgrupowania uderzeniowego wojsk podczas wprowadzenia do bitwy;

❒ sił uczestniczących w działaniach powietrzno – lądowych, w tym głównie sił aeromobilnych i powietrzno–lądowych zgrupowań uderzeniowych;

❒ odwodu ZO w czasie przegrupowania i wejścia do bitwy;

❒ forsowania przeszkód wodnych oraz przepraw (mostów na ważnych rubieżach operacyjnych);

W celu realizacji tych zadań tworzyć należy zgrupowania wojsk OP ze składu wojsk będących w styczności z przeciwnikiem, oddziału przeciwlotniczego ZO oraz wojsk rakietowych SP.

Podczas rozwinięcia do działań zaczepnych i na rubieży wprowadzenia ZO do bitwy osłonę organizować należy siłami OPL co najmniej jednego ZT prowadzącego działania na danym kierunku oraz zgrupowania uderzeniowego (dwóch DZ pierwszego rzutu) i oddziału przeciwlotniczego podporządkowania operacyjnego.

Zgrupowanie wojsk OP, które w zależności od sytuacji operacyjnej może liczyć do kilku oddziałów przeciwlotniczych, z reguły powinno się rozwijać wcześniej (wspólnie z wojskami rakietowymi i artylerią), tworząc wielowarstwowy system ognia, w obszarze rozwinięcia ZT do działań zaczepnych.

Oddziały przeciwlotnicze pierwszorzutowych ZT należy rozwijać bliżej linii styczności bojowej wojsk, a oddział przeciwlotniczy ZO w głębi ugrupowania, w drugim rzucie osłony.

Osłona zgrupowania uderzeniowego ZO może być wzmocniona ogniem WR OP lub oddziału przeciwlotniczego przegrupowanego z innego kierunku. Siły te powinny rozwijać się w głębi ugrupowania operacyjnego w celu zapewnienia osłony wojsk ZO podczas przesunięcia (przegrupowania) z rejonu wyjściowego na rubież rozwinięcia do zwrotu zaczepnego.

Stosunkowo duże nasycenie wojsk, jakie wystąpi w rejonach rozwinięcia zgrupowań wojsk OP w pasie działania ZO, w ważniejszych okresach prowadzenia działań zaczepnych wymagać będzie koordynacji w zakresie organizacji podsystemu ognia przeciwlotniczego (ugrupowania sił) oraz jednolitego dowodzenia i ścisłego współdziałania.

Osłonę sił uczestniczących w działaniach powietrzno–lądowych na kierunku działań zaczepnych ZO powinien organizować (zapewnić) ZO, we współdziałaniu z wojskami OPL, w rejonie obrony (odpowiedzialności), którego rozmieszczone są i prowadzą działania bojowe jednostki desantowe i aeromobilne.

Wojska OPL ZO oraz działające na kierunku natarcia siły OPL osłaniać mogą przed uderzeniami z powietrza powietrzno–lądowe zgrupowania bojowe podczas ich przelotu po trasach (w korytarzu) nad ugrupowaniem wojsk lądowych. W tych warunkach wymagane jest ścisłe współdziałanie, zwłaszcza w zakresie dotyczącym ustalenia i doprowadzenia do środków ogniowych wojsk OPL, aktualnych tras i czasu przelotu zgrupowań śmigłowców oraz obowiązujących zasad (sposobów) prowadzenia ognia do celów powietrznych z uwzględnieniem bezpieczeństwa własnych śmigłowców.

Osłonę wojsk ZO w czasie przegrupowania i wejścia do bitwy powinno się organizować wspólnym wysiłkiem organicznych sił OPL ZT i wojsk będących w styczności z przeciwnikiem oraz oddziału przeciwlotniczego ZO. Zgrupowanie wojsk OPL w tych warunkach może składać się z dwóch – trzech oddziałów przeciwlotniczych oraz organicznych sił OPL kilku oddziałów zmechanizowanych (pancernych) odwodowych. W zależności od warunków (sytuacji) oddziały przeciwlotnicze przewidziane do osłony ZT podczas wprowadzenia do bitwy mogą rozwijać się w ugrupowanie bojowe zawczasu lub z marszu. Wyższą efektywność osłony zapewni się, jeśli zasadnicze siły zgrupowania wojsk OPL osiągną gotowość bojową w wyznaczonych rejonach

przed wymarszem ZT z rejonu wyjściowego na rubież wprowadzenia do bitwy.

Oddziały przeciwlotnicze ZT oraz pododdziały przeciwlotnicze BZ (BPanc), przegrupowując się w kolumnach osłanianych wojsk w ugrupowaniu przedbojowym, powinny zajmować stanowiska ogniowe z marszu.

W toku działań bojowych (natarcia) w celu zapewnienia ciągłości osłony wojsk, w zależności od sytuacji oddziały przeciwlotnicze mogą zmieniać ugrupowanie bojowe metodami kolejnej zmiany stanowisk ogniowych, „towarzyszenia" lub całością sił.

Oddział przeciwlotniczy przeznaczenia operacyjnego (ZO) do wykonania kolejnego zadania przemieszczać się może całością sił.

Osłonę wojsk podczas forsowania przeszkód wodnych organizować należy siłami OPL związków taktycznych pierwszego rzutu ZO w miarę podchodzenia ich do rubieży wodnej i przystąpienia do jej pokonania (z marszu lub po planowym przygotowaniu).

Strefowa osłona wojsk i obiektów ZO przez lotnictwo myśliwskie realizowana może być zgodnie z planem (zamiarem) operacji opóźniającej. Podstawowym sposobem wykorzystania LM w interesie wojsk realizujących zwroty zaczepne będzie prowadzenie walk powietrznych ze ŚNP agresora na dalekich podejściach do rejonów ześrodkowania (wyjściowego) ZT i podczas ich przegrupowania do rubieży wejścia do bitwy.

W okresie poprzedzającym przejście ZO do zwrotu zaczepnego i w toku działań zaczepnych główny wysiłek LM powinien być skupiony do wywalczenia i utrzymania lokalnego panowania w powietrzu wspólnie z innymi rodzajami lotnictwa SP. W tym celu prawdopodobnie zasadnicza część sił LM z drugorzędnych (pasywnych) kierunków operacyjnych (rejonów) dokona manewru lotniskowego, przebazowując je na główny kierunek strategiczny.

Strefowo-obiektowa osłona siłami wojsk rakietowych OP może być realizowana wówczas, jeśli wojska realizujące działania zaczepne znajdą się

w zasięgu skutecznego ognia zestawów rakietowych średniego zasięgu. Osłona w tej formie może być również realizowana, w interesie wojsk (obiektów) ZO, w warunkach, kiedy strefy ognia ugrupowań rakietowych średniego zasięgu będą ściśle powiązane ze sobą i z działaniami bojowymi LM w jeden system osłony strefowo-obiektowej (w ramach OP ZO lub systemu OP państwa). Dotyczy to zwłaszcza etapów operacji opóźniającej ZO wojsk lądowych prowadzonych w głębi terytorium kraju. Zasady te odnoszą się w znacznym stopniu również do osłony organizowanej siłami jednostek RE OP.

OPL podczas prowadzenia walki w okrążeniu realizowana powinna być przez oddziały (pododdziały) wojsk OPL przy wsparciu LM i WR sił powietrznych.

OPL podczas prowadzenia działań opóźniających przez ZT i oddziały wojsk lądowych realizować będą organiczne wojska OPL poszczególnych dywizji i brygad[46].

[46] Cel, zadania i proponowane sposoby użycia wojsk OPL we wszystkich formach działań opóźniających. Zob. R. Kuriata, *Wojska OPL w działaniach opóźniających*, [w:] Z. Ścibiorek (red.), *Użycie rodzajów wojsk w działaniach opóźniających*, AON, Warszawa 1997.

Rozdział V

ZABEZPIECZENIE INŻYNIERYJNE W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Z punktu widzenia zabezpieczenia inżynieryjnego można stwierdzić, że istotą współczesnej operacji opóźniającej jest opuszczanie terenu zajmowanego przez wojska, bez wdawania się w przewlekłe walki. Unikając rozstrzygających starć, wojska powstrzymują nacierające siły przeciwnika na kolejnych pozycjach opóźniania, co ma doprowadzić do sytuacji w której przeciwnik niewielkie zdobycze terenowe zmuszony będzie okupować niewspółmiernie wysokimi stratami. Należy wyraźnie podkreślić, że straty te mogą być oczekiwane przez obrońcę jedynie pod warunkiem właściwego przygotowania terenu, ognia i manewru. Odpowiednio przygotowane zabezpieczenie inżynieryjne kojarzone jest najczęściej z pierwszym i trzecim wspomnianym elementem.

5.1. UWARUNKOWANIA ZABEZPIECZENIA INŻYNIERYJNEGO OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Operacja opóźniająca różni się od operacji obronnej wieloma cechami, do których między innymi zalicza się:

- ❒ unikanie rozstrzygających starć;
- ❒ organizowanie pozycji opóźniających w celu zatrzymania nacierającego na określony czas;
- ❒ wykonywanie kontrataków w celu umożliwienia wojskom własnym oderwania się od przeciwnika i wycofania na kolejną pozycję;
- ❒ rozmieszczenie większości środków ogniowych na przednim skraju;

❒ działanie zazwyczaj w szerszych pasach.

Ważną rolę w osiągnięciu celu operacji opóźniającej spełnia racjonalne wykorzystanie rodzajów wojsk i umiejętne stosowanie następujących elementów: zaskoczenia, fortelu, manewru, uchylania się we właściwym czasie od niszczącego uderzenia i oderwanie się od przeciwnika oraz wycofanie na kolejną rubież opóźniania.

Szczególną uwagę należy zwrócić na wykorzystanie terenu zapewniającego dobre warunki obserwacji, prowadzenia ognia i skryte wycofanie się na kolejną rubież. Liczba rubieży opóźniania i czas ich utrzymania zależą od głębokości pasa (rejonu), kierunku opóźniania, właściwości terenu, posiadanych sił oraz nakazanego terminu utrzymania rubieży (pozycji).

Prowadzenie operacji opóźniającej wymaga manewrowości wojsk, która pozwala im w szybkim tempie oderwać się od przeciwnika pod osłoną ognia artylerii, uderzeń lotnictwa i śmigłowców bojowych.

W operacji opóźniającej występuje zapotrzebowanie na realizację wszelkich zadań wsparcia inżynieryjnego bez jednoznacznego i łatwego wskazania zadań głównych i drugorzędnych. Istotą działania wojsk inżynieryjnych jest wspieranie:

❒ kontrmobilności (przeciwdziałania ruchowi wojsk przeciwnika),

❒ mobilności (zapewnienie swobody ruchu wojskom własnym),

❒ zdolności przetrwania wojsk własnych.

Zakres zadań inżynieryjnych w operacji opóźniającej będzie znacznie większy niż w operacji obronnej. Wynika to głównie z konieczności przygotowania większej liczby rubieży, pozycji i rejonów opóźniania, potrzeby precyzyjnego kierowania i współdziałania, a także wymagań względem większej samodzielności wojsk prowadzących działania opóźniające. Powyższe stwierdzenie w jednakowej mierze odnosi się do działań obronnych, jak i zaczepnych (kontrataków) oraz etapów pośrednich operacji opóźniającej tj.:

marszów zbliżania, bojów spotkaniowych, działań na połączenie, wycofań czy luzowania wojsk.

Powyższe uwarunkowania powodują, że w działaniach opóźniających, niewspółmiernie na przykład do obrony pozycyjnej, wzrasta liczba i zakres zadań inżynieryjnych, w tym zwłaszcza rozbudowy fortyfikacyjnej, przygotowania systemu zapór inżynieryjnych i niszczeń oraz przygotowania dróg i urządzania przepraw. Z powyższych rozważań można wywnioskować, że bardziej istotną rolę do spełnienia w ramach wsparcia inżynieryjnego mają oddziały i pododdziały wojsk inżynieryjnych na szczeblach taktycznych (tj. w działaniach opóźniających), niż w wymiarze operacyjnym – w operacji opóźniającej. Dobrze zorganizowane zabezpieczenie inżynieryjne na szczeblach taktycznych (w pododdziałach) może gwarantować powodzenie tegoż zabezpieczenia w całej operacji opóźniającej.

Do specyficznych cech realizacji zadań inżynieryjnych w operacji (działaniach) opóźniających należy zaliczyć:

❒ usamodzielnienie oddziałów i pododdziałów w zakresie wykonawstwa zadań inżynieryjnych, działających często na oddzielnych (samodzielnych, izolowanych) kierunkach, na różnych rubieżach i pozycjach oraz w rejonach opóźniania;

❒ wzmocnienie oddziałów i pododdziałów rodzajów wojsk pododdziałami inżynieryjnymi przed rozpoczęciem działań opóźniających;

❒ wykonywanie zadań inżynieryjnych także w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem;

❒ częste zmiany sytuacji wpływające na zwiększony zakres i powtarzalność zadań inżynieryjnych;

❒ konieczność wykonywania zadań inżynieryjnych równocześnie na całej głębokości poszczególnych kierunków, na kolejnych rubieżach lub w rejonach opóźniania;

❒ potrzeba stosowania pośpiesznych (manewrowych) sposobów realizacji zadań.

Zgodnie z przyjętymi zasadami zadania zabezpieczenia inżynieryjnego działań (operacji) opóźniających wykonują wszystkie rodzaje wojsk w ścisłym współdziałaniu, według jednolitego zamiaru i planu działań. Związek taktyczny, oddziały i pododdziały rodzajów wojsk do realizacji zadań inżynieryjnych wykorzystują etatowy sprzęt i materiały inżynieryjne oraz korzystają z miejscowych zasobów materiałowych. Pododdziały te swoimi siłami i środkami dla własnych potrzeb powinny:

❒ prowadzić rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu;

❒ budować obiekty fortyfikacyjne do prowadzenia ognia i obserwacji, ukrycia dla ludzi, na sprzęt bojowy i środki materiałowe;

❒ budować i pokonywać zapory inżynieryjne, przeszkody terenowe;

❒ urządzać drogi na przełaj;

❒ urządzać i utrzymywać przeprawy na etatowym sprzęcie pływającym;

❒ usuwać zawały i miny na swoich kierunkach wycofania.

Zakres wykonywanych zadań zależeć będzie od sytuacji operacyjnej (taktycznej), dysponowanego czasu i możliwości wykonawczych, wynikających ze sposobu przygotowania i wyposażenia w sprzęt inżynieryjny.

Uwzględniając istotę i specyfikę operacji opóźniającej należy przyjąć, że na zakres i sposób realizacji zadań realizowanych przez wojska inżynieryjne w ramach wsparcia inżynieryjnego będą miały wpływ następujące czynniki:

❒ charakter działań prowadzonych przez przeciwnika i stosowane przez niego środki walki;

❒ skład wojsk własnych, ich zdolność bojowa i sposób prowadzenia operacji (działań) opóźniających;

❒ cel i zadania oddziałów (pododdziałów) w ramach prowadzonych działań opóźniających;

❒ czas dysponowany na wykonanie zadań inżynieryjnych;

❒ warunki terenowe, atmosferyczne oraz pora roku i doby.

Główny wysiłek zabezpieczenia i wsparcia inżynieryjnego w poszczególnych okresach (fazach) operacji opóźniającej często będzie skupiany na wykonywaniu tylko zasadniczych zadań na głównych kierunkach opóźniania.

5.2. ZADANIA ZABEZPIECZENIA I WSPARCIA INŻYNIERYJNEGO OPERACJI OPÓŹNIAJĄCYCH

W świetle zasad ogólnych prowadzenia operacji opóźniającej można przyjąć, że zabezpieczenie jej pod względem inżynieryjnym łączy w sobie wiele cech, które są właściwe dla operacji obronnej, zaczepnej lub dla wycofania. Dlatego też można przyjąć, że celem wsparcia i zabezpieczenia inżynieryjnego operacji opóźniającej będzie udzielenie pomocy walczącym związkom taktycznym (oddziałom) w przygotowaniu pasów (rejonów, rubieży) obrony (opóźniania), zwiększenie stopnia ich zdolności obronnej, zapewnienie im planowanego manewru i kontrataków, zmniejszenie tempa natarcia przeciwnika i zadanie mu strat na minach.

Zabezpieczenie inżynieryjne operacji opóźniającej powinno obejmować realizację następujących zadań:

❒ rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu,

❒ budowę zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń,

❒ rozbudowę fortyfikacyjną terenu,

❒ przygotowanie i utrzymanie dróg,

❒ wykonywanie przejść w zaporach inżynieryjnych i przeszkodach naturalnych,

❒ urządzanie i utrzymanie przepraw przez przeszkody wodne.

5.2.1. Rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu

Zasadniczym celem rozpoznania inżynieryjnego w operacji opóźniającej jest dostarczenie dowódcy danych inżynieryjnych wspomagających efektywne wykorzystanie terenu do rozmieszczenia, przebiegu i rozbudowy poszczególnych rubieży, pozycji i rejonów opóźniania oraz sposobu prowadzenia działań opóźniających, a oficerom wojsk inżynieryjnych związków taktycznych (oddziałów) i dowódcom oddziałów i pododdziałów inżynieryjnych do organizacji głównych zadań wsparcia inżynieryjnego.

Zasadniczy wysiłek rozpoznania inżynieryjnego skupia się zazwyczaj na głównym kierunku (pasie, rejonie) opóźniania w celu wykrycia na czas wszystkich przedsięwzięć przeciwnika mogących utrudniać planowe i aktywne prowadzenie działań opóźniających. Podczas rozpoznania terenu ustala się:

❒ stan dróg, możliwości ich wykorzystania do wycofania wojsk, wykonywania kontrataku oraz możliwości pokonywania terenu poza drogami i ewentualne potrzeby budowy dróg na przełaj;

❒ ochronne i maskujące właściwości terenu umożliwiające wykonywanie manewru wojskami;

❒ warunki i możliwości wykorzystania miejscowych zasobów materiałowych do rozbudowy fortyfikacyjnej terenu, budowy zapór i przygotowania niszczeń, odtwarzania stanu technicznego dróg i utrzymywania przepraw;

❒ warunki oraz możliwości przysposobienia miejscowych obiektów infrastruktury na obiekty fortyfikacyjne i prowadzenia fortyfikacji polowej w terenie na poszczególnych rubieżach, pozycjach i rejonach opóźniania;

❒ możliwości, rodzaj i miejsca budowy zapór inżynieryjnych i przygotowania niszczeń dla utrudnienia działania wojsk przeciwnika;

❒ możliwości przystosowania lub urządzenia przepraw przez przeszkody wodne w pasie (rejonie) opóźniania, na kierunkach kontrataków oraz występowanie (liczbę i rodzaj) miejscowych środków materiałowych.

W okresie organizacji operacji opóźniającej istnieje potrzeba prowadzenia rozpoznania inżynieryjnego przed przednim skrajem bez przekraczania linii styczności wojsk (granicy państwowej) oraz na całą głębokość obszaru operacji. Przed przednim skrajem rubieży opóźniania rozpoznaje się przedsięwzięcia przeciwnika świadczące o przygotowaniu do działań zaczepnych oraz ustala się stopień oddziaływania przeciwnika na zapory inżynieryjne.

Rozpoznając rubieże (pozycje) opóźniania dogodne do ich organizacji, należy uwzględnić możliwość prowadzenia rozbudowy fortyfikacyjnej, budowy zapór inżynieryjnych powiązanych z przeszkodami naturalnymi, przekraczania ich przez wojska wycofujące się oraz wykonania manewru wojskami broniącymi rubieży i pozycji opóźniania.

W toku prowadzenia operacji opóźniającej rozpoznaje się: nowe miejsca założenia zapór minowych oraz rubieże minowania narzutowego i manewrowego; ustalone do niszczenia obiekty na kierunkach wycofania i na skrzydłach wojsk własnych; drogi manewru i wycofania, występowanie wzdłuż nich zapór narzutowych, rejonów zniszczeń, zatopień oraz możliwości pokonywania terenu poza istniejącymi drogami; stan istniejących przepraw przez przeszkody wodne, możliwość urządzenia nowych przepraw w wypadku zniszczenia poprzednich oraz przygotowania przepraw do niszczenia; miejsca budowy zapór inżynieryjnych w nowych rejonach opóźniania; możliwości rozbudowy fortyfikacyjnej kolejnych rubieży, pozycji i rejonów opóźniania; nowe kierunki i rubieże wykonania kontrataków.

Z uwagi na szeroki zakres zadań, rozpoznanie inżynieryjne zmuszone są prowadzić pododdziały rozpoznawcze wszystkich rodzajów wojsk. Wojska inżynieryjne najczęściej prowadzą rozpoznanie siłami etatowych pododdziałów rozpoznawczych w składzie elementów rozpoznania wojskowego lub samodzielnie.

Do prowadzenia rozpoznania inżynieryjnego na potrzeby wojsk inżynieryjnych organizuje się najczęściej inżynieryjne patrole rozpoznawcze (bądź

niekiedy samodzielne inżynieryjne patrole rozpoznawcze) z pododdziałów rozpoznania inżynieryjnego (także saperów, przeprawowych lub maszyn inżynieryjnych).

Z uwarunkowań prowadzenia operacji opóźniającej wynika konieczność permanentnego zdobywania i aktualizowania danych inżynieryjnych o prawdopodobnym obszarze takiej operacji. Trudno bowiem wyobrazić sobie podejmowanie działań rozpoznawczych np.: na rzece granicznej w celu zaminowania dogodnych odcinków do forsowania czy rzeki w głębi obszaru operacji dla ustalenia warunków przeprawy wojsk, dopiero w toku jej prowadzenia. W tym układzie wzrasta znaczenie wszelkich form rozpoznania studyjnego prawdopodobnego pasa operacji opóźniającej i gromadzenie opracowanych danych rozpoznawczych w komputerowych (lub innych) „bankach" informacji już w czasie pokoju, dla sprawnej realizacji zabezpieczenia inżynieryjnego w toku operacji.

Równie istotne może okazać się wykorzystywanie najnowocześniejszych sposobów rozpoznania (m. in. satelitarnego), spełniających wymóg terminowości rozpoznania.

5.2.2. Budowa zapór inżynieryjnych i przygotowanie niszczeń

Zapory inżynieryjne w operacji opóźniającej stanowią zbiór zapór minowych, fortyfikacyjnych oraz niszczeń zaporowych wykonywanych w pasach opóźniania.

Istota zakładania zapór minowych i wykonywania niszczeń w działaniach opóźniających polega na:

- stworzeniu sztucznych barier utrudniających swobodne przekraczanie terenu na kolejnych rubieżach opóźniania (i także między nimi),
- umożliwieniu organizacji obrony na kolejnych rubieżach dzięki zyskaniu na czasie poprzez opóźnianie podejścia przeciwnika,

❒ zmuszeniu przeciwnika do prowadzenia ciągłego rozpoznania terenu na zaminowanie i zdobywania każdego odcinka terenu umocnionego zaporami minowymi oraz zadania mu strat.

Zapory inżynieryjne i niszczenia w działaniach opóźniających wykonuje się głównie w celu obniżenia tempa natarcia i zadania strat przeciwnikowi.

Celami pośrednimi wynikającymi z właściwego stosowania zapór inżynieryjnych przede wszystkim będą: zwiększenie prawdopodobieństwa odparcia ataku przeciwnika na pozycje opóźniania; zwiększenie efektywności bojowej środków ogniowych pododdziałów opóźniania; kanalizowanie i opóźnianie ruchu nacierających wojsk przeciwnika oraz stwarzanie dogodnych warunków do jego zniszczenia środkami ogniowymi; zamykanie luk powstałych w ugrupowaniu wojsk własnych; osłona rubieży ogniowych oraz rozwinięcia wojsk do kontrataku; utrudnienie lądowania desantów przeciwnika; osłona i uniemożliwienie swobodnego wykorzystania przez przeciwnika istniejących obiektów drogowych i terenowych.

Zapory inżynieryjne powinny być ściśle powiązane ze strukturą rubieży (pozycji) opóźniania, systemem ognia przeciwpancernego oraz naturalnymi przeszkodami terenowymi, a także powinny uwzględniać warianty manewru wojsk własnych.

Podstawę zapór inżynieryjnych w działaniach opóźniających powinny stanowić – podobnie jak w obronie – klasyczne i narzutowe pola minowe oraz grupy min przeciwpancernych, a ponadto niszczenia i zapory fortyfikacyjne. Specyfika prowadzenia operacji opóźniającej wskazuje, że w większym stopniu znajdą zastosowanie w niej zapory typu narzutowego i wszelkie inne zakładane w krótkim czasie.

Zapory minowe główne, ze względu na pracochłonność powinno się zakładać w okresie przygotowania działań opóźniających, a następnie rozbudowywać w toku ich trwania.

W związku z powyższym założeniem, w okresie przygotowania działań opóźniających, w pierwszej kolejności buduje się zapory inżynieryjne na najdogodniejszych podejściach przeciwnika do przedniego skraju rubieży opóźniania i na głębokość rejonów opóźniania, oczywiście po uprzednim zorganizowaniu systemu ognia.

Stopień gotowości zapór inżynieryjnych oraz kolejność i czas przejścia na najwyższy stopień gotowości zapory (niszczenia obiektu) ustala dowódca taktyczny prowadzący działania w danym pasie (rejonie).

W toku działań opóźniających do urządzania klasycznych zapór minowych organizować należy grupy minersko-zaporowe, oddziały zaporowe oraz wykorzystywać oddziały i pododdziały saperów. Do minowania narzutowego oprócz pododdziałów saperów, można wykorzystać zestawy artylerii rakietowej i śmigłowcowe.

Wycofujące się z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem oddziały i pododdziały zmechanizowane i czołgów winny również zakładać zapory minowe, głównie w formie grup min. Oddziały zaporowe i grupy minersko-zaporowe wycofują się na kolejną pozycję pod osłoną walczących pododdziałów. Pododdziały opuszczające teren minują wyznaczone obiekty terenowe zgodnie z planem minowania danego szczebla dowodzenia. Pokonują one własne zapory inżynieryjne po przejściach utrzymywanych przez służbę porządkowo-ochronną.

W działaniach opóźniających szczególną rolę mają do spełnienia niszczenia, których stosowania nie należy utożsamiać z „taktyką spalonej ziemi". Ich celem jest: uniemożliwienie przeciwnikowi swobodnego wykorzystania zdobytych przepraw, dróg, obiektów drogowych i urządzeń hydrotechnicznych; umocnienie pozycji (rubieży) opóźniania; spowodowanie zmian z łatwo dostępnych dla przeciwnika odcinków terenowych na trudne do przekroczenia w powiązaniu z przeszkodami naturalnymi, zaporami minowymi, fortyfikacyjnymi i wodnymi oraz z systemem ognia.

Niszczeniu podlegają mosty, wiadukty, przepusty, urządzenia hydrotechniczne, ujęcia wody, źródła prądu, obiekty przemysłowe, składy sprzętu, zabudowania, skrzyżowania dróg, rozjazdy, nawierzchnie drogowe, przeprawy i inne obiekty.

Główne ustalenia dotyczące budowy systemu zapór powinny być zawarte w decyzji dowódcy, a informacje szczegółowe ujęte w planie wsparcia inżynieryjnego, przygotowanym przez oficera - specjalistę wojsk inżynieryjnych danego szczebla dowodzenia.

Podczas planowania i budowy zapór inżynieryjnych w działaniach opóźniających zasadnym jest przestrzeganie następujących reguł:

❒ zapory planować na całą głębokość ugrupowania bojowego, uwzględniając zasadniczy wysiłek na głównych kierunkach opóźniania;

❒ w toku działań opóźniających stosować pośpieszne sposoby budowy zapór i wykonywania niszczeń;

❒ niszczenia prowadzić na rozkaz dowódcy odpowiedniego szczebla;

❒ zapory osłaniać ogniem broni strzeleckiej i przeciwpancernej, łączyć z naturalnymi przeszkodami terenowymi i uwzględniać manewr wojsk własnych;

❒ do minowania i niszczenia dróg wykorzystywać także pododdziały

❒ drogowo-mostowe osłaniające te drogi;

❒ wydzielać wykonawcom określoną ilość środków minersko-zaporowych na każdą dobę prowadzenia działań opóźniających;

❒ system zapór tworzyć skrycie, dobrze maskować i stwarzać zaskoczenie dla przeciwnika.

5.2.3. Rozbudowa fortyfikacyjna terenu

Zadanie to należy uznać jako jeden z najważniejszych elementów organizacji działań opóźniających. Rozbudowa fortyfikacyjna terenu stwarza bo-

wiem dogodne warunki do ochrony żołnierzy i sprzętu przed zniszczeniem ogniowymi środkami rażenia, dając szanse na zachowywanie wskaźnika żywotności wojsk na wymaganym poziomie. Ponadto może poprawić efektywność rażenia własnych środków ogniowych oraz umożliwić skryte rozmieszczenie wojsk i niekiedy sprawne wykonywanie manewru.

W związku z powyższym w operacji opóźniającej zasadnym jest rozbudowywać fortyfikacyjnie:

❒ rejony, pozycje i rubieże obrony w pasach opóźniania związków taktycznych,

❒ rejony stanowisk rakiet wojsk przeciwlotniczych,

❒ rejony stanowisk ogniowych artylerii,

❒ rubieże rozwinięcia wojsk wykonujących kontrataki,

❒ rejony rozmieszczenia oddziałów (pododdziałów) znajdujących się w odwodzie i odwodów specjalnych,

❒ stanowiska dowodzenia (wszystkich szczebli dowodzenia),

❒ rejony rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów rodzajów wojsk.

Sposoby rozbudowy fortyfikacyjnej terenu w działaniach opóźniających nie będą odbiegać od stosowanych w obronie. Specyfika prowadzenia operacji opóźniającej wymusza potrzebę budowy obiektów fortyfikacyjnych w określonej kolejności, na wszystkich rubieżach (pozycjach) opóźniania zajętych przez wojska oraz w rejonach rozmieszczenia pozostałych oddziałów (pododdziałów) na całą głębokość pasów opóźniania związków taktycznych.

Rozbudowę fortyfikacyjną terenu w pasie (rejonie) opóźniania prowadzić mogą znajdujące się tam oddziały i pododdziały wszystkich rodzajów wojsk, wyznaczając do tego zadania w sprzyjających warunkach do 70% żołnierzy oraz wykorzystując sprzęt okopowy, doczepny osprzęt spycharkowy, maszyny inżynieryjne i materiał wybuchowy.

Pododdziały inżynieryjne środkami mechanizacji prac wykonują zazwyczaj obiekty fortyfikacyjne w rejonach, na pozycjach i rubieżach opóźniania w głębi pasów opóźniania. Główny wysiłek powinny one skupiać na rozbudowie stanowisk dowodzenia, a także rubieży (pozycji) opóźniania, które nie są obsadzone przez wojska (planowane do zajęcia). Rozwiązanie powyższe można stosować wówczas, kiedy pododdziały rodzajów wojsk są w stanie samodzielnie wykonać obiekty fortyfikacyjne w swoich rejonach odpowiedzialności (w ramach „pierwszego" położenia).

Zakres prac rozbudowy fortyfikacyjnej terenu w działaniach opóźniających, w stosunku do obrony pozycyjnej, może być znacznie większa. Zwiększona liczba i różnorodność przeznaczenia rejonów, pozycji i rubieży niezbędnych do rozbudowy fortyfikacyjnej wynikająca z niezbędnej częstotliwości ich występowania sprawia, że czas ich rozbudowy przez wycofujące się wojska będzie znacznie skrócony. Uwarunkowania te zmuszają do usamodzielnienia oddziałów i pododdziałów w zakresie budowy obiektów fortyfikacyjnych na poszczególnych kierunkach i rubieżach opóźniania.

Wariant podstawowy rozbudowy fortyfikacyjnej na pierwszej, pośrednich i końcowej oraz ryglowych pozycjach opóźniania, winny stanowić batalionowe rejony opóźniania, rozbudowywane systemem kompanijnych i plutonowych punktów oporu. Ze względu na limitowany czas wydaje się zasadnym wykonywanie przez pododdziały zmechanizowane i czołgów – jako podstawowych obiektów fortyfikacyjnych, chroniących ludzi i środki bojowe – okopów strzeleckich, okopów dla wozów bojowych i środków przeciwpancernych oraz okopów obserwacyjnych. Natomiast rowy strzeleckie i rowy łączące wykonywać w miarę możliwości.

Pododdziały artylerii samobieżnej powinny przede wszystkim rozbudowywać rejony wyjściowe, wykonując w nich ukrycia dla wozów bojowych lub ukrycia (szczeliny przeciwlotnicze) dla żołnierzy. W rejonach stanowisk ogniowych w zasadzie nie będą wykonywały okopów dla wozów bojowych

i ukryć dla obsług. Natomiast pododdziały artylerii ciągnionej i rakietowej powinny wykonywać ukrycia dla żołnierzy i okopy dla dział także w rejonach stanowisk ogniowych.

Pododdziały innych rodzajów wojsk powinny zapewnić ochronę żołnierzy poprzez budowę ukryć dla sprzętu bojowego i środków materiałowych wykorzystując naturalne warunki ochronne terenu oraz wykonując szczeliny przykryte i schrony typu lekkiego. Na okres realizacji prac fortyfikacyjnych pododdziały rodzajów wojsk mogą być także wzmocnione pododdziałami (zespołami) maszyn inżynieryjnych lub nawet pojedynczymi maszynami.

5.2.4. Przygotowanie i utrzymanie dróg

Truizmem jest twierdzenie, że działania opóźniające mogą być skutecznie prowadzone pod warunkiem dobrze zorganizowanego manewru z wykorzystaniem sieci drogowej. Dlatego przygotowanie i utrzymanie dróg jest równie ważne w przygotowaniu terenu w operacji opóźniającej jak realizacja innych zadań inżynieryjnych.

Sieć dróg w działaniach opóźniających obejmuje drogi pododdziałowe, oddziałowe, związków taktycznych i korpuśne. Wybrane i przygotowane drogi powinny zapewnić: pełną swobodę ruchu wojsk własnych; sprawne zajęcie określonych rubieży, pozycji i rejonów opóźniania; aktywne prowadzenie działań opóźniających przez wojska, a zwłaszcza planowe wycofanie oddziałów i pododdziałów podczas przechodzenia do obrony na kolejnych rubieżach.

W operacji opóźniającej występuje potrzeba przygotowania i utrzymania dróg:

- dofrontowych umożliwiających dopływ sił i dowóz zaopatrzenia z głębi pasa operacji do pasów i rejonów prowadzenia działań bojowych;
- rokadowych zapewniających możliwość manewru siłami i środkami oraz dowóz zaopatrzenia wzdłuż frontu;

❒ manewru zapewniających możliwość przesunięcia oddziałów (pododdziałów, odwodów, artylerii) na kierunki kontrataków oraz pododdziałów innych rodzajów wojsk na nowe kierunki;

❒ wycofania zapewniające sprawny manewr odfrontowy pododdziałom prowadzącym walkę z przeciwnikiem i bezkonfliktowe ich przejście przez ugrupowanie wojsk organizujących obronę kolejnej rubieży opóźniania.

Przygotowując drogi dla potrzeb operacji opóźniającej należy wykorzystywać istniejącą sieć drogową, a jedynie w sytuacji jej niedostatku przygotowywać i utrzymywać drogi na przełaj.

Z analizy stanu drożni na obszarze Polski wynika, że w przewidywanych pasach działań opóźniających związków taktycznych wykorzystywanych może być do 50-60% istniejących dróg o nawierzchni twardej[47], umożliwiającej wyznaczenie niezbędnej liczby dróg dofrontowych głównych i zapasowych, dróg rokadowych oraz dróg manewru i wycofania. Sytuacja ta daje szanse na przygotowanie zawczasu obiektów do niszczenia na pozostałych drogach (40-50%) w celu ograniczenia ruchu wojsk przeciwnika.

5.2.5. Wykonywanie przejść w zaporach inżynieryjnych

W operacji opóźniającej pokonywanie zapór inżynieryjnych przeciwnika prawdopodobnie będzie jednym z podstawowych zadań inżynieryjnych, realizowanym z konieczności przez wszystkie rodzaje wojsk, z zasadniczym jednak udziałem wojsk inżynieryjnych. Ranga tego zadania wynika ze skali zagrożenia minowego, jakie przeciwnik będzie w stanie stworzyć, dysponując różnorodnymi systemami minowania narzutowego.

Należy przyjąć, że w toku prowadzenia działań przeciwnik będzie starał się dezorganizować działania wojsk na rubieżach (pozycjach) opóźniania, ich manewr i zaopatrywanie. Oddziaływać może głównie na pododdziały znaj-

---

[47] Por. *Wykorzystanie wojsk inżynieryjnych w działaniach taktycznych*, AON wewn. 5186/99, s. 187.

dujące się na drogach wycofania na kierunkach prowadzonych działań opóźniających.

Istotną rolę w dezorganizowaniu działań opóźniających spełniać będą narzutowe zapory minowe, którymi przeciwnik może oddziaływać selektywnie na wybrane elementy ugrupowania bojowego, na całej głębokości pasów opóźniania. Należy również liczyć się z zaporami minowymi i niszczeniami wykonywanymi przez grupy dywersyjno - rozpoznawcze.

Opierając się na powyższych przesłankach, zasadnym jest przyjęcie następujących reguł pokonywania terenu, umocnionego narzutowymi zaporami minowymi:

❒ oddziały i pododdziały powinny pokonywać zapory w terenie samodzielnie, wykorzystując wykryte luki, stosując samoprzekraczanie lub po przejściach wykonanych przez pododdziały saperów;

❒ pododdziały inżynieryjne angażowane są najczęściej do wykonania przejść na drogach przemieszczania oddziałów i związków taktycznych oraz w ramach zapewniania warunków wyjścia z rejonu zaminowanego elementom stanowisk dowodzenia, pododdziałów logistycznych i innych sił nie posiadających możliwości usuwania min narzutowych.

W związku z powyższym przejścia powinny być wykonywane:

❒ na drogach korpuśnych, związków taktycznych i oddziałów – siłami pododdziałów saperów;

❒ na drogach pododdziałowych – samodzielnie przez pododdziały rodzajów wojsk lub z wykorzystaniem grup torujących;

❒ siłami załóg (obsług) podczas wyprowadzania pojazdów na drogi pododdziałowe.

Dowódca pododdziału saperów wydzielonego do wykonania zadań torujących powinien uzgodnić z dowódcą wspieranych sił współdziałanie podczas wykonywania przejść oraz sposób utrzymywania łączności.

W celu umożliwienia samodzielności pododdziałów rodzajów wojsk przygotowuje się z ich składu załogi (drużyny) do wykonywania przejść w polach minowych, z których następnie mogą być tworzone grupy rozpoznawczo-torujące.

Sprawność pokonywania zapór minowych w operacji opóźniającej jest możliwa do osiągnięcia poprzez:

❒ skoordynowaną realizację szeregu prac i czynności, wśród których wyróżnić należy: prowadzenie ciągłego rozpoznania inżynieryjnego zapór, obezwładnianie sił i środków ogniowych przeciwnika osłaniających zapory, szukanie obejść lub wykonywanie przejść w zaporach i ich utrzymywanie;

❒ odpowiednie urzutowanie w głąb pasów opóźniania sił i środków inżynieryjnych wydzielonych do torowania przejść w zaporach na drogach manewru, wycofania, a w miarę możliwości w całym obszarze opóźniania;

❒ wybór właściwych, odpowiednich do konkretnej sytuacji, sposobów wykonywania przejść.

Za pokonywanie zapór minowych na danym kierunku powinien odpowiadać dowódca organizujący działania opóźniające, wydzielając do wykonywania przejść niezbędne siły i środki inżynieryjne.

5.2.6. Urządzanie i utrzymanie przepraw

Swoboda działania wojsk w operacji opóźniającej zależy także od możliwości pokonywania przeszkód wodnych w obszarze opóźniania. W tym kontekście zadanie urządzania i utrzymania przepraw przez przeszkody wodne nabiera priorytetowego znaczenia.

W ramach tego zadania wojska inżynieryjne prowadzą rozpoznanie inżynieryjne wszystkich przeszkód wodnych, ustalają przeszkody wodne (odcinki przeszkód wodnych) możliwe do wykorzystania w działaniach obronnych oraz wyznaczają dogodne do użycia przeprawy stałe lub dogodne odcinki

przeszkód wodnych do urządzenia przepraw tymczasowych. Zakres zadań przygotowawczych, realizowanych przed etapem utrzymywania przepraw (naprawa, wzmocnienie istniejącego mostu lub promu czy urządzenie od podstaw przepraw tymczasowych) zależeć będzie od konkretnej sytuacji w terenie.

Na kierunkach wycofania się pododdziałów na kolejną rubież opóźniania zasadną jest organizacja przepraw w następującej kolejności: po istniejących mostach stałych, w bród, desantowych na bojowych wozach piechoty, po mostach towarzyszących, na promach i mostach pontonowych z parku PP-64.

Pododdziały przeprawowe wskazane jest tu wykorzystać jedynie wówczas, gdy związek taktyczny zorganizuje rubieże opóźniania wzdłuż przeszkody wodnej, której parametry umożliwią użycie środków desantowych, a pozycje opóźniania znajdą się na przyczółku. Wycofujące się pododdziały powinny niszczyć wszystkie – mające wpływ na efektywność obrony – mosty stałe i obiekty hydrotechniczne, a przejścia na przeszkodzie wodnej – minować.

W pasach (rejonach) opóźniania główny wysiłek należy skupiać na utrzymywaniu przepraw stałych. Pododdziały przeprawowe i pontonowe mogą być rozmieszczone do czasu funkcjonowania przepraw stałych w rejonach wyjściowych, znajdujących się w niewielkim oddaleniu od przeszkód wodnych, a w razie ich zniszczenia powinny przystąpić do urządzania przepraw desantowych, promowych bądź mostowych – w zależności od zaistniałych warunków i własnych możliwości.

Tam, gdzie przeprawy stałe nie zapewniają niezbędnej liczby ciągów komunikacyjnych, pododdziały te już w okresie organizowania działań opóźniających powinny urządzać i utrzymywać przeprawy tymczasowe.

W pasach (rejonach) opóźniania niecelowym jest utrzymywanie mostów pontonowych w strefie zasięgu ognia artylerii przeciwnika, szczególnie w dzień. W tych sytuacjach korzystniejsze wydaje się być utrzymywanie

przepraw promowych, oczywiście pod warunkiem wystarczającej ich przepustowości.

Wycofując oddziały pierwszego rzutu na kolejne rubieże – dla minimalizowania strat – należy tak zaplanować ich odejście, aby ich pododdziały logistyczne przekroczyły przeszkodę wodną przed likwidacją przepraw mostowych. Wycofanie pozostałego niepływającego sprzętu powinno odbywać się na płytkich przeszkodach wodnych w bród, a na głębokich – z wykorzystaniem mostów towarzyszących, pływających transporterów samobieżnych, promów i mostów z parku pontonowego.

Kolejność przeprawy oddziałów i pododdziałów ustalają właściwi dowódcy prowadzący działania (operację) opóźniające. Po przeprawieniu sił głównych, większość przepraw stałych wymaga zniszczenia, a przeprawy tymczasowe zdejmuje się z przeszkody, pozostawiając je tylko w niezbędnej ilości, zapewniającej pokonanie przeszkody wodnej przez pododdziały osłaniające wyjście z walki i wycofanie. Po przeprawieniu tych pododdziałów wycofuje się w miarę możliwości wszystkie środki przeprawowe, a w razie groźby zdobycia ich przez przeciwnika – niszczy.

Dla uzyskiwania zaskoczenia przeciwnika korzystniej jest niszczyć mosty stałe (eksploatowane lub nie) bezpośrednio przed podejściem przeciwnika, a dogodne miejsca do urządzenia przepraw minować. Dla sprawnego działania wojsk wymagane jest powiadamianie dowódców oddziałów i pododdziałów podchodzących do przeszkody wodnej o wszystkich zmianach dotyczących rodzaju przepraw, ich rozmieszczenia, nośności oraz drogach podejścia do nich.

Zgodnie z ogólnymi zasadami zabezpieczenia inżynieryjnego i warunkami prowadzenia operacji opóźniającej przeprawy desantowe na łodziach, pływających wozach bojowych, w bród i po lodzie urządzają i utrzymują samodzielnie przeprawiające się pododdziały.

W czasie wykonywania kontrataków urządzanie i utrzymanie przepraw przygotowuje się i realizuje według zasad obowiązujących podczas forsowania[48].

5.3. WYKORZYSTANIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH

W „Założeniach teoretycznych organizowania i prowadzenia operacji opóźniającej" przyjęto skład wojsk uczestniczących w niej na poziomie Korpusu tworzonego z sił rozwiniętych już w czasie pokoju. Wobec powyższego trudno oczekiwać wzmocnienia takiego Korpusu siłami inżynieryjnymi, np.: brygadą pontonowo-mostową czy batalionem ratownictwa inżynieryjnego, rozwijanymi w trakcie mobilizacji. Co więcej, w niniejszych rozważaniach zasadnym wydaje się uwzględniać jedynie pokojowe ukompletowanie i wyposażenie jednostek inżynieryjnych wydzielanego Korpusu. Oznaczać to może konieczność przyjmowania obniżonego potencjału bojowego jednostek wojsk inżynieryjnych, podczas sporządzania wszelkich kalkulacji wykonawstwa zadań inżynieryjnych, szczególnie w przypadku brygady saperów i pułku drogowo-mostowego.

Wzmocnienie jako forma wykorzystania wojsk inżynieryjnych będzie mieć powszechne zastosowanie na szczeblach taktycznych. Potrzeba usamodzielnienia pod względem inżynieryjnym poszczególnych elementów ugrupowania bojowego związków taktycznych, oddziałów (czy pododdziałów) wskazuje na konieczność zdecentralizowanego użycia wojsk inżynieryjnych.

Wobec powyższego **ugrupowanie wojsk inżynieryjnych w operacji opóźniającej składać się będzie z:**

❒ pododdziałów wojsk inżynieryjnych przydzielanych – wzmacniających lub wspierających związki taktyczne (oddziały i pododdziały) rodzajów wojsk;

---

[48] Zasady te są przedmiotem zainteresowania wielu prac naukowych, podręczników i instrukcji, np.: Guzdek S., *Ochrona inżynieryjna przepraw przed współczesnymi środkami rażenia*, ASG 1985, *Instrukcja o forsowaniu przeszkód wodnych*, Inż. 385/75, *Procedury dotyczące forsowania*, PrNO-STANAG-2395.

❒ oddziałów i pododdziałów wojsk inżynieryjnych wykonujących zadania zabezpieczenia inżynieryjnego własnego szczebla dowodzenia (tj. korpusu związku taktycznego czy oddziału);

❒ oddziałów zaporowych (OZap) korpuśnych, dywizyjnych i brygadowych;

❒ grup (oddziałów) minowania i niszczeń (GMiN, OMiN);

❒ grup (oddziałów) torujących (GT, OT);

❒ oddziałów zabezpieczenia ruchu (OZR) tworzonych na szczeblu związków taktycznych i oddziałów;

❒ oddziałów (pododdziałów) wojsk inżynieryjnych pozostających w odwodach specjalnych korpusu (związku taktycznego czy oddziału).

Brygada saperów korpusu, przeznaczona do wykonywania zadań zabezpieczenia inżynieryjnego na korzyść związku operacyjnego i związków taktycznych, zmuszona będzie wykonywać je na dużej przestrzeni, w całym obszarze opóźniania. Głównie z jej sił tworzone będzie ugrupowanie wojsk inżynieryjnych korpusu.

Część pododdziałów działać będzie w pierwszym rzucie operacyjnym, przede wszystkim na głównym pasie opóźniania w rejonie głównego wysiłku. Dotyczy to szczególnie trzech batalionów saperów i batalionu maszyn inżynieryjnych, rozbudowujących rubieże opóźniania w pierwszym etapie (tj. przygotowania) operacji opóźniającej.

Wydzielone pododdziały brygady (np.: brozm, bsap) mogą działać w głębi ugrupowania operacyjnego i wykonywać zadania o znaczeniu operacyjnym, związane z wykonywaniem przeciwuderzeń i umacnianiem odzyskiwanych rubieży.

Z pododdziałów brygady (bmin) organizowany będzie oddział zaporowy korpusu. W celu zwiększenia manewrowości bmin jako OZap, łatwiejszego dowodzenia nim i zaopatrywania go w środki minersko-zaporowe, zasadnym

jest tworzenie dwóch OZap korpusu, każdy w sile kmin i plniszcz, działających na odrębnych kierunkach, wyposażonych tylko w niezbędną ilość środków do zakładania pól minowych i wykonywania niszczeń, a rozmieszczonych na ok. 15 (a nie jak dotychczas na ponad 100) pojazdach[49].

Elementem zabezpieczającym te dwa oddziały zaporowe może być „zgrupowanie bazowe OZap" rozmieszczane w głębi i tworzone z pozostałych sił batalionu (z wyjątkiem plminspec).

Natomiast pluton minowania specjalnego może być wydzielony do organizacji śmigłowcowego oddziału zaporowego, używanego ze względu na niezbyt wysokie możliwości bojowe, głównie na szczeblach taktycznych.

W toku prowadzenia operacji opóźniającej część pododdziałów brygady saperów, przeznaczona do zamiany pododdziałów obezwładnionych lub realizacji zadań doraźnych, pozostawać będzie w odwodzie.

Specyficznymi elementami ugrupowania wojsk inżynieryjnych w okresie prowadzenia operacji opóźniającej są grupy minowania i niszczeń, tworzone na bazie pododdziałów saperów (w korpusie na bazie przynajmniej jednego bsap)[50].

Pułk drogowo-mostowy korpusu (pdm), zgodnie z zasadami użycia wojsk inżynieryjnych jest przeznaczony do osłony technicznej dróg wykorzystywanych przez elementy ugrupowania operacyjnego korpusu. W operacji opóźniającej korpusu zasadniczym sposobem wykorzystania tego pułku będzie scentralizowane użycie batalionów drogowo-mostowych i batalionu pontonowego w formie wsparcia. Główny wysiłek pdm skupiony prawdopodobnie będzie na utrzymywaniu dróg dofrontowych, rokadowych, manewru i wycofania (wraz z przeprawami przez przeszkody wodne), zaliczanych do tzw. korpuśnych.

---

[49] Por.: Dzikowski T., *Ocena możliwości wykorzystania brygady saperów do realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego operacji obronnej korpusu*, Warszawa 1996, s. 8.
[50] Niniejszemu problemowi poświęcono oddzielne zagadnienie.

Wykorzystanie dywizyjnych bsap i brygadowych ksap – w trosce o usamodzielnienie (pod względem inżynieryjnym) wszystkich pododdziałów rodzajów wojsk – przyjmie najprawdopodobniej formę wyjątkowo daleko posuniętej decentralizacji. Konieczność jednoczesnego posiadania, i to w każdym zgrupowaniu taktycznym, sił i środków do realizacji zadań inżynieryjnych, typowych tak dla działań obronnych jak i zaczepnych wymaga wzmacniania niższych szczebli dowodzenia przez nadrzędne. W efekcie finalnym pododdziały inżynieryjne zmuszone będą realizować zadania „w rozproszeniu", z dala od organicznych ośrodków decyzyjnych i zaopatrywania.

Terenem **działania grup minowania i niszczeń** (GMiN) powinny być drogi przewidywane do wycofania wojsk[51], zwłaszcza teren między kolejnymi rubieżami opóźniania. Wykonywane przez nie zadania powinny przyjąć formę nękającą i zmuszać przeciwnika do ciągłego prowadzenia rozpoznania terenu i zmniejszenia tempa natarcia. Powinny one skupić się na zapewnieniu oderwania od przeciwnika (okresowym zerwaniu kontaktu ogniowego) pododdziałów osłony oraz wiązaniu walką w pośrednich punktach oporu i miejscach zasadzek.

Działanie GMiN powinno charakteryzować się ciągłością budowy zapór, lawinowością ich narastania oraz skrytością ich występowania. Podporządkowanie GMiN pododdziałom (oddziałom) prowadzącym działania opóźniające może zapewnić odpowiednią organizację działania tych grup na kolejnych pozycjach opóźniania.

Wśród zadań grup minowania i niszczeń na uwagę zasługują:

- ograniczenie manewru przeciwnika,
- kanalizowanie nacierającego ugrupowania przeciwnika,
- wytwarzanie u przeciwnika „psychozy minowej",

---

[51] *Zabezpieczenie inżynieryjne działań taktycznych wojsk lądowych*, Inż. 574/95, s. 11.

❒ stworzenie warunków dla pododdziałów zmechanizowanych, pancernych oraz artylerii do prowadzenia skutecznego ognia[52].

Uwarunkowania i specyfika działania GMiN wymagają by były to raczej niewielkie grupy (pododdziały) saperów (od drużyny do kompanii), charakteryzujące się dużą manewrowością i zdolnością do wykonywania zadań w ograniczonym czasie.

Powinny one być przygotowywane i szkolone w pośpiesznym zakładaniu zapór oraz wykonywaniu niszczeń obiektów. Każdy dowódca pododdziału (oddziału) wojsk inżynieryjnych powinien w okresie pokoju przewidzieć siły, których może użyć do tego celu w działaniach bojowych.

Skład bojowy wojsk inżynieryjnych, niezależnie od uwarunkowań (szczególnie terenowych) działania tych grup wskazuje na możliwość wydzielenia do ich organizacji minimum do trzech ksap z BSap – na szczeblu operacyjnym, 1-3 plsap z dywizyjnego bsap oraz 1-3 drsap z brygadowych ksap – na szczeblu taktycznym.

Ilość środków minersko-zaporowych przewidywanych do wykorzystania przez konkretną GMiN jest ściśle uzależniona od sytuacji na polu walki, sposobu działania oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych oraz charakteru terenu, na którym zadania minersko-zaporowe będą realizowane.

W zależności od charakteru terenu GMiN może być podzielona na podgrupy o składzie drsap lub mniejszym (3 - 4 saperów), wyposażone w sprzęt zapewniający transport wymaganej ilości środków minersko-zaporowych i przegrupowanie na kolejne miejsca pracy oraz w środki łączności umożliwiające ciągłość dowodzenia.

Tak nieliczne podgrupy są w stanie realizować zadania zaporowe w terenie lesisto-jeziornym (drsap) lub zurbanizowanym (sekcja). Natomiast w terenie równinnym i odkrytym, ze względu na konieczność wykonywania zapór

---

[52] Pajestka J., *Uwarunkowania i organizacja działania grup minowania i niszczeń w operacji obronnej*, Warszawa 1997, s. 4.

i niszczeń na znacznej szerokości i dużej głębokości, GMiN korzystniej jest wykorzystywać całością sił, o składzie przynajmniej plutonu saperów.

Ze względu na dużą ilość przeszkód naturalnych, najdogodniejsze warunki do działania GMiN występują w terenie lesisto-jeziornym. W takim terenie angażując stosunkowo niewielkie siły i środki inżynieryjne można w znaczący sposób kanalizować ruch przeciwnika, stwarzając tym samym dogodne warunki własnym środkom ogniowym do prowadzenia skutecznego ognia. Dogodne warunki do efektywnego powstrzymywania nacierającego przeciwnika występują również w terenie zurbanizowanym, w którym niewielkimi siłami, stosując miny kierunkowego działania, miny niespodzianki i grupy min można skutecznie zmniejszyć tempo działania przeciwnika.

Technika działania GMiN musi być podporządkowana koncepcji prowadzenia walki oraz przyjętej metodzie prowadzenia działań opóźniających. Uwzględniając powyższe uwarunkowania można przyjąć następujące metody prowadzenia działań przez GMiN:

- ❒ przekraczania (lub przemienną),
- ❒ kolejnych rubieży,
- ❒ kombinowaną.

Każda z tych metod w zależności od dysponowanego czasu realizacji może przyjąć formę linearną lub pogłębiania.

Metoda przekraczania dotyczy opóźniania przemiennego. Część pododdziałów wiąże przeciwnika walką, pozostałe zajmują kolejne pozycje opóźniania i osłaniają wycofanie pododdziałów walczących. Podobny sposób działania przyjmuje GMiN, a zatem logiczny i konieczny jest podział GMiN na przynajmniej dwie (lub więcej) podgrup. Każda z podgrup realizuje zadania minersko-zaporowe na swojej pozycji, w stosownym czasie wykorzystuje niniejsze zapory i niszczenia do powstrzymania przeciwnika, by następnie przejść do realizacji podobnych zadań na kolejnej, wyznaczonej jej pozycji opóźniania (przekraczając pozycje przygotowywane przez sąsiednią lub są-

siednie podgrupy). Istotą tej metody jest podporządkowanie pododdziału saperów dowódcy walczących wojsk, który podaje sygnał do wprowadzenia zapór w odpowiedni stopień gotowości oraz do wykonania niszczeń. Metodę przekraczania powinno się stosować wówczas, gdy uprzednie przygotowanie zapór i niszczeń jest niemożliwe ze względu na dysponowany czas, a przedsięwzięcia rozbudowy inżynieryjnej muszą być realizowane w toku walki.

W metodzie kolejnych rubieży główne zadania inżynieryjne zrealizowane są na zawczasu przygotowanych pozycjach, a zadania GMiN w zasadzie ograniczają się do uzupełnienia systemu zapór, najczęściej między tymi, przygotowanymi już pozycjami. Niniejsza metoda wynika z prowadzenia opóźniania ciągłego, w którym walczące pododdziały jednocześnie (walcząc) opuszczają bronione rubieże, wycofują się i zajmują kolejne. Działanie GMiN skupia się tu również na pogłębianiu i utrzymywaniu zapór na zasadniczych (kolejnych) pozycjach. Metodę kolejnych rubieży powinno się stosować wówczas, gdy dysponuje się odpowiednim czasem na rozbudowę inżynieryjną. Poszczególne zadania grupa realizuje jeszcze przed rozpoczęciem operacji opóźniającej, a w okresie wycofania zamyka je i wykonuje nowe zapory i niszczenia celem pogłębienia zasadniczych rubieży. Pewnym wariantem tej metody może być przekazywanie wykonanych prac pododdziałom opóźniania i wcześniejsze przeniesienie wysiłku minowania na kolejną, zaplanowaną pozycję.

Metoda kombinowana to połączenie dwóch poprzednio opisanych. Może ona być najbardziej efektywną, ponieważ połączenie zawczasu rozbudowanych kolejnych rubieży z elementami zaskoczenia wynikającymi z pośpiesznego minowania w metodzie przekraczania, zapewnia wszechstronnie rozbudowany system zapór i niszczeń, gwarantujący powstrzymanie nacierającego przeciwnika. Stosowanie tej metody wymaga jednak posiadania (i wydzielenia) znacznie większych sił do jednoczesnego wykonania tak wielu przedsięwzięć inżynieryjnych.

Rozdział VI

OBRONA PRZECIWCHEMICZNA W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

6.1. WŁAŚCIWOŚCI OGÓLNE

Obrona przeciwchemiczna to zespół przedsięwzięć mających na celu maksymalne osłabienie skutków rażącego działania broni jądrowej, chemicznej i biologicznej oraz środków promieniotwórczych i toksycznych środków przemysłowych[53]. Obrona przeciwchemiczna w toku działań operacyjnych zmierza – na równi z innymi rodzajami zabezpieczenia bojowego – do stworzenia wojskom warunków toczenia bitew i prowadzenia operacji w sytuacjach skażeń. Zadania stojące przed wojskami obrony przeciwchemicznej oraz określona specyfika ich funkcjonowania sprawiają, że w zakresie obrony przeciwchemicznej są realizowane przedsięwzięcia w następujących dziedzinach działalności taktyczno-specjalnej:

❒ po pierwsze – pododdziały wojsk obrony przeciwchemicznej spełniają specyficzne zadania, których efekty prowadzą do zapewnienia wojskom warunków do działań w warunkach skażeń;

❒ po drugie – wojska obrony przeciwchemicznej wspomagają walczących stawianymi przez siebie zasłonami dymnymi;

❒ po trzecie – użycie miotaczy ognia przez wojska obrony przeciwchemicznej wzmacnia rażący efekt użycia środków ogniowych walczących wojsk.

---

[53] Zob. *Regulamin działań wojsk lądowych*, DWLąd Warszawa 1999, s. 237.

6.2. ROLA OBRONY PRZECIWCHEMICZNEJ W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Obrona przeciwchemiczna odgrywa znaczącą rolę w działaniach operacyjnych. Nierzadko mogą się one toczyć w warunkach zagrożeń skażeniami i w skażeniach, powodowanych zarówno użyciem przez przeciwnika broni masowego rażenia, jak i istnieniem obiektów ze szkodliwymi substancjami w obszarach walki i bitwy. Rola obrony przeciwchemicznej wyraża się przede wszystkim w osiąganiu jej celów, podczas toku działań operacyjnych różnego typu i charakteru.

Głównym celem, ściśle powiązanym z działaniami operacyjnymi, **jest** zapewnienie wojskom warunków do prowadzenia walki i toczenia bitew w sytuacji skażeń oraz wspomaganie specjalistyczne w tych działaniach. Cel ten osiąga się przez powszechną ochronę wojsk przed skutkami skażeń na polu walki, a także przez wykonywanie specjalistycznych zadań służących zachowaniu zdolności bojowej w sytuacji skażeń oraz osłonie i wzmocnieniu wojsk. Temu też jest poświęcony odpowiednio dobrany zestaw przedsięwzięć określających zakres czynności, jakie winny być podejmowane i realizowane przez ogół wojsk lądowych i wojsk obrony przeciwchemicznej. W wyniku badań ustalono, że **obrona przeciwchemiczna obejmuje**:

- ❒ prognozowanie skutków uderzeń bronią masowego rażenia i skutków zniszczeń obiektów energetyki jądrowej i przemysłu jądrowego;
- ❒ wykrywanie uderzeń bronią jądrową i chemiczną;
- ❒ monitoring (rozpoznanie) skażeń;
- ❒ ostrzeganie o zagrożeniach i alarmowanie o skażeniach;
- ❒ udział w przedsięwzięciach ratunkowo-ewakuacyjnych;
- ❒ kontrolę radiologiczną i chemiczną;
- ❒ indywidualną i zbiorową ochronę przed skażeniami oraz wykorzystanie właściwości ochronnych terenu i jego infrastruktury;

❒ likwidację skażeń.

Osiągnięcie celu obrony przeciwchemicznej zależy głównie od sposobu wykonywania jej zadań. W niemałym stopniu wpływają na to tak czynniki związane ze sposobami toczenia walk, jak i czynniki losowe. Do pierwszej grupy zalicza się: czas działań bojowych, miejsce i sposób użycia wojsk, okres i miejsce manewru siłami i środkami, obszar terenu, w jakim toczą się działania operacyjne itp. Do drugiej grupy zaliczamy przede wszystkim warunki atmosferyczne panujące w danym okresie na obszarze działań, warunki klimatyczne, terenowe itp.

Równocześnie wielkie znaczenie przypisuje się skali i rodzajowi zagrożenia, albowiem ono przesądza o potrzebach, zakresie i rodzaju specjalistycznych zadań, służących minimalizowaniu skutków oddziaływania na wojska różnych skażeń. Mogą one wystąpić w każdym momencie operacji opóźniającej, bądź to zniszczenia obiektów z toksycznymi środkami przemysłowymi. Użycie broni masowego rażenia albo zniszczenie obiektów przemysłowych, a przez to uwolnienie niebezpiecznych substancji, wzmaga poziom i tak już dużego zagrożenia walczących oraz powoduje wzrost potrzeb związanych z realizacją zadań obrony przeciwchemicznej.

Rola obrony przeciwchemicznej w operacji opóźniającej polega na powszechnym wykonywaniu w przestrzeni operacyjnej przez wojska zadań obrony przeciwchemicznej, służących ochronie wojsk i zachowaniu przez nie zdolności bojowej w warunkach różnorodnych skażeń oraz ich wspomaganiu dymami i miotaczami ognia. Niezbędne jest przestrzeganie przy tym następujących zasad:

❒ utrzymania systemu obrony przeciwchemicznej oraz tworzących go sił i środków w ciągłej gotowości do wykonywania zadań z uwzględnieniem rodzaju i skali zagrożenia ugrupowania wojsk, na których korzyść będzie się je wykonywać;

❒ wykonywanie zadań tam (i o takim czasie), gdzie jest to konieczne i przystępowania do działania albo kontynuowania rozpoczętych już działań tam, gdzie skutki skażeń będą stanowić problem taktyczny lub operacyjny;

❒ powszechnego[54] spełniania zadań obrony przeciwchemicznej w zakresie, na jaki pozwalają możliwości posiadanego sprzętu i środków przeciwchemicznych oddziałów;

❒ dostosowania sposobu realizacji zadań do możliwości ich spełnienia przez oddziały i pododdziały wojsk obrony przeciwchemicznej.

6.3. ZASADY I SPOSOBY REALIZACJI OBRONY PRZECIWCHEMICZNEJ W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Racjonalnie przygotowana i właściwie realizowana obrona przeciwchemiczna zapewnia wojskom nie tylko odpowiednie warunki działania w sytuacji zagrożeń, lecz także umożliwia zachowanie przez nie zdolności bojowej w warunkach skażeń oraz wspomaga ich działanie bojowe dymami i miotaczami ognia. Warunkuje ją sprawne działanie jednostek korpusu w różnych, charakterystycznych dla niego okresach operacji opóźniającej, tj. oporem (obroną), wychodzeniem z walki, przechodzeniem na kolejne rubieże (pozycje) opóźniania, wykonywania zwrotów zaczepnych i walką w okrążeniu. W toku operacji opóźniającej wysiłek obrony przeciwchemicznej przenosi się na pododdziały obrony przeciwchemicznej integralnie wchodzące w skład korpusu. Zadania będą wykonywane na korzyść walczących wojsk. O ich zakresie będzie decydować przede wszystkim sytuacja skażeń, jaka może powstać na polu bitwy w skutek użycia broni masowego rażenia lub uwolnienia niebezpiecznych substancji przemysłowych Ocena sytuacji skażeń w połączeniu z oceną charakteru działań bojowych i roli w nich poszczegól-

[54] Zasada powszechności oznacza, iż obrona przeciwchemiczna obejmuje swym zakresem wszystkie szczeble organizacyjne wojsk i służb we wszystkich rodzajach działań bojowych – przyp. aut.

nych oddziałów i związków taktycznych określą komu, gdzie i jakiej specjalistycznej pomocy udzielić. Duża skala potrzeb, dotyczących zwłaszcza likwidacji skażeń, może mieć miejsce wtedy, kiedy w obszarze operacji wystąpi sytuacja epidemiczna. W pozostałych wypadkach sytuacja skażeń będzie miała charakter względnie rozproszony. Stąd wyłaniające się potrzeby będą rzutować na sposób użycia sił i środków pododdziałów wojsk obrony przeciwchemicznej.

Ze względu na to, że podstawową właściwością operacji opóźniającej jest manewr siłami i środkami w określonym obszarze i czasie dla koncentracji wysiłku lub uchylenia się przed uderzeniem, przed obroną przeciwchemiczną stoją następujące grupy zadań. Jedna to potrzeba wzmocnienia oddziałów i związków taktycznych pododdziałami wojsk obrony przeciwchemicznej, szczególnie wtedy , kiedy z roli jaką odgrywają, wynika zdecydowany wzrost ich zagrożenia. Druga to użycie batalionu obrony przeciwchemicznej tyko wtedy, kiedy będzie ku temu rzeczywista potrzeba. Trzecia grupa to wspomaganie walczących wojsk dymami i miotaczami ognia.

Takie wykorzystanie sił i środków wojsk obrony przeciwchemicznej korpusu wynika z zasady celu, celowości i ekonomiki ich użycia stosownie do ich możliwości. Oznacza to, że:

wysiłek obrony przed skutkami skażeń w oddziałach i związkach taktycznych opiera się na wykorzystaniu właściwości ochronnych ich sprzętu bojowego i transportowego;

❒ wystąpi w pełni zjawisko usamodzielnienia wojsk w ramach obrony przeciwchemicznej realizowanej powszechnie;

❒ przydzielone albo wspierające pododdziały wojsk obrony przeciwchemicznej będą działać tam, gdzie będzie skomplikowana sytuacja skażeń;

❒ większość pododdziałów obrony przeciwchemicznej będzie wykonywać zadania w głębi ugrupowania operacyjnego na korzyść drugich rzutów i odwodów one bowiem będą wymagały odpowiednio zwiększonego zabez-

pieczenia, by ni zużywały swoich sił i nie rozpraszały wysiłku na likwidację skażeń samodzielnie.

W każdym okresie operacji opóźniającej wojska obrony przeciwchemicznej zmierzają do zabezpieczenia wojsk w określonym obszarze operacyjnym przed skutkami skażeń. A więc ich działania przebiegają w wyznaczonych granicach obszaru odpowiedzialności korpusu. Stąd też skupiają one wysiłek na wykonaniu zadań w interesie tych elementów ugrupowania operacyjnego, które będą najbardziej zagrożone utratą zdolności bojowej wskutek skażeń. Cechą charakterystyczną jest przy tym to , że wykonawstwo zadań będzie rozproszone w obszarze operacji, stosownie do ewentualnej sytuacji skażeń.

Operacja opóźniająca zawiera pewne charakterystyczne etapy działania bojowego wojsk korpusu. W każdym z nich obrona przeciwchemiczna spełnia swoja funkcje w oparciu o pewne ogólne zasady jej realizacji. W pierwszym etapie operacji – nawiązania styczności z przeciwnikiem, z jego lądowymi zgrupowaniami uderzeniowymi ciężar operacji spoczywa na oddziałach i związkach taktycznych, rozwiniętych w wyznaczonych im rejonach obrony. W tym okresie wykorzystuje się stacjonarny system wykrywania i rozpoznania skażeń oraz system likwidacji skażeń korpusu. Pododdziały wojsk obrony przeciwchemicznej (ze składu bopchem) pozostają w wyznaczonych rejonach, w strefie operacyjnej i w ugrupowaniu jednostek, którym zostały przydzielone, w gotowości do wykonania zadań zgodnie z przeznaczeniem. Drugi etap operacji – to zwalczanie przeciwnika przed przednim skrajem obrony. W nim zadania obrony przeciwchemicznej spoczywają przede wszystkim na związkach taktycznych pierwszego rzutu i są wykonywane ich siłami i środkami czyli autonomicznie, oraz siłami i środkami tych pododdziałów przeciwchemicznych, jakimi je wzmocniono.

W miarę zbliżania się przeciwnika do przedniego skraju zagrożenie bronią masowego rażenia, a więc i skażeniami, przenosi się na obiekty ugrupowania rozmieszczone w głębi operacyjnej, w obszar podlegający zabezpie-

czeniu przez pododdziały obrony przeciwchemicznej korpusu. W tym czasie powietrzne rozpoznanie skażeń pozostaje w gotowości do rozpoznawania sytuacji w terenie, natomiast pododdziały naziemnego rozpoznania skażeń wykonują w wyznaczonych im rejonach zadania związane z obserwacją skażeń. Ze względu na to, że ciężar działań opóźniających spoczywa na środkach ogniowych wojsk i artylerii związków taktycznych oraz korpusu istotne jest maskowanie manewru ich sił i środków. To zadanie najefektywniej wykonuje klucz śmigłowców rozpoznania skażeń i zadymiania, a czasem, w wypadkach stosunkowo małej dynamiki walki również pododdziały zadymiania.

Oddziały, będące w styczności z przeciwnikiem, zadania maskowania dymami wykonują samodzielnie, wykorzystując przydzielone świece dymne i TAD wozów bojowych. Zadania oślepiania przeciwnika dymami może realizować artyleria, wykorzystując dodatkowo przydzieloną amunicję dymną.

W trzecim etapie operacji – zwalczanie przeciwnika w głębi obrony, wychodzenie z walki, przechodzenie na kolejne rubieże opóźniania, wykonywaniem zwrotów zaczepnych – główną rolę, oprócz ognia, odgrywają: manewr podporządkowany przemieszczaniu zgrupowań na wyznaczone im kierunki i pozycje opóźniania, a także działania obronne wojsk tworzące warunki do wykonania zwrotu zaczepnego. Ponieważ zagrożenie skażeniami przenosi się w tej fazie na takie elementy zgrupowania operacyjnego, jakie mogą wykonać zwrot zaczepny, istnieje potrzeba skupienia wysiłku wojsk obrony przeciwchemicznej na zapewnieniu temu zgrupowaniu warunków do wykonania manewru. Toteż powietrzne rozpoznanie skażeń kontroluje sytuację na drogach wprowadzenia jednostek tego zgrupowania do bitwy. Naziemne rozpoznanie skażeń zwiększa intensywność swego działania, skupiając wysiłek na rozpoznaniu obszaru, w jakim wyznaczono rubieże rozwijania do zwrotu zaczepnego. W tym czasie pododdziały likwidacji skażeń rozwijają punkty

zabiegów specjalnych i sanitarnych przy drogach przesunięcia, a pododdziały zadymiania maskują ruch wojsk w terenie otwartym.

Podobnie, jak w przedstawionym opisie ogólnym użycia sił i środków obrony przeciwchemicznej w operacji opóźniającej, działania będą przebiegać w innych rodzajach operacji. Wynika to między innymi z roli i przeznaczenia każdego z nich. Stąd też zasady ich wykorzystania będą różne, chociaż odnoszące się do działań operacyjnych.

Batalion obrony przeciwchemicznej, działając w systemie obrony przeciwchemicznej korpusu, wykonuje zadania na korzyść najważniejszych elementów ugrupowania korpusu rozmieszczonych w strefie operacyjnej. Zwykle będą to związki operacyjne i taktyczne ogólnowojskowe oraz oddziały rodzajów wojsk i elementy logistyczne. Batalion stanowi odwód sił do działań ratunkowo – ewakuacyjnych i trzon Chemicznego i Radjacyjnego Zespołu Awaryjnego. Batalion obrony przeciwchemicznej może działać w sposób scentralizowany lub zdecentralizowany. Scentralizowany sposób działania polega na rozmieszczeniu i działaniu całego batalionu w jednym rejonie. Ze względu na szeroki zakres znaczenia zadań wykonywanych w operacji opóźniającej przez bopchem, ten sposób działania będzie stosowany sporadycznie, głównie w początkowym okresie działań zbrojnych. Zdecentralizowany sposób działania polega na rozmieszczeniu i działaniu w różnych rejonach wydzielonych sił z batalionu. Poszczególne pododdziały w całości lub częściami mogą być przydzielone na wzmocnienie do poszczególnych związków taktycznych i samodzielnych oddziałów.

Z pozostałych sił tworzone będą zbiorcze odwody obrony przeciwchemicznej rozmieszczone w pobliżu elementów ugrupowania bojowego korpusu, działanie których będą wspierały lub zabezpieczały. Rozmieszcza się je w sposób umożliwiający rozpoznanie i likwidację skażeń oraz maskowanie wojsk i obiektów dymami określonych elementów ugrupowania operacyjnego. Za tym sposobem działania bopchem przemawia fakt, iż w jego składzie

występują pododdziały o różnej specjalności, wykonujące zróżnicowane zadania. Bez względu na sposób użycia batalionu będzie on działać zgodnie z decyzją dowódcy korpusu.

Po osiągnięciu gotowości w rejonie stałej dyslokacji lub w rejonie alarmowym bopchem wykonuje marsz do rejonu wyjściowego (rejonu ześrodkowania) korpusu do operacji. Po osiągnięciu rejonu ześrodkowania batalion pozostaje w gotowości do prowadzenia rozpoznania i likwidacji skażeń oraz liniowych i powierzchniowych zasłon dymnych na korzyść przegrupowujących się wojsk. W okresie tym kompanię rozpoznania skażeń wykorzystuje się głównie do rozpoznania skażeń w rejonach przeznaczonych do zajęcia przez wojska, na drogach marszu, dowozu i ewakuacji oraz monitorowania skażeń TSP wokół zakładów przemysłowych, składów, węzłów dróg znajdujących się w rejonach mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk korpusu, na drogach przemieszczania i w rejonach operacyjnego rozwijania wojsk. Poszczególne plutony krsk mogą być także użyte do wykrywania wybuchów jądrowych i skażeń na rubieżach przeszkód wodnych lub w rejonach przeznaczonych do zajęcia przez wojska w ramach rejonu obserwacji i wykrywania wybuchów jądrowych (ROW). Kompanie likwidacji skażeń utrzymują w gotowości do natychmiastowego użycia siły dla ChiRZA i ORE. Mogą one być rozmieszczone na dwóch kierunkach w gotowości do rozwinięcia punktów zabiegów specjalnych i sanitarnych. W razie wystąpienia skażeń kompanie wykonują zadania określone przez dowódcę korpusu. Po wykonaniu zadań związanych z likwidacją skażeń maszerują one do rejonu ześrodkowania bopchem lub wcześniej wyznaczonych rejonów dla poszczególnych kompani. Kompania zadymiania może być wykorzystana do postawienia liniowych lub powierzchniowych zasłon dymnych na rzecz przegrupowujących się wojsk, najczęściej na przeprawach wodnych lub w rejonach szczególnie zagrożonych.

W operacji opóźniającej bopchem ześrodkowuje się między pierwszym a drugim rzutem operacyjnym w odległości nie mniejszej, niż 30km od rubieży styczności wojsk i 15 - 20 km od stanowiska dowodzenia korpusu. Rozmieszczany jest na kierunkach najmniej spodziewanych uderzeń wojsk przeciwnika. W tym obszarze pododdziały batalionu pozostają w gotowości do działania na korzyść związków taktycznych pierwszego i drugiego rzutu, artylerii, odwodów specjalnych oraz jednostek logistycznych.

Kompania rozpoznania skażeń może prowadzić rozpoznanie dróg przegrupowania związków taktycznych wychodzących do przeciwuderzenia, dróg manewru oraz rozwijać rejon obserwacji i wykrywania wybuchów jądrowych i skażeń, a także rozpoznawać drogi wycofania na kolejne pozycje opóźniania. Zarówno w okresie przygotowania operacji, jak i w toku jej prowadzenia, część kompanii pozostawia się w odwodzie do wykonania doraźnych zadań wynikających z sytuacji po kolejnych uderzeniach bronią masowego rażenia lub awariach (zniszczeniach) zbiorników przechowujących toksyczne środki przemysłowe. Siły te mogą być utrzymywane w gotowości do podjęcia zadań w składzie oddziałów ratunkowo-ewakuacyjnych (ORE). Mogą być one również wykorzystane do rozpoznawania rubieży rozwinięcia odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego, rubieży wprowadzenia do działań ogólnowojskowych związków taktycznych, dróg marszów do przepraw przez przeszkody wodne i innych zadań.

Kompanie likwidacji skażeń w tym okresie działają na korzyść związków taktycznych pierwszego i drugiego rzutu, artylerii, odwodów specjalnych oraz logistycznych elementów ugrupowania. Z zasady kompanie te będą utrzymywane w gotowości nr 3 w pobliżu ważnych elementów ugrupowania bojowego Korpusu.

Kompania odkażania umundurowania pozostaje w gotowości do rozwinięcia punktów odkażania umundurowania przy punktach zabiegów specjalnych lub rejonach rozmieszczenia składów mundurowych.

Kompania zadymiania może być wykorzystana do maskowania wojsk wykonujących manewr w celu wzmocnienia pierwszego rzutu, wyjścia i rozwinięcia drugiego rzutu podczas wykonywania przeciwuderzenia, osłony drugiego rzutu lub odwodów specjalnych przed obserwacją i uderzeniami z powietrza, maskowania pozornych i rzeczywistych rejonów rozmieszczenia wojsk, maskowanie wojsk wychodzących na kolejne pozycje opóźniania oraz ważnych obiektów i urządzeń logistycznych.

Zazwyczaj odwód obrony przeciwchemicznej tworzyć będzie organiczna kompania likwidacji skażeń lub odkażania umundurowania wzmocniona pododdziałami rozpoznania skażeń, zadymiania, logistyki, itp.

W razie zmiany ugrupowania pododdziały batalionu obrony przeciwchemicznej przegrupowują się do zapasowych rejonów ześrodkowania (zabiegów specjalnych, punktów odkażania umundurowania, rejonów obserwacji i wykrywania wybuchów jądrowych).

Klucz śmigłowców rozpoznania skażeń i zadymiania prowadzi rozpoznanie, przed wejściem na rozpoznawane obszary naziemnych patroli rozpoznania skażeń, na drogach marszu, w rejonach przeznaczonych do zajęcia przez wojska. Również umiejętne zastosowanie zasłon dymnych stawianych przy pomocy śmigłowców może w rękach doświadczonego dowódcy korpusu przynieść duże i wymierne efekty. Manewrowość i dyspozycyjność śmigłowców umożliwia stawianie zasłon dymnych w ugrupowaniu wojsk własnych na wezwanie, w czasie od kilku do kilkunastu minut od stwierdzenia takiej potrzeby. Parametry zasłony dymnej wytwarzane przez klucz śmigłowców pozwalają uznawać ją za zasłonę mającą znaczenie taktyczno-operacyjne. Można za nią ukryć przez wystarczająco długi okres rozwijający się związek taktyczny wchodzący do bitwy.

6.4. UDZIAŁ PODODDZIAŁÓW WOJSK OBRONY PRZECIWCHEMICZNEJ W REALIZACJI ZADAŃ DODATKOWYCH

Udział wojsk obrony przeciwchemicznej w operacjach opóźniających nie ogranicza się li tylko do wykonywania zadań wynikających z przedsięwzięć obrony przeciwchemicznej. Realizują one również inne specjalistyczne zadania, związane ze stosowaniem na polu walki dymów oraz z rażeniem przeciwnika środkami zapalającymi.

Świadczą o tym zapisy w regulaminach działania wojsk. Oto niektóre z nich:

„Wojska obrony przeciwchemicznej stanowią odwód wyspecjalizowanych sił wojsk lądowych, który wykonuje najbardziej złożone specjalistyczne zadania obrony przeciwchemicznej, zadania maskowania i pozorowania działań wojsk dymami oraz rażenia przeciwnika miotaczami ognia ..."[55]

„Do zadań wojsk obrony przeciwchemicznej, wykonywanych w toku prowadzenia przez wojska lądowe różnych form działań bojowych, zalicza się:

- maskowanie dymem wojsk i obiektów w ramach maskowania operacyjnego i bezpośredniego;
- rażenie przeciwnika miotaczami ognia i wywoływanie pożarów w środowisku"[56].

Operacje opóźniające bardziej niż obronne i zaczepne wymagają wsparcia w tym zakresie pododdziałami wojsk obrony przeciwchemicznej. Dzieje się tak m.in. dlatego, gdyż:

- w tej formie walki organizuje się wiele zasadzek, w tym ogniowych;

---

[55] Regulamin działań wojsk lądowych, DWLąd, Warszawa 1999, s. 36.
[56] Tamże, s. 37.

❒ w ugrupowaniu wojsk opóźniających znajduje się więcej luk niż w innych formach działań bojowych, które można uzupełniać miotaczami ognia;

❒ częściej następuje zmiana stanowisk i pozycji, a ruchy te wymagają maskowania;

❒ odwody mają większy obszar działania i są częściej używane niż w obronie, a wszelkie ich ruchy powinny być skryte czyli mogą być maskowane dymami;

❒ działania opóźniające bardziej kanalizują działania przeciwnika, a zapory ogniowe i pozorowanie ruchu wojsk są w tym względzie nieocenione.

Dlatego też wojska obrony przeciwchemicznej w walkach wstrzymujących mogą silnie zaakcentować swoją obecność właśnie dzięki pododdziałom zadymiania oraz miotaczy ognia.

6.4.1. Zadymianie w operacjach opóźniających

Dymy na polu walki odgrywają szczególną rolę. Stosuje się je bowiem na wielu płaszczyznach działania wojsk. Umiejętne wykorzystanie środków dymnych niejednokrotnie było podstawą przyszłych sukcesów. Różnorodność form ich stosowania przedstawia rysunek 8.

Ilustruje on przykład użycia różnych rodzajów środków służących do zadymiania. Artyleryjskie środki dymne np. stosuje się w ugrupowaniu przeciwnika. Przy ich pomocy można wskazywać i oślepiać ugrupowanie napastnika, dezorganizować jego działanie oraz przerywać łączność wzrokową z poszczególnymi elementami. Równocześnie na linii styczności wojsk mogą działać śmigłowce zadymiania. Do maskowania elementów własnych wojsk można natomiast wykorzystać aparaturę dymotwórczą wozów bojowych przy pomocy której, w przytoczonym przykładzie, siły osłonowe ukrywają położenie głównych pozycji obronnych przed obserwacją bezpośrednią. Z kolei do maskowania obiektów stałych, w tym przykładzie zapór inżynieryjnych,

wykorzystano generatory dymne pododdziałów zadymiania. Dzięki temu najważniejsze z przeszkód można ukryć przed rozpoznaniem i przez to ochronić je przed izolacją przez przeciwnika.

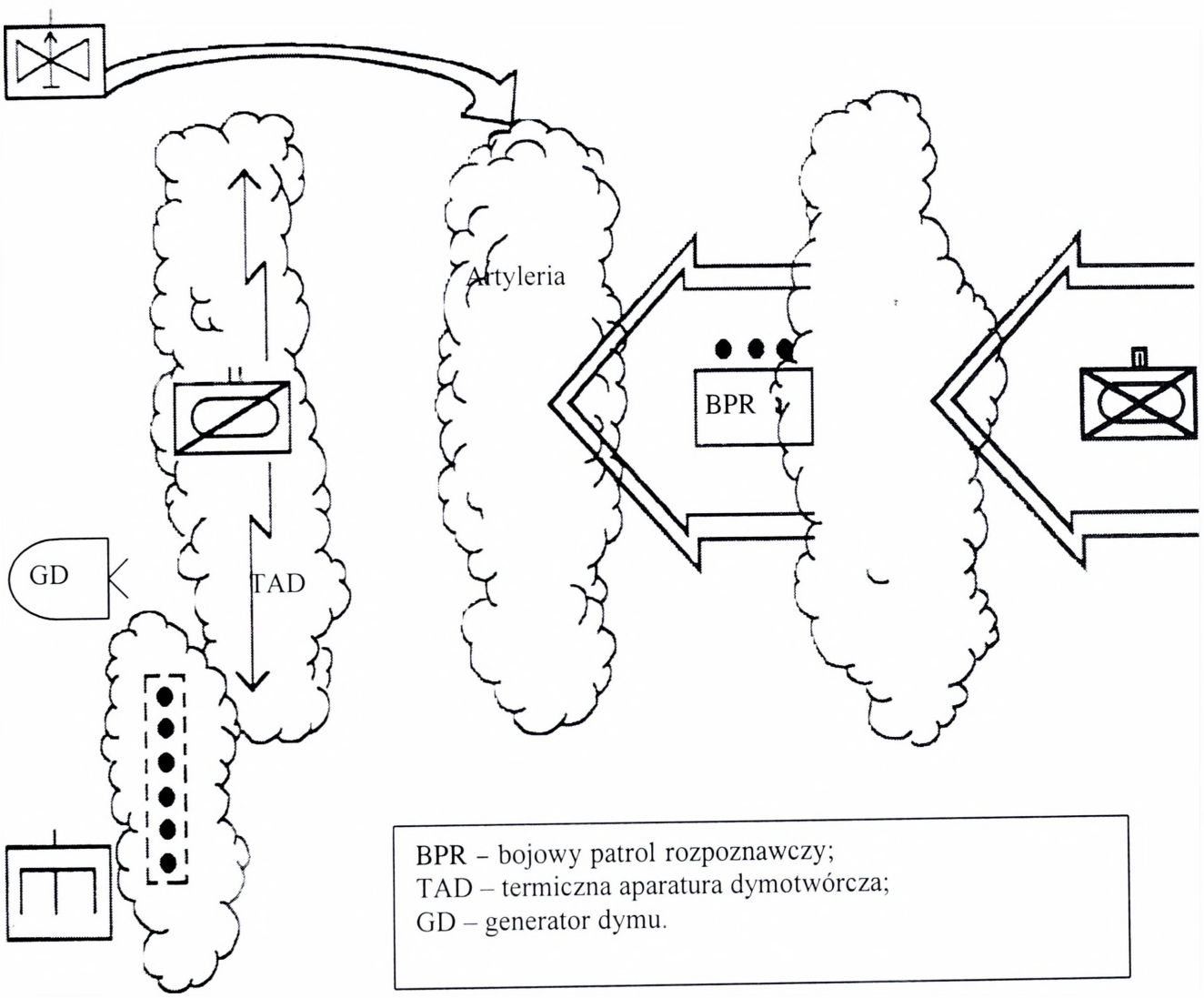

Rys. 8. Użycie dymów w działaniach sił osłonowych. (Wariant)
Źródło: Malicki E., *Rola wojsk obrony przeciwchemicznej w działaniach opóźniających*, AON, Warszawa 2000, s. 43.

Zatem zasłony dymne mogą służyć do:

❒ oślepiania stanowisk obserwacyjnych i środków rażenia przeciwnika oraz dezorganizowania jego działań;

❒ maskowania: położenia i ruchu wojsk własnych oraz umiejscowienia ważnych obiektów infrastruktury;

❒ wskazywania celów lub własnych pozycji;

❒ wprowadzania przeciwnika w błąd poprzez stosowanie pozorowania.

W operacjach opóźniających szczególnego znaczenia nabiera możliwość manewrowania skromnymi siłami obrońcy, które powinny być użyte we właściwym miejscu i czasie.

Co zrobić, aby ta możliwość była jak największa?

Można tego dokonać zmniejszając możliwości oddziaływania ogniowego przeciwnika. Właśnie temu celowi służą zasłony dymne, uniemożliwiające pracę środków obserwacyjno-celowniczych w zakresie widma światła widzialnego oraz bliskiej i średniej podczerwieni.

Stosując zasłony maskujące i pozorne możemy przyczynić się do uzyskania zaskoczenia i wprowadzenia przeciwnika w błąd. W tym miejscu należy zaznaczyć, że maskowaniu powinno towarzyszyć pozorowanie, gdyż zabieg ten powoduje ukrycie zasłony rzeczywistej i przyczynia się do rozłożenia wysiłków napastnika na wszystkie zasłony. Zasłony pozorne mogą również przyczynić się do kanalizowania ruchu wojsk przeciwnika. Osiąga się to przez odsuwanie jego uwagi od punktów ciężkości własnego ugrupowania oraz skierowanie wysiłków na cele i obszary małoistotne z punktu widzenia militarnego.

Przytoczony przykład użycia dymów w działaniach osłonowych wskazuje, że wojska obrony przeciwchemicznej są tylko jednym z elementów ugrupowania, biorących udział w maskowaniu wojsk dymem. Przy ich pomocy możemy stawiać zasłony dymne głównie w ugrupowaniu wojsk własnych. Pośród pozostałych artyleria używa środków dymnych poza własnym ugrupowaniem, a pododdziały ogólnowojskowe stosujące termiczną aparaturę dymotwórczą (TAD) mogą brać udział jedynie w maskowaniu bezpośrednim i to w krótkim czasie (sprawność TAD – przyp. Aut.). W dyspozycji pozostają jeszcze świece i granaty dymne (BDSz-5, DM-2B, RGD-2) oraz naboje dymne DG-7M do granatnika RPG-7.

Jakie możliwości stosowania środków dymnych posiadają wojska prowadzące opóźnianie?

Pododdziały zadymiania występują na szczeblu operacyjnym. W batalionie obrony przeciwchemicznej znajduje się kompania zadymiania. Szczebel taktyczny dysponuje jedynie granatami i świecami dymnymi. W korpusie występuje także klucz śmigłowców rozpoznania i zadymiania (cztery śmigłowce z PWD "PYLIA").

6.4.2. Zadania realizowane przez pododdziały miotaczy ognia

Ogień jest wartościowym rodzajem broni w walce w styczności, powodującym oparzenia, uduszenia oraz straty psychiczne. Efekt psychologiczny wynika ze strachu człowieka przed ogniem. Może on prowadzić do demoralizacji pododdziału, powodować niechęć do różnych form ataku. Użycie środków zapalających może powodować:

- ❒ straty w ludziach (oparzenia, zatrucie dymem, uduszenie, szok);
- ❒ efekt psychologiczny;
- ❒ zapalenie materiałów i rażenie ogniem dużych powierzchni;
- ❒ ograniczenie widoczności pod wpływem powstającego dymu;
- ❒ oświetlenie pola walki i sygnalizowanie.
- ❒ Do powodowania pożarów można użyć:
- ❒ amunicję i granaty zapalające;
- ❒ fugasy (zapory ogniowe);
- ❒ artylerię;
- ❒ lotnictwo;
- ❒ pododdziały wojsk obrony przeciwchemicznej.

W walkach powstrzymujących działanie miotaczy ognia sprowadzać się będzie do:

- ❒ tworzenia zapór ogniowych;

- ❒ wzmocnienia zapór inżynieryjnych;
- ❒ zapełniania luk w ugrupowaniu.

Dzięki temu można będzie zyskać czas na reorganizację systemu walki na kolejnych pozycjach obronnych oraz kanalizować ruch wojsk przeciwnika.

Potrzeby w zakresie użycia miotaczy ognia przez wojska realizowane zadania opóźniające są dość duże. Niestety przy obecnej strukturze wojsk obrony przeciwchemicznej nie można im sprostać.

Należałoby więc rozważyć uzupełnienie tych struktur o pododdziały zadymiania i miotaczy ognia. W plutonie i kompanii obrony przeciwchemicznej mogłyby powstać drużyny wyposażone w granatniki RPG-7 z amunicją dymną – naboje DG-7M oraz zapalającą – naboje ZG-7 i ZG-7P, a także w naziemną wytwornicę dymu.

Siły te zdecydowanie korzystnie wpłynęłyby na proces maskowania w działaniach opóźniających. Poprawiłyby one także możliwości w zakresie miotania ogniem na szczeblach taktycznych.

Rola opisywanych wojsk w opóźnianiu przeciwnika nie sprowadza się jedynie do wypełnienia zadań obrony przeciwchemicznej. Dużo większe oczekiwania siły powstrzymujące mają w zakresie maskowania dymem oraz miotania ogniem. O ile w pierwszym przypadku istnieje możliwość zaspokojenia niektórych potrzeb oddziału (ZT), to w odniesieniu do wykorzystania pododdziałów miotaczy ognia jest bardzo źle. Takie stanowisko wynika z faktu, iż w chwili obecnej brakuje tych pododdziałów.

Jednym z rozwiązań podnoszącym możliwości w zakresie zadymiania i miotania ogniem w działaniach opóźniających jest dalsza rozbudowa pododdziałów wojsk obrony przeciwchemicznej szczebla taktycznego, polegająca na utworzeniu drużyn zadymiania / miotaczy ognia.

Działania opóźniające będą częstym zjawiskiem przyszłego pola walki. Szczególne znaczenie odgrywać będą w początkowym okresie konfliktu

zbrojnego oraz w starciu słabszego z silniejszym przeciwnikiem. Nasycenie obszaru działań zbrojnych obiektami gospodarczymi z toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP), możliwości zastosowania na polu walki broni masowego rażenia (BMR) oraz potrzeba częstego i skutecznego maskowania ruchu wojsk spowoduje, że rola wojsk obrony przeciwchemicznej w działaniach opóźniających będzie niepoślednia.

Rozdział VII

ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

7.1. WŁAŚCIWOŚCI OGÓLNE

Zabezpieczenie logistyczne wojsk w operacji opóźniającej, tak jak i w innych rodzajach operacji, obejmuje zabezpieczenie: materiałowe, techniczne, medyczne oraz transportowe. Jednak z uwagi na warunki prowadzenia tej operacji (zdecydowana przewaga przeciwnika) oraz jej cele, z których głównym jest zadanie agresorowi takich strat, aby maksymalnie ograniczyć jego możliwości kontynuowania działań zaczepnych i zachować własne siły do decydującego starcia, organizacja zadań logistycznych na rzecz wojsk własnych będzie specyficzna. Należy to rozumieć, że będzie bardziej lub mniej różna (inna) niż w operacji obronnej i operacji zaczepnej.

Specyficznymi wyznacznikami organizacji zabezpieczenia logistycznego wojsk w operacji opóźniającej będą:

- ograniczenie potrzeb logistycznych wojsk do niezbędnego minimum;
- ścisłe limitowanie zużycia wiodących środków zaopatrzenia;
- powszechne i priorytetowe wykorzystanie zasobów logistycznych infrastruktury terenowej;
- synchronizacja wysiłku jednostek logistycznych wszystkich szczebli dowodzenia oraz rodzajów wojsk na rzecz wojsk wykonujących główne zadanie;

❒ częsta zmiana głównego wysiłku logistycznego w zależności od sytuacji operacyjnej i etapów operacji;

❒ zapewnienie wysokiej autonomiczności logistycznej zgrupowań wojsk samodzielnie realizujących zadania bojowe;

❒ dążenie do minimalizowania strat w potencjale logistycznym wojsk własnych;

❒ nie dopuszczenie do utraty rejonów i obszarów o dobrze rozwiniętej terenowej infrastrukturze logistycznej;

❒ racjonalne wykorzystanie czynników logistycznych w osłabianiu potencjału bojowego wojsk przeciwnika.

Powyższe wyznaczniki logistyczne obowiązujące w operacji opóźniającej wymagają pewnego komentarza uzasadniającego przyjęte rozwiązania. Oczekuje się bowiem, że w wyniku ich skrupulatnego stosowania wojska własne będą miały zapewniony niezbędny (dostateczny) poziom zabezpieczenia logistycznego.

Ograniczenie potrzeb logistycznych wojsk do niezbędnego minimum w operacji opóźniającej będzie swoistą „filozofią przetrwania" do czasu „decydującego starcia". Ma ono dwa zasadnicze i niezwykle praktyczne aspekty, z których jednym jest oszczędzanie zasobów logistycznych, a drugim ograniczenie wysiłku jednostek logistycznych. Dzięki temu potencjał logistyczny wojsk będzie utrzymywany na odpowiednio wysokim poziomie przez znaczny okres czasu, a zaoszczędzone siły i środki będą mogły być użyte w odpowiednim momencie.

Limitowanie zużycia wiodących środków zaopatrzenia należy do tzw. „nakazowych" sposobów oszczędzania potencjału logistycznego. Dotyczyć będzie ono przede wszystkim wojsk działających na pomocniczych kierunkach (rejonach) działania i obejmować głównie deficytowe środki bojowe

i materiałowe (tzn. środki zaopatrzenia, których zapasy są niskie, bądź odtwarzanie zapasów tych środków zaopatrzenia jest bardzo utrudnione).

Powszechne i priorytetowe wykorzystanie zasobów logistycznych infrastruktury terenowej jest typowym i stałym rozwiązaniem szczególnie w operacjach, w których walczące wojska „oddają" przeciwnikowi bronione rejony i obszary. W tym wypadku wykorzystanie w procesie zabezpieczenia logistycznego wojsk środków zaopatrzenia, które można pozyskać w terenie (np. paliwa płynne, żywność, materiały medyczne itp.), a także obiektów, w których mogą być realizowane usługi logistyczne (np. remontowe, medyczne, gospodarczo-bytowe), powoduje zachowanie zapasów zaopatrzenia utrzymywanych w jednostkach logistycznych oraz nie obniża ich potencjału wykonawczego. W związku z tym, w procesie organizacji dostaw zaopatrzenia oraz świadczenia usług logistycznych, obowiązuje zasada priorytetu dla terenowych zasobów logistycznych.

Synchronizacja wysiłku jednostek logistycznych wszystkich szczebli dowodzenia oraz rodzajów wojsk na rzecz wojsk wykonujących główne zadanie umożliwia potęgowanie wysiłku logistycznego na wybranych wojskach (zgrupowaniach wojsk) oraz powoduje, że zadania logistyczne na rzecz tych wojsk mogą być realizowane w relatywnie krótkim czasie.

Częsta zmiana głównego wysiłku logistycznego w zależności od sytuacji i etapów operacji wynikać będzie z treści zamiaru dowódcy co do sposobów rozegrania danej operacji. Duża zmienność sytuacji operacyjnej, w toku prowadzenia operacji opóźniającej, wymagająca koncentracji wojsk i wysiłków w różnych miejscach i czasie, a także podejmowanie przez wojska różnorodnych form działań podstawowych (zaczepnych, obronnych, opóźniających) oraz różnych form działań pośrednich (wycofania, luzowania, boje spotkaniowe, marsze zbliżenia itp.) powodować będą konieczność dostosowania do nich sposobów użycia jednostek logistycznych wszystkich szczebli dowodzenia oraz realizowanych przez nie zadań logistycznych.

Zapewnienie wysokiej autonomiczności logistycznej zgrupowań wojsk samodzielnie realizujących zadania bojowe jest wręcz wymuszonym sposobem organizacji zabezpieczenia logistycznego wojsk w operacji opóźniającej. Wynika to ze specyfiki tej operacji, która charakteryzuje się niejasnością sytuacji (operacyjnej i taktycznej) połączoną z zakłóceniami w dowodzeniu, co się również łączy z utrudnieniem kierowania zabezpieczeniem logistycznym wojsk walczących na izolowanych kierunkach działań, prowadzących działania przeciwdesantowe i przeciwdywersyjne, działających w rozśrodkowaniu (dekoncentracji) itp.

Zwiększenie autonomiczności logistycznej wojsk osiągane będzie poprzez przydzielanie im stacjonarnych źródeł zaopatrzenia (w tym zasobów logistycznych infrastruktury terenowej oraz przydzielanie na wzmocnienie sił i środków logistycznych z wyższych szczebli dowodzenia. Nie oznacza to jednak „wyzbywania się" sił i środków logistycznych przez wyższe szczeble dowodzenia. Nieprzewidywalność sytuacji operacyjnej i logistycznej w operacji opóźniającej powoduje potrzebę utrzymywania (w razie potrzeby również odtworzenia) odwodu logistycznego.

Dążenie do minimalizowania strat w potencjale logistycznym wojsk własnych wymagać będzie stosowania odpowiednich sposobów działania jednostek i urządzeń logistycznych na wszystkich szczeblach dowodzenia wojskami. Stałą regułą postępowania będzie: dążenie do realizacji zadań logistycznych w nocy oraz w warunkach słabej widoczności, rozmieszczenie i przemieszczanie jednostek logistycznych wewnątrz ugrupowania wojsk, pryncypialne przestrzeganie zasad organizacji obrony i ochrony itp.

Nie dopuszczenie do utraty rejonów i obszarów o dobrze rozwiniętej terenowej infrastrukturze logistycznej powinno być łączone z działaniami wojsk zmierzającymi do utrzymania określonych rejonów i obszarów bronionego terytorium. Jakkolwiek jest to zadanie operacyjne realizowane przez

wojska, to jego inicjatorem, z uwagi na zasoby logistyczne danego terytorium będzie (powinien być) szef G4.

Racjonalne wykorzystanie czynników logistycznych w osłabianiu potencjału bojowego wojsk przeciwnika, z uwagi na sposób realizacji tego zadania, również jest problemem operacyjnym. Osiąga się go poprzez dezorganizację systemu logistycznego przeciwnika niszcząc jego, odpowiednio wyselekcjonowane, jednostki i urządzenia logistyczne oraz zapasy zaopatrzenia. W związku z tym, że stałym obowiązkiem organów logistycznych wojsk własnych jest m. in. śledzenie sytuacji logistycznej przeciwnika, organy te powinny być głównym inicjatorem uderzeń na logistykę wojsk przeciwnika. Uderzenia te powinny mieć charakter „działań pośrednich" (w rozumieniu B. H. Liddell Hart'a), tzn. skierowane powinny być w wiodące a zarazem deficytowe środki zaopatrzenia przeciwnika, których systematyczne i konsekwentne niszczenie spowoduje w sposób znaczący osłabienie potencjału bojowego jego wojsk.

Z logistycznego punktu widzenia niezwykle ważnym dla pomyślności prowadzenia operacji opóźniającej będzie ewakuacja zapasów zaopatrzenia (szczególnie środków bojowych – wszystkie rodzaje amunicji, środki inżynieryjno-saperskie, bojowe środki opchem) z baz i składnic znajdujących się na terenach zagrożonych zajęciem przez przeciwnika (opuszczonych czasowo przez wojska własne). Zadanie to może być jednym z najważniejszych przedsięwzięć logistycznych prowadzonych w czasie przygotowania oraz w początkowym okresie operacji opóźniającej. Jego pomyślna realizacja wymagać będzie synchronizacji działań wojsk związanych z utrzymaniem kluczowych obszarów bronionego terytorium, wiązaniem walką ugrupowań uderzeniowych przeciwnika, niedopuszczeniem do szybkiego rozwijania działań zaczepnych w głąb naszego terytorium, izolowaniem wysadzonych desantów itp., tzn. wszystkich działań wojsk mających na celu **zyskanie czasu**. Warunek ten jest konieczny, bowiem ewakuacja stacjonarnych składów zaopatrze-

nia jest przedsięwzięciem bardzo czasochłonnym. W przypadku kiedy ewakuacja ta nie będzie mogła być zrealizowana, obowiązkiem wycofujących się wojsk będzie niszczenie pozostawionych zapasów zaopatrzenia (amunicji, środków inżynieryjno-saperskich, bojowych środków opchem, paliw płynnych itp.).

Problem ewakuacji i niszczenia zapasów zaopatrzenia pozostawionych na obszarach czasowo opuszczonych przez wojska własne powinien być również rozpatrywany w kontekście tworzenia frontu (ognisk) walki w głębi ugrupowania przeciwnika. Jeżeli w związku z tym, w ugrupowaniu przeciwnika, będą celowo pozostawione odpowiednie siły wojsk własnych, wojskom tym wydzielane (przygotowywane) powinny być niezbędne zasoby logistyczne, wykorzystując w tym celu niewyewakuowane zapasy amunicji, środków inżynieryjno-saperskich, żywności, paliw płynnych, materiałów i sprzętu medycznego itp.

Atutem wojsk prowadzących operację opóźniającą na obszarze własnego kraju zawsze będzie dobra znajomość terenu. Z logistycznego punktu widzenia wiąże się ona z dobrą znajomością zasobów logistycznych infrastruktury terenowej. Dobrze rozpoznane oraz racjonalnie zagospodarowane zasoby logistyczne tej infrastruktury w znaczący sposób mogą „zwiększyć autonomiczność logistyczną" walczących wojsk, szczególnie pod względem zaopatrzenia w paliwa płynne, środki żywności, materiały medyczne, a także pod względem świadczenia usług gospodarczo-bytowych (zaopatrywanie w wodę konsumpcyjną, wypiek chleba, kąpiel żołnierzy, pranie bielizny itp.). Gospodarzami zasobów logistycznych infrastruktury terenowej są terenowe organy administracji państwowej i samorządowej, a z ramienia sił zbrojnych organy terenowej administracji wojskowej (WSzW, WKU). Dobrze zorganizowane współdziałanie organów logistycznych walczących wojsk z wymienionymi organami administracji cywilnej i wojskowej staje się więc niezbędne.

7.2. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA MATERIAŁOWEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Organizacja zabezpieczenia materiałowego wojsk w operacji opóźniającej zdominowana będzie dążeniem do maksymalnego wykorzystania zapasów znajdujących się w stacjonarnych bazach i składach zaopatrzenia oraz potencjału materiałowego (środków zaopatrzenia oraz usług gospodarczo-bytowych) infrastruktury terenowej (cywilnej) w rejonach i obszarach zagrożonych zajęciem przez przeciwnika (planowanych do opuszczenia przez wojska własne). Jednocześnie zaopatrywanie wojsk organizowane będzie w oparciu o limity zużycia, a nie normy zaopatrzenia, które w warunkach operacji opóźniającej (zdecydowana przewaga przeciwnika, częsta zmiana formy prowadzenia działań, skomplikowana sytuacja logistyczna itp.) będą trudne lub wręcz niemożliwe do określenia.

W związku z powyższym wojska zaopatrywane będą w pierwszej kolejności ze stacjonarnych źródeł zaopatrzenia (zużywają w pierwszej kolejności środki bojowe i materiałowe pochodzące z tych źródeł). Ponadto organizowana jest ewakuacja tych zapasów zaopatrzenia, które nie będą zużyte w czasie działań prowadzonych w rejonach i obszarach opuszczonych przez wojska własne w toku operacji opóźniającej. Dzięki temu rozwiązaniu oszczędzane są środki zaopatrzenia utrzymywane w wojskach na transporcie samochodowym.

Duża ruchliwość wojsk (w wymiarze operacyjnym i taktycznym) prowadzących operację opóźniającą powodować będzie bardzo duże zużycie paliw płynnych. Należą one „na szczęście" do tych rodzajów zaopatrzenia, które mogą być pozyskiwane w znacznych ilościach z zasobów infrastruktury terenowej (cywilnej). W tym celu konieczna będzie organizacja ścisłej współpracy organów logistycznych (pionu materiałowego) walczących wojsk z orga-

nami wojskowej administracji terenowej (WSzW, WKU) oraz logistyką wojsk OT.

Istota operacji opóźniającej wyrażająca się m. in. w dążeniu do zachowania własnych sił, w aspekcie organizacji zabezpieczenia materiałowego wojsk wyrażać się będzie w ścisłym limitowaniu zużycia wiodących, w tym szczególnie deficytowych, rodzajów zaopatrzenia. W operacji opóźniającej może to dotyczyć wielu rodzajów amunicji, paliw płynnych, materiałów wybuchowych, a czasami również żywności. Limitowanie zużycia środków zaopatrzenia ustalane jest przez dowódcę w rozkazach operacyjnych.

W sytuacji, kiedy obowiązują limity zużycia zaopatrzenia, z reguły występuje również problem priorytetów zaopatrzenia. Priorytety te uzyskują wojska realizujące zasadnicze zadania (walczące w rejonach głównego wysiłku obrony, na głównych kierunkach natarcia, wykonujące zwroty zaczepne itp.). Dzieje się to zwykle kosztem wojsk walczących na innych kierunkach (w innym rejonie), które w tym czasie swoje potrzeby zaopatrzeniowe będą musiały ograniczać do niezbędnego minimum. Ponadto możliwe (dopuszczalne) jest stosowanie tzw. „manewru zaopatrzenia", tzn. wojska nie realizujące głównych zadań bojowych, część swoich zapasów zaopatrzenia będą przekazywać oddziałom i związkom taktycznym walczącym na głównych kierunkach.

7.2.1. Ewakuacja i gromadzenie zapasów oraz organizacja dostaw zaopatrzenia

Ewakuacja zapasów znajdujących się w stacjonarnych bazach i składach zaopatrzenia, leżących w rejonach i obszarach zagrożonych zajęciem przez przeciwnika (planowanych do opuszczenia przez wojska własne), w wielu wypadkach, szczególnie w sytuacji prowadzenia operacji opóźniającej w warunkach zaskoczenia, może będzie zadaniem pierwszoplanowym dla

organów logistycznych wojsk operacyjnych, jak też organów logistycznych okręgów wojskowych. Ważność tego przedsięwzięcia, jego duża pracochłonność (problem może dotyczyć ewakuacji wielu tysięcy ton zaopatrzenia), napięte terminy realizacji (w operacji opóźniającej z reguły inicjatywę posiada przeciwnik), itp. wymagać będą zaangażowania do tego przedsięwzięcia wszystkich posiadanych sił i środków wojsk operacyjnych i OT, a także pozyskiwanych z gospodarki narodowej (GN). Ewakuacja zaopatrzenia powinna być prowadzona do rejonów (obszarów) nie przewidzianych do opuszczenia przez wojska własne, bądź rejonów (obszarów), których obrona prowadzona będzie przez długi okres czasu. Niezależnie od odległości ewakuacji, do przewozu zaopatrzenia powinny być wykorzystane wszelkie dostępne rodzaje transportu (samochodowy, kolejowy, a czasami również powietrzny). Do tego przedsięwzięcia niezwykle użyteczne będą jednostki transportowe (kompanie i bataliony transportowe), które nie posiadając tzw. „etatowych ładunków", dzięki czemu są one wysoko dyspozycyjne i mogą być wykorzystywane wielokrotnie (wykonać wiele rejsów ewakuacyjnych). Natomiast w przypadku użycia transportu kolejowego, wyewakuowane nim zaopatrzenie będzie utrzymywane na taborze kolejowym do czasu jego podjęcia (odbioru) przez walczące wojska. W tym wypadku transporty kolejowe występują jako „kocz ujące na liniach kolejowych" składy zaopatrzenia i posiadają kierownika składu oraz etatowy konwój.

Do prac przeładunkowych (ładunkowych) w ewakuowanych bazach i składach powinny być angażowane jednostki OT, a także jednostki zmilitaryzowane.

W sytuacji kiedy część zapasów zaopatrzenia znajdującego się w stacjonarnych bazach i składnicach nie będzie mogła być wyewakuowana, konieczne będzie ich niszczenie. Dotyczyć to będzie przede wszystkim amunicji, materiałów wybuchowych, paliw płynnych. Decyzję o niszczeniu zawsze podejmują dowódcy.

Gromadzenie zapasów zaopatrzenia w operacji opóźniającej związane będzie przede wszystkim z zapewnieniem środków bojowych i materiałowych (ŚBiM) dla wojska walczących na kierunku głównego wysiłku obrony bądź też przygotowujących się do wykonywania zwrotów zaczepnych. Wojska te w tym wypadku traktowane są priorytetowo. Niezbędne im do wykonania zadania ŚBiM zwykle będą dostarczane transportem przełożonego, a w razie potrzeby również transportem wojsk (sąsiadów), które w danym momencie nie będą bezpośrednio uczestniczyć w walce. Sprawą szczególnie ważną będzie ustalenie wielkości dostaw zaopatrzenia, które z jednej strony powinno zapewnić wykonanie zadania bojowego, a z drugiej strony być zużyte na danej rubieży opóźnienia (dotyczy to zapasów dodatkowych zaopatrzenia).

Charakterystycznym dla operacji opóźniającej będzie gromadzenie na poszczególnych rubieżach opóźnienia znacznych ilości środków inżynieryjno-saperskich niezbędnych wojskom do budowy zapór inżynieryjnych i wykonania niszczeń. Szczególnie przydatnym do realizacji tego zadania będą jednostki (kompanie i bataliony) transportowe. Środki inżynieryjno-saperskie będą (mogą być) dowożone z najbliższych stacjonarnych składów oraz stacji wyładowania, na które będą podstawiane transporty kolejowe przewożące tego rodzaju zaopatrzenie. Przewaga przeciwnika, jego częste panowanie w powietrzu, wykorzystywane m. in. do niszczenia infrastruktury transportowej, w tym również linii i obiektów kolejowych, które są wrażliwe na uderzenia środków napadu powietrznego (ŚNP), powodować będzie, że stwierdzenie „najbliższe stacje kolejowe" nie koniecznie będzie oznaczało bliskie odległości. Ważnym, a zarazem trudnym, przedsięwzięciem logistycznym będzie organizacja podstawiania na stacje wyładowania i rozładunku transportów kolejowych ze środkami inżynieryjno-saperskimi.

Duża zmienność sytuacji operacyjnej, często nieliniowy charakter działań prowadzonych w toku operacji opóźniającej, będą w poważnym stopniu komplikować organizację **dostaw zaopatrzenia** dla wojsk odchodzących na ko-

lejne rubieże opóźniania. Szczególnie może to dotyczyć dowozu amunicji na stanowiska ogniowe artylerii. W tym wypadku konieczna będzie ścisła współpraca organów logistycznych z przedstawicielami jednostek artylerii, precyzyjne ustalenie punktów spotkania, czasów dysponowania transportem przewożącym amunicję itp.

Jeszcze większego wysiłku organizacyjnego wymagać będą dostawy zaopatrzenia dla wojsk walczących w ugrupowaniu przeciwnika. Dotyczyć to będzie sił celowo pozostawionych w ugrupowaniu przeciwnika, sił które pozostaną w tym ugrupowaniu w sposób wymuszony (np. walczących w okrążeniu) lub sił przerzucanych w ugrupowanie przeciwnika do zrealizowania konkretnych zadań. W wielu wypadkach do zaopatrywania tych sił wykorzystywany będzie transport powietrzny (czasami również morski). Zachodzić więc będzie potrzeba organizacji współdziałania organów logistycznych wojsk lądowych z organami logistycznymi innych rodzajów sił zbrojnych (RSZ). Organizowane dostawy dotyczyć będą tylko podstawowych (niezbędnych) rodzajów zaopatrzenia, przy czym w miarę możliwości połączone będą z ewakuacją medyczną.

Dążenie do zapewnienia walczącym wojskom (oddziałom, związkom taktycznym) autonomiczności logistycznej (w tym przypadku zaopatrzeniowej) realizowane będzie poprzez przydzielenie im „do dyspozycji" źródeł zaopatrzenia, którymi będą: stacjonarne składy zaopatrzenia, stacje wyładowania z transportami kolejowymi przewożącymi zaopatrzenie, lotniska zabezpieczenia materiałowego (LZM), a także zasoby materiałowe wydzielane wojskom z infrastruktury terenowej.

W operacji opóźniającej, zwiększenie autonomiczności zaopatrzeniowej zawsze wiązać się będzie ze wzrostem wielkości zapasów ŚBiM przewożonych transportem samochodowym. Często ilości przewożonego zaopatrzenia mogą przekraczać możliwości przewozowe etatowego transportu. Problem ten może być rozwiązywany przez wzmocnienie jednostek zaopatrzenia

i transportowych środkami transportu przełożonego. W sytuacjach krytycznych, kiedy przydzielenie dodatkowych środków transportu będzie niemożliwe, dodatkowe możliwości przewozowe mogą być uzyskiwane poprzez rezygnację z przewozu ładunków w danym momencie operacji zbytecznych (mniej potrzebnych) i przewożenie zamiast nich ŚBiM szczególnie niezbędnych wojskom.

7.2.2. Świadczenie usług gospodarczo-bytowych

Usługi gospodarczo-bytowe są realizowane w pododdziałach (batalionach, dywizjonach), oddziałach (brygadach, pułkach RW) oraz związkach taktycznych (dywizjach zmechanizowanych i pancernych). Etatowe urządzenia logistyczne znajdujące się w wojskach na szczeblu taktycznym są przygotowane do świadczenia wszystkich podstawowych usług gospodarczo-bytowych. Jednak w operacji opóźniającej nie zawsze będą warunki (szczególnie czasowe) oraz możliwości (na skutek poniesionych strat) do realizacji tych usług przy wykorzystaniu urządzeń polowych. W tym wypadku trzeba będzie organizować usługi gospodarczo-bytowe w oparciu o potencjał logistyczny infrastruktury terenowej, czemu powinien sprzyjać fakt prowadzenia operacji na obszarze własnego kraju. Jednak sprawna realizacja tego zadania wymagać będzie racjonalnego przydzielania poszczególnym wojskom (oddziałom, związkom taktycznym) istniejących obiektów logistycznych na obszarze prowadzonych działań. Powinny to robić organy logistyczne szczebla operacyjnego w porozumieniu z organami logistycznymi okręgów wojskowych.

7.2.3. Wykorzystanie zdobyczy wojennej

Wojska w operacji opóźniającej podejmować będą różnorodne formy działań podstawowych. Mogą to więc być również działania zaczepne,

w których możliwe jest pozyskiwanie zdobyczy wojennej. Z logistycznego punktu widzenia, korzystne było by aby to były środki bojowe i materiałowe (np. paliwa płynne, materiały wybuchowe, środki medyczne, bielizna, żywność itp.). Środki te, po sprawdzeniu przydatności, będą mogły być wykorzystywane w procesie zabezpieczenia logistycznego własnych wojsk. Mając to na uwadze, ważnym zadaniem organów logistycznych jest zagospodarowywanie zdobyczy wojennej (badanie przydatności, zabezpieczenie, przechowywanie, dystrybucja). Organy te powinny być również inicjatorami działań zaczepnych wojsk podejmowanych m. in. w celu zdobycia określonych zasobów logistycznych przeciwnika.

7.3. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA TECHNICZNEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Organizacja zabezpieczenia technicznego wojsk w operacji opóźniającej zdominowana będzie dążeniem do utrzymania zdatności technicznej jak największej ilości nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW) mającego wiodące (decydujące) znaczenie dla zdolności bojowej walczących wojsk. Z reguły będą to wozy dowodzenia i sprzęt łączności, wozy bojowe, uzbrojenie artyleryjskie i przeciwlotnicze, sprzęt radiolokacyjny, niektóre egzemplarze sprzętu wojsk inżynieryjnych itp.

Główny wysiłek organów i jednostek (pododdziałów, oddziałów) logistycznych pionu technicznego skierowany będzie na organizowanie i realizację przedsięwzięć związanych z ewakuacją uszkodzonego UiSW („przedsięwzięcia ewakuacyjne zdominują działalność remontową").

Ewakuacja uszkodzonego UiSW wymagającego trzeciego (R3) i wyższego stopnia remontu organizowana będzie do rejonów przewidzianych do obrony przez długi okres czasu, bądź też do obszarów nie przewidzianych do „oddania" przeciwnikowi. Priorytet w ewakuacji będzie miało nowoczesne

UiSW, w tym szczególnie te rodzaje sprzętu, które występują w wyposażeniu wojsk w małych ilościach.

Wysiłek jednostek remontowych wszystkich szczebli dowodzenia skierowany będzie na odtworzenie zdatności technicznej sprzętu nie wymagającego dużych nakładów sił i środków. Będzie to więc głównie pomoc techniczna w miejscu uszkodzenia (awarii) sprzętu oraz remonty R1 i R2.

Remonty uszkodzonego UiSW w miarę możliwości powinny być wykonywane w oparciu o obiekty techniczne (stacje, warsztaty i zakłady remontowe) infrastruktury terenowej. Ważną przy tym rolę może odegrać zaplecze techniczne jednostek OT.

W procesie remontu uszkodzonego UiSW dopuszczalny jest tzw. „kanibalizm" sprzętu nie przewidzianego (nie nadającego się) do remontu. W tym zakresie ważnym przedsięwzięciem będzie organizacja grup odzysku, których zadaniem będzie pozyskiwanie części zamiennych z tego rodzaju UiSW.

Sprzęt, który nie będzie mógł być wyewakuowany, w tym szczególnie sprzęt nowoczesny, powinien być niszczony (pozbawiony cech użyteczności). Decyzję o niszczeniu sprzętu podejmują dowódcy.

7.3.1. Ewakuacja uszkodzonego UiSW

Ewakuacja uszkodzonego UiSW w operacji opóźniającej jest priorytetowym przedsięwzięciem organizowanym w ramach zabezpieczenia technicznego wojsk. Podlegać jej będzie przede wszystkim sprzęt nowoczesny, o największych walorach bojowych, którego zdatność techniczna nie będzie mogła być odtworzona w miejscu uszkodzenia (awarii). Z uwagi na przewidywany (planowany) zakres prac remontowych, ewakuacja uszkodzonego UiSW prowadzona będzie:

❒ sprzętu zakwalifikowanego do remontu R1 i R2, do urządzeń remontowych (PZUS) szczebla taktycznego (w oddziałach i ZT);

❒ sprzętu zakwalifikowanego do remontu R3 i wyższego, do urządzeń remontowych rozwiniętych w rejonach przewidzianych do obrony przez długi okres czasu, lub nie przewidzianych do „oddania" przeciwnikowi.

W większości wypadków, z uwagi na znaczną odległość docelowych miejsc (rejonów) ewakuacji uszkodzonego UiSW, będzie musiała być ona prowadzona nie przez holowanie, a przez przewóz uszkodzonego sprzętu na zestawach ewakuacyjnych (ciągnik + przyczepa niskopodwoziowa). Wymagać to będzie angażowania pododdziałów transportu sprzętu ciężkiego (np. ktrsc) do ewakuacji sprzętu ze szczebla taktycznego.

Natomiast mało prawdopodobna będzie organizacja ewakuacji uszkodzonego UiSW, zakwalifikowanego do remontu w stacjonarnych warsztatach i zakładach remontowych, do stacji załadowania (S/Z) i jego dalszy przewóz przy użyciu transportu kolejowego.

7.3.2. Remont uszkodzonego UiSW

W procesie remontu uszkodzonego UiSW odtworzona będzie tylko jego zdatność techniczna, przy czym do remontu kwalifikowany będzie przede wszystkim sprzęt nowoczesny o decydującym znaczeniu dla zdolności bojowej wojsk. Ponadto priorytet remontowy będzie miało to UiSW, którego czas postoju w remoncie będzie jak najkrótszy.

Wysiłek remontowy jednostek logistycznych pionu technicznego wszystkich szczebli dowodzenia powinien być skierowany na wykonywaniu remontów R1 i R2.

Ponadto nie wyklucza się możliwości stosowania tzw. „manewru potencjałem remontowym". W tym wypadku wojska walczące na pomocniczych kierunkach będą kierować część swoich pododdziałów remontowych do oddziałów i związków taktycznych ponoszących duże straty w UiSW („dysponujących dużym funduszem remontowym").

Sprzęt zakwalifikowany do remontu R3 i wyższego powinien być ewakuowany w głąb kraju i remontowany w stacjonarnych urządzeniach remontowych.

Ważnym przedsięwzięciem w procesie zabezpieczenia technicznego wojsk w toku operacji opóźniającej będzie organizacja pomocy technicznej w miejscach uszkodzenia (awarii) sprzętu.

W przypadku wystąpienia trudności w zaopatrywaniu w części zamienne (techniczne środki materiałowe) niezbędne do wykonywania remontów uszkodzonego UiSW, do ich pozyskiwania powinny być organizowane grupy odzysku (Godz). Odzysk części zamiennych powinien być organizowany ze sprzętu nie kwalifikującego się do remontu.

7.4. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA MEDYCZNEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

W operacji opóźniającej, tak jak i w innych rodzajach operacji, pomoc medyczna rannym i chorym obejmować będzie cztery poziomy pomocy medycznej. Będą to:

a) I-szy Poziom pomocy medycznej udzielanej na szczeblu batalionu (dywizjonu);

b) II-gi Poziom pomocy medycznej udzielanej na szczeblu oddziału (brygady) i związku taktycznego (dywizji);

c) III-ci Poziom pomocy medycznej udzielanej na szczeblu operacyjnym (korpusu);

d) IV-ty Poziom pomocy medycznej udzielanej w szpitalach stacjonarnych.

W warunkach bojowych szczególnie istotne będzie przestrzeganie podstawowych norm zabezpieczenia medycznego wojsk. Są one następujące:

a) pierwsza pomoc i zbieranie ofiar z miejsc, w których zostali zranieni, ich ewakuacja do miejsc (punktów opatrunkowych) gdzie udzielana będzie im pierwsza pomoc lekarska (pomoc odpowiadająca I-mu Poziomowi pomocy medycznej), powinna nastąpić **w czasie do 1 godziny od chwili zranienia**;

b) udzielanie pomocy odpowiadającej II-mu Poziomowi pomocy medycznej powinno nastąpić **w czasie do 2-3 godzin od chwili zranienia**;

c) krótka hospitalizacja rannych i chorych na II-gim Poziomie pomocy medycznej (na szczeblu taktycznym) prowadzona będzie **w ciągu 2-3 dni**;

d) **Reguła „Sześciu godzin"**. Zabiegi ratujące życie lub części ciała muszą być zapewnione tak szybko jak tylko jest to możliwe, lecz nie później jak po 6 godzinach od chwili zranienia.

Jednak w sytuacjach krytycznych pomoc medyczna rannym i chorym ograniczona będzie do **„wskazań życiowych"**. Oznacza to, że w punktach opatrunkowych wykonywane będą tylko zabiegi ratujące życie pacjentów. Ponadto ocenia się, że mogą być pomijane niektóre etapy ewakuacji medycznej. Oznaczać to będzie, że po udzieleniu pomocy „ze wskazań życiowych" ranni i chorzy będą kierowani do tego ogniwa służby zdrowia (poziomu pomocy medycznej), w którym otrzymają ostateczną wymaganą pomoc medyczną. Będą to zwykle punkty opatrunkowe oraz szpitale (rezerwowe i stacjonarne) rozwinięte w rejonach przewidzianych do obrony przez długi okres czasu, bądź też w obszarach nie przewidzianych do „oddania" przeciwnikowi.

W procesie ewakuacji medycznej bardzo istotnym będzie przestrzeganie (zapewnienie przestrzegania) zasady jedności procesu leczniczo-ewakuacyjnego, która nakazuje kontynuowanie leczenia rannych i chorych także podczas ich transportu do punktów opatrunkowych (szpitali).

7.4.1. Ewakuacja medyczna

Ewakuacja medyczna w operacji opóźniającej jest priorytetowym przedsięwzięciem (po udzieleniu pomocy medycznej „ze wskazań życiowych")

organizowanym w ramach zabezpieczenia medycznego wojsk. Podlegać jej będą wszyscy ranni i chorzy, którzy wymagać będą pomocy medycznej (leczenia) udzielanej na II-gim i wyższym Poziomie pomocy medycznej.

W celu zapewnienia właściwych warunków rannym i chorym, ich ewakuacja powinna być prowadzona transportem sanitarnym, w tym, w przypadkach ciężkich zranień, drogą powietrzną. Natomiast lekko ranni i chorzy będą mogli być ewakuowani również transportem ogólnego przeznaczenia (np. w drodze powrotnej po dowozie zaopatrzenia dla walczących wojsk).

Ewakuacja rannych i chorych wymagających długotrwałego leczenia w szpitalach stacjonarnych położonych w głębi kraju powinna być prowadzona przy wykorzystaniu wojskowych pociągów sanitarnych (WPS).

7.4.2. Realizacja innych przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego wojsk

Przedsięwzięcia lecznicze realizowane będą w połączeniu z ewakuacją rannych i chorych. Powoduje to, że obowiązywać będzie zasada leczenia etapowego z ewakuacją **według wskazań lekarskich**. Zgodnie z tą zasadą pacjenci otrzymywać będą pomoc medyczną w zależności od stanu zagrożenia życia i zdrowia.

Pożądanym rozwiązaniem organizacyjnym będzie zwiększenie zakresu pomocy medycznej udzielanej w batalionowych (I-szy Poziom pomocy medycznej) oraz brygadowych i dywizyjnych (II-gi Poziom pomocy medycznej) punktach opatrunkowych poprzez przydzielenie im zespołów lekarzy specjalistów (głównie specjalności chirurgicznej i internistycznej).

W operacji opóźniającej bardzo istotne będą przedsięwzięcia profilaktyki zdrowotnej. Obejmują one działalność służby zdrowia, na wszystkich szczeblach dowodzenia wojskami, zmierzającą do utrzymania dobrego stanu zdro-

wia żołnierzy oraz zapobieganie zachorowaniom. Będą to przede wszystkim szczepienia ochronne.

Przedsięwzięcia sanitarnohigieniczne w operacji opóźniającej ograniczone będą głównie do kontroli żywienia, zaopatrywania w wodę konsumpcyjną oraz przestrzegania podstawowych przepisów higieny osobistej.

Przedsięwzięcia przeciwepidemiczne ukierunkowane będą na rozpoznanie sanitarno-epidemiczne, kontrolę sanitarno-epidemiczną żołnierzy przybywających na uzupełnienie pododdziałów, wykonywaniu zabiegów profilaktycznych mających na celu uodpornienie żołnierzy przeciw chorobom zakaźnym oraz wykrywanie i leczenie nosicieli chorób zakaźnych.

7.5. KONCEPCJA ORGANIZACJI ZABEZPIECZENIA TRANSPORTOWEGO WOJSK W OPERACJACH OPÓŹNIAJĄCYCH

Organizacja zabezpieczenia transportowego wojsk w operacji opóźniającej zdominowana powinna być centralnym dysponowaniem środkami transportu oraz dążeniem do kompleksowego wykorzystania w przewozach wojskowych wszystkich dostępnych rodzajów transportu.

Centralne dysponowanie środkami transportu w warunkach dużej ruchliwości wojsk i jednostek logistycznych, charakterystycznej dla operacji opóźniającej, będzie sprzyjało racjonalnemu wykorzystaniu potencjału transportowego do przewozu zaopatrzenia, ludzi i sprzętu. Szczególnie dotyczy to jednostek (kompanii i batalionów) transportowych, które z uwagi na „brak" etatowych środków zaopatrzenia (tak jak to ma miejsce w przypadku kompanii i batalionów zaopatrzenia), są wysoce dyspozycyjne i mogą być wykorzystywane do różnych zadań transportowych. W początkowym okresie operacji, a także w niektórych innych jej etapach, jednostki transportowe wykorzystywane będą przede wszystkim do ewakuacji zapasów ze stacjonarnych baz i składnic zaopatrzenia zagrożonych zajęciem przez przeciwnika (z rejonów

planowanych do „oddania" przeciwnikowi). Ponadto charakterystycznym zadaniem jednostek transportowych w tym okresie będzie również dowóz środków inżynieryjno-saperskich (szczególnie min) do rozbudowy fortyfikacyjnej poszczególnych rubieży opóźniania.

Ważnym zadaniem jednostek transportowych może być także dowóz ludzi (np. z jednostek zmilitaryzowanych) oraz żołnierzy z jednostek OT na pośrednie rubieże opóźniania do wykonywania prac związanych z inżynieryjną rozbudową terenu, a także ewakuacja lekko rannych i chorych do szpitali polowych i stacjonarnych.

Kompleksowe wykorzystanie w przewozach wojskowych wszystkich dostępnych rodzajów transportu zwiększa prawdopodobieństwo realizacji zadań przewozowych na rzecz walczących wojsk. Powinno być ono organizowane zgodnie z zasadą, że „wszystkie rodzaje transportu są przydatne wojskom pod warunkiem, że są właściwie wykorzystywane". Ocenia się, że w operacji opóźniającej najpowszechniej wykorzystywany będzie, z uwagi na wysoką autonomiczność i walory trakcyjne, transport samochodowy. Ponadto w głębi ugrupowania operacyjnego wojsk, a szczególnie na zapleczu (w głębi kraju), wykorzystywany będzie transport kolejowy, rurociągowy (do dostarczania paliw płynnych), a czasami również transport wodny (morski oraz śródlądowy). Oczywiście niezwykle przydatnym jest również transport powietrzny (samolotowy i śmigłowcowy), jednak w warunkach SZ RP, jak na razie jego potencjał przewozowy jest bardzo skromny w stosunku do potrzeb transportowych wojsk.

Istota kompleksowego wykorzystania w przewozach wojskowych wszystkich dostępnych rodzajów transportu wyraża się w dążeniu do optymalnego (bądź przynajmniej racjonalnego) wyzyskania ich właściwości przewozowych i trakcyjnych. Na przykład, transport kolejowy charakteryzuje się dużą ładownością i możliwością realizacji przewozów masowych, jednak jest wrażliwy na uderzenia ŚNP przeciwnika; transport samochodowy z kolei

odznacza się znaczną odpornością na uderzenia ŚNP przeciwnika, jednak w porównaniu z transportem kolejowym ma mniejszą ładowność, zużywa duże ilości paliw płynnych, stanowi „dodatkowe" obciążenie dróg samochodowych wykorzystywanych przez wojska itp.; transport rurociągowy służy wyłącznie do transportu paliw płynnych; transport morski może być używany tylko na rzecz wojsk prowadzących działania w rejonie wybrzeża morskiego itp. Wobec powyższego szczególnie istotnym zadaniem organów logistycznych (służb transportowych) będzie optymalne (przynajmniej racjonalne) użycie w przewozach wojskowych tych rodzajów transportu, które w danym etapie operacji, w zaistniałych warunkach terenowych oraz sytuacji transportowej (logistycznej), będą w stanie zrealizować zadania przewozowe na rzecz walczących wojsk.

Szerokie spektrum zadań przewozowych wykonywane w toku operacji opóźniającej wymaga posiadania na szczeblu operacyjnym dobrze zorganizowanej służby transportowej. Do zadań tej służby należeć będzie ponadto korelacja zadań przewozowych realizowanych różnymi rodzajami transportu na rzecz walczących wojsk przez wyższego przełożonego. Konieczne bowiem będą uzgodnienia dotyczące organizacji punktów spotkania transportu, stacji wyładowania, portów wyładowania, lotnisk zaopatrzenia materiałowego, rejonów zrzutów ładunków z powietrza itp.

Równie ważnym zadaniem służby transportowej będzie organizacja ruchu kolumn transportowych (czasami nawet pojedynczych pojazdów) na drogach samochodowych. Konieczne bowiem będzie „godzenie" ruchu wojsk i jednostek logistycznych z ruchem kolumn transportowych wykorzystujących bardzo często te same drogi. Autor ma tu na uwadze organizację służby dyspozytorskiej do kierowania i kontroli ruchu na wojskowych drogach samochodowych.

Nie mniej ważnym zadaniem służby transportowej w operacji opóźniającej będzie organizacja prac przeładunkowych (ładunkowych) na stacjach

wyładowania, portach wyładowania, lotniskach zaopatrzenia materiałowego, a także w rejonach przekazywania bądź składowania środków zaopatrzenia. Prace te wykonywane na szczeblu operacyjnym charakteryzują się masowością oraz dużą pracochłonnością. Konieczne więc będzie stosowanie środków do mechanizacji prac przeładunkowych, a co za tym idzie również racjonalne gospodarowanie (wykorzystanie) tymi środkami.

Coraz powszechniejsze stosowanie przez wojska kontenerów do przewozu zaopatrzenia wymagać będzie organizacji racjonalnego obrotu tymi jednostkami ładunkowymi. W związku z tym, że z reguły kontenery wymagają stosowania do ich przewozu specjalnych środków transportowych (pojazdów przystosowanych do przewozu kontenerów), konieczna jest organizacja kontenerowych systemów transportowych (KST). KST służą racjonalnemu wykorzystaniu w przewozach zarówno kontenerów, jak też środków transportu niezbędnych do ich przewozu.

7.5.1. Wykorzystanie jednostek transportowych i zaopatrzenia w przewozach wojskowych

Racjonalne wykorzystanie potencjału przewozowego jednostek transportowych (ktr, btr) oraz jednostek zaopatrzenia (kzaop, bzaop) wymaga ich podporządkowania funkcjonalnego służbie transportowej. Szczególnie dotyczy to jednostek transportowych, które nie przewożą tzw. „etatowych" środków zaopatrzenia, jak to ma miejsce w przypadku jednostek zaopatrzenia.

Jednostki transportowe w operacji opóźniającej będą wykorzystywane do bardzo różnych zadań przewozowych. Ocenia się jednak, że najważniejszymi zadaniami będą: ewakuacja zapasów ze stacjonarnych baz i składnic zaopatrzenia zagrożonych zajęciem przez przeciwnika, dowóz środków inżynieryjno-saperskich na kolejne (pośrednie) rubieże obrony, dowóz amunicji na SO

artylerii, gromadzenie zapasów zaopatrzenia na kolejnych rubieżach obrony, ewakuacja medyczna, przewóz ludzi itp.

Z doświadczeń wojennych i ćwiczebnych wynika, że najlepsze wyniki transportowe uzyskuje się organizując małe (w składzie plutonu lub kompanii transportowej) kolumny transportowe. Takie właśnie kolumny uzyskują największą prędkość transportową (marszową), są stosunkowo łatwe w dowodzeniu, powodują mniejsze (niż kolumny duże) utrudnienia w ruchu wojsk na drogach samochodowych itp.

W organizacji przewozów wojskowych w okresie przygotowania oraz w toku operacji niezmiernie istotnym problemem jest czas efektywnego wykorzystania środków transportowych w ciągu doby. Najlepsze rezultaty w tym zakresie uzyskuje się przy tzw. „podwójnej obsadzie" kierowcami samochodów, w tym szczególnie samochodów wysokotonażowych. W operacji opóźniającej takie rozwiązanie może stać się koniecznością.

W celu przyspieszenia dostaw zaopatrzenia dla walczących wojsk często zachodzić będzie potrzeba pomijania kolejnych szczebli zaopatrywania. Powodować to będzie, że jednostki transportowe szczebla operacyjnego dowozić będą ŚBiM bezpośrednio do walczących oddziałów. W tym wypadku konieczne będzie precyzyjne ustalenie potrzeb zaopatrzeniowych zaopatrywanych oddziałów (pododdziałów) oraz czasu dysponowania takim transportem przez odbiorców środków zaopatrzenia, a także miejsc (rejonów) powrotu jednostek transportowych po wykonaniu zadania przewozowego.

Ciągłość działań, wielkość zadań transportowych, a także potrzeba maskowania również działalności jednostek logistycznych, w tym wypadku jednostek transportowych, powodować będą, że wiele zadań (czasami nawet większość zadań) realizowanych będzie w nocy oraz w warunkach słabej widoczności. Zachodzić będzie niebezpieczeństwo błądzenia kolumn transportowych. W związku z tym, oprócz regulacji ruchu na drogach samochodowych, konieczni będą przewodnicy (np. z miejscowych jednostek OT).

Częsty brak ciągłego frontu, luki w ugrupowaniu operacyjnym i taktycznym, prowadzenie działań przy otwartych skrzydłach, działalność grup dywersyjno-rozpoznawczych przeciwnika itp., powodować będą, że kolumny transportowe będą narażone na uderzenia nie tylko ŚNP, ale również sił naziemnych przeciwnika. Pożądanym rozwiązaniem w tym wypadku jest organizacja konwojowania kolumn transportowych przez odpowiednie siły (np. drużyna czy pluton piechoty na wozach bojowych).

W podobny do powyższego sposób mogą (powinny) być wykorzystywane jednostki (kompanie, bataliony) zaopatrzenia. Jednak pewnym problemem jest to, że jednostki te mają „przypisane etatowe" środki zaopatrzenia. Powoduje to, że użycie tych jednostek do innych zadań przewozowych (niż dostarczanie przewożonego przez nie zaopatrzenia) wymaga wcześniejszego ich rozładowania („na grunt"). W operacji opóźniającej jest to sprawa bardzo problematyczna z uwagi na dużą pracochłonność prac przeładunkowych oraz zagrożenie utratą rozładowanych ładunków.

7.5.2. Kierowanie przewozami wojskowymi

W operacji opóźniającej, istota kierowania przewozami wojskowymi wyrażać się będzie przede wszystkim w racjonalnym podziale zadań przewozowych pomiędzy jednostkami transportowymi i zaopatrzenia poszczególnych szczebli dowodzenia oraz w umiejętnym kompleksowym wykorzystaniu wszystkich dostępnych rodzajów transportu. Ponadto istotnym problemem będzie łączenie zadań dowozowych z zadaniami ewakuacyjnymi, scentralizowane świadczenie usług transportowych na rzecz wszystkich pionów funkcjonalnych logistyki, a także precyzyjne określanie miejsc (rejonów) powrotu transportu po wykonaniu zadań przewozowych.

Sprostanie powyższym zadaniom wymaga tworzenia centralnego organu dyspozytorskiego, który będzie przyjmował zapotrzebowania na wszystkie

potrzeby przewozowe, racjonalnie rozdzielał zadania transportowe, uzgadniał priorytety przewozowe itp.

Równie ważnym problemem będzie nadzorowanie przewozów organizowanych na rzecz wojsk prowadzących operację przez wyższych przełożonych (np. dowództwo wojsk lądowych). W tym wypadku konieczne będą precyzyjne uzgodnienia rejonów (miejsc) dostaw zaopatrzenia (ŚBiM, sprzętu) dostarczanego różnymi rodzajami transportu, a także organizacja ich sprawnego odbioru i dostarczenia walczącym wojskom.

Sprawą wymagającą systematycznego nadzoru oraz licznych uzgodnień będzie korzystanie z wojskowych dróg samochodowych przez kolumny transportowe realizujące zadania związane z dostawami zaopatrzenia oraz ewakuację medyczną, techniczną i materiałową. Szczególnie trudne sytuacje w tym zakresie mogą powstawać w okresie realizacji przez wojska zwrotów zaczepnych, a także w tzw. „zwężeniach" dróg, którymi są zwykle mosty z tzw. ruchem wahadłowym, przeprawy promowe, zniszczone odcinki dróg po prowizorycznej odbudowie itp. Konieczne w tych przypadkach będą uzgodnienia związane z ustalaniem priorytetów dotyczących pierwszeństwa korzystania z ww. odcinków wojskowych dróg samochodowych.

Dobrze zorganizowane kierowanie przewozami wojskowymi zawsze kojarzy się z działalnością planową. W tym wypadku planowanie to powinno być zsynchronizowane przede wszystkim z planem ruchu wojsk na wojskowych drogach samochodowych, w ramach którego kolumny transportowe powinny być poddawane systematycznej kontroli dyspozytorskiej.

ZAKOŃCZENIE

Wnikliwe badania przeprowadzone przez doświadczonych pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Strategiczno-Obronnego, Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Wydziału Wojsk Lądowych wykazały, że paleta możliwych zadań w operacji opóźniającej, przy systematycznie zmniejszanej liczebności lądowych wojsk operacyjnych, wymaga niekonwencjonalnych rozwiązań.

Przedstawione w pracy możliwe sposoby (warianty) realizacji zadań to głównie wynik swego rodzaju kompromisu między rozwiązaniami przyjmowanymi w operacji obronnej, a wynikającymi ze specyfiki operacji opóźniającej, organizowanej i prowadzonej w początkowym okresie ewentualnego konfliktu zbrojnego. Dostrzegano przy tym zasadność dokonywania pewnych rozstrzygnięć z wyprzedzeniem czasowym, jeszcze w okresie pokoju, aby z chwilą zaistnienia sytuacji kryzysowej czy wojny stosunkowo łatwo było uruchomić określone siły i środki, które mogłyby szybko przystąpić do wykonywania przewidzianych dla nich zadań.

Zaprezentowane w pracy wyniki badań oparte są na wynikach szeregu akademickich prac naukowo-badawczych oraz doświadczeniach empirycznych z dotychczas prowadzonych ćwiczeń z udziałem poszczególnych rodzajów wojsk i uruchomieniem pewnych elementów systemu logistycznego wojsk lądowych.

Wśród problemów związanych z użyciem poszczególnych rodzajów wojsk na szczególną uwagę zasługuje jeszcze jedno, bardzo istotne zjawisko. Otóż w wypadku konfliktu rozpoczętego z zaskoczenia rozwinięcie sił zbrojnych będą musiały prowadzić obie walczące strony i mniej więcej w tym samym czasie. Która z nich wcześniej zgromadzi niezbędne siły i środki, ta może liczyć na sukces w kolejnych starciach i bitwach. Uzyska bowiem moż-

liwość stworzenia przewagi w takim miejscu i czasie, w którym będą się decydowały losy toczonych walk. Niezwykle istotne będzie również przejęcie bądź utrzymanie inicjatywy. Niebagatelną rolę odegrają więc operacje początkowego okresu wojny jakimi są operacje opóźniające. W nich to całkiem inne będą **zachodzić relacje między siłami, obszarem a czasem.** Wraz ze zmianą liczebności wojsk nie zmniejsza się proporcjonalnie obszar ich działania. Obserwujemy proces ciągłego rozrzedzania wojsk na obszarze działania – mniejszymi siłami trzeba wykonywać zadania, które w przeszłości absorbowały więcej sił i środków. Walka na dużym obszarze małymi siłami nie wpływa przy tym na wydłużenie czasu reakcji i realizacji zadań. Wprost przeciwnie – staje się on coraz krótszy. Podczas operacji opóźniającej czas będzie tym czynnikiem, który zagwarantuje efektywność działania i uderzeń ogniowo-elektronicznych oraz pozwoli poprawnie rozstrzygać kwestie logistyczne walczących wojsk lądowych.

Z analizy możliwych warunków prowadzenia operacji opóźniającej jasno wynika, iż dysproporcja między jego wymiarami a siłami jest duża. Szczególnie duża będzie ona w początkowych chwilach wojny. Wobec perspektywy działania na dużym obszarze trzeba dostrzegać możliwość szybkich zmian sytuacji, występowania luk i otwartych skrzydeł. To zaś będzie wymagało niekonwencjonalnych rozwiązań i nowatorskich rozstrzygnięć w zakresie użycia poszczególnych rodzajów wojsk i realizacji zadań z zakresu zabezpieczenia logistycznego. Punkt ciężkości działań nie będzie przy tym czymś stałym, a umiejętne nim balansowanie stanie się wyrazem kunsztu dowódczego, umiejętności wykorzystywania sytuacji lub przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom.

Duże możliwości manewrowe środków walki i oddziaływania oraz ich wszechstronność sprawią, że do wykonania określonych zadań będzie można planować mniejszą ilość sił i środków. Będzie możliwe szybkie stworzenie przewagi w wybranym miejscu i czasie oraz przeciwdziałanie niekorzystnym

skutkom, jakie mogą nastąpić w wyniku prowadzenia dynamicznych działań bojowych.

Rozpatrując kompleksowo różnorodne uwarunkowania operacji opóźniającej nie można nie dostrzegać gwałtowności zmian sytuacji, zwłaszcza w wymiarze taktycznym. W rezultacie prognozowanie rozwoju zdarzeń będzie zależało od wielu czynników, trudnych do jednoznacznego zdefiniowania. Ich wpływ na działania bojowe będzie różny i zależny od wielu elementów zaistniałej sytuacji. Działania operacyjne i taktyczne będą sumą działań na poszczególnych kierunkach, często nawet pododdziałowych. Rezultat walki niewielkiego nawet zgrupowania może w decydujący sposób wpłynąć na końcowy wynik walki oddziału lub związku taktycznego (operacyjnego). Z tego chociażby powodu podczas dynamicznie prowadzonych działań i szybko zmieniającej się sytuacji duże znaczenie będzie miało natychmiastowe wykorzystanie warunków danej sytuacji, by zażegnać niebezpieczeństwo lub spożytkować ją do realizacji określonych zadań, na przykład, wykonania zaskakującego uderzenia lub uchylenia się od zarysowującej się groźby podobnego działania ze strony przeciwnika.

BIBLIOGRAFIA

Babula J., *Przygotowanie sił zbrojnych do początkowego okresu wojny*, Myśl Wojskowa nr 2/1993.

Bojarski R., *Operacja obronna,* Warszawa, AON 1999.

Broch J., *Sztuka operacyjna jako część składowa sztuki wojennej,* Warszawa 1976.

Budowa i pokonywanie zapór inżynieryjnych, SG WP/SWInż. Warszawa 1994.

Busz W., *Rozpoznanie na szczeblu operacyjnym i taktycznym* , Myśl Wojskowa Nr. 2/94.

Ciborowski L. Nowak A., *Planowanie, organizowanie i prowadzenie walki informacyjnej na szczeblach taktycznych wojsk lądowych*, Warszawa 2000 r.

Ciborowski L., *Organizacja rozpoznania w sztabach*, Warszawa, AON 1991.

Ciborowski L., *Planowanie i organizowanie walki zbrojnej według poglądów NATO,* część I, Warszawa, AON 1996.

Ciborowski L., *Rola i miejsce rozpoznania wojskowego w systemie obronnym RP,* Warszawa, AON 1992.

Dworecki S., *Zagrożenia militarne Polski,* Warszawa, AON 1994.

Działania specjalne, Warszawa 1985 r.

Działania taktyczne wojsk lądowych, Warszawa 1995.

Dzikowski T., *Ocena możliwości wykorzystania brygady saperów do realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego operacji obronnej korpusu, Warszawa, AON 1996.*

Feret S., *Polska sztuka wojenna w latach 1918-1939,* Warszawa 1972.

Field Artillery Tactical Doctrine, Study 2484, NATO, 1999.

Fire Support Handbook 1st Armoured Division Artillery, Baumholder 1996.

FM 71-100 Division operations, Washington 1996.

Guzdek S., *Ochrona inżynieryjna przepraw przed współczesnymi środkami rażenia, Warszawa, ASG 1985.*

Hofeditz K. M., *Zasady prowadzenia operacji,* Myśl Wojskowa nr 5/1998.

Horak O., *Jakie zadania należałoby postawić rozpoznaniu wojskowemu?,* Zeszyty Naukowe AON Nr2/94.

Instrukcja przygotowania i prowadzenia rozpoznania przez siły zbrojne RP, Sztab Gen., Warszawa 1998, nr. Pf 286/R.

Instrukcja strzelania i kierowania ogniem artylerii naziemnej, Cz. I, Warszawa, MON 1973.

Jakubczak R., *Organizacja i wykorzystanie wojsk obrony terytorialnej,* Warszawa 1996.

Janczak J., *Walka elektroniczna w działaniach taktycznych wojsk lądowych*, Warszawa 1999 r.

Jarecki C., Czajka K., Tomaszewski J., *Koncepcja użycia i działania WRiArt w operacji wojsk lądowych,* RAKIETA-4, Warszawa, AON 2000.

Jaroń T., *Działania opóźniające związku taktycznego,* Praca dyplomowa, Warszawa, AON 1999.

Jóźwiak K., *Rozpoznanie powietrzne (podstawy),* Warszawa, AON 1996. nr bibl. S/3223.

Kaczmarek W., Ścibiorek Z., *Przyszła wojna – jaka?,* Warszawa 1995 r.

Kisiel J., *Rozpoznanie wojskowe*, Warszawa 1998 r.

Kisiel J., *Przygotowanie i prowadzenie rozpoznania w działaniach taktycznych,* Warszawa, AON 1997.

Kłak E., *Ocena możliwości sił i środków rozpoznawczych związku taktycznego w zakresie określania położenia obiektów*, Praca dyplomowa, Warszawa, AON 1994.

Koziej S., *Bezpieczeństwo narodowe i obronność RP,* Warszawa 1996.

Koziej S., *Teoria sztuki wojennej,* Warszawa 1993.

Kozłowski E., Wrzosek M., *Dzieje oręża polskiego 1794-1938,* Warszawa 1973.

Kulczyński S., *Organizacja, działania i szkolenie pododdziałów specjalnych w siłach zbrojnych wybranych państw*, Warszawa 1992 r.

Kuriata R., *Integracja obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych z obroną powietrzną NATO,* Warszawa, AON 1999.

Kuriata R., Marszałek M., *Taktyka wojsk rakietowych sił powietrznych,* Warszawa, AON 2001.

Kuriata R., *Obrona przeciwlotnicza wojsk w strategicznej operacji obronnej,* Warszawa, AON 1998.

Kwećka R., Nowak A., *Budowa modelu systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informacyjnym,* rozprawa doktorska, Warszawa, AON 1994 r.

Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979.

Łokociejewski M., *Ćwiczebne struktury organizacyjne sił i środków rozpoznania, walki radioelektronicznej i działań psychologicznych*, Warszawa, AON 1998.

Łokociejewski M., *Ogólne założenia rozpoznania wojskowego*, Zeszyty Naukowe AON, Nr. 4/96.

Łukaszczuk L., Malak K., *Obszary niestabilności międzynarodowych i sprzeczności interesów a bezpieczeństwo Polski,* Warszawa AON, 1998.

Marczak J., Jakubczak R., *Obrona powszechna Rzeczypospolitej Polskiej,* Warszawa, AON 1995.

Marczak J., Pawłowski J., *Obrona terytorialna w obronie Polski,* Warszawa, AON 1995.

Michalak W., *Prowadzenie rozpoznania powietrznego na szczeblach taktycznych z użyciem bezpilotowych samolotów rozpoznawczych i śmigłowców,* Warszawa, AON 1995, nr bibl. Pf338

Miglujewicz A., *Działania opóźniające związku taktycznego w operacji obronnej prowadzonej w sposób manewrowy,* Warszawa AON, 2000.

Nowak E,. *Nowe trendy w zabezpieczeniu logistycznym wojsk. cz I.,* Wojskowy Przegląd Techniczny i Logistyczny 3(323), 2001.

Nowak E,. *Współczesne koncepcje zabezpieczenia logistycznego wojsk lądowych w operacjach,* Zeszyty Naukowe AON 2(39), 2000.

Nowak E,. *Zabezpieczenie logistyczne wojsk lądowych w aspekcie nowych środków walki oraz sposobów jej wykonania,* Zeszyty Naukowe, AON (1(34), 1999.

Nowak E,. *Zabezpieczenie logistyczne wojsk lądowych w operacjach,* Myśl Wojskowa nr 4, 2000.

Obrona przeciwchemiczna w procesie strategicznego rozwijania Sił Zbrojnych RP, Warszawa 1996.

Obrona przeciwchemiczna wojsk lądowych, Warszawa 1999.

Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych, Warszawa, ASG WP, 1985, nr 02080.

Osiński S., *Działanie związku taktycznego w osłonie granicy państwa,* Myśl Wojskowa nr 5/1997.

Pajestka J., *Uwarunkowania i organizacja działania grup minowania i niszczeń w operacji obronnej,* Warszawa, AON 1997.

Podręcznik polowy 100-5. Działania wojsk lądowych armii Stanów Zjednoczonych, Warszawa 1994.

Procedury Artyleryjskie, WSO-JB 33, 2000.

Regulamin działań taktycznych artylerii wojsk lądowych, Art. 819, 1994.

Regulamin działań taktycznych sił lądowych ATP- 35B.

Regulamin działań wojsk lądowych, Warszawa 1999.

Regulamin walki wojsk lądowych Bundeswehry HDv 100/100, Warszawa 1993.

Rozwój militarnego zagrożenia RP w latach 1998-2000, Warszawa DWLiOP 1997.

Rudnicki M., *Wsparcie ogniem działań opóźniających,* Rozprawa doktorska, Warszawa, AON 1999.

Sikorski J., *Zarys historii wojskowości powszechnej do końca XIX w.,* Warszawa 1975.

Skrzyp J., *Geostrategiczne aspekty bezpieczeństwa Polski,* Warszawa, AON 1999.

Słownik Współczesnego Języka Polskiego, Warszawa, Wilga 1996 r.

Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 r.)

Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2000.

Szmyd R., *Motocyklowy zwiad w Wojsku Polskim*, Warszawa 1999 r.

Szmyd R., *Rozpoznanie w działaniach dywizji i pułku*, Warszawa, AON 1990.

Szmyd R., *Rozpoznanie w przeciwuderzeniu związku operacyjnego*, rozprawa doktorska, Warszawa, AON 1994 r.

Szulc B., *Dylematy epistemologiczne i metodologiczne teorii sztuki wojennej, w: Sztuka wojenna. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Toruń 2000.

Ścibiorek Z., *Działania opóźniające,* Warszawa 1996.

Ścibiorek Z., Kaczmarek W., Łokociejewski M., *Koalicyjne i narodowe założenia odpierania agresji,* Warszawa, AON 2000.

Ścibiorek Z., Lidwa W., *Działania obronno-opóźniające w przygranicznym pasie przesłaniania,* Warszawa, AON 1999.

Ścibiorek Z., *Możliwości organizacji i prowadzenia działań opóźniających podczas wycofania dywizji (DZ, DPanc),* rozprawa doktorska, ASG, Warszawa 1982.

Ścibiorek Z., *Zasady prowadzenia działań opóźniających przez oddziały i pododdziały ogólnowojskowe ,* Warszawa, AON 1996.

Tactikcal Handing of Artylery, Pamflet No 1 Artillery in battle, Londyn 1999.

Tendencje rozwojowe bojowych wozów rozpoznawczych, Wojskowy Przegląd Zagraniczny 2/97

Użycie batalionu obrony przeciwchemicznej w działaniach korpusu powietrzno-zmechanizowanego, Warszawa, AON 2000.

Użycie rodzajów wojsk w działaniach opóźniających, Warszawa, AON 1997.

Walka radioelektroniczna w Siłach Zbrojnych RP, Warszawa 1997.

Wołejszo J., *Działania sił pierwszej kolejności użycia w przygranicznym pasie przesłaniania,* Rozprawa doktorska, Warszawa 1998.

Wójcik E., *Konflikt blisko-wschodni (aspekty militarne),* Warszawa 1975.

Wykorzystanie wojsk inżynieryjnych w działaniach taktycznych, Warszawa, AON 1999.

Zabezpieczenie inżynieryjne działań taktycznych wojsk lądowych, Warszawa, Inż. 574, 1995.

Zajdziński W., *Siły szybkiego reagowania wybranych państw,* Warszawa 1996.

Zieliński J., Kaczmarek W., Knetki J., *Podstawy teoretyczne operacji opóźniających,* Warszawa 2000.

Zieliński J., *Operacje opóźniające,* Warszawa 2000.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AON
Dział Zbiorów

~~cmf 355.42~~

s/h82